

Міністерство освіти і науки України
Національне агентство України з питань державної служби
Тернопільський національний економічний університет
Навчально-науковий інститут публічного управління
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Збірник наукових праць

Тернопіль, ТНЕУ
2019

УДК 336
М 54

*Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри
фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ (протокол №4 від 21 жовтня 2019 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кириленко О. П. – завідувач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ, д.е.н.,
професор, заслужений діяч науки і техніки України
Дем'янишин В. Г. – професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ, д.е.н.,
професор, заслужений працівник освіти України
Тулай О. І. – професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ, д.е.н.,
професор
Квасниця О. В. – доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ, к.е.н.
Русін В. М. – доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ, к.е.н.
Сидор І. П. доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ, к.е.н. доцент

**Методологічні проблеми фінансової теорії та практики : збірник
наукових праць. Випуск 3. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 273 с.**

У збірнику наукових праць розглянуто широке коло питань, що стосуються розробки основних напрямів фінансової політики держави, удосконалення системи управління публічними фінансами на макро-, мезо- і мікрорівнях. Висновки та рекомендації авторів мають вагомим теоретичне і практичне значення, можуть бути використані при написанні наукових статей, курсових та випускних кваліфікаційних робіт, здійсненні інших форм наукових досліджень.

За редакцію, зміст та достовірність матеріалів у збірнику наукових праць, а також встановлення фактів плагіату, відповідальність несуть їх автори.

© ТНЕУ, 2019

Зміст

Атаманова Тетяна Олександрівна ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	8
Андрощук Василь Васильович РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ	12
Барабаш Андрій Петрович ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....	16
Бенесько Олена Михайлівна СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ ТА МОЛОДДЮ У ГРОМАДІ	18
Бескид Віктор Йосипович РОЛЬ МАЙНОВИХ ПОДАТКІВ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	21
Бичук Тамара Степанівна, Лещук Віктор Пилипович СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	24
Бортнік Ірина Володимирівна АУДИТ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	26
Бригідир Богдан Зіновійович УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ТА СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ	35
Бурдаківська Неля Петрівна, Кузь Леся Анатоліївна ПІДВИЩЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	39
Васечко Вікторія Олегівна СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	44
Василишин Петро Казимирович ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ	51
Венгерська Ірина Миколаївна ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ: ПРОЕКТ МІСЦЕВИХ ІНІЦІАТИВ	55
Вихованець Наталія Йосифівна ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ.....	58
Дворняк Галина Станіславівна ПРАГМАТИКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	62

Дев'ятков Юрій Володимирович	
ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ, ЯК ФІСКАЛЬНИЙ ТА РЕГУЛЮЮЧИЙ ІНСТРУМЕНТ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ КОШТІВ АКТИВНО ЗАЙНЯТОГО НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	66
Дем'янюк Антоніна Вікторівна, Підперигора Павло Іванович	
СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ВИДАТКІВ НА ПРАВООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ	69
Діжак Наталія Зіновіївна	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	71
Домарацька Валентина Миколаївна	
ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	75
Драпала Любов Любомирівна	
ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	77
Зафігурна Лілія Степанівна	
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ	82
Ільчишина Лариса Миколаївна, Мандзій Лілія Миколаївна	
ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ЗА ВИДАТКАМИ ОРГАНАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА	85
Кармаліта Ольга Володимирівна, Русін Віктор Миколайович	
ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В ОРГАНАХ КАЗНАЧЕЙСТВА	89
Карпишин Наталія Іванівна, Міщанюк Олександр Володимирович	
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	93
Кизицька Наталія Володимирівна	
СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ПРИВАТИЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ	95
Кизицький Андрій Віталійович	
СУТЬ УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	98
Кізіма Тетяна Олексіївна, Мондзяк Ольга Михайлівна	
ПОДАТОК НА МАЙНО В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ	101
Коваліцька Марина Миколаївна	
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В НОВОСТВОРЕНИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	105
Коломийчук Наталія Михайлівна, Матвійчук Мирослава Сергіївна	
ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	109
Коробчук Олег Анатолійович	
СУТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ	113

Котенко Любов Євгенівна	
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАСАДИ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	117
Крамар Тетяна Петрівна	
ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ МОЛОДІ І СПОРТУ ЛУЦЬКОЮ РАЙОННОЮ ДЕРЖАВНОЮ АДМІНІСТРАЦІЄЮ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	120
Курило Володимир Ігорович	
ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ..	123
Куца Галина Василівна	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ГРОМАДЯН	128
Лесик Надія Богданівна	
ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ КАЗНАЧЕЙСТВА В 2019 РОЦІ	132
Мазур Оксана Іванівна	
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНІЧНИМИ ТА ІНШИМИ ЗАСОБАМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	137
Максимець Оряся Олегівна	
ЗМІЩЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	141
Максимюк Олена Василівна	
ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ЗМІСТ ТА ДОСЯГНУТІ РЕЗУЛЬТАТИ	145
Марчук Ірина Миколаївна, Тулай Оксана Іванівна	
ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ ЯК ПУБЛІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТИТУТ.....	152
Мацан Максим Васильович	
ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ «СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА».....	156
Меленюк Роман Андрійович	
АДМІНІСТРУВАННЯ ПДФО В УКРАЇНІ: ДІЯЛЬНІСТЬ ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ	159
Мельник Лариса Вадимівна, Коваль Світлана Любомирівна	
ПАТРОНАТ НАД ДИТИНОЮ, ЯК ПРОФІЛАКТИКА СОЦІАЛЬНОГО СИРІЦТВА	165
Мендрунь Інеса Вікторівна	
ВАЖЛИВІСТЬ ПАР-СЛУЖБИ В СТРУКТУРІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ	170
Місько Наталія Анатоліївна	
МЕХАНІЗМ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ.....	174
Могуча Ганна Сергіївна	
СУЧАСНІ ТРЕНДИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	180

Мороз Тетяна Олегівна	
ПРАКТИКА ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЦІЛІ В УКРАЇНІ.....	185
Мотика Світлана Станіславівна	
ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	188
Ничай Оксана Ярославівна	
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ ДО ВІТЧИЗНЯНИХ РЕАЛІЙ.....	191
Ништа Оксана Миколаївна	
БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ.....	194
Онисюк Олена Петрівна	
ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	199
Палій Ольга Анатоліївна	
ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ПРИ ФОРМУВАННІ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	201
Пальчиковський Віталій Григорович	
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ.....	204
Піщатін Степан Петрович	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПДВ.....	207
Подедворний Андрій Степанович	
ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕФІНІЦІЇ «ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ».....	210
Поліщук Антон Анатолійович	
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	214
Приймак Роман Ярославович, Черсак Любов Вікторівна	
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	217
Рак Мар'яна Ярославівна	
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	221
Ревуцька Богданна Валеріївна	
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ.....	223
Ромах Світлана Адамівна	
ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ.....	227
Рудик Олександр Володимирович, Сисюк Андрій Григорович	
КОНТРОЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОЇ ІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ.....	232

Саванець Віктор Романович	
ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	236
Садовська Олена Олександрівна	
СУТНІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	239
Солодова Ольга Миколаївна	
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	241
Стаднік Ігор Олександрович	
МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ.....	245
Тихоліз Тетяна Володимирівна	
НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	247
Тиш Василь Іванович	
ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	251
Хамар Оксана Петрівна	
БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	255
Ходанович Оксана Іванівна	
ОЦІНКА БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОГЛЯД	258
Якимець Віра Орестівна	
ДОСВІД ТА ПРАКТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ	264
Ясінська Ганна Романівна	
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	270

Атаманова Тетяна Олександрівна

*Головний спеціаліст-економіст відділу збирання, введення і контролю даних економічної статистики та взаємодії з респондентами управління збирання, введення і контролю даних статистичних спостережень, взаємодії з респондентами та роботи з постачальниками адміністративних даних
Головного управління статистики у Волинській області*

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

В регіонах України існує значна територіальна диференціація природних, економічних та соціальних ресурсів, яка зумовила значні галузеві відмінності у структурі, механізмах й активності інвестиційної діяльності.

Важливим стає завдання щодо залучення інвестицій в економіку у даній сучасній економічній ситуації. Внутрішні та зовнішні інвестиції завжди сприяють прискоренню регіонального розвитку. Обсяги інвестиційної діяльності та її якісний рівень забезпечують сталість економічного зростання регіонів. Інвестиційна діяльність у регіоні передбачає оцінку можливостей території у формуванні інвестиційних ресурсів за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел [1, с. 75]. Наявність високого інвестиційного потенціалу та його ефективного використання є основою успішного розвитку економіки.

Дослідження інвестиційного потенціалу з'являються у період найбільшого спаду в економічному розвитку і зростання дефіциту інвестиційних коштів у країнах Заходу. Поняття «інвестиційний потенціал» у працях даного періоду трактувалося як «упорядкована маса фінансових, технічних та кадрових ресурсів, що спрямовані в економіку і забезпечують розширення її можливостей вирішувати проблеми соціального розвитку» [2]. Розглянемо основні елементні складові поняття «інвестиційний потенціал регіону» за схемою «потенціал – інвестиції – регіон».

Переходячи до розгляду безпосередньо терміну «потенціал», слід відмітити, що в загальному значенні він походить від латинського слова «potentia», що в перекладі означає силу або можливість. Укладачі енциклопедії розглядають термін «потенціал» як наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх

оптимальну структуру та вміння раціонально їх використовувати для досягнення поставленої мети [3, с. 212].

Варто зазначити, що основоположником розгляду питань з проблематики розвитку суспільства, виробництва та, зокрема, потенціалу був Карл Маркс. Саме він заклав підґрунтя для подальших досліджень визначення економічної сутності категорії «потенціал». У її основу він вкладав фактори, що визначають функціонування об'єкта. Так, на його думку, засоби праці, предмети праці та робоча сила як фактори виробництва та елементи утворення нового продукту є можливостями, що визначають потенціал. Для перетворення цієї можливості в дійсність, «вони повинні з'єднатися» [4, с. 115]. Тобто його теорія ґрунтується виключно на факторах виробництва.

У свою чергу, категорія «потенціал» об'єднує ресурси та можливості. Тобто, це максимальні можливості об'єкта функціонування щодо раціонального використання усіх видів ресурсів для досягнення поставлених цілей з урахуванням певних факторів впливу. Отже, навіть в етимологічній суті в понятті «потенціал» існують великі розбіжності.

Сама значимість «інвестицій» – це те, що «відкладають» на завтрашній день, для того щоб мати можливість більше споживати в майбутньому. Одна частина інвестицій – це споживчі блага, які не застосовуються в поточному періоді, а відкладаються в запас (інвестиції на збільшення запасів). Інша частина – це ресурси, які направляються на розширення виробництва (вклади в споруди, машини та будівлі) [5, с. 64-65].

При тлумаченні змісту інвестиційного потенціалу саме регіону (району) слід врахувати специфічні особливості, котрі притаманні для регіональних інвестиційних процесів. На наш погляд, головними з цих особливостей є:

- залежність умов здійснення інвестиційної діяльності в регіоні (районі) від макроекономічної політики держави;
- наявність двох суб'єктів управління інвестуванням – регіональних та загальнодержавних органів влади;

– необхідність орієнтації інвесторів органами регіональної влади при здійсненні будь-яких інвестиційних вкладень не лише на досягнення прибутку для власного підприємства, а й соціально-економічного ефекту для всього регіону;

– власні особливості інвестиційного потенціалу кожного регіону (району) України (наявність різних природних ресурсів, історично складені провідні галузі економіки регіону, рівень життя населення тощо), що зумовлює необхідність розробки таких схем формування і нарощування інвестиційного потенціалу, що були б прийнятними для всіх регіонів і, в той же час, враховували специфіку окремо взятої території.

Іванов С. В. удосконалив і конкретизував широке поняття інвестиційного потенціалу [6]. Він вважає, що «це сукупність ресурсів, факторів і умов для інвестування». Тобто, це ряд чинників, які визначають можливості регіону для залучення інвестицій. Серед них це:

– інноваційний потенціал (ступінь впровадження досягнень науково-технічного прогресу та модернізації виробництва, на основі яких інвестори можуть переконатися у якості та характері нововведень, впроваджених у регіоні, а також можливостей впровадження нереалізованих досягнень прикладної науки регіону у власній діяльності);

– фінансовий потенціал (обсяг бази оподаткування і прибутковість підприємств регіону, що характеризує можливості підприємств здійснення інвестицій за рахунок власних коштів і можливості місцевих бюджетів до фінансування інвестиційних проектів);

– трудовий (кваліфікаційний і демографічний склади працівників в різних регіонах, здатність персоналу адаптуватися до зміни цілей і т.п.);

– експортний потенціал (обсяги експорту та імпорту у районах та містах);

– матеріально-технічний потенціал представляє собою здатність раціонально та ефективно використовувати матеріально-технічні ресурси у виробничому процесі з метою формування та нарощення інвестиційного потенціалу регіону. Необхідною умовою процесу формування та нарощення

інвестиційного потенціалу є постійне регулярне забезпечення виробництва матеріально–технічними елементами, тобто засобами праці (обладнанням, машинами, інструментами та ін.) і предметами праці (сировиною, матеріалами, напівфабрикатами, паливом, енергією та ін.);

- соціальний потенціал;

- природно-ресурсний потенціал (природний потенціал включає: тип клімату, річну норму опадів, циркуляцію атмосфери тощо; географічний – положення відносно головних транспортних комунікацій, близькість до кордонів країн Європи та СНД, що у своїй сукупності формують умови вигідності розташування регіону з погляду активного розвитку експортно-імпортних операцій, близькості до стратегічно важливих об'єктів, джерел сировини тощо).

Таким чином, проведені дослідження змісту та структури інвестиційного потенціалу регіону дозволяють виявити джерела та можливості його реалізації, тобто безпосереднього фінансування, і перейти до їх послідовного розгляду та аналізу, а також дослідження потенціалу згаданих джерел.

Отже, інвестування є основою будь-якої моделі економічного зростання, а інвестиційний потенціал – це наявність і можливість доступу до необхідних інвестиційних ресурсів. Інвестиційний потенціал регіону є механізмом, який спонукає до інвестування у конкретну галузь, об'єкт інвестування або не сприяє до інвестування. Для того, щоб потенційний інвестор вкладав кошти в даний регіон, необхідний такий мотив, що створює сприятливі умови для інвестування.

Список використаних джерел:

1. Малиняк Б. Трансформація місцевих бюджетів в ефективне джерело зростання суспільного добробуту. Вісник ТНЕУ. 2015. № 2. С. 73-85.

2. Tietenberg T. H. Economics Incentive Policies and Sustainability. Report from a Policy Seminar in Stockholm, Sweden. 1990. P. 71-81.

3. Економічний словник-довідник: За ред. доктора економічних наук, проф. С. В. Мочерного. Київ: Феміна, 1995. 368 с.

4. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навч. посібник для вузів. – 3-те вид., переробл. та доп. Київ: ЦНЛ, 2004. 375 с.

5. Гриньова В. М., Когода В. О., Лепейко Т. І., Когода О. П. Інвестування: Навч. посіб. Під заг. ред. В. М. Гриньова. 2-ге вид., доправ. і доп. Харків: ВД «ИНЖЕК», 2004. 404 с.

6. Іванов С. В. Методологічні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу. Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. Випуск 195, т. 1. С. 98-104.

Андрощук Василь Васильович

*Провідний спеціаліст сектору юридичного забезпечення
Регіонального сервісного центру МВС в Тернопільській області*

РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

Ефективне врядування є запорукою розбудови успішної та конкурентоздатної держави, що працює в інтересах громадян та забезпечує їх добробут і безпеку. Для перезавантаження застарілої пострадянської системи управління та посилення спроможності державних інституцій Уряд реалізує комплексну реформу державного управління згідно з європейськими принципами належного врядування. У фокусі реформи – підготовка якісних урядових рішень, формування професійної державної служби, впровадження електронного врядування та надання доступних послуг громадянам.

Активна реалізація реформи розпочалася у 2016 році з прийняття нового Закону «Про державну службу» та комплексної Стратегії реформування державного управління, що відповідають принципам публічної адміністрації OECD/SIGMA. Впродовж 2017-18 рр. тривала активна фаза реформування –

реорганізація міністерств, запуск нових директоратів із формування державних політик та стратегічного планування, залучення на державну службу фахівців шляхом прозорих конкурсів на career.gov.ua, запуск понад 100 електронних послуг для громадян та бізнесу.

У 2018 році експерти OECD/SIGMA провели комплексну оцінку системи державного управління та підготували рекомендації, які стали основою для оновлення Стратегії реформування державного управління. Підзвітне та прозоре державне управління – це важлива передумова євроінтеграції України, без якої неможливо побудувати сильну, європейську та демократичну державу.

У напрямі надання послуг у центрі уваги реформи є безпосереднє покращення якості обслуговування громадян та бізнесу. Щороку мільйони громадян отримують адміністративні послуги. Сервіс, який вони отримують при цьому, суттєво впливає на їх ставлення та довіру до держави. Забезпечення прозорості та передбачуваності процедур державного управління, відкриття державних даних, зменшення бюрократії та надання послуг найбільш зручним та доступним для громадян способом є основними прагненнями в цьому напрямку. Якісні та доступні послуги мають потенціал не тільки покращити імідж держави серед громадян, підприємців та інвесторів, але й значно знизити рівень корупції шляхом усунення можливостей для неї.

У сфері державної служби та управління людськими ресурсами реформа має на меті забезпечити державні органи висококваліфікованими працівниками, які можуть підтримувати міністрів у розробці ефективної політики. Держава є одним з найбільших роботодавців у країні, тому вона має бути здатною залучати найкращі таланти, які хочуть служити суспільству. Для цього держава прагне стати привабливим роботодавцем, що використовує сучасні інструменти управління персоналом. Перш за все, це вимагає розробки сервісно-орієнтованої культури в державному управлінні.

Реформа державного управління не є швидким вирішенням всіх проблем. Європейські партнери України часто називають її «марафоном», а не «спринтом». Вона є багатогранною і передбачає складну взаємодію з іншими

реформами. Її впровадження вимагає високого рівня комунікації, політичної дискусії та компромісу. З цього погляду, виконання запланованих заходів із впровадження Плану дій на рівні 63% можна вважати хорошим результатом. Для збереження та подальшого покращення цього показника ефективності необхідно вирішити декілька завдань, як загальних, так і специфічних для кожного напрямку реформи.

Перш за все, необхідно продовжувати формувати політичний консенсус щодо важливості реформи державного управління, її головних цілей і засобів їх досягнення. У 2018 році не всі міністерства взяли однаково активну участь у впровадженні реформи. Наприклад, посилення спроможності формування політики через структурні зміни у 2018 році здійснювалося лише у 8 міністерствах. Крім того, оскільки реформа вплине на встановлені процедури та способи впровадження рішень у всіх міністерствах, політичний діалог та розширення консенсусу щодо неї стануть ще більш нагальними. Аналогічно, діалог між Кабінетом Міністрів і Верховною Радою потребує інтенсифікації, адже впровадження реформ вимагає належної законодавчої бази.

По-друге, одним із викликів на шляху швидшого й ефективнішого впровадження реформи є фрагментарність українського державного управління, успадкована з минулого. У порівнянні з європейською моделлю державного управління, в Україні роль центру Уряду не настільки сильна, як необхідно для просування комплексних реформ. Державні установи в Україні є окремими юридичними особами, які часто не обмінюються інформацією і не співпрацюють ефективно. Немає також єдиного підходу до зайнятості та оплати праці в державних установах. Ці питання розглядаються у рамках реформи держуправління, зокрема в оновленому Плані дій, однак потребують постійної політичної підтримки.

По-третє, спостерігається загальна інституційна слабкість у поєднанні з інерцією та зручністю роботи за старими підходами. Це викликає природний опір певним реформам, таким як реорганізація та функціональна раціоналізація.

Крім того, необхідно подолати надмірну бюрократизацію, відсутність належного делегування тощо.

По-четверте, темпи реформи державного управління тісно пов'язані з прогресом інших реформ. Прикладом є управління державними підприємствами та їх приватизація. Наразі міністерства мають справу з великою кількістю державних підприємств. Це обмежує ресурси та увагу керівництва міністерств до питань формування політики на користь щоденного управління підприємствами. І це лише один приклад взаємозалежності РДУ та інших реформ.

По-п'яте, суттєві зміни функцій державного управління, зокрема взаємодії з громадянами, пов'язані з вдосконаленням нормативно – правової бази. У 2018 році була ініційована робота щодо внесення змін до рамкового законодавства у сфері державного управління, що вже має перші результати: в Парламенті зареєстровано проект Закону «Про адміністративну процедуру». Інші законопроекти, такі як зміни до Законів «Про Кабінет Міністрів», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про державну службу» очікуються у 2019-2020 роках.

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання у 2018 році Стратегії реформування державного управління України на 2016 – 2020 роки. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/03_zvit_ukr_web.pdf.

Барабаш Андрій Петрович
Провідний інженер мисливствознавець
Державного підприємства "Тернопільське лісове господарство"

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Сьогодні в Україні велика увага приділяється розширеному відтворенню і покращенню якісного складу лісів, скороченню строків лісовідновлення. В рішенні цієї проблеми важливе місце належить штучному створенню лісів, що дозволяє вирощувати високопродуктивні насадження певного назначення і значно скоротити лісовідновний період господарсько цінними породами. В даний час зусилля науки і виробництва в області штучного лісовідновлення спрямовані на скорочення періоду відновлення лісових ресурсів за рахунок використання сортового насіння, великомірного садивного матеріалу, сучасних технологій і таке інше. Роль лісів у підтриманні стабільної біосфери наданий час є загально визнаною. Лише лісам, серед інших природних комплексів є притаманною максимальна властивість для відновлення довкілля, причому вони розглядаються як один з вирішальних чинників, які забезпечують життєдіяльність суспільства. Тобто поряд з проблемами виробництва деревини, що розглядалися в контексті розвитку сільських районів, зайнятості населення, розвитку ринків і торгівлі деревиною, важливого значення було надано проблемам збереження біорізноманіття, кругообігу вуглецю, стану лісів, рослинного покриву та землекористування.

Зростання темпів лісовідновних робіт і недостатня забезпеченість робочою силою для проведення якісного догляду за лісовими культурами з досить складними лісорослинними умовами диктує необхідність пошуку найбільш доступних методів створення насаджень. Багаторічний досвід лісоводів створення лісових культур сіянцями на свіжих вирубках в умовах районів досліджень показав, що вже в перші роки вони потребують багаторічних доглядів. В інакшому випадку сильно розростається трав'яниста

рослинність, культури заглушуються, ростуть погано і навіть гинуть. Подібне явище має місце і в інших других добре забезпечених районах. Підвищення стійкості лісових культур проти заглушення їх трав'янистою рослинністю та відновлення м'яколистяних порід може бути досягнуто шляхом створення штучних насаджень високомірними садивним матеріалом. Використання в лісокультурній практиці великомірного садивного матеріалу - спосіб не новий. Його використовували та використовують там де необхідно швидко отримати лісогосподарський ефект. В різних країнах і лісорослинних умовах, в різний час цьому способу лісовідновлення були властиві певні особливості і характерні риси.

Є ціла низка нових підходів для забезпечення функціональної та територіальної охорони природи, а саме:

- природоохоронна концепція зі збереження біотичного та ландшафтного різноманіття як взаємообумовлених і взаємопов'язаних складових частин природного різноманіття;

- запровадження популяційного підходу при аналізі охоронного статусу природних видів тваринного та рослинного світу для здійснення оцінки загроз для їх існування;

- здійснення науково обґрунтованого та виваженого моніторингу та менеджменту біорізноманіття як на природоохоронних територіях, так і на територіях, які тою чи іншою мірою є залучені до господарського використання; - врахування та поєднання у природоохоронній діяльності двох діаметрально протилежних аспектів: соціального та природоохоронного;

- визнання того, що перспективи збереження видового та ценотичного різноманіття біоти є тісно пов'язаними із збереженням певних типів природних чи напівприродних оселищ.

Природоохоронне законодавство України, одним з критеріїв вибору територій, які є перспективними для збереження біорізноманіття, пропонує використовувати наявність рідкісних або "оригінальних" типів рослин, у відповідності до традицій ведення Зеленої книги України.

Актуальними є уніфікація понятійного та термінологічного апарату природоохоронного законодавства України, яке стосується охорони біорізноманіття, а з іншого боку, впровадження низки змін і доповнень, а також нових правових положень стосовно збереження біорізноманіття у відповідності з подібним законодавством країн Євросоюзу.

Даний процес повністю узгоджується з вимогами Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (2004) та буде сприяти узгодженню дій стосовно оптимізації збереження біорізноманіття.

Бенесько Олена Михайлівна

*Начальник відділу соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
Центру надання соціальних послуг Голобської селищної ради*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ ТА МОЛОДДЮ У ГРОМАДІ

Одним із ключових напрямків роботи органів місцевого самоврядування є соціальний захист сімей та молоді на місцевому рівні. Територіальна громада наділена правом самостійно вирішувати питання місцевого значення та активізувати свою діяльність в усіх сферах, зокрема і в роботі, що пов'язана з сім'ями з дітьми та молоддю .

Законом України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» чітко визначено діяльність уповноважених органів, яка спрямована на створення сприятливих умов для функціонування та зміцнення сім'ї, сприяння відповідальному ставленню батьків до створення умов, необхідних для всебічного розвитку та виховання дітей, розвитку різних форм сімейного виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, утвердження здорового способу життя в сімейному, дитячому та молодіжному середовищі [1]. У Законі визначено, що суб'єктами соціальної роботи є

уповноважені органи, що здійснюють соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, фахівці з соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, об'єднання громадян, благодійні, релігійні організації, юридичні та фізичні особи, які надають соціальні послуги сім'ям, дітям та молоді, волонтери у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

До уповноважених органів належать й органи місцевого самоврядування.

Завданнями суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю є: участь у виконанні загальнодержавних, регіональних та інших програм соціальної підтримки сімей, дітей та молоді, надання різноманітних соціальних послуг, соціально-медичної, психолого-педагогічної, правової, інформаційної, матеріальної та інших видів соціальної допомоги, консультування дітей та молоді, здійснення соціально-профілактичної роботи серед дітей та молоді, реалізація системи заходів щодо запобігання негативним явищам та їх подолання, розроблення та здійснення реабілітаційних заходів щодо відновлення соціальних функцій, морального, психічного і фізичного стану дітей та молоді, пристосування їх до безпечних соціальних та інших умов життєдіяльності, а також надання допомоги сім'ям, дітям та молоді, які потрапили у складні життєві обставини, впровадження державних соціальних стандартів і нормативів, нових форм, методів проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю, здійснення міжнародного співробітництва, вивчення і поширення передового міжнародного досвіду з питань соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю.

Органи місцевого самоврядування здійснюють соціальний захист молоді, надають підтримку сім'ям з дітьми. Відповідно до ст.32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів селищних у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту належать повноваження, які мають відношення до сімей, дітей та молоді:

- управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, які належать територіальним громадам або

передані їм, молодіжними підлітковими закладами за місцем проживання, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення;

- забезпечення здобуття повної загальної середньої, професійно-технічної освіти у державних і комунальних загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах, вищої освіти у комунальних вищих навчальних закладах, створення необхідних умов для виховання дітей, молоді, розвитку їх здібностей, трудового навчання, професійної орієнтації, продуктивної праці учнів, сприяння діяльності дошкільних та позашкільних навчально-виховних закладів, дитячих, молодіжних та науково-просвітницьких організацій;

- створення при загальноосвітніх навчальних закладах комунальної власності фонду загальнообов'язкового навчання за рахунок коштів місцевого бюджету, залучених з цією метою на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, а також коштів населення, інших джерел; контроль за використанням коштів цього фонду за призначенням;

- сприяння роботі творчих спілок, національно-культурних товариств, асоціацій, інших громадських та неприбуткових організацій, які діють у сфері охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, роботи з молоддю [2].

Заходи, щодо реалізації державної політики в галузі освіти, науки, охорони дитинства, сім'ї та молоді, їх соціального захисту в умовах громади: розробляються інструктивні документи щодо соціальної підтримки молоді на місцевому рівні, проводиться діагностика стану проблем дітей і молоді місцевої громади, приймаються рішення щодо їх вирішення суб'єктами соціально-педагогічної роботи в громаді, відбувається науково-методичне, інформаційне та фінансове забезпечення організацій та установ, що проводять соціально-педагогічну роботу з дітьми та молоддю на рівні місцевого самоврядування, здійснюється моніторинг виконання рішень органів місцевої виконавчої влади та місцевого самоврядування суб'єктами соціальної роботи з молоддю. [3].

Таким чином, проведення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю територіальній громаді має базуватися на інтеграції зусиль всіх

суб'єктів соціальної роботи та їх організації заходів до вирішення проблем даної категорії населення.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 21.06.2001 р. № 2558-III «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. № 42, ст.213.

2. Закон України від 21.05.1997 р. №280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997. №24, ст.170.

3. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навч. посіб. О.В.Безпалько. К.: Центр навч. л-ри. 2005. 176 с.

Бескид Віктор Йосипович

*Головний державний ревізор-інспектор
відділу адміністрування податків і зборів з фізичних осіб
Тернопільського управління ГУ ДПС у Тернопільській області*

РОЛЬ МАЙНОВИХ ПОДАТКІВ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Демократичні засади розвитку сучасного суспільства передбачають повноцінне функціонування інституту місцевого оподаткування. Адже обов'язкові платежі, які справляються з громадян за місцем їх проживання відповідно до рішень, прийнятих обраними безпосередньо ними органами самоврядування, потенційно якнайкраще сприяють дотриманню принципу: владі - податки, від влади - суспільні блага.

Поступова переорієнтація українського суспільства (особливо після революції Гідності) на антропоцентричні цінності передбачає, в тому числі, максимізацію економічних та інших вигод, які громадяни повинні отримати від

сплачених ними податків, підвищення ефективності діяльності органів влади різних рівнів. З іншого боку, кількісні та якісні показники функціонування останніх значною мірою залежать від обсягу й структури сконцентрованих ними фінансових ресурсів, а також наявності чи відсутності обмежень на використання цих коштів. З погляду зазначеного, саме місцеві податки та збори, які за визначенням устанавлюються чи запроваджуються органами місцевого самоврядування, дозволяють забезпечити та навіть розширити поле їхньої дійсно власної фінансово-господарської діяльності.

На сучасному етапі проведення децентралізації в Україні здійснюється реформа регіональної політики, яка передбачає запровадження дієвих механізмів стимулювання регіонального розвитку; адміністративно-територіальна реформа, в рамках якої об'єднуються громади та укрупнюються райони; реформа фіскальної децентралізації, що спрямована на досягнення фінансової стабільності місцевих бюджетів.

Зміни, внесені до Податкового кодексу України [107] та Бюджетного кодексу України [22] в рамках здійснення фіскальної децентралізації, визначили оновлену фінансову базу органів місцевого самоврядування, затвердили розподіл податків та запровадили нову систему бюджетного вирівнювання.

Важливим показником фінансової незалежності територіальних одиниць є питома вага податкових надходженнях в доходах місцевих бюджетів. Він у загальних рисах демонструє обсяг податкових повноважень органів місцевого самоврядування (рис. 1.).

Четверту частину доходів органів місцевого самоврядування становить податкова складова наповнення місцевих бюджетів. аналіз продемонстрованого рисунку свідчить про скорочення частки податкових надходжень у місцевих бюджетах з 86,7% у 2013 році до 81,5% у 2015 році. Та про підвищення у 2017 році до 87,6%. Внаслідок цього переважна кількість місцевих бюджетів формуються за рахунок державних трансфертів. В Україні до місцевих податків і зборів, згідно Податкового кодексу, належать: податок на майно; єдиний

податок; збір за місяць для паркування транспортних засобів та туристичний збір.

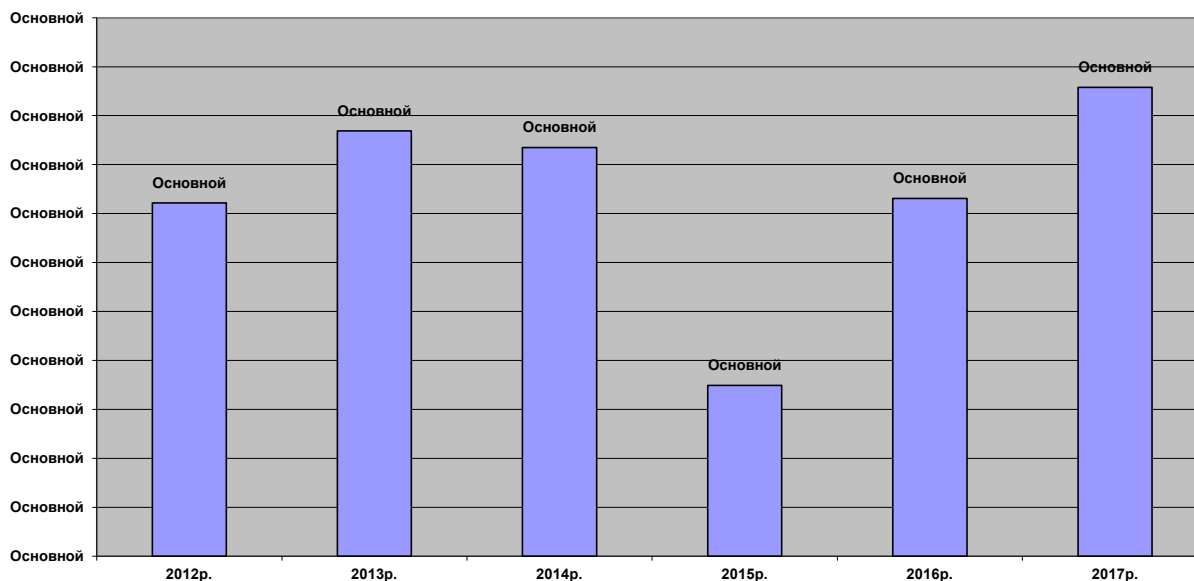

Рис. 1. Частка податкових надходжень у загальній сумі доходів місцевих бюджетів України, %.*

**Джерело: побудовано автором на основі [1]*

Зауважимо, що ефективність здійснення фіскальної децентралізації залежить від трансформації податкової системи. На нашу думку, важливу роль в умовах фіскальної децентралізації в Україні може відіграти система оподаткування майна, реформована з урахуванням кращого міжнародного досвіду та особливих характеристик національної економіки.

Глобалізаційні екстерналії, внутрішні шоки і фіскальні дисбаланси поглиблюють та загострюють проблему необхідності удосконалення майнового оподаткування, підвищення його дієвості як альтернативи формування доходної бази місцевих бюджетів та інструменту регулювання майнового стану. Зарубіжний досвід майнового оподаткування доводить, що податки на майно є найменш шкідливими для економічного зростання. Однак притаманні українській практиці особливості їх стягнення є недосконалими і не забезпечують справедливості оподаткування, захисту від корупційних та інших

зловживань. Останні не сприяють розширенню бази оподаткування, і, як наслідок, податкові надходження формуються не в повному обсязі. Це знижує фінансову самостійність місцевих бюджетів і стримує соціально-економічний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.org.ua>.
2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>.

Бичук Тамара Степанівна

*Заступник начальника управління економіки, бухгалтерського обліку та звітності - начальник відділу бухгалтерського обліку та звітності
Головного управління Держспродспоживслужби у Волинській області*

Лещук Віктор Пилипович

*Д.е.н., професор, директор луцької філії
Тернопільського національного економічного університету*

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Питання фінансового забезпечення діяльності суб'єктів господарювання є надзвичайно актуальним, зважаючи на дефіцит власних фінансових ресурсів та складність залучення інвестицій.

Фінансове забезпечення є одним із складових елементів напрямів фінансового впливу на процеси суспільного розвитку країни поряд з фінансовим регулюванням економічних і соціальних процесів та фінансовим стимулюванням результатів діяльності. Фінансове забезпечення передбачає використання та формування фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і сприяє створенню таких обсягів

фінансових ресурсів, при яких підприємство мало б змогу не тільки працювати беззбитково, але і підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати національну економіку.

Питання розкриття суті, механізму, складових фінансового забезпечення та дослідження впливу фінансових важелів на економічне зростання країни здійснювало багато вітчизняних вчених. Серед зарубіжних вчених особливо вирізняється праця американських дослідників Левіна та Кінга «Фінансовий розвиток та економічне зростання», в якій показано, що фінансова система сприяє розвитку економіки через виконання таких функцій: зменшення ризиків, оптимальне розміщення ресурсів, здійснення фінансового контролю, мобілізація заощаджень, сприяння обміну товарами та послугами [1, с. 32].

У фінансовому словнику подано таке визначення фінансового забезпечення: «Фінансове забезпечення – це забезпечення фінансовими ресурсами економіки держави, соціальних потреб і програм, виробництва продукції, науково-технічних досліджень, будівництва і переобладнання підприємств, а також утримання бюджетних організацій тощо» [2, с. 486].

Гладій С. визначає фінансове забезпечення як узагальнюючий метод інвестування через фінансові форми як конкретні прояви категорій фінансової сфери, зовнішнього вияву механізму та його структурних елементів [3].

При визначенні сутності фінансового забезпечення необхідно також враховувати і сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність. В той час фінансове забезпечення передбачає виявлення можливих внутрішніх джерел фінансових ресурсів, а при відсутності такої можливості або їх недостатності – до залучення коштів із-зовні. Із врахуванням цього сформулював сутність цього поняття О. Василик. Він стверджує, що фінансове забезпечення – це створення і використання фондів фінансових ресурсів задля здійснення виробництва і реалізації продукції, робіт, послуг у різних галузях економіки [4, с. 139].

Крім цього фінансове забезпечення є процесом організації певної діяльності, що вимагає визначення обсягу фінансових ресурсів, науково обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів і нормативно-правового забезпечення.

Із врахуванням цього фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання – це процес покриття його витрат за рахунок централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення його економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк О. С. Фінансовий потенціал як складова ендогенного потенціалу інноваційного розвитку економіки. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С. 31-37. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2013_3_6.pdf
2. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Львів: Видавництво «Центр Європи», 1997. 576 с.
3. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління. *Наука молода*. 2005. № 3. С. 109-115. URL: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf
4. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник. К.: НІОС, 2003. 416 с.

Бортнік Ірина Володимирівна

Головний спеціаліст-юрисконсульт

Головного управління статистики у Волинській області

АУДИТ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Світова глобалізація, інтеграційні процеси та періодичні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища суттєво впливають на економіку сучасної держави. Одним із головних чинників внутрішнього середовища, що

впливають на економічні відносини в умовах політичної нестабільності та обмеженості фінансових ресурсів, є організація належного фінансового контролю за державними коштами, зміст якого полягає не тільки в перевірці правильності ведення фінансової документації, дотримання фінансово-бюджетної дисципліни, запобігання порушенню законодавства, а й в реалізації обов'язку управління фінансовими та економічними процесами.

Система державного фінансового контролю в Україні, не відповідає сучасним тенденціям. Її головним недоліком є недосконале законодавство, а саме: існування великої кількості законодавчих актів, що регулюють діяльність різних органів державного фінансового контролю, відсутність єдиного закону про фінансовий контроль, який чітко регулює сутність, форми, види та методи фінансового контролю, а також відокремлює повноваження між суб'єктами.

В умовах зміни бюджетної системи, застосування програмно-цільового методу бюджетування, виникає необхідність в заміни існуючих засад організації системи державного фінансового контролю для підвищення ефективності її діяльності.

На сьогодні українські науковці приділяють достатньо уваги питанням державного фінансового контролю, так О.Д. Василюком, В.В. Гулько, І.В. Басанцовим, Т.Б. Жураковським де Сас, Є.В. Калюгою, І.Б. Стефанюком, Ю.Б. Слободяником розглядаються теоретичні аспекти державного фінансового контролю, проблеми удосконалення системи загалом або внутрішнього контролю.

На даний час в Україні триває процес зміни системи державних фінансів. Тож нові критерії організації бюджетного процесу, перехід до бюджетування орієнтованого на результат та середньострокового бюджетного планування потребують впровадження нових сучасних видів та методів державного фінансового контролю, таких як стратегічний аудит державних фінансів.

Метою статті є обґрунтування необхідності вдосконалення державного фінансового контролю через впровадження в систему зовнішнього фінансового контролю стратегічного аудиту, що сприятиме розвитку та розмежуванню

функцій між органами державного фінансового контролю, і стане поштовхом до побудови сучасної ефективної системи державного фінансового контролю.

Організація контролю за фінансами завжди відігравала значну роль в системі державного регулювання. В сучасній економічній літературі немає єдиного бачення щодо фундаментальних засад організації фінансового контролю в державі, роз'яснення головних термінів та понять, більшість питань залишаються дискусійними. Єдиним та незаперечним постулатом є те, що невід'ємною складовою демократичної та правової держави є ефективний фінансовий контроль.

Фінансовий контроль являє собою перевірку законності, доцільності здійснення фінансових операцій та реалізації на цій основі завдань фінансової політики, що спрямовується на попередження правопорушень, запобігання прийняття необґрунтованих управлінських рішень.

Державний фінансовий контроль – це категорія фінансового контролю, що забезпечується відповідними державними органами та полягає у встановленні фактичного стану справ щодо виконання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі.

За відношенням до об'єкту контролю державний фінансовий контроль поділяють на внутрішній та зовнішній. Внутрішній державний фінансовий контроль застосовується для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ. Внутрішній державний фінансовий контроль ще представляють як урядовий або відомчий контроль, що здійснюється Державною фінансовою інспекцією, Міністерством фінансів України, Фондом державного майна тощо.

Зовнішній фінансовий контроль - це різновид фінансового контролю, який здійснюється уповноваженими органами або особами - незалежними

аудиторами, коли об'єкт контролю не належить до сфери управління суб'єкту контролю. В Україні функції зовнішнього державного контролю виконує Рахункова палата України. В процесі виконання своїх функцій органи державного фінансового контролю проводять фінансовий аудит, аудит відповідності, аудит ефективності тощо.

При реалізації фінансового аудиту та аудиту відповідності суб'єктами фінансового контролю проводиться перевірка й аналіз фактичного положення установи щодо законного та ефективного використання державного і комунального майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку, достовірності фінансової звітності тощо.

На сьогоднішній день, одним із головних напрямків здійснення контрольної діяльності органів державного фінансового є проведення аудиту ефективності, який проявляється в оцінці ефективності діяльності органів виконавчої влади та інших інституцій з реалізації делегованих державою функцій з використання державних ресурсів, та розробку рекомендацій щодо удосконалення їх роботи.

В межах проведення аудиту ефективності органами фінансового контролю вирішуються такі завдання, як:

- аналіз доцільності виділення бюджетних коштів та інших ресурсів;
- аналіз та оцінка повноти, своєчасності, економічності використання наданих ресурсів;
- досягнення намічених цілей, на які виділені ресурси;
- виявлення, оцінка та причинно-наслідковий аналіз збитків спричинених державі через неефективне використання наданих ресурсів;
- розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

На етапі попереднього контролю показники проекту бюджету порівнюються із оперативною інформацією виконаного бюджету поточного року, відомостями про соціально-економічний стан країни та окремо за

регіонами. Оперативний контроль проводиться в процесі виконання бюджету поточного року, являє собою сукупність контрольних, експертно-аналітичних, організаційних та інших заходів, що проводяться органом фінансового контролю та дозволяє визначити рівень виконання бюджетів за відповідний період. Після завершення фінансового року здійснюється подальший контроль в формі аналізу виконаного бюджету на звітну дату або комплексної ревізії, тематичній перевірці з використання бюджетних коштів окремими суб'єктами (міністерство, відомство).

Сучасні умови розвитку економіки вимагають від держави впровадження нових підходів до організації фінансового контролю.

По-перше, на сьогоднішній день органи зовнішнього (Рахункова палата) та внутрішнього (Державна аудиторська служба) державного фінансового контролю в більшості випадків дублюють функції один одного, а саме при проведенні фінансового аудиту та аудиту ефективності на тих самих установах. Це суттєво зменшує ефективність проведеної роботи. В сучасних умовах вже не достатньо контролювати тільки питання фінансової дисципліни, використання коштів за цільовим призначенням та в установлених обсягах, необхідно встановити результативність вкладених ресурсів за тим чи іншим показником. Тобто, назріла необхідність в перегляді завдань та цілей контролю цих установ.

По-друге, в умовах переходу до програмно-цільового методу бюджетування зі збільшенням терміну бюджетного планування, на нашу думку, питання розвитку та впровадження стратегічного аудиту в систему органів зовнішнього фінансового контролю є надзвичайно важливими та актуальними.

Стратегічний аудит представляє собою сукупність експертно-аналітичних та контрольних заходів, що дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів для досягнення довгострокових стратегічних цілей, сформульованих політичним керівництвом держави.

Державний стратегічний аудит, з одного боку являє собою вид контролю, що направлений на вияв відповідності витрачених фінансів рівню досягнення

стратегічних цілей, а з іншого боку – інструмент управління, що дозволяє оцінити та скоригувати прийняті стратегічні рішення.

З точки зору бюджетного процесу, стратегія – це засіб використання коштів та ресурсів, що спрямовані на досягнення довгострокових цілей розвитку з урахуванням умов зовнішньої середовища та інших факторів, тобто об'єктами стратегічного аудиту виступають стратегічні плани, програми, бюджети на етапах попереднього обґрунтування, затвердження, поточного та наступного контролю.

Головною метою при виконанні органами зовнішнього фінансового контролю стратегічного аудиту є здійснення загальної оцінки системи державного стратегічного планування, соціально-економічного розвитку регіону або держави в цілому, реальні можливості реалізації стратегії у встановлені терміни, забезпечення необхідними матеріальними та нематеріальними ресурсами, а також існуючі об'єктивні ризики невиконання або неповного виконання стратегії та їх наслідки.

Таким чином, предметом стратегічного аудиту є позиція, яку займає одержувач бюджетних коштів, середовище його діяльності, можливості досягнення визначених цілей, їх фінансове та ресурсне забезпечення.

Під час проведення стратегічного аудиту аудиторами виконується оцінка якості самої стратегії, аналіз взаємодії систем стратегічного та територіального планування, оцінка динаміки та рівня досягнення головних результатів, варіантів відповідності використання державних фінансів затвердженим стратегічним цілям розвитку, узгодженості стратегічних, проміжних та тактичних цілей.

Така система контролю дозволяє дати оцінку не тільки ефективність обраної стратегії, але й її адекватність та здійсненність, в умовах конкретної ситуації, а також дає змогу визначити сильні сторони установи-одержувача бюджетних коштів та найефективніші методи виконання поточних завдань для наступного їх використання.

Процес стратегічного аудиту можна показати як замкнуту послідовність операцій, виконання яких дозволяє зробити висновок щодо необхідності зміни програм та стратегічних цілей для підвищення ефективності використання бюджетних коштів. На початковому етапі необхідно провести аналіз самої стратегії або програми, її заплановану результативність, обґрунтованість, доцільність реалізації, ресурсозабезпеченість, вплив на природну середу тощо. Наступним невід'ємним елементом стратегічного аудиту є оцінка ефективності формування та використання державних ресурсів з точки зору можливості виконання у визначенні терміни та з урахуванням проголошених пріоритетів. Завершальним етапом проведеного аудиту має бути отримання доказів щодо рівня виконання головних показників, цілей проведеної програми або стратегії, та підготовка на цій базі висновків.

На сьогоднішній день, стратегічний аудит – це головна функція вищих органів фінансового контролю країн великої двадцятки. Не потрібно розглядати стратегічний аудит з точки зору національного або загальнодержавного рівня контролю. В теперішніх умовах обмеженості фінансових ресурсів, переходу до програмно-цільового методу бюджетування надзвичайно важливим етапом на регіональному рівні є детальний аналіз та перевірка вже діючих та розробка нових ефективних програм соціально-економічного розвитку.

Слід зазначити, що вже сьогодні елементи стратегічного аудиту використовуються Рахунковою палатою України у вигляді тематичних перевірок державних програм та стратегій, так і на рівні.

Отже, система державного фінансового контролю, що склалася в Україні, не відповідає сучасним умовам. Існування розрізненості та неузгодженостей в тлумаченні чисельних нормативно-правових актів, що регулюють систему державного фінансового контролю, відсутність її цілісності, єдиного інформаційного простору зменшує ефективність самого контролю, та не дозволяє державі оперативно й дієво реагувати на новітні тенденції, впливати на економіку в цілому.

Суттєвим недоліком сучасної системи державного фінансового контролю України є недосконале законодавство а також розмежування повноважень між суб'єктами контрольної діяльності.

На нашу думку, в Україні існує необхідність у перегляді існуючих загальних засад, функцій та методів здійснення органами внутрішнього та зовнішнього державного фінансового контролю своєї діяльності, шляхом віднесення до компетенції органів внутрішнього державного фінансового контролю здійснення фінансового аудиту та аудиту відповідності, а органів зовнішнього державного фінансового контролю – аудиту ефективності та стратегічного аудиту.

Адже головною метою аудиту ефективності, на відміну від фінансового аудиту, є не знайти порушення фінансового законодавства, а дати оцінку ефективності діяльності органів виконавчої влади, на яких державою делеговано повноваження з ефективного управління державним майном та коштами. Тобто, головною ознакою аудиту ефективності повинно бути те, що його має здійснювати незалежний від виконавчої влади орган державного фінансового контролю, який буде мати свої важелі впливу у разі недоцільного, необґрунтованого, неефективного використання бюджетних коштів або власності тощо.

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо закономірним, що аудит ефективності та стратегічний аудит повинні здійснюватися незалежними органами зовнішнього державного фінансового контролю. Це, в свою чергу, відповідає як світовій практиці організації фінансового контролю за державними коштами так і своїй природній сутності, коли зовнішній контроль ґрунтується на результатах проведеного внутрішнього контролю.

Перспективним напрямком для подальших розвідок має стати детальний аналіз досвіду запровадження стратегічного аудиту в систему державного фінансового контролю зарубіжних країн, його методологічного та правового

забезпечення, що сприятиме розробці фундаменту для удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : закон України 08.07.2010 № 2456 - VI// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article?art_id=39878&cat_id.
3. Алексеева И.В. Исследование сущности и экономической природы стратегического аудита. URL: http://www.auditfin.com/fin/2010/6/04_01/04_01%20.pdf
4. Ангелина И.А. «Стратегический аудит в системе государственного финансового контроля» . URL: <http://www.teoria-practica.ru/-3-2013/economics/angelina.pdf>
5. Гуцаленко Л. В., Дерій В. А., Коцупатрий М. М. Державний фінансовий контроль : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2009. 424 с.
6. Дмитренко Г.В. Шляхи удосконалення публічного фінансового контролю. *Економіка та держава*. 2011. №4. С. 91-93.
7. Степашин С.В. Столяров Н.С., Шохин С.О., Жуков В.А. Государственный финансовый контроль : Учебник для вузов.. СПб. : Питер, 2004. 557 с.

Бригідир Богдан Зіновійович
Старший державний ревізор інспектор
Головного Управління ДФС у Тернопільській області

УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ: ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ТА СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ

У контексті сучасної фіскальної політики держави проблема ухилення від оподаткування є однією з найактуальніших у вітчизняному економічному просторі, позаяк вона обумовлена як низкою об'єктивних, так і суб'єктивних причин. На жаль, упродовж останніх років ухилення від сплати податків стало звичною нормою поведінки багатьох суб'єктів господарської діяльності, адже таким чином вони отримують додаткові кошти для ведення бізнесу та неформального вирішення назрілих проблем у специфічних умовах поширеної в Україні корупції.

Еволюційно ухилення від сплати податків розвивалося одночасно з оподаткуванням таким чином, що ученими–фіансистами був сформульований так званий «закон зростання опору податку». Серед найвагоміших причин цього негативного явища науковці виокремлюють очевидний вплив податків на доходи і витрати платників при недостатньому усвідомленні ними вигід від споживання суспільних благ, що фінансуються за рахунок податкових платежів. А це означає, що витoki суспільного явища необхідно шукати в суспільній природі податків, які за своєю сутністю є еквівалентними платежами громадян в обмін на суспільні блага, що надає їм держава, виконуючи свої функції (наслідком усвідомлення сутності податків стало визначення принципу еквівалентності як одного з основних наукових принципів оподаткування). Відтак у суспільній свідомості податки ототожнюються з платежами, які і запроваджуються без згоди більшості платників (оскільки парламент не репрезентує інтереси всіх груп виборців), і сплачуються в примусовому порядку. Це стає підґрунтям для антифіскальної поведінки платників,

породжуючи бажання зменшити податкові зобов'язання або взагалі ухилитися від їх виконання. І чим менш досконалыми є демократичні інститути в державі, тим більш масовою стає така девіантна поведінка.

В Оксфордському тлумачному словнику уникнення від сплати податків розглядається як таке, що є наслідком мінімізації податкових зобов'язань законним шляхом з використанням податкових лазівок. На відміну від нього, ухилення трактується як приховування податкової бази та надання в податкові органи завідомо неправдивої інформації [1, с. 413-414].

Такої ж думки дотримується і Дж. Стігліц [2, с. 703], який під уникненням податків розуміє використання певних положень податкового законодавства, які дозволяють відійти від їх сплати, а під ухиленням – незаконний відхід від сплати податків.

Вітчизняна Економічна енциклопедія не подає визначення терміну «уникнення від сплати податків», однак під ухиленням від сплати податків пропонує розуміти сукупність легальних і незаконних способів приховування доходів від оподаткування [3, с. 778-779]. Відтак, можемо стверджувати, що в Економічній енциклопедії вищенаведені терміни не розмежовуються.

Окрім зазначених термінів, окремі науковці виділяють і інші, близькі за значенням до «ухилення» та «уникнення», поняття. Так, у міжнародній практиці доволі поширеним є термін «податкове планування» («tax planning»), причому вітчизняні учені теж віддають перевагу саме цьому терміну. На думку В. Вишневського і А. Веткіна [4, с. 52-53], податкове планування – це законний спосіб обходу податків з використанням наданих законом пільг і можливостей щодо скорочення податкових зобов'язань, а ухилення – це використання заборонених законом методів (податкове правопорушення). При цьому акцентується, що саме незаконність зменшення зобов'язань дозволяє розмежовувати поняття «податкове планування» і «ухилення».

Слід також зазначити, що (передусім серед представників юридичної науки) нерідко можна зустріти і визначення такого терміну як «обхід податків» («tax avoidance»), під яким мається на увазі використання занижених ставок

податків для окремих суб'єктів, різних ставок податків для різних видів доходів, «податкових сховищ» в інших країнах для зменшення податкових зобов'язань як законним, так і незаконним шляхом.

Вказавши на теоретичні аспекти відмінності термінів «ухилення» та «уникнення» від сплати податків, варто наголосити, що на практиці законні і незаконні методи зменшення податкових зобов'язань тісно переплітаються.

Стосовно основних способів уникнення від сплати податків слід зазначити, що українські вчені [5, с. 98] виокремлюють два таких способи, а саме: використання податкових пільг і податкових лазівок. Щодо податкових лазівок відмітимо, що вони або навмисно створюються (закладаються у проекти законів розробниками, які лобіюють інтереси окремих платників та їхніх груп, чи вносяться під час голосування за такі законопроекти членами парламенту), або виникають внаслідок недосконалості податкового законодавства (передусім недостатньої регламентації процедурних питань). На жаль, і перший, і другий спосіб уникнення від сплати податків є характерним для України, проте найбільш розповсюдженим способом уникнення оподаткування в Україні залишаються пільги, обсяг яких є невиправдано великим і не завжди обґрунтованим.

Умовно усі податкові пільги поділяють на вилучення, знижки і податкові кредити. Вилучення - це пільги, які дають підставу звільнити від оподаткування окремі об'єкти. Знижки – це пільги, які зменшують базу оподаткування (скажімо, у багатьох країнах світу платникам податку на доходи громадян надається право зменшувати валовий дохід на певну суму, що є різною для сімейних пар і самотніх громадян (стандартна знижка), а також вираховувати з валового доходу медичні витрати, витрати на лікування, некомпенсовані ділові витрати тощо). Податковий кредит – це зменшення суми валових податкових зобов'язань (нарахованого податку) для визначення остаточних зобов'язань (сума податку, що має бути сплачена до бюджету). Так, типовою формою податкового кредиту є інвестиційний податковий кредит, що застосовується з метою стимулювання інвестицій.

Податкові лазівки, як інший спосіб уникнення від сплати податків, прийнято поділяти на: зміщення доходу, відкладення доходу і податковий арбітраж. Зміщенням доходу є переведення платником податку доходу під більш низьку граничну ставку податку в умовах відповідної податкової структури із зростаючими граничними ставками (принагідно зазначимо, що широкого розповсюдження цей вид податкової лазівки не має, оскільки існують інші, більш радикальні методи уникнення сплати податків (як, наприклад, відкладання доходу або перенесення терміну сплати податку на більш пізніший час [2, с. 705]).

Податковий арбітраж – теж один із різновидів податкових лазівок, який передбачає випадки оподаткування різних об'єктів і платників податків за різними нормами. Іншими словами, під податковим арбітражем досить часто розуміють «податкові сховища» (тобто країни з пільговими режимами оподаткування) або «податкові оазиси» (тобто території або зони з пільговим режимом оподаткування в межах однієї країни).

Насамкінець зазначимо, що якщо з уникненням від сплати податків можна боротись шляхом зменшення податкових пільг і лазівок, то проблема ухилення від оподаткування є більш гострою, оскільки вона вже входить до системи податкових правопорушень і відноситься до різновидів фіскального злочину. Тож і не дивно, що у структурі правопорушень, які здійснюються у сфері оподаткування, найбільшу частку займає ухилення від сплати податків – 53,9%; друге місце займає легалізація (відмивання) грошових коштів чи іншого майна, здобутих злочинним шляхом (25,7%); третє місце – фіктивне підприємництво (11,4%) [6].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що ухилення від сплати податків є одним із найбільших шкідливих господарських злочинів, адже внаслідок такого діяння зменшуються надходження до відповідних бюджетів і держава не зможе належним чином виконувати свої функції, соціальна сфера недоотримує необхідне фінансування, а неплатники

податків отримують невинуватені прибутки і мають змогу «витискати» з ринку сумлінних конкурентів.

Список використаних джерел:

1. Финансы: Оксфордский толковый словарь. М.: Весь мир, 1997. 634 с.
2. Стігліц Джозеф Е. Економіка державного сектора : Пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. К.: Основи, 1998. 803 с.
3. Економічна енциклопедія. К.: Академія, 2002. Т. 3. 869 с.
4. Вишневецький, А. Веткін. Відхід від сплати податків: теорія і практика : монографія. Донецьк: ІНАН України, Інститут економіки промисловості, 2003. 294 с.
5. В. Вишневецький, А. Веткін. Уклонение от уплаты налогов и рациональный выбор налогоплательщика. *Вопросы экономики*. 2004. №2. С. 96-108.
6. Фінансовий моніторинг / Офіційне Інтернет-представництво при НБУ України. URL : <http://www.bank.gov.ua>.

Бурдаківська Неля Петрівна

Провідний спеціаліст відділу фінансів Чемеровецької селищної ради

Кузь Леся Анатоліївна

Головний спеціаліст загального відділу Чемеровецької селищної ради

ПІДВИЩЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Існуюча на сьогодні система забезпечення місцевих бюджетів достатніми фінансовими ресурсами для виконання функцій, покладених на органи місцевого самоврядування, не відповідає потребам громад, вона не створює фінансове підґрунтя для сприятливого життєвого середовища, необхідного для

надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних суспільних благ та послуг на основі забезпечення сталого розвитку території. Отже, саме від рівня та якості фінансового забезпечення, фінансової самостійності та самодостатності місцевих бюджетів залежить ефективне функціонування інституту місцевого самоврядування, що можливо досягти за умов раціонально побудованої системи децентралізації фінансових ресурсів.

Обсяги фінансових ресурсів, які перебувають у розпорядженні місцевих органів влади, після проведення децентралізації, постійно зростають, про що свідчать дані табл. 1.

Таблиця 1

Частка доходів місцевих бюджетів України у доходах зведеного бюджету України та у ВВП, %*

Рік	Частка доходів МБ у доходах зведеного бюджету України		Частка доходів МБ у перерозподілі ВВП	
	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів	без урахування трансфертів	з урахуванням трансфертів
2013	23,8	49,9	7,2	14,5
2014	22,2	50,8	6,4	14,7
2015	18,5	45,2	6,1	14,8
2016	21,8	46,8	7,2	15,4
2017	22,6	49,4	7,7	14,7
2018	22,2	47,5	7,4	15,8

**Джерело: розраховано авторами на основі [1].*

Як свідчать наведені у табл. 1 дані, після проведення фіскальної децентралізації. в Україні спостерігається стійка тенденція зростання ролі доходів місцевих бюджетів у перерозподілі ВВП. Слід зазначити, що частка доходів місцевих бюджетів у ВВП європейських країн становить в середньому 13,6%. Рівень перерозподілу ВВП через місцеві бюджети свідчить про стан децентралізації управління фінансовими ресурсами. Чим більше частка доходів місцевих бюджетів у ВВП, тим вище рівень децентралізації в країні.

Фінансова децентралізація забезпечує більш ефективне надання локальних послуг, оскільки на рівні місцевої влади витрати будуть меншими за

рахунок скорочення адміністративних витрат та витрат на поточний контроль [2].

Нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів у контексті децентралізації спрямована на посилення фінансової автономії місцевих органів влади. трансформація законодавчого поля щодо посилення фінансової самодостатності територіальних громад забезпечила ріст бюджетних ресурсів місцевих бюджетів, сприяла реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищила ефективність адміністрування місцевих податків і зборів.

З 1 січня 2019 р. внесено зміни до Податкового та бюджетного кодексів України в частині наповнення місцевих бюджетів:

- передбачено зарахування до доходів загального фонду міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ 37% рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення, яка зараховувалася до обласних бюджетів;

- встановлено максимальний граничний розмір земельного податку для лісових земель – не більше 0,1% від їх нормативної грошової оцінки;

- скасовано норму щодо справляння плати за земельні ділянки, надані для залізниць у межах смуг відведення, у розмірі 25% земельного податку;

- передбачено, що ставки земельного податку для земель, нормативну грошову оцінку яких не проведено, застосовуються для всіх земельних ділянок як у межах населених пунктів, так і за їх межами;

- встановлено, що до 2023 р. включно індекс споживчих цін, що використовується для визначення коефіцієнта індексації нормативно-грошової оцінки сільськогосподарських угідь, земель населених пунктів та інших земель несільськогосподарського призначення, а також для цілей оподаткування єдиним податком четвертої групи, застосовується зі значенням 100%;

- змінено підходи до оподаткування туристичним збором, зокрема базою оподаткування встановлено загальну кількість днів тимчасового розміщення у місцях проживання (ночівлі) (замість вартості всього періоду проживання

(ночівлі)); змінено граничні ставки збору: у розмірі до 0,5% для внутрішнього туризму (для резидентів) та до 5% для в'їзного туризму (для нерезидентів) від розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня 2019 (податкового) року для однієї особи, за одну добу тимчасового розміщення (замість розміру від 0,5% до 1% до бази справляння збору, визначеної як вартість усього періоду проживання (ночівлі)).

З початку фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів України стрімко зростають: якщо в 2014 р. їх обсяг становив 68,6 млрд. грн., то за п'ять років очікується, що зростуть майже в чотири рази та за підсумками 2019 р. становитимуть 267 млрд. грн. Протягом 2018 р. надходження власних доходів до загального фонду місцевих бюджетів України (доходи без урахування міжбюджетних трансфертів) становили 234,1 млрд. грн., що на 41,4 млрд. грн., або на 21,5%, більше порівняно з 2017 р. [3].

Проведений аналіз надходжень місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів України засвідчив суттєве зростання з 2015 р. їхньої власної доходної бази. Розширення переліку місцевих податків та зборів було здійснено без відповідного збільшення податкових повноважень органів місцевого самоврядування. Також держава поступово зменшує обсяг загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів на виконання органами місцевого самоврядування делегованих повноважень. Вони компенсуються збільшенням питомої ваги міжбюджетних трансфертів, особливо субвенцій. Отже, процеси фінансової децентралізації та її складників гальмуються порушенням пропорцій «власні доходи – власні видатки», «закріплені доходи та міжбюджетні трансферти – делеговані видатки», що змушує органи місцевого самоврядування витратити частину власних фінансових ресурсів на виконання делегованих повноважень [4, с.41].

Враховуючи необхідність підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів та продовження процесу здійснення бюджетної децентралізації, доцільно зараховувати до бюджетів міст республіканського, АР Крим та обласного значення, міста Києва, районних бюджетів, бюджетів об'єднаних

територіальних громад, що створюються згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, 75% надходжень від податку на доходи фізичних осіб, що сплачується на відповідній території, та 25% – до обласного бюджету. забезпечити сплату податку на доходи фізичних осіб до відповідних бюджетів за фактичним місцезнаходженням підприємств, установ, організацій. такий перерозподіл коштів дасть змогу збільшити бюджетні ресурси, посприявши підвищенню їх фінансовій самостійності та спроможності місцевих органів влади спрямувати кошти на вирішення проблемних питань соціально-економічного розвитку територій [5, с.138].

Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є запорукою того, що територіальна громада має можливість надавати більш якісні та більш різноманітні послуги своїм жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучення інвестиційного капіталу, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади.

Отже, досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної Казначейської служби України URL : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index> (дата звернення: 06.11.2019).
2. Петрушенко Ю. М. Новітні підходи до фінансування розвитку місцевих громад: від реконізму до Р2Р-кредитування. Вісник Української академії банківської справи. 2014. № 1 (36). С. 90–94.
3. Казюк Я., Вензель В., Герасимчук І. Фінансова децентралізація: експерти розповіли про результати 2018 року та перспективи 2019. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/10670?page=2> (дата звернення: 06.11.2019).

4. Волохова І.С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 23, Ч. 1. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. С. 39-42.

5. Рошило В.І. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: проблематика формування та напрями реформування. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2019. Випуск 2 (51). С.135-139.

Васечко Вікторія Олегівна

Консультант загального відділу виконавчого апарату

Волинської обласної ради

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Процеси забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів регулюються за допомогою механізмів державної регіональної політики. Визначальна роль серед цих механізмів належить фінансовому механізму, що створює фінансову основу забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів.

Вагомий внесок у дослідження феномену, особливостей, ролі, наукових і практичних аспектів фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів внесли провідні українські та зарубіжні вчені-економісти. Зокрема, питання, пов'язані з розробкою концептуальних засад фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, досліджували такі науковці, як В.Баліцька, О.Бречко, О.Василик, Б.Данилишин, О.Міщук, О.Луньова, С. Львовчкін, В.Опарін, Л.Осіпова, К.Павлюк, Б.Райзберг та багато інших. Проте, не зважаючи на великий інтерес до зазначених питань, залишаються відкритими ряд проблем, спричинених низькою фінансовою

спроможністю більшості регіонів України, децентралізацією та регіоналізацією державного управління без достатнього обґрунтування фінансових можливостей в управлінні соціально-економічним розвитком регіону, відсутністю стимулів до нарощення фінансового потенціалу. Зазначене зумовлює актуальність наукових досліджень, насамперед, концептуальних засад фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону і вимагає активації теоретичних та практичних пошуків розв'язання даної проблеми.

Категорія «механізм» у широкому розумінні розглядається, як причинно-наслідковий взаємозв'язок між різними економічними явищами (процесами, об'єктами), що спричиняють і обумовлюють один одного та в результаті чого досягається певний результат. Таким чином, механізм полягає у існуванні певного вхідного явища, що, в результаті взаємодії із зовнішнім середовищем його існування (функціонування), спричиняє вихідне явище.

На макроекономічному рівні фінансовий механізм є центральною складовою єдиної фінансової системи, способом взаємодії широкого кола учасників фінансових відносин – економічних агентів та різних фінансових інституцій [1, с. 7].

Він відображає напрями, характер та сутність функціонування фінансів у суспільстві [2, с. 46].

Підходи теоретиків щодо сутності фінансового механізму дещо різняться. Трактуючи сутність фінансового механізму, вони акцентують увагу на таких його ключових моментах як:

- сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на формування та використання фінансових ресурсів задля забезпечення соціально-економічного розвитку (Б.Райзберг [3, с. 369]; С.Львовчкін [4, с. 79]; О.Ковалюк [5, с. 210]; О.Василик і К.Павлюк [6, с. 595]; В.Загорський, О.Вовчак, І.Благуна та І.Чуй [7, с. 51]);

- засіб здійснення фінансової політики (В.Опарін [8, с. 89]);

- механізм функціонування самих фінансів (С.Львовчкін [4, с. 79]);

частина господарського механізму (Б.Райзберг [3, с. 369]; О.Бречко [9; с. 27]);

сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю (В.Базилевич, В. Ільїн [10, с. 513]);

сукупність фінансових ресурсів і можливостей їх формування, нарощування та ефективного використання(Л. Осіпова [11, с. 7]).

На нашу думку, у найбільш широкому розумінні фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіону – це система фінансових взаємовідносин щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів регіону, які включають форми, методи, важелі й інструменти впливу на різні сторони діяльності учасників фінансових відносин регіону, спрямованих на забезпечення стабільного і динамічного соціально-економічного його розвитку.

Такий механізм реалізується через сукупність цілеспрямованих форм, методів, важелів та інструментів фінансового впливу на процеси забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

Фінансовому механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону притаманний об'єктивно-суб'єктивний характер, оскільки:

– по-перше, він базується на об'єктивних економічних законах, що відображають його об'єктивну сторону;

– по-друге, фінансовий механізм є проявом фінансової політики та державної регіональної політики, на основі яких він і формується центральними органами влади для вирішення конкретних завдань, що стоять перед ним на тому або іншому етапі соціально-економічного розвитку регіонів, що відображає суб'єктивну сторону такого механізму.

На основі досліджень фінансових механізмів різних ієрархічних рівнів та щодо різних об'єктів, вважаємо, що комплексний фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів формується із таких складових (підсистем):

– *правової (нормативно-правове забезпечення)*, що забезпечує нормативноправове регулювання учасників фінансових відносин з боку держави та її органів відповідно до вимог чинної нормативно-правової бази;

– *організаційної (організаційне забезпечення)*, до якої належать об'єкти й суб'єкти державного управління регіону, їх цілі, завдання, функції, методи управління соціально-економічним розвитком регіону та застосовувані стилі управління;

– *економічної (економічне забезпечення)*, що охоплює методи бюджетної, банківської, грошово-валютної, інвестиційної, інноваційної, кредитної, податкової, страхової діяльності тощо;

– *інформаційної (інформаційне забезпечення)*, що охоплює аналітичне забезпечення, систему інформаційно-консультативних послуг у сфері фінансових відносин);

– *науково-технічної (науково-технічне забезпечення)*, що формується із наукових кадрів, матеріально-технічної бази, фонду винаходів і відкриттів.

Конкретними інструментами цього механізму є:

– податки, податкові пільги, податкові канікули, відстрочки із сплати податків, списання заборгованості за податками;

– трансферти;

– бюджетні інвестиції;

– фінансові стимули та санкції;

– методи мобілізації грошових коштів;

– кредитна і депозитна ставки, норма обов'язкових резервів;

– грошова емісія, операції на відкритому ринку;

– субсидії, соціальна допомога, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, пенсії, стипендії;

– ціни, тарифи на житлово-комунальні послуги;

– межі централізації коштів;

– держзамовлення, державні контракти, мито, ліцензії, квоти;

– способи розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів та маневрування ними тощо.

Фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіону, основним чином, спрямовується на досягнення:

– фінансової самодостатності та високих фінансових можливостей (фінансової самостійності, фінансової стабільності, фінансової результативності) регіону у забезпеченні його соціально-економічного розвитку;

– оптимізації співвідношень між дохідними та видатковими джерелами фінансових ресурсів регіону;

– оптимізації розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами та сферами їх використання;

– ліквідації та нейтралізації впливу фінансових ризиків забезпечення соціально-економічного розвитку регіону;

– збалансування фінансових можливостей і потреб соціально-економічної системи регіону;

– фінансових планів соціально-економічного розвитку регіону, а в разі необхідності їх коригування;

– ефективності діяльності місцевих фінансових інститутів, як суб'єктів фінансового регулювання соціально-економічної системи регіону.

Вище вказане визначає економічну сутність, призначення та роль фінансового механізму у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону та відображає сферу його практичного застосування.

Функціонування фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону повинне базуватись за такими принципами:

– *законності* (фінансові відносини – бюджетування, оподаткування, кредитування, інвестування, страхування та інші, що виникають як результат реалізації такого механізму повинні здійснюватися із дотриманням чинної законодавчої бази);

– *публічності, прозорості та гласності* (інструментарій фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону повинен бути доступним і відкритим для суспільства, зокрема, у питаннях формування, розподілу та використання фінансових ресурсів держави та окремих її регіонів);

– *об'єктивності та справедливості* (використовувані інструменти фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону повинні бути адекватними та поза інтересами окремих учасників фінансових відносин, окремих регіонів держави, а – зорієтованими на поліпшення загального добробуту усіх жителів держави, незалежно від території проживання);

– *ефективності* (цільовими орієнтирами такого механізму є ефективність та результативність процесів соціально-економічного розвитку регіону);

– *конвергентності* (інструментарій такого механізму повинен вирівнювати диспропорції у фінансових можливостях регіонів держави щодо забезпечення соціально-економічного розвитку з метою недопущення існування депресивних регіонів);

– *достатності* (інструменти механізму повинні гарантувати забезпеченість регіонам фінансовими ресурсами у достатніх обсягах для стабільного соціально-економічного розвитку);

– *цільової спрямованості* (орієнтація і підпорядкованість механізму конкретним цілям забезпечення соціально-економічного розвитку регіону та формування передумов такого розвитку);

– *відповідальності* (кожен учасник фінансових відносин несе відповідальність за свої дії щодо формування, розподілу й використання фінансових ресурсів у процесах забезпечення соціально-економічного розвитку регіону).

Виходячи із вище зазначеного, очевидно, що фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіону є складним і

багатоаспектним явищем, ефективність і дієвість якого досягається за умов узгодженості всіх його складових (підсистем) та системного дотримання комплексу визначених принципів.

Список використаних джерел:

1. Баліцька В.В. Фінансовий механізм: науковий та практичний аспекти дослідження. *Наука та наукознавство*. 2007. №2. с. 7–12. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/49142/02-Balitska.pdf?sequence=1>
2. Задорожний В.П. Фінансові інструменти регіональної політики соціально-економічного розвитку в Україні. *Економіка і регіон*. 2015. №3 (52). с. 46-54.
3. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. 6-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2017. 512 с.
4. Львовчкін С.В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання: монографія. Київ: Наша культура і наука, 2003. 432 с.
5. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія. Львів: Вид. центр Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2002. 396 с.
6. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.
7. Фінанси: [навч. посіб.] / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, Р. Чуй. Київ: Знання, 2006. – 247 с.
8. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с.
9. Бречко О.В. Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону (на прикладі Тернопільської області: дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 – Організація управління, планування та регулювання економікою. Київ, 2004. 237 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/12121/1/дис%20Бречко.pdf>

10. Базилевич В., Ільїн В. Метафізика економіки: монографія. Київ: Знання-Прес, 2007. 718 с.

11. Осіпова Л.В. Фінансовий механізм розвитку регіонів України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Чернігів, 2016. 20 с. URL: http://stu.cn.ua/media/files/pdf/dis/aref_osipova.pdf.

Василишин Петро Казимирович

*Начальник відділу обслуговування операційного дня
Головного управління Державної казначейської служби України
у Тернопільській області*

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Швидкість та надійність платіжних розрахунків завжди були необхідною умовою здійснення товарно-грошових відносин. На теперішній момент найоперативнішим і найбільш захищеним платіжним розрахунком є електронний. Для його здійснення потрібна платіжна система – набір платіжних інструментів, банківських процедур, міжбанківських систем переказу коштів.

Ефективне функціонування платіжної системи передбачає:

- регулювання платіжних відносин через нормативно-правову базу;
- операційний механізм здійснення платежів у вигляді бухгалтерської і технологічної моделі;
- сукупність програмно-технологічних, нормативно-правових та адміністративно-організаційних засобів для захисту інформації;
- технологічна інфраструктура, яка включає програмні й технічні засоби обробки та передачі даних, засоби аварійного резервування та відтворення даних, обслуговуючий персонал.

Як правило, платіжна система складається з кількох підсистем – внутрішньої і зовнішньої. Внутрішня забезпечує проходження платежів між

установами, які належать до однієї групи, а зовнішня здійснює міжбанківський переказ та отримання коштів. На території України для забезпечення здійснення електронних розрахунків між банківськими установами і органами Казначейства функціонує Система електронних платежів Національного банку України (далі СЕП НБУ).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 15.09.1999 р. №1721 «Про створення внутрішньої платіжної системи Державного казначейства» Казначейство набуло статусу учасника СЕП НБУ і дозволило зосередити кошти Державного бюджету на своєму єдиному рахунку, що дало змогу більш ефективно використовувати і управляти ними [1].

Платіжна система виконання державного бюджету є частиною національної платіжної системи, у якій держава виконує функції отримувача і відправника платежів державного бюджету. Відтак під платежами державного бюджету слід розуміти переказ коштів від держави до зовнішнього отримувача і навпаки – від зовнішнього отримувача до держави.

Проте на початку свого існування внутрішня платіжна система Казначейства була внутрішньою лише в межах одного регіону, адже обмін платежами з центральним рівнем або казначействами інших регіонів здійснювався лише через СЕП НБУ. Тривалість оплати платіжних документів при такому режимі функціонування платіжної системи становила пів години. У 2001 році Казначейство Тернопільської області стало учасником СЕП НБУ. З того часу було здійснено 10,4 млн. початкових та отримано 34,5 млн. відповідних електронних платежів. Кількість трансакцій у внутрішній платіжній системі без застосування СЕП НБУ сягнула 47 млн. проведень [2].

Створення в 2014 році АС «Є-Казна» стало каталізатором змін в технології обробки інформації (запити в автоматизованій системі на рівні регіонів стали on-line) і дало можливість здійснювати розрахунки між органами Казначейства без виходу у СЕП НБУ при допомозі внутрішньої платіжної системи.

З моменту введення в промислову експлуатацію в 2016 році АС «Є-Казна» ДБ на МФО 820172 видаткові рахунки Державного бюджету в регіонах були закриті та відкриті на центральному рівні. Відповідно до Пріоритетних напрямів діяльності Державної казначейської служби України на 2017 рік почала діяти централізована модель виконання дохідної частини бюджету, за якою відкриття всіх бюджетних рахунків для зарахування податків та зборів у розрізі кодів класифікації доходів бюджетів відбулося на балансі центрального апарату Казначейства в АС «Казна-Доходи». В СЕП НБУ всі податки та збори почали зараховуватися на єдине МФО 899998, а раніше на всі обласні казначейства [3].

Впровадження новітніх технологій у системі органів Казначейства надає можливість пошуку досконаліших методів управління фінансовими ресурсами, а також забезпечує ефективне, результативне та прозоре виконання бюджетів. Результатом таких новацій стало повномасштабне впровадження Системи дистанційного обслуговування клієнтів через програмно-технічний комплекс «Клієнт казначейства - Казначейство», який надає доступ до ресурсів інформаційного середовища Казначейства в частині формування і передачі платіжних документів із використанням електронного цифрового підпису, обміну плановими бюджетними документами (річний розпис призначень держбюджету, розписи місцевих бюджетів, планові показники, розподіли, кошториси тощо), завантаження інформації щодо бюджетних зобов'язань і бюджетних фінансових зобов'язань, завантаження розподілів відкритих асигнувань і розпоряджень на виділення асигнувань місцевого бюджету, формування та отримання клієнтами Казначейства електронних виписок по рахунках безпосередньо зі свого офісу. Як результат, серед основних Пріоритетних напрямів діяльності Державної казначейської служби України на 2019 рік визначено повнофункціональне обслуговування розпорядників (одержувачів) коштів державного бюджету з використанням системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства - Казначейство» [4].

2020 рік має стати завершальним етапом централізації – залишилося перевести обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів місцевих бюджетів на рівень центрального апарату Казначейства. З цього моменту часу обмін платіжними документами Казначейства і банківських установ через СЕП НБУ здійснюватиметься з центрального рівня, а розрахунки у внутрішній платіжній системі здійснюватимуться виключно on-line.

Також Кабінет міністрів України затвердив Концепцію ІТ-централізації системи управління державними фінансами [5], згідно з якою передача ІТ-функціоналу відбуватиметься до 2021 року. Відтак планується, що до кінця 2019 року в FinIT мають перейти електронні системи податкової і митної служб, а в 2020 році Міністерства фінансів і Державної казначейської служби.

Вважаємо, що така інтеграція надасть можливість для створення єдиного інформаційного ландшафту і впровадження єдиної політики захисту інформації.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 15 вересня 1999 р. №1721 «Про створення внутрішньої платіжної системи Державного казначейства». Дата оновлення: 15.09.1999 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1721-99-п> (дата звернення: 04.10.2019 р.).
2. Статистичні дані Головного управління Державної казначейської служби України у Тернопільській області.
3. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2017 рік. Дата оновлення: 30.11.2018 р. URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/funkciyi-ta-prioritetni-zavdannya/prioritetni-napryami-roboti/2017> (дата звернення: 04.10.2019 р.).
4. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2019 рік, затвержені Міністром фінансів України Оксаною Маркаровою від 08.01.2019 р. Дата оновлення: 11.01.2019 р. URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/funkciyi-ta-prioritetni-zavdannya/prioritetni-napryami-roboti/2019> (дата звернення: 04.10.2019 р.).

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. №594-р “Про схвалення Концепції з ІТ-централізації в системі управління державними фінансами”. Дата оновлення: 10.07.2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/594-2019-p> (дата звернення: 04.10.2019 р.).

Венгерська Ірина Миколаївна

Консультант відділу з питань кадрового забезпечення діяльності ради виконавчого апарату Волинської обласної ради

ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ: ПРОЕКТ МІСЦЕВИХ ІНІЦІАТИВ

Згідно конституції України наша держава - держава соціальна. Поняття «соціальна держава» або «держава соціального добробуту» вживається в Західній Європі ще з кінця 40-х років минулого століття. Найважливішою особливістю такого типу держави є високий рівень соціальної безпеки та соціального захисту громадян. Досягнення високого рівня соціальної безпеки можливе завдяки проведенню ефективної соціальної політики.

У формуванні й здійсненні соціальної політики беруть участь чимало суб'єктів, діяльність яких визначається конкретними соціальними інтересами й здійснюється на основі тієї або іншої нормативно-правової бази. Це – державні органи влади, органи місцевого самоврядування, недержавні організації, громадські об'єднання. Тобто залежно від того, хто ініціює та встановлює ці взаємини та проводить відповідні заходи, розрізняють види соціальної політики – державну, регіональну, корпоративну. Основним суб'єктом реалізації соціальної політики в сучасному світі є держава, яка визначає загальні її засади, мету, завдання, пріоритети, нормативно-правову базу й проводить безпосередню практичну роботу з її реалізації.

Державна соціальна політика – це дії держави в соціальній сфері, що переслідують певні цілі, співвіднесені з конкретно-історичними обставинами,

підкріплені необхідними організаційними й пропагандистськими зусиллями, фінансовими ресурсами й розраховані на певні етапні соціальні результати.

Незважаючи на те, що головним суб'єктом соціальної політики є держава, поряд з нею активну роль у соціальній політиці виконують інші, недержавні суб'єкти, зокрема, профспілки й політичні партії. Головними показниками ефективності соціальної політики є рівень добробуту, освіти, здоров'я населення, соціальної стабільності, конструктивності відносин соціальних груп і т.д.

Важливе місце в досягненні поставленої мети має стратегія соціальної політики, яка являє собою своєрідний план розв'язання соціальних проблем країни на кожному конкретно-історичному етапі. У демократичному суспільстві плюралізм ідеологій та наявність різних суб'єктів породжує розмаїтість цілей і багатоманітність стратегій соціальної політики. Кожна зі стратегій входить складовою частиною в ту або іншу ідеологію й програму суспільного розвитку.

Зважаючи на багатовекторність соціальної політики в процесі її проведення важливо враховувати усі її напрями, не захоплюючись одними й не ігноруючи інших. Ефективність реалізації соціальної політики будь-якого рівня найбільшою мірою залежить від стану економіки, наявності необхідного фінансування соціальних програм за рахунок держави, органів місцевого самоврядування, підприємств, спонсорів і т.д. У процесі руху України до соціальної держави, вдосконалення соціальної політики та соціальної стратегії, важливе значення має вміле та доречне використання міжнародного досвіду в цій сфері із врахуванням менталітету українського суспільства.

В квітні 2018 року Волинська обласна рада оголосила обласний конкурс проектів місцевих ініціатив, розроблених органами самоорганізації населення, громадськими організаціями, благодійними фондами, ініціативними групами, сільськими, селищними, міськими радами, радами об'єднаних територіальних громад Волинської області (далі – Конкурсанти).

Конкурс проводився відповідно до Положення про обласний конкурс проектів місцевих ініціатив, затверджений рішенням обласної ради від 04.04.2018 № 19/23.

Конкурс проводився за такими пріоритетними напрямками:

- облаштування вулиць, територій та зон відпочинку (озеленення та освітлення території, укладання та ремонт асфальтного та інших видів покриття, облаштування тротуарів, встановлення обмежувачів руху транспорту, парканів, контейнерних площадок, впорядкування кладовищ тощо);
- організація дозвілля та спорт (облаштування ігрових та спортивних майданчиків для дітей та молоді, культурно-мистецькі заходи, облаштування місць для проведення змістовного дозвілля, облаштування відкритих спортивних майданчиків та стадіонів, ремонт та оснащення спортивних залів, у тому числі придбання спортивного інвентаря та спортивної форми тощо);
- покращення умов проживання людей з обмеженими фізичними можливостями та сімей, які опинились у складних життєвих обставинах;
- впровадження енергозберігаючих технологій;
- покращення екологічної ситуації (створення нових зелених зон, встановлення смітників, ліквідація стихійних сміттєзвалищ тощо).

Граничний розмір витрат на один проект за рахунок коштів обласного бюджету становив 100 тис. грн. Кожен учасник конкурсу при поданні проектної заявки повинен був підтвердити можливість співфінансування не менше 10% від загальної суми витрат, необхідних для реалізації проекту.

Зокрема, переможцями обласного конкурсу проектів місцевих ініціатив 2018 року стали такі проекти як «Організація системи збору роздільного сміття на території Жидичинської ОТГ, «Створення Гуто-Боровенського сільського спортивно-оздоровчого комплексу ім. М. Самка» чи «Поточний ремонт даху будинку культури с. Ростань Шацького району

На мою думку такі програми суттєво підтримують гідні бажання наших громадян зробити життя у нашій країні більш гармонійним і функціональними.

Список використаних джерел:

1. Бідак В. Гуманістична складова соціальної політики в економічних трансформаціях. *Україна: аспекти праці*. 2001. № 5. С. 12-18.
2. Волинська обласна рада. URL: <https://www.volynrada.gov.ua>.
3. Семигіна Т. Соціальна політика у глобальному вимірі. Київ : Пульсари, 2003. 201 с.

Вихованець Наталія Йосифівна

*Головний державний ревізор інспектор
Головного Управління ДПС у Тернопільській області*

ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ

Однією з форм податкового контролю є податкові перевірки, суть яких полягає у проведенні податковим органом комплексу заходів, що

регламентовані нормативно-правовими актами про податки і збори та мають за мету перевірку правильності й повноти сплати податків, зборів і обов'язкових платежів у відповідні бюджети, а також дотримання інших норм податкового законодавства.

Види перевірок, які мають право проводити контролюючі органи визначені пунктом 75.1 статті 75 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами та доповненнями (далі – ПКУ), та до яких належать камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

Згідно з податковим законодавством, камеральною вважається перевірка, яка проводиться у приміщенні контролюючого органу виключно на підставі даних, зазначених у податкових деклараціях (розрахунках) платника податків, та даних системи електронного адміністрування ПДВ (даних центрального

органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, в якому відкриваються рахунки платників у системі електронного адміністрування ПДВ, даних Єдиного реєстру податкових накладних (далі – ЄРПН) та даних митних декларацій), а також даних Єдиного реєстру акцизних накладних та даних системи електронного адміністрування реалізації пального.[1]

Тобто, камеральна перевірка є засобом контролю правильності і достовірності даних, вказаних в Податковій декларації. При цьому контроль не обмежується перевіркою правильності арифметичних підрахунків, податковим інспектором оцінюється достовірність показників податкової звітності на основі накопиченої в податковому органі інформації про платника податків, у тому числі одержаної із зовнішніх джерел, і шляхом застосування методів, що ґрунтуються на системі непрямих індикаторів податкової бази. Камеральна перевірка - це ще й інструмент попереднього відбору платників податків для проведення виїзних податкових перевірок.

Під час камеральних перевірок аналізуються розбіжності, виявлені за результатами електронної обробки (звірки) податкової звітності з ПДВ, вартості та обробки даних із Єдиного реєстру податкових накладних, реєстрів виданих та отриманих податкових накладних, зокрема:

- 1) розбіжності при заповненні податкової декларації з ПДВ: арифметико-логічні помилки при заповненні податкової декларації з ПДВ (додатки);
- 2) розбіжності між даними податкової декларації з ПДВ та реєстром виданих та отриманих податкових накладних;
- 3) розбіжності між даними реєстрів виданих та отриманих податкових накладних та відомостями митних органів;
- 4) розбіжності між даними реєстру виданих та отриманих податкових накладних та Єдиного реєстру податкових накладних;
- 5) розбіжності між податковими зобов'язаннями та податковим кредитом контрагентів (щодо заниження податкових зобов'язань, завищення податкового кредиту) за даними розшифровок;

б) розбіжності за результатами обробки даних Єдиного реєстру податкових накладних.[3]

Виявлення розбіжностей даних податкової декларації та даних ЄРПН є підставою для проведення контролюючими органами документальної позапланової виїзної перевірки продавця та у відповідних випадках покупця товарів/послуг.

Так, згідно з пунктом 201.1 статті 201 ПКУ, на дату виникнення податкових зобов'язань платник податку зобов'язаний скласти податкову накладну в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації у порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи та зареєструвати її в ЄРПН у встановлений ПКУ термін.

При цьому податковим законодавством визначено, що відсутність факту реєстрації платником податку - продавцем товарів/послуг податкових накладних в ЄРПН не дає права покупцю на включення сум податку на додану вартість до податкового кредиту та не звільняє продавця від обов'язку включення суми податку на додану вартість, вказаної в податковій накладній, до суми податкових зобов'язань за відповідний звітний період.

Порядок проведення документальних позапланових перевірок визначено статтею 78 ПКУ. Відповідно до податкового законодавства, документальна позапланова перевірка здійснюється за наявності, зокрема такої підстави:

виявлено недостовірність даних, що міститься у податкових деклараціях, поданих платником податків, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документальні підтвердження на письмовий запит контролюючого органу, в якому зазначено виявлену недостовірність даних та відповідну декларацію протягом 15 робочих днів з дня, наступного за днем отримання запиту.

При виявленні розбіжностей даних податкової декларації з ПДВ та даних ЄРПН, платники податків несуть відповідальність, передбачену податковим законодавством.[1]

Оскільки стан національної безпеки держави значною мірою залежить від розвитку та ефективності податкової політики держави, лояльності та гнучкості

податкової системи, то чим якісніше контролюючі органи здійснюватимуть податкові перевірки, тим вищий рівень її податкової безпеки буде забезпечено. Успішна організація податкового контролю за своєчасністю сплати і правильністю нарахування податкових платежів здатна забезпечити розв'язання важливого завдання у сфері бюджетної політики України – наповнення дохідної частини Державного бюджету та місцевих бюджетів, що особливо актуально під час фінансової кризи і зростання бюджетного дефіциту. Отже, актуальними є подальше вдосконалення

методів, форм, напрямів здійснення податкового контролю, підвищення його якісного рівня. Пріоритетною метою податкового контролю має бути не здійснення каральної функції, а впровадження превентивних заходів контролю, які будуть попереджувати та мати профілактичний вплив на порушення податкового законодавства.[2]

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovy-kodeks/> (дата звернення: 01. 10. 2019).

2. Електронний журнал «Ефективна економіка» №7, 2017 URL: <https://www.economy.nayka.com.ua/> (дата звернення: 01. 10. 2019).

3. Інформаційно-аналітична система по законодавству України АІС Консультант. Консультація: Камеральна перевірка: що перевіряють податкові органи при поданні декларації з ПДВ URL: <http://parusconsultant.com/> (дата звернення: 01. 10. 2019).

Дворняк Галина Станіславівна
*Головний спеціаліст бюджетного відділу
фінансового управління Бережанської РДА*

ПРАГМАТИКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Перспективою України в умовах розвитку суспільних відносин є входження в європейські структури, що зобов'язує дотримуватися відповідних стандартів у найважливіших галузях, в тому числі і в сфері соціального захисту. Актуальність проблеми соціального захисту присутня у всіх країн світу, тому що в кожній країні проживають люди похилого віку, інваліди, багатодітні сім'ї, безробітні, які потребують соціальної допомоги. В Україні, у зв'язку із погіршенням фінансового стану більшості громадян, політичною, економічною кризами зростає кількість осіб, яким необхідна державна підтримка.

Розвиток суспільних та фінансових відносин призвели до виокремлення соціального захисту населення у важливу фінансову складову, що стало одним із дієвих інструментів стимулювання людського капіталу. У статті 46 Конституції України проголошується, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загально-обов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створення мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Вагоме значення для забезпечення видатків місцевих бюджетів мають вивчення та аналіз наукових напрацювань вітчизняних та зарубіжних вчених.

Всі витрати повинні відповідати доходам, жодна нова витрата не може бути призначена перш ніж буде знайдено їй відповідне дохідне джерело.

Формування видатків місцевих бюджетів відбувається шляхом закріплення за органами державної влади та місцевого самоврядування видаткових функцій. У науці сформовано твердження, що у фінансовому господарстві не доходи, а витрати мають вирішальне значення. Приватне господарство не може витратити більше, ніж у нього буде доходів. Результатом розмежування видаткових повноважень є розподіл між ними тих функцій, які будуть належним чином виконуватися. Тому в рамках загальних функцій сутність бюджету полягає в таких специфічних функціях:

забезпечення дохідними джерелами органів державної влади для виконання витратних повноважень;

фінансування функціональних обов'язків органів державної влади;

контрольно-регулюючій функції.

Соціальний захист та соціальне забезпечення передбачає фінансування державних програм соціального забезпечення: притулки для дітей, територіальні центри і відділення соціальної допомоги вдома, центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів та професійної реабілітації інвалідів, виплати грошової компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги громадянам похилого віку, а також програми соціального захисту: допомога сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасова державна допомога дітям, додаткові виплати населенню на покриття витрат з оплати житлово-комунальних послуг, пільги окремим категоріям громадян; державні програми підтримки будівництва (реконструкції) житла для окремих категорій громадян, районні та міські програми і заходи в реалізації державної політики щодо дітей, молоді, жінок, сім'ї.

У Бережанському районі Тернопільської області за 2018 рік на утримання установ, здійснення заходів та забезпечення виплати державної допомоги, пільг, субсидій та інших соціальних виплат в цілому спрямовано 186761 тис.

грн., в тому числі з загального фонду – 182675 тис. грн., спеціального – 4086 тис. грн. Із загальної суми видатків – 182371 тис. грн. становлять видатки, що здійснюються за рахунок соціальних субвенцій з державного бюджету, а 303 тис. грн. – видатки місцевих бюджетів.

Аналізуючи видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення у розрізі складових бюджетів, можна відзначити, що кошти загального фонду як державного, так і місцевих бюджетів відіграють вирішальну роль. Дослідження складу і структури видатків бюджетів на соціальний захист і соціальне забезпечення (табл. 1) дає підстави констатувати, що у 2016-2018 роках серед видатків державного бюджету України переважали видатки на надання соціальної допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, тимчасової допомоги – частка становила у 2017 році 82,27% і зросла на 5,62% до 87,89% у 2018 році.

Таблиця 1

Виконання запланованих видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення по Бережанському району Тернопільської області за 2016-2018 рр., %

Видатки	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Пільги на оплату житлово-комунальних послуг	-	100,0	100,00
Субсидії населенню на оплату житлово-комунальних послуг	100,0	100,0	99,97
Пільги на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу	-	100,0	74,90
Субсидії населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу	100,0	100,0	95,62
Пільги окремим категоріям громадян з оплати послуг зв'язку		99,22	100,00
Допомога у зв'язку з вагітністю і пологами	100,0	88,03	81,00
Допомога при усиновленні дитини	-	-	100,00
Допомога при народженні дитини	100,0	98,14	99,96
Допомога дітям, над якими встановлено опіку чи піклування	100,0	99,25	91,27
Допомога самотнім матерям	100,0	97,81	99,89
Тимчасова державна допомога	100,0	94,76	43,17
Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям	100,0	97,95	99,99
Державна соціальна допомога особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю	100,0	99,14	99,87

Продовження таблиці 1

Державна соціальна допомога особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю, ДСД	-	-	100,00
Допомога по догляду за особами з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу	99,93	97,06	99,88
Тимчасова державна соціальна допомога непрацюючій особі, яка досягла пенсійного віку, але не набула права на пенсію	-	-	69,77
Щомісячна компенсація непрацюючій працездатній особі, яка доглядає за інвалідами та людьми похилого віку	-	-	99,70
Соціальні послуги за місцем проживання громадян, які не здатні до самообслуговування	100,0	99,85	99,99
Соціальні гарантії фізичним особам	98,77	100,0	99,95
Фінансова підтримка громадським організаціям ветеранів і осіб з інвалідністю	100,0	48,86	91,60
Державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	83,51	99,34	70,35
Інші заходи у сфері соціального захисту і соцзабезпечення	71,57	99,10	99,77
Надання інших пільг ветеранам	100,0	100,0	-
Всього по бюджету	99,85	99,34	99,47

Також, важливими видатками є державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом «гроші ходять за дитиною» по Бережанському УСЗН.

Аналіз практики здійснення соціальних видатків бюджету дає підстави зробити висновок, що доцільним є подальший розвиток положень щодо бюджетного, податкового, страхового, кредитного механізмів системи соціального захисту. Проблематику фінансового забезпечення системи соціального захисту населення слід вирішувати з урахуванням макроекономічних тенденцій, демографічних змін та інших чинників. Розроблені державні програми мають сприяти розвитку економіки та піднесенню рівня життя населення.

Дев'ятков Юрій Володимирович
Начальник відділу контрольно-перевірочної роботи юридичних осіб
ГУ ДПС у Тернопільській області

ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ, ЯК ФІСКАЛЬНИЙ ТА РЕГУЛЮЮЧИЙ ІНСТРУМЕНТ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ КОШТІВ АКТИВНО ЗАЙНЯТОГО НАСЕЛЕННЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Соціально-економічний розвиток України в контексті інтеграції у європейське співтовариство, повинен бути направлений на розвиток усіх державних інститутів, в тому числі й податкової системи. Податкова система країни повинна бути приведена у відповідність до пріоритетів державної політики соціально-економічного розвитку, забезпечення достатнього обсягу сукупних податкових находжень у бюджеті усіх рівнів. З огляду на це, одним з основних пріоритетних напрямів є реформування і подальшого вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб, а також пошук шляхів зростання фіскального й регулюючого потенціалу цієї групи податків.

Виконання державою конституційних функцій вимагає наявності в бюджеті певних коштів, частина яких формується за рахунок податків з доходів фізичних осіб, отриманих ними у процесі трудової діяльності. Тому однією із складових системи оподаткування є система оподаткування фізичних осіб, яку необхідно розглядати як сукупність законодавчо встановлених на території України податків і зборів та платежів до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів.

Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – загальнодержавний податок, що справляється з доходів фізичних осіб (громадян — резидентів) і нерезидентів, які отримують доходи з джерел їх походження в Україні.

В сучасній економічній теорії оподаткування фізичних осіб розглядається як важливе фінансове джерело не тільки наповнення державного бюджету, а і як один з інструментів регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Місце і роль податку на доходи фізичних осіб (так як і всіх податків в цілому) у структурі інструментів державного регулювання соціально-економічного розвитку визначається перш за все станом економічної системи. Однак, на даний час делегуючи податковій системі тільки завдання отримання і зосередження в руках держави фінансових ресурсів, тобто використання системи оподаткування виключно як інструменту фіскальної та регулюючої політики, держава ризикує в майбутньому втратити можливі джерела доходів, якщо не враховувати думку платників податків на дестимулюючі ефекти оподаткування.

ПДФО виступає, як спосіб розподілу і перерозподілу доходів між активно зайнятим населенням внаслідок чого здатний стимулювати або навпаки стримувати попит на товари та послуги тобто в цілому на економіку країни. Тому у процесі формування дохідної частини бюджету необхідно встановити оптимальні пропорції у співвідношенні надходження податку на доходи фізичних осіб, зокрема доцільно збільшити частку, що спрямовується до місцевих бюджетів. Це зумовлене необхідністю посилення ролі регіонів у проведенні соціально-економічних реформ. У таких країнах Європи, як Болгарія, Кіпр, Естонія, Греція, Латвія, Норвегія, Румунія, податок з доходів фізичних осіб належить до місцевих податків, а в Бельгії, Данії, Фінляндії, Швеції та Швейцарії органи місцевого самоврядування самостійно визначають ставки, за якими будуть оподатковуватися доходи громадян.

Податки (в тому числі і ПДФО) є однією з найважливіших фінансових категорій. Історично – це найдавніша форма фінансових відносин між державою і членами суспільства. Саме виникнення держави спричинило і появу платежів та внесків до державної скарбниці для фінансового забезпечення виконання державою її функцій. Спочатку ці внески провадились у натуральній формі, а з розвитком товарно-грошових відносин відбувся поступовий перехід до грошової форми оподаткування.

Фіскальна функція податків передбачає наповнення доходної частини бюджетів різних рівнів для задоволення потреб суспільства. Основна ознака

цієї функції – її стабільність, що дозволяє формувати надходження податків до бюджету на постійних, стабільних засадах.

Фіскальна функція податку проявляється не тільки у сфері державного регулювання соціально-економічних процесів з допомогою ПДФО, а й у сфері суб'єктивно-ринкових відносин, тобто як діяльність активно зайнятого населення, які свідомо спрямовують свій потенціал на досягнення кращих реальних економічних цілей в умовах діючої системи оподаткування за рахунок перерозподілу коштів на різні економічно ефективні напрямки розвитку економіки [23].

Фіскальна функція є досить важливою для характеристики ПДФО, його суспільного призначення. Для здійснення цієї функції важливе значення має постійність і стабільність надходження коштів.

Регулююча функція податків знаходить свій вияв у диференціації умов оподаткування. Стягуючи податки, держава завжди впливає на поведінку економічних суб'єктів – фізичних і юридичних осіб. Держава може встановлювати різні умови оподаткування для різних категорій платників, для здійснення одних і тих самих видів діяльності на окремих територіях. Конкретні умови оподаткування можуть або сприяти, або перешкоджати концентрації виробництва і капіталу [1, с.27].

Список використаних джерел:

1. Лайко П. А. Фіскальна роль оподаткування доходів фізичних осіб і напрями її зміцнення. *Економіка, менеджмент, агробізнес*, 2010. №1-2.Т.2. С. 101-105.
2. Атамчук О.В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи. *Економічна наука*, 2009.№10. С. 26-29.

Дем'янюк Антоніна Вікторівна

*К.е.н, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

Підперигора Павло Іванович

*Старший інспектор з особливих доручень – черговий чергової частини ОАЗОР
Головного управління Національної поліції в Тернопільській області*

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОНАННЯ ВИДАТКІВ НА ПРАВООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Виконання видаткової частини бюджету є центральною стадією бюджетного процесу, на якій здійснюється реалізація запланованих завдань і заходів держави. Від рівня організації та результативності виконання видатків на правоохоронну діяльність залежать якісні показники розвитку правоохоронної діяльності та ефективність управління нею. Метою виконання видаткової частини бюджету на правоохоронну діяльність є забезпечення фінансування необхідного обсягу бюджетних ресурсів, потрібного для виконання закріплених за державою функцій у сфері правоохоронної діяльності. Тому актуальним є аналіз сучасного стану видатків бюджету на правоохоронну діяльність.

У сучасній сфері бюджетних відносин в Україні відбувається поєднання дії двох координаційних сил – ринкового регулювання та ухвалення державно-управлінських рішень через процес представництва суспільних інтересів. Важливо зазначити, що існує низка причин, через які ринок не може самостійно виконувати завдання ефективного використання бюджетних ресурсів. До них належать: недосконалість конкуренції, зовнішні ефекти, суспільні блага. У випадку, коли ринок не може забезпечити покращення механізму розподілу ресурсів, то держава має можливість відкоригувати його важелі та інструменти [1, с. 25]. Так, видатки на правоохоронну діяльність здійснюються з бюджету і мають виключний характер суспільних благ.

Аналізуючи сучасний стан планування витратів на правоохоронну діяльність, визначено, що у 2020 р. уряд планує спрямувати на сектор оборони, громадського порядку, безпеки та систему правосуддя 269,8 млрд грн, це - 14,9% від загальних витрат зведеного бюджету разом із соціальними фондами, або 5,9% від ВВП (дещо менше, ніж заплановані 6,1% ВВП на 2019 р.). Серед тих коштів, що розподілені, на сферу оборони передбачається виділити 103,9 млрд грн, що є меншим у порівнянні з 2019 р. (2,6% від ВВП у 2019 та 2,3% від ВВП у 2020 р.) із них більш як 95% або 99,3 млрд грн саме на військову оборону. На громадський порядок, безпеку та суди передбачено видатки на рівні 3,6% від ВВП або 165,9 млрд грн. Але слід враховувати, з цієї суми близько 28 млрд грн залишаються нерозподіленими у РНБО, і можуть бути витрачені на військову оборону, тобто цей перерозподіл зміниться [2, с. 11].

Серед правоохоронних органів найбільший приріст у 2020 р. у фінансуванні отримають антикорупційні органи. НАБУ отримає 1,03 млрд грн (+19,7% від фінансування 2019 р.), САП 146,2 млн грн (+14,1 %), ДБР також отримає суттєво більше фінансування, на 2020 р. заплановано виділити 1,9 млрд грн (+71,2 %). Інші силові відомства майже не отримають приріст у фінансуванні, серед органів громадського порядку, Генеральна прокуратура (без врахування САП) отримає 7,52 млрд грн (+5,4%), на Національну поліцію заплановані витрати у розмірі 29,5 млрд грн (+0,01%), на прикордонників витратять 10,8 млрд грн (+0,4%), Нацгвардія отримає 12,4 млрд грн (+0,4%), ДСНС - 13,8 млрд грн (+0,5%), при тому, що витрати на Державну міграційну службу зменшать до 3,9 млрд грн (-10,7 %) [2, с. 11].

Важливо зазначити, що видатки Державного бюджету України на правоохоронну діяльність за 2016 – 2018 рр. зросли на 61,3%, що більшою мірою відбулося за рахунок зростання витратів на діяльність із забезпечення громадського порядку, боротьбу із злочинністю та охорону державного кордону (+73,3%), діяльність у сфері безпеки держави (+ 61,6%), кримінально-виконавчу систему та виправні заходи (+ 55,3%), протипожежний захист та рятування (+54,5%). Частка витратів на правоохоронну діяльність за 2018 р. у

загальній структурі видатків державного бюджету становила 11,86%, що на 1,39 відсоткових пунктів більше у порівнянні з 2016 р. Аналіз структури видатків на правоохоронну діяльність за 2018 р. засвідчує, що питома вага в їх структурі належала видаткам на діяльність із забезпечення громадського порядку, боротьбу із злочинністю та охорону державного кордону і становила 45,8% [3]. Отже, проаналізувавши дані, які відображають виконання видатків бюджету на правоохоронну діяльність, приходимо до висновку їх щорічного зростання з метою забезпечення якісного рівня забезпечення суспільних благ у сфері правоохоронної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дем'янюк А. В. Пріоритетні напрями бюджетної політики України в умовах трансформаційних процесів державотворення. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/12974> (дата звернення: 10.10.2019).
2. Аналіз проєкту державного бюджету на 2020 рік. Центр економічної стратегії. Київ. 2019. 15 с.
3. Державна казначейська служба України. Офіційний сайт. URL: <http://www.treasury.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2019 р.).

Діжак Наталія Зіновіївна

Адміністратор відділу надання адміністративних послуг Золочівської РДА

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Найважливішим напрямком процесу реформування державного управління є формування та розвиток цілісної системи надання адміністративних послуг. Пошук нових організаційно-економічних форм управління системою надання адміністративних послуг і механізмів взаємодії

зацікавлених сторін, є основною проблемою для підвищення ефективності використання державних ресурсів, якості і доступності послуг, професіоналізму учасників процесу, контролю за прийнятими і виконаними грошовими зобов'язаннями бюджету в секторі державного управління.

Адміністративна послуга - результат здійснення владних повноважень уповноваженим суб'єктом, що відповідно до закону забезпечує юридичне оформлення умов реалізації фізичними та юридичними особами прав, свобод і законних інтересів за їх заявою (видача дозволів (ліцензій), сертифікатів, посвідчень, проведення реєстрації [1].

Ключовими ознаками адміністративних послуг є:

- суспільно-значуща діяльність. Діяльність з надання адміністративної послуги спрямована на суспільне благо, на реалізацію суспільних інтересів, характерних для соціальної держави;

- наявність спеціального суб'єкта - державного органу влади, підвідомчий йому установи або організації. Надання адміністративної послуги має ґрунтуватися на державній власності;

- індивідуальний характер послуги для її споживача полягає в отриманні споживачем послуги благ, вигідних особисто йому;

- заявний характер надання адміністративної послуги, полягає в тому, що діяльність з надання державної послуги ініціюється за добровільним зверненням споживача послуги;

- наявність спеціального інтересу у споживача послуги в такій діяльності. Саме наявність інтересу в реалізації суб'єктивних прав у фізичної або юридичної особи сприяє виникненню правовідносини з надання державних послуг;

- добровільне отримання споживачем державних послуг. Отримання державних послуг споживачем не пов'язане в виконанням покладених на нього зобов'язань;

- недискримінаційний характер послуги. Надання послуги будь-якій зацікавленій особі на всій території України;

- надання послуги безоплатно або за цінами, які регулюються органами державної влади. Для усунення та запобігання цін на державні послуги необхідно встановити єдині критерії визначення цін і забезпечити їх нормативне закріплення. При цьому слід враховувати що «при диктанті цін на державні послуги, беззастережної оплати попередньої оплати громадянами цих послуг не може йти мова про громадянське суспільство»;

- важливою особливістю державних послуг є те, що надання їх здійснюється не тільки у відповідності до державних законів і підзаконних нормативних актів, а й велику роль в їх регулюванні надають адміністративні регламенти, в тому числі стандарти надання державних послуг. Їх застосування дозволяє забезпечити прозорість здійснення функцій для громадян і організацій, регламентувати діяльність органів виконавчої влади, усунути необґрунтовану дискреційних при прийнятті рішень, сприятиме більш ефективному контролю за діяльністю посадових осіб з боку як керівника державного органу, так і громадянського суспільства.

Адміністративні послуги служать інтересам споживачів і є важливим кроком в напрямку підвищення задоволення потреб громадян і господарюючих суб'єктів. Якісна діяльність органів влади в сфері державних послуг, яка зачіпає систему життєдіяльності населення, забезпечує суттєве зниження рівня витрат в масштабах країни. Електронні державні послуги мають універсальний доступ і можуть бути отримані будь-якою особою в режимі реального часу. Вирішення проблем, які існують в сфері розвитку системи надання адміністративних послуг, на основі інформаційно-комунікаційних технологій дозволить підвищити якість реалізації функцій держави, сприятиме підвищенню ефективності системи державного управління. Вирішення цих проблем є актуальним завданням.

В головному е-документі України, який був схвалений 20 вересня 2017 року, «Концепції розвитку електронного урядування до 2020 року» наголошено на необхідності запровадження он-лайн загалом 100 найбільш важливих послуг для громадян та бізнесу. Ключовими завданнями є реалізація єдиного порталу

для надання всіх електронних послуг з одного ресурсу, а також запровадження електронних договорів та популяризація всіх сервісів.

Проте, відсутність надійної та доступної електронної ідентифікації залишається бар'єром для розвитку електронних послуг та інших форм електронної взаємодії. Тож до необхідним є запровадження MobileID, що дозволить зробити електронну ідентифікацію більш масовою та популярною серед громадян. Ключовим завданням залишається наповнення єдиного демографічного реєстру та видача ID-карток із ЕЦП, а також запровадження електронних довірчих послуг [2].

Основними принципами надання адміністративних послуг є:

- принцип оперативності надання послуг, що полягає у встановленні і дотриманні коротких термінів надання послуг відповідно до адміністративних регламентів;

- принцип регламентування процедур надання адміністративних послуг, забезпечення контролю над діяльністю органів державної влади;

- принцип відповідальності органів влади і посадових осіб за ненадання або неякісне надання державних послуг;

- забезпечення безпеки інформації, яка обробляється в державних інформаційних системах і ресурсах, зокрема персональних даних одержувачів адміністративних послуг, службової інформації.

Необхідним є закріплення принципу гласності у відносинах з надання адміністративних послуг. Яскравим прикладом реалізації принципу гласності може бути існування інтернет-приймних органів державної влади, де кожен громадянин може звернутися до органу влади або посадової особи з пропозицією, скаргою чи питанням.

В процесі проведення адміністративної реформи особлива увага повинна приділятися питанню якості адміністративних послуг. Саме робота зі стандартизації послуг, які надаються органами виконавчої влади та іншими суб'єктами даних правовідносин, спрямована на підвищення якості і

доступності державних послуг, поліпшення рівня сервісу та інформаційного забезпечення споживачів послуг.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади» від 15.02.2006 № 90-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90-2006-%D1%80>.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.09.2017 № 649-р URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80>.

Домарацька Валентина Миколаївна

Секретар Липинської сільської ради Луцького району Волинської області

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В основі фінансової незалежності органів місцевого самоврядування лежить формування у їх розпорядженні необхідних та достатніх фінансових ресурсів. Місцеві фінанси – це система формування, розподілу та використання грошових ресурсів для забезпечення місцевою владою власних та делегованих завдань [1 с. 12].

Термін «фінансові» визначає вид ресурсів, їх специфіку та відмінність від інших видів ресурсів. На думку професора В. Опаріна, «фінансові ресурси» є однією з вихідних категорій фінансової науки [2, с. 9].

Слід відмітити, що єдиної точки зору стосовно трактування сутності та змісту фінансових ресурсів немає. Визначення поняття «фінансові ресурси місцевих органів влади», яке ми маємо сформулювати, повинно відображати сутність фінансів.

В економічній літературі відмічається і те, хто є власником фінансових ресурсів: територіальні фінансові ресурси наближені до потреб конкретної територіально-адміністративної одиниці і є власністю громади, що населяє її [3, с. 84].

На основі проведеного дослідження можна зробити певні висновки, а саме:

1. Фінансові ресурси формуються не лише у суб'єктів господарювання, а й у органів влади різних рівнів, зокрема місцевих.

2. Фінансові ресурси, на нашу думку, не лише відбивають передумови створення валового внутрішнього продукту, а й результат, оскільки валовий внутрішній продукт є джерелом фінансових ресурсів (про що також зазначається в опрацьованих нами дефініціях), і їх обсяг залежить від величини створеного валового внутрішнього продукту.

3. Якщо фінансовими ресурсами вважати лише інвестовані кошти, то тоді кошти, передбачені для фінансування поточних видатків бюджету, не є фінансовими ресурсами.

4. Якщо фінансові ресурси є матеріальними носіями фінансових відносин, то останні виникають не лише під час інвестування.

Формами фінансових ресурсів є надходження, доходи, які формуються у процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту і можуть бути використані на будь-які цілі. При формуванні визначення сутності фінансових ресурсів необхідно підкреслити їх цільове призначення.

О.Кириленко визначає фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як сукупність фондів грошових коштів, які згідно з чинним законодавством надходять у розпорядження органів місцевого самоврядування для виконання покладених на ці органи завдань і функцій [4, с. 605].

У цілому фінансові ресурси місцевих органів влади – це грошові кошти, що належать територіальним громадам, але акумулюються місцевими органами влади у процесі розподілу та перерозподілу ВВП та використовуються для виконання покладених на них функцій на користь громади.

Аналізуючи результати теоретичних узагальнень, можна зробити висновок, що складовими фінансових ресурсів місцевих органів влади є: місцеві бюджети; цільові фонди місцевих органів влади; місцеві запозичення; благодійні, спонсорські внески, пожертвування; фінансові ресурси комунальних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Петленко Ю. В., Рожко О. Д. Місцеві фінанси: опорний конспект лекцій. К.: Кондор, 2011. 282 с.
2. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2006. 240 с.
3. Черватюк М. В. Фінансові ресурси як джерело формування фінансового потенціалу регіонів. *Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: зб. наук. праць*. Чернівці, 2006. Вип. 7. С. 81-85.
4. Місцеві фінанси: підручник. Кириленко О. П., Квасовський А. В., Лучка Б. С. та ін.; за ред. О. П. Кириленко. К. : Знання, 2006. 677 с.

Драпала Любов Любомирівна

Головний спеціаліст сектору економічної роботи та бухгалтерського обліку відділу охорони здоров'я та медичного забезпечення ТМР

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Реформа фінансування галузі охорони здоров'я України передбачає перехід від фінансування медичних закладів відповідно до кошторису до оплати державою фактично наданої медичної допомоги конкретній людині. Принцип «гроші йдуть за пацієнтом» на практиці означає, що хворий звертається до конкретного лікаря за допомогою, а держава перераховує кошти в медичний заклад, в якому працює лікар, або безпосередньо лікарю, якщо він

має власну практику. Таким чином, якщо раніше держава утримувала медичні заклади, тепер вона оплачує конкретний пакет медичних послуг, наданий пацієнтам.

У 2018 році нову модель фінансування охорони здоров'я запроваджено в первинній ланці медичної допомоги, де працюють сімейні лікарі, терапевти, педіатри. На вищих рівнях – вторинному (спеціалізованому) та третинному (високо спеціалізованому) вона має запроваджуватися поступово починаючи з 2020 року [1].

Передбачається, що проведені законодавчі зміни підвищать ефективність фінансування охорони здоров'я України, проте в багатьох випадках (деякі види обслуговування на вторинній і третинній ланках, надання медичних послуг соціально незахищеним верствам населення, розробка і впровадження інноваційних та високотехнологічних видів лікування, лікування тяжких або хронічних захворювань) надання якісної медичної допомоги в необхідному обсязі вимагає розширення і диверсифікації каналів фінансування медичної галузі.

При цьому додаткові фінансові ресурси можуть бути отримані з таких джерел як обов'язкове медичне страхування, послуги за рахунок якого надаватимуться страховими компаніями, які мають ліцензію на здійснення відповідного виду медичного страхування.

Ефективне медичне страхування вимагає створення страхових пулів (об'єднань) коштів для того, щоб перерозподілити ризик витрат на лікування (ризик страхового випадку) між якомога більшою кількістю застрахованих осіб. На відміну від інших державних зобов'язань, витрати на лікування окремого громадянина важко передбачити як з точки зору ймовірності таких витрат, так і з точки зору їх величини. Що більшу кількість внесків залучає страховик, то стійкішою є система з точки зору спроможності задовольнити несподівані витрати будь-якого нового випадку. Саме тому обов'язкове медичне страхування є надійною гарантією покриття додаткових витрат на лікування, не

передбачених державним фінансуванням, у разі виникнення у населення потреби у них [2].

Іншим варіантом запровадження обов'язкового медичного страхування є формування його фонду як особливого виду бюджетних (консолідованих) коштів на основі внесків роботодавців, працівників і держави (залежно від того, хто є застрахований). Розпорядником цих коштів може бути НСЗУ, що має інформацію щодо технічних, матеріальних і професійних можливостей надання медичних послуг різними медичними закладами України. Внески на медичне страхування повинні сплачувати роботодавці, які зацікавлені у здоров'ї своїх працівників, що потребує ухвалення у найближчий час відповідного закону. При цьому за дітей, студентську молодь та людей пенсійного віку обов'язкові внески на медичне страхування може сплачувати держава [3].

Наступним інструментом покращення фінансового забезпечення є кошти фондів добровільного медичного страхування. Така форма фінансування дає можливість забезпечити повну або часткову виплату коштів за надання медичних і медико-профілактичних послуг застрахованим особам у разі розладів здоров'я відповідно до умов укладеного договору зі страховою компанією. На жаль, такий вид страхування є недоступним для працівників з низькими доходами, не кажучи вже про малозабезпечені верстви населення. Як правило, поліси добровільного медичного страхування працівники окремих, часто іноземних компаній отримують разом з роботою в якості елемента бонусної системи. При цьому застрахованими є усі працівники організації або підприємства. Такий елемент «обов'язковості» у добровільному медичному страхуванні дозволяє страховим компаніям наповнювати страхові пули людьми, з якими страховий випадок може статися з прогнозованою (з даних про вік, спадкові захворювання, спосіб життя тощо) статистичною ймовірністю.

Ще одним джерелом отримання додаткових фінансових надходжень є кошти населення, які частіше залучаються у випадках, коли окремі види медичних послуг надаються на умовах співплатежів – частково вони фінансуються за рахунок бюджетних ресурсів, іншу частину оплачують

домогосподарства. Система співплатежів є вирішальною у випадках, коли медичну послугу пацієнт прагне отримати з власної ініціативи, а її ненадання не загрожує його здоров'ю. Крім того, доцільно її застосовувати тоді, коли гарантовану державою медичну послугу (як-то аналізи, діагностичні процедури) пацієнт прагне отримати у комфортніших за стандартні умовах або позачергово.

Інноваційні джерела фінансування, зокрема державно-приватне партнерство (ДПП) у формі фасиліті-менеджменту (facility management), що дозволяє зменшити витрати на утримання об'єктів нерухомості з одночасним підвищенням якості обслуговування шляхом найму допоміжного персоналу (прибиральники, електрики, працівники їдалень тощо), а також за рахунок економії коштів при оптовій закупівлі витратних матеріалів, продуктів харчування, будівельних матеріалів. У такому разі всі непрофільні функції лікувально-профілактичної установи переводяться на аутсорсинг.

Доцільність застосування фасиліті-менеджменту в Україні визначається тим, що значна частина бюджетних коштів витрачається на забезпечення непрофільних функцій закладів охорони здоров'я – проведення капітального ремонту у медичному закладі або закупівлю і обслуговування вартісного медичного обладнання тощо. Тому така форма ДПП як фасиліті-менеджмент стане дієвим способом економії бюджетних коштів через зменшення витрат на утримання об'єктів нерухомості у галузі охорони здоров'я з одночасним підвищенням якості медичних послуг, економії коштів на закупівлях.

Доречним також є використання коштів накопичувальних фондів територіальних громад і благодійних фондів, благодійних внесків та пожертвувань юридичних і фізичних осіб; коштів, одержаних за надання платних медичних послуг, а також інших джерел, не заборонених законодавством. Проте, зважаючи на епізодичний характер допомоги з таких джерел фінансування, потрібно їх розглядати як додаткові, незаплановані надходження, які можна використовувати зважаючи на конкретну ситуацію у певному медичному закладі [2].

Отже для подальшого розвитку медичної галузі необхідним є розроблення та впровадження такої системи фінансування галузі охорони здоров'я, яка б врахувала як можливості громадян, так і їхні потреби. З цією метою доцільним є поєднання різних джерел фінансування, що у значній мірі дозволить покращити як фінансування медицини, так і якість послуг, що надаватимуться. Рациональний розподіл фінансового навантаження між різними категоріями громадян, роботодавцями та державою забезпечить збільшення надходжень коштів та покращення якості медичних послуг.

Для цього необхідно, щоб реформування системи охорони здоров'я України супроводжувалося посиленням фінансового забезпечення галузі шляхом диверсифікації джерел фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

Реформа системи охорони здоров'я URL:
<https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya> (дата звернення 1.10.2019).

Джерела додаткових фінансових ресурсів для закладів охорони здоров'я.
URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/diversifikaciya-dzherel-finansuvannya-okhoroni-zdorovya> (дата звернення 1.10.2019).

Закон України “Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення” від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-viii> (дата звернення 1.10.2019).

Зафігурна Лілія Степанівна

*Головний державний інспектор сектору реєстрації користувачів при ГУ
ДПС у Тернопільській області Управління (центру) сертифікації ключів
Інформаційно-довідкового департаменту ДПС*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОГО ДЕКЛАРУВАННЯ

Швидкі темпи розвитку глобалізації дали поштовх для стрімкого розвитку інформаційних та технологічних процесів, які пов'язані з впровадження новітніх технологій у діяльність органів державної влади. Важливу роль використання інформаційних технологій займає впровадження та розвиток електронного декларування в органах державної, виконавчої влади та органах місцевого самоврядування. Електронне декларування займає особливе місце в органах Державної фіскальної служби України.

За останні декілька років, багато відомих українських та зарубіжних науковців вивчають питання правового регулювання електронного декларування, а саме: І.Л. Бачило, В.Т. Білоус, С.К. Гречанюк, О.М. Кармінський, М.В. Ларін, Н.А. Литвин, Л.М. Касьяненко, А.І. Марущак, Н.Р.Нижник, А.В. Чучковська та інші. Однак, українське законодавство і досі потребує більш детального вивчення правового регулювання електронного документообігу, що зумовлює дослідження даного питання.

Вивчаючи правове регулювання електронного декларування, варто звернути увагу на те, що в Україні була проведена податкова реформа, яка пов'язана з електронним декларуванням. Відповідно до Податкового кодексу України, податкова звітність з податку на додану вартість подається до контролюючого органу в електронній формі з дотриманням умов використання електронного підпису підзвітних осіб у порядку, встановленому законодавством, відповідно до Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» [1] і «Про електронні довірчі послуги» [2].

Електронне декларування стало одним з найбільш ефективних методів профілактики корупції в державній сфері. Тому, у жовтні 2014 р. Верховна Рада

України під тиском громадськості та міжнародників ухвалила пакет антикорупційних законів, зокрема закони «Про Національне антикорупційне бюро України» [3], «Про запобігання корупції» [4], «Про основи антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» [5].

Так, статтею 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII передбачено введення з 2016 р. електронного декларування майна і видатків посадовців, причому за досить деталізованою формою, точний вигляд якої мало затвердити спеціально утворене Національне агентство з питань запобігання корупції [3]. Це агентство отримувало право детальної перевірки задекларованих відомостей та стилю життя посадовців країни.

Декларація про доходи та майно державних посадових осіб – це щорічна декларація, яка подається державними службовцями та іншими публічними посадовими особами в рамках законодавства про цивільну службу і закону про протидію корупції. Ця декларація подається виключно в електронному вигляді, з використанням електронно-цифрового підпису [6].

Оскільки електронна система декларацій передбачає доволі деталізовані дані про кількість доходів та типи майна посадових осіб, тому за недостовірну інформацію, вони нестимуть адміністративну відповідальність.

Підсумовуючи вищевикладене, можна виділити низку переваг та недоліків серед правових аспектів електронного декларування. Перевагами є:

- зниження кількості помилок при заповненні електронних документів, оскільки програма дає можливість їх перевіряти;
- економія часу при подачі декларацій в електронному вигляді;
- зменшення безпосередніх контактів між платниками та співробітниками ДФС.

Недоліками є:

- для ведення електронного декларування необхідно мати доступ до мережі Інтернет, а це є проблемою для людей, які проживають на периферії;

– фінансові витрати.

Отже, для вирішення питання правового регулювання електронного документообігу, необхідно удосконалювати нормативну та законодавчу базу, визначити порядок та гарантії надання послуг в електронній формі, а також вирішити проблему зберігання електронних документів у державних архівах.

Список використаних джерел:

1. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/851-15/>
2. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. URL: № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2155-VIII>.
3. Про Національне антикорупційне бюро України Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18/ed20191017>.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>
5. Про основи антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/265-2015-%D0%BF>
6. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

Ільчишина Лариса Миколаївна

*Головний спеціаліст відділу надходжень та видатків
УДКСУ у Хмельницькому районі Хмельницької області*

Мандзій Лілія Миколаївна

*Головний спеціаліст відділу надходжень та видатків
УДКСУ у Хмельницькому районі Хмельницької області*

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ ЗА ВИДАТКАМИ ОРГАНАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА

В основі казначейського обслуговування бюджету за видатками лежить комплекс організаційних процедур та проведення розрахунково-касових операцій щодо перерахування бюджетних коштів на здійснення видатків розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, забезпечення обліку видаткових операцій, здійснення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів та формування фінансової звітності про виконання бюджетів.

Організація роботи органів державної та місцевої влади й управління, Державної казначейської служби у процесі виконання видаткової частини державного бюджету здійснюється у такій послідовності:

формування бази даних мережі розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;

складання, затвердження та виконання паспортів бюджетних програм, формування звітів про їх виконання;

доведення до органів казначейства планових показників бюджетних асигнувань та їх відображення в казначейському обліку;

встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам коштів на основі та в межах затвердженого розпису бюджету, забезпечення їх обліку та контролю;

внесення змін до планових показників, що виникають у процесі виконання державного та місцевих бюджетів;

затвердження та відображення в казначейському обліку кошторисів, планів асигнувань загального фонду, планів спеціального фонду розпорядників бюджетних коштів, планів використання бюджетних коштів одержувачів;

взяття бюджетних зобов'язань розпорядниками та одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів;

реєстрація, облік та консолідація інформації за зобов'язаннями розпорядників і одержувачів бюджетних коштів у казначейському обліку;

проведення операцій щодо відкриття асигнувань із загального та спеціального фондів державного бюджету та виділення асигнувань з місцевих бюджетів;

здійснення видатків розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань та в межах кошторисних призначень [1].

Однією з проблем в обслуговуванні територіальними органами Казначейства України розпорядників та одержувачів бюджетних коштів є обмін з клієнтами великою кількістю документів. Транспортне сполучення і значне віддалення окремих сільських, селищних рад з районними центрами впродовж багатьох років не дозволяло головним бухгалтерам у разі потреби (проведення видатків, розподілу коштів на окремі реєстраційні рахунки, тощо), відвідувати районні Управління Державної казначейської служби України [2]. В силу розвитку новітніх технологій постійно потребують вдосконалення і телекомунікаційні зв'язки як між казначейством та іншими фінансовими інститутами держави, так і між розпорядниками та одержувачами коштів місцевих бюджетів.

На початку 2015 року Казначейство запропонувало розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів нову, сучасну форму дистанційного розрахункового обслуговування через мережу Інтернет з використанням електронного цифрового підпису. 15 листопада 2017 року питання

дистанційного обслуговування розпорядників та одержувачів бюджетних коштів розглянуто на засіданні Кабінету Міністрів України. За результатами розгляду розпорядженням від 15.11.2017 № 816-р Кабінетом Міністрів України зобов'язано розпорядників (одержувачів) коштів Державного бюджету України здійснити до 01 січня 2018 р., а розпорядників коштів місцевих бюджетів до до 01 січня 2019 р.

Впровадження системи віддаленого доступу клієнтів Казначейства через ПТК «Клієнт казначейства – Казначейство» спростило проходження платежів, підвищило відмовостійкість інформаційного середовища ДКСУ, спростило обслуговування розпорядників бюджетних коштів всіх рівнів органами казначейства. При цьому розпорядники та одержувачі бюджетних коштів отримали можливість в режимі реального часу відстежувати стан рахунків, відкритих в територіальних органах Державної казначейської служби України, проходження платежів, отримання виписок по рахунках тощо.

Станом на 01.10. 2019 р. в Управлінні Державної казначейської служби України у Хмельницькому районі Хмельницької області через систему дистанційного обслуговування «Клієнт Казначейства – Казначейство» працюють 40 активних клієнтів, що становить 78 % від кількості активних клієнтів, укладено 45 договорів на обслуговування в СДО (рис. 1).

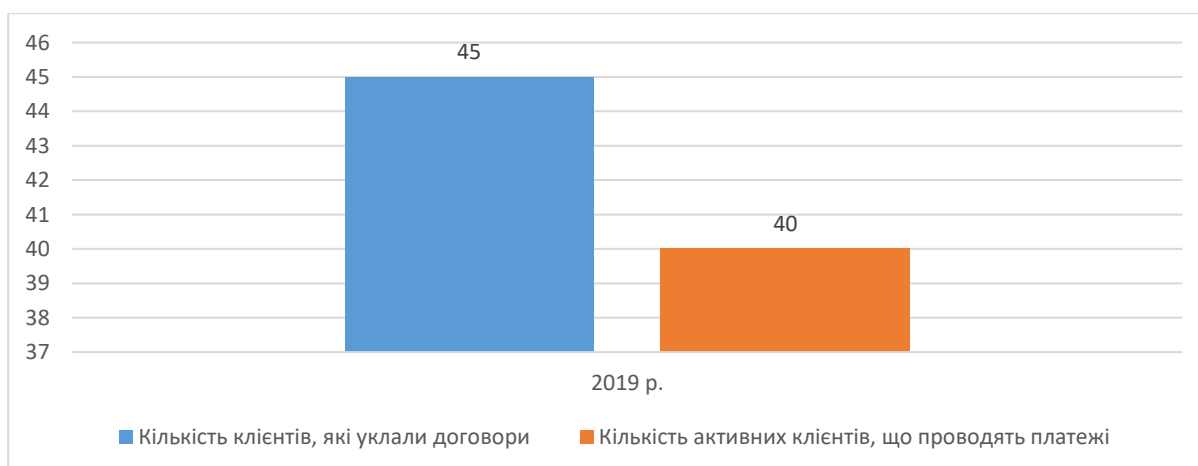

Рис. 1 Стан підключення клієнтів до СДО у УДКСУ у Хмельницькому районі Хмельницької області станом на 01.10.2019р. *

**Примітка. Складено авторами самостійно за даними Управління Державної казначейської служби України у Хмельницькому районі Хмельницької області*

Проте, при використанні Казначейством України системи дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – Казначейство» в ході обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів існує низка проблемних моментів, а саме:

– певна неготовність до електронної взаємодії розпорядників та одержувачів коштів державного та місцевих бюджетів з територіальними органами казначейства;

– неможливість окремими розпорядниками бюджетних коштів придбати потужні комп'ютери та периферійне обладнання, що не дозволяє створювати єдиний інформаційний простір між казначейством та розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

1. Стоян В. І., Русін В. М. Система касового виконання бюджету : навчальний посібник. Тернопіль : Астон, 2015. 372 с.

2. Русін В. Переваги та недоліки казначейського обслуговування місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2013. Вип.4. С. 105–115.

Кармаліта Ольга Володимирівна

*Головний спеціаліст відділу звітності та бухгалтерського обліку
УДКСУ у Хмельницькому районі Хмельницької області*

Русін Віктор Миколайович

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ КОШТАМИ В ОРГАНАХ КАЗНАЧЕЙСТВА

Відповідно до концептуальних засад програм економічних реформ України однією із ключових реформ є створення системи управління публічними фінансами. В умовах глобалізації економіки наявність ефективної системи управління державними фінансами має фундаментальне значення для забезпечення стабільності національної бюджетної системи, а також загальної фінансової безпеки та стійкого економічного зростання кожної країни. Принципи і механізми, що лежать в її основі, є, з одного боку, фактором соціально-економічного розвитку країни, з іншого, - ефективним інструментом державного регулювання.

В умовах переходу України до ринкових відносин і перебудови механізму формування та використання бюджетних коштів відповідно до вимог міжнародних стандартів, з проголошенням стратегічного курсу держави на європейську інтеграцію потрібно виконати два основних завдання:

– по-перше, переорієнтувати вітчизняну теорію і нагромаджений досвід економічної школи на виконання завдань, що стоять перед управлінням фінансовими ресурсами держави в умовах ринку;

– по-друге, створити такий механізм управління та організації контролю за формуванням і ефективним використанням бюджетних коштів, який відповідав би сучасним реаліям [1].

Вітчизняна практика та світовий досвід переконливо доводять, що найефективнішим є управління публічними фінансами з використанням

казначейської системи касового виконання бюджетів. Починаючи з 1992 р. в Україні проводилося поетапне переведення касового виконання бюджетів із банківської на казначейську систему, що супроводжувалось перерозподілом функцій між банківською та фінансовою сферами з подальшим їхнім зосередженням у системі казначейства.

Важлива роль в сучасних умовах належить системі виконання бюджетів, яка окрім акумулювання доходів і здійснення видатків, має забезпечувати ефективне управління бюджетними ресурсами, прозорість фінансових операцій, аналіз та надання інформації про стан бюджету, а також запобігати нецільовому використанню коштів [2]. Проте утворити ефективну модель управління бюджетними коштами в системі казначейства у нинішніх умовах досить важко, оскільки визначити межі, де починаються та де закінчуються повноваження органів казначейства в управлінні бюджетними коштами досить проблематично. Також досить вагомим чинником можливості побудови ефективної моделі управління бюджетними коштами через казначейську систему є фінансовий ресурс, який на це виділяється із державного бюджету.

Від того, яким чином буде організовано роботу органів казначейства, перш за все такої його функції, як управління залишками коштів на єдиному казначейському рахунку (ЄКР) залежить і значною мірою своєчасність виконання бюджетів та макроекономічні процеси в державі. Стан залишків коштів на ЄКР впродовж 2012-2019 рр. завжди демонстрував нестабільність та знаходився під впливом постійних змін. Обсяги залишків коштів то збільшувалися за рахунок надходжень податків та інших обов'язкових платежів до державного і місцевого бюджетів, то зменшувалися при пікових навантаженнях за видатками. Більш високі залишки коштів на ЄКР у 2017 та 2019 роках певною мірою пояснюються девальвацією та інфляцією, що призвело до більш високих обсягів податкових надходжень до бюджету, а також надходженням траншів міжнародної фінансової допомоги.

Органи казначейства володіючи достовірною інформацією про надходження до бюджетів та відповідно здійснені видатки із них можуть

приймати рішення щодо можливості ефективного використання тимчасово вільних залишків бюджетних коштів. За рахунок коштів ЄКР органи казначейства надають позики місцевим бюджетам та Пенсійному фонду України на покриття тимчасових касових розривів, що є вагомим фактором впливу на залишки коштів на ЄКР.

Одним із інструментів ефективності управління бюджетними коштами в системі казначейства є контроль за формуванням та використанням бюджетних коштів. За результатами аналізу статистичних даних щодо казначейського контролю з'ясовано, що в основному контроль здійснюється до та на етапі проведення операцій з бюджетними коштами, що дозволяє при виявленні порушень норм бюджетного законодавства розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів недопустити нецільового та неефективного використання бюджетних коштів. В структурі складених органами ДКСУ попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства в розрізі областей за 2017-2019 рр. відслідковуємо найбільше зафіксованих порушень в органах казначейства Донецької, Дніпропетровської до Київської областей. Натомість найменша кількість випадків зафіксованих правопорушень у сфері дотримання бюджетного законодавства зафіксована у Чернівецькій, Закарпатській, Житомирській, Луганській областях [3].

До основних причин складання органами казначейства попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства при реєстрації зобов'язань та фінансових зобов'язань належать:

- недотримання розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів вимог щодо оформлення поданих документів (договорів, накладних, актів виконаних робіт);

- надання до органів Казначейства бюджетних зобов'язань та фінансових зобов'язань з порушенням визначених строків (7-денний термін);

- порушення вимог законодавства у сфері публічних закупівель.

Основними причин складання попереджень про неналежне виконання бюджетного законодавства при прийнятті до виконання платіжних доручень є:

- нецільове спрямування бюджетних коштів (невідповідність зазначеного коду економічної класифікації видатків економічній характеристиці платежу);

- неправильне оформлення платіжних доручень (зазначення невірних реквізитів);

- відсутність в обліку органів Казначейства відповідних бюджетних зобов'язань та фінансових зобов'язань.

Отже, підсумовуючи відзначимо, що удосконалення організаційного механізму управління бюджетними коштами в органах казначейства лежить у площині реалізації системних заходів, спрямованих на управління залишками коштів на Єдиному казначейському рахунку та контролі за формуванням та витрачанням бюджетних коштів.

Список використаних джерел:

3. Стоян В. І., Даневич О. С., Мац М. Й. Казначейська система: підручник. 3-тє вид. змін. Й доп. К. : “Центр учбової літератури”, 2014. 868 с.

4. Русін В. Переваги та недоліки казначейського обслуговування місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. 2013. Вип.4. С. 105–115.

5. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства. URL: https://www.treasury.gov.ua/ua/timeline?&type=posts&category_id=6.

Карпишин Наталія Іванівна
К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету
Міщанюк Олександр Володимирович
Секретар Млинівської селищної ради

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Для виконання органами місцевого самоврядування необхідно забезпечувати їх відповідними фінансовими ресурсами. Можна обґрунтовано стверджувати, що сьогодні потреби органів місцевого самоврядування не відповідають критеріям фінансової достатності. Наявні фінансові ресурси бюджетів місцевого самоврядування не дають змоги його органам самостійно реалізувати свої повноваження. Як стверджує Т. Ділеєва «Основною характерною рисою місцевого самоврядування України є відсутність належного фінансового забезпечення. Доходи бюджетів місцевого самоврядування України не мають у своєму розпорядженні місцевих податків, які б достатньою мірою задовольняли потреби населення в суспільних благах і послугах» [1]. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» бюджет місцевого самоврядування – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування [2].

Одним із шляхів забезпечення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування є процеси децентралізації. В економічній літературі зустрічається багато визначень сутності процесів децентралізації. В зарубіжній економічній літературі децентралізація визначається як спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень по визначених питаннях або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, що не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [3, с. 88]. У вітчизняній практиці вона характеризується як

скасування або послаблення функцій центру з появою цих функцій в інших організаційних структурах, які мають певну самостійність [4, с. 103]; право незалежного та самостійного прийняття рішень децентралізованими одиницями [5, с. 22].

У цілому можна характеризувати процес бюджетної децентралізації як процес передачі повноважень управління доходами та видатками з метою збільшення ефективності реалізації даних повноважень та ретельніше управління бюджетними коштами громад. Фінансова децентралізація в сучасних реаліях повинна розглядатись як необхідна умова успішного перерозподілу державних функцій для забезпечення демократичних перетворень. З врахуванням цього бюджетна децентралізація повинна забезпечувати досягнення багатьох цілей, основними із яких будуть забезпечення досягнення додаткових можливостей формування місцевих бюджетів; збільшення свободи у формування та використанні коштів органами місцевого самоврядування; формування активної позиції, активності й ініціатива місцевої влади у питаннях, що стосуються забезпечення фінансової незалежності місцевих бюджетів; посилення відповідальності за вирішення місцевих проблем; посилення контролю за виконанням бюджету; підвищенні результативності трансфертної політики; реалізації завдань ефективного фінансового вирівнювання.

Серед головних завдань, які будуть реалізовані в рамках бюджетної децентралізації, є перегляд та чітка структуризація переліку власних та делегованих повноважень; розширення фінансової бази органів місцевого самоврядування; відмова від без цільових трансфертів, перехід до системи цільових трансфертів, спрямованих на компенсацію видатків органів місцевого самоврядування в результаті реалізації ними делегованих функцій; запровадження максимального рівня прозорості використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування.

З метою створення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування як автономного інституту в системі міжбюджетних відносин

необхідно: чітко розмежувати доходи між усіма ланками бюджетної системи; раціонально використовувати природні, людські та фінансові ресурси регіону; забезпечити ефективний розвиток комунікацій та інфраструктури території регіону.

Список використаних джерел:

1. Далєвська Т.А. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування як автономний інститут системи міжбюджетних відносин. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/2005/1/F.pdf>
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 1997 № 24.
3. Державне управління [Текст] / Б. Гурне; пер. з франц. В. Шовкуна. К.: Основи, 1994. 165 с.
4. Кукарцев О. Інституціональні механізми регіональної політики: централізація і децентралізація влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. №19. 2007. С. 102-108.
5. Дроздовська О. С. Теоретичні засади фінансової децентралізації. *Фінанси України*. 2008. № 8. С. 19-25.

Кизицька Наталія Володимирівна

*Начальник відділу приватизації та оцінки майна Регіонального відділення
Фонду державного майна України по Волинській області*

СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ ПРИВАТИЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

У науковій літературі відсутнє єдине, загальноприйняте визначення терміну «приватизація». Наприклад, у тлумачному словнику термін «приватизація» визначається як передача державної або муніципальної

власності (земельних наділів, промислових підприємств, банків, засобів транспорту та зв'язку, акцій, культурних цінностей тощо) за плату або безкоштовно у приватну власність [1]. В економічній літературі можна знайти визначення приватизації як трансформації будь-якої форми власності у приватну, процесу переходу в приватну власність об'єктів, заснованих на державній, змішаній або колективній власності. У наукових джерелах, зокрема, зазначається, що приватизація як форма роздержавлення власності відображає процес докорінної трансформації відносин власності з метою формування приватного сектору як передумови підвищення соціально-економічної ефективності господарювання й піднесення суспільного добробуту на основі становлення та відтворення ринкових відносин, підприємницького середовища, конкуренції [2, с. 538].

В Україні вступив в силу закон №2269-19 «Про приватизацію державного і комунального майна». Законодавчий акт був прийнятий Верховною Радою 18 січня 2018 року, а 6 березня його текст опублікував офіційний орган парламенту - газета «Голос України». Головна мета нового закону – нарешті розпочати масову приватизацію. Для її досягнення відмінено низку законів, які регулювали процес приватизації, і замінено їх одним – так званім кодексом приватизації, який встановлює прості, зрозумілі, доступні інвесторам, у тому числі західним, умови. З цієї дати приватизація в країні відбувається за новими правилами. Заради припинення корупції на державних підприємствах передбачено швидкими темпами здійснити розпродаж державної власності.

Приватизація державного майна (далі - приватизація) - платне відчуження майна, що перебуває у державній власності, на користь фізичних та юридичних осіб, які відповідно до цього Закону можуть бути покупцями.

Основною метою приватизації відповідно до Закону є прискорення економічного зростання, залучення іноземних і внутрішніх інвестицій, зменшення частки державної або комунальної власності у структурі економіки України шляхом продажу об'єктів приватизації ефективному приватному власнику.

Приватизація здійснюється на основі таких принципів:

- законності;
- відкритості та прозорості;
- рівності та змагальності;
- державного регулювання та контролю;
- продажу об'єктів приватизації з урахуванням особливостей таких об'єктів;
- захисту економічної конкуренції;
- створення сприятливих умов для залучення інвестицій;
- повного, своєчасного та достовірного інформування про об'єкти приватизації та порядок їх приватизації;
- забезпечення конкурентних умов приватизації.

Закон передбачає спрощення градації об'єктів приватизації, є тільки велика - з вартістю активів понад 250 млн. грн і мала. Перелік об'єктів великої приватизації затверджує Кабінет Міністрів України за поданням Фонду державного майна України, малої ж приватизації - Фонд державного майна України. Об'єкти малої приватизації підлягають продажу виключно на електронних аукціонах. За відсутності попиту передбачено зниження їх вартості, це показує реальну ціну об'єктів, що формується за допомогою ринкових важелів.

Найбільшим досягненням нових правил є заборона на участь російського капіталу в українській приватизації.

Приватизація не є вирішенням усіх проблем, вона є дієвим механізмом при ефективному управлінні об'єктами державної власності.

Список використаних джерел:

1. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста. Рівне : НУВГП, 2008. 264 с.
2. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія : підручник К. : Знання-Прес, 2008. 719 с.

3. Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 12, ст. 68.

Кизицький Андрій Віталійович
*Завідувач сектору управління державним майном
та корпоративними правами РВ ФДМУ по Волинській області*

СУТЬ УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Поняття «державна власність» та «державне майно» широко використовується як в законодавчих актах та і в наукових. Потреба комплексного аналізу власності як економічного інституту пов'язана з необхідністю розробки нових інструментів економічної політики, які б відповідали тим соціально-економічним умовам, що склались на сьогоднішній день в Україні – враховуючи досвід перетворень, інтереси всіх суб'єктів, специфіки об'єктів та середовища їх функціонування [1].

У літературі однозначного визначення державної власності не існує. Деякі автори під державною власністю розуміють: «частина народного надбання, яке залучене в економічний обіг» [2, с.17]. У статті 141 Господарського кодексу йдеться про державне майно [3]. Враховуючи зазначене можна стверджувати, що державна власність і державне майно є синонімами. В науковій літературі досліджено низку чинників, які впливають на державне управління наявними ресурсами, зокрема державною власністю [3, р. 292].

Верховна Рада України 21 вересня 2006 р. прийняла Закон України «Про управління об'єктами державної власності» за № 185-V, що відповідно до Конституції визначає правові основи управління об'єктами державної власності, визначає об'єкти управління державної власності, коло суб'єктів та їх повноваження щодо управління цими об'єктами [4].

Законодавство про управління об'єктами державної власності складається з цього Закону, Господарського кодексу України, Закону України "Про захист економічної конкуренції", інших законів України, якими можуть бути встановлені особливості управління окремими об'єктами державної власності або їх видами, та інших нормативно-правових актів з питань управління об'єктами державної власності.

Закон об'єднав у собі правила управління об'єктами державної власності, які існували до цього часу, але були розпорошені у різних нормативно-правових актах (переважно підзаконних), а також закріпив нові правила, поновому визначив суб'єктів управління та перерозподілив їх повноваження. За цим Законом управління об'єктами державної власності визначається як «здійснення Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними цим Законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб».

Об'єктами управління державної власності є:

- майно, яке передане казенним підприємствам в оперативне управління;
- майно, яке передане державним комерційним підприємствам, установам та організаціям;
- майно, яке передане державним господарським об'єднанням;
- корпоративні права, що належать державі у статутних капіталах господарських організацій;
- державне майно, що забезпечує діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України;
- державне майно, передане в оренду, лізинг;
- державне майно, передане та/або створене (збудоване) на підставі договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства (у тому числі концесійного договору);

– державне майно, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їх статутних капіталів або залишилося після ліквідації підприємств та організацій;

– державне майно, передане в безстрокове безоплатне користування Національній академії наук України, галузевим академіям наук;

– безхазяйне та конфісковане майно, що переходить у державну власність за рішенням суду.

До суб'єктів управління об'єктами державної власності ст. 4 Закону відносить: Кабінет Міністрів України; Фонд державного майна України; міністерства та інші органи виконавчої влади; органи, які здійснюють управління державним майном відповідно до повноважень, визначених окремими законами; державні господарські об'єднання, державні холдингові компанії, інші державні господарські організації; юридичні та фізичні особи, які виконують функції з управління корпоративними правами держави; НАН України, галузеві академії наук.

Завдання управління державним майном як на державному, так і на регіональному рівнях це не лише формування раціонального співвідношення різних форм власності, а й ефективна взаємодія державного і недержавного секторів, адекватністю умов їх діяльності, створених державою та закріплених правом.

Держава, будучи власником відповідного майна і зберігаючи за собою це право, дотримується принципів ринкової економіки, делегуючи права та повноваження управління власністю на тривалий період комерційним структурам, які використовують об'єкти власності у своїх інтересах. При цьому, необхідно задовольняти інтереси держави у вигляді отримання доходів у бюджет і забезпечення використання державного майна для вирішення соціально значимих завдань. Держава також повинна використовувати її власність для проведення антимонопольної політики, розвитку підприємницької ініціативи, ринкової конкуренції тощо.

Список використаних джерел:

1. Потапчук Г. Ю. Роль дослідницьких традицій інституту власності у побудові ефективної економічної політики реформування відносин власності. *Ефективна економіка*. 2009. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=100>.
2. Кошкина В. И., Шупыро В. Н. Управление государственной собственностью: учебник. Москва: Инфра-М, 1997. 496 с.
3. Malyniak B. S., Martyniuk O. M., Kyrylenko O. P. The Impact of Corruption on the Efficiency of Public Spending Across Countries with Different Levels of Democracy. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol 1, No 28 (2019). – 290–301 p. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163927>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/print>.
4. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16/print>.

Кізима Тетяна Олексіївна

Д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету

Мондзяк Ольга Михайлівна

*Старший державний інспектор Підволочиської ДПП
Теребовлянського управління ГУ ДФС у Тернопільській області*

ПОДАТОК НА МАЙНО В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

У нинішніх умовах податки на майно відіграють важливу роль у формуванні дохідної частини бюджетів більшості країн світу.

Насамперед зазначимо, що в сучасній науковій літературі існує три основні підходи до визначення економічної сутності майнового оподаткування. Зокрема, відповідно до першого підходу, систему майнового оподаткування формує сукупність податків, так чи інакше пов'язаних із наявністю або рухом майна. Згідно другого підходу, об'єктом оподаткування визнається виключно майно (як рухоме, так і нерухоме), незалежно від здатності забезпечувати дохід його власнику. Окремі науковці вважають майно об'єктом оподаткування лише у тому випадку, коли у платника виникає податкове зобов'язання, тобто у контексті закону про конкретний майновий податок.

Принагідно відмітимо, що податки на майно – це, передусім, плата за право володіння ним, тобто існування таких податків обумовлене насамперед необхідністю оподаткування власності. Відтак суб'єктами оподаткування зазначеними податками мають бути, у першу чергу, власники майна. Однак на практиці досить розповсюдженим є визначення суб'єктами податкових відносин як власників такого майна, так і його користувачів.

Варто наголосити, що податкова реформа 2015 року внесла суттєві корективи у практику майнового оподаткування в Україні. Відтак новий податок на майно в Україні нині поєднує у собі три податки: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (який формує левову частку у структурі цього податку); транспортний податок і плату за землю.

Зважаючи на те, що в умовах значного загострення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації в Україні, які провокують високий рівень тінізації економіки та суттєву диференціацію доходів населення, податки на майно у зазначеному контексті мають беззаперечні переваги перед іншими видами обов'язкових платежів.

Так, найвагомими перевагами майнового оподаткування з фіскальної точки зору є забезпечення стабільних надходжень до бюджетів для виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій. У соціальному аспекті податки на майно (які є формою розподілу та перерозподілу національного

доходу) використовують як додаткове джерело збалансування бюджетів без збільшення навантаження на малозабезпечені верстви населення.

У зазначеному контексті податки на майно мають низку переваг, оскільки вони:

стимулюють власників майна продуктивніше використовувати наявні активи або ж продавати їх більш ефективним власникам;

забезпечують бюджети стабільним джерелом надходжень, водночас створюючи для органів місцевого самоврядування підґрунтя для формування додаткових стимулів збільшувати привабливість своїх територій для проживання і ведення бізнесу;

не є вразливими до «оптимізації», натомість непрямо, але дуже ефективно обкладають «тіньові» доходи як населення, так і підприємств, що є надзвичайно актуальним в нинішніх умовах для України;

у випадку спроби ухилення від сплати, завжди є надійний об'єкт податкової застави, на який може бути накладено адміністративний арешт і від продажу якого можна отримати надходження, необхідні для погашення податкового боргу. При цьому важливо акцентувати, що під податкову заставу попадає не усе майно платника, а лише земля та нерухомість, з яких не сплачено податок;

є наперед визначеними а відтак і передбачуваними для платників;

фактично справляються у спосіб, що майже унеможлиблює корупцію й інші зловживання (а це, знову ж таки, є досить актуальним для України);

найменше з-поміж усіх податків спотворюють економічні стимули для ефективної роботи [1, с. 3-4].

Відтак можемо стверджувати, що податку на майно властива низка переваг. Однак наразі цей податок в Україні має і певні недоліки. Адже у той час, коли окремі власники майна страждають від надмірного оподаткування, інші – його недоплачують. До того ж, нерідко ситуацію поглиблює свавілля представників місцевої влади, які надають пільги «своїм» підприємствам або ж

тим, що належать впливовим власникам (зазвичай не лише з мотивів сприяння розвитку останніх).

Тому, на наш погляд, значного підвищення фіскальної ефективності цього податку в сучасних умовах не варто очікувати, що обумовлено такими основними причинами:

низькою бюджетною наповнюваністю в Україні. У країнах з розвинутою економікою податок на майно/нерухомість є одним з основних бюджетоутворюючих податків, інструментом ефективного використання майна та дієвим елементом реалізації принципу соціальної справедливості. Так, питома вага майнових податків у податкових надходженнях країн ОЕСР становить в середньому 5,4-5,6%, тоді як в Україні не більше 3,7% [2, с. 96];

низькою якістю адміністрування, що обумовлено певними причинами (неврахування територіального розташування нерухомості; використання пільгового підходу до власників кількох об'єктів нерухомості; базою для нарахування податку є площа об'єкту нерухомого майна, а не його ринкова вартість тощо);

неврегульованістю питання стосовно оподаткування нерухомості, розташованої на території АР Крим, Луганської та Донецької областей, адже більшість осіб, у т.ч. тих, які були змушені стати внутрішніми переселенцями, нині фактично позбавлені права володіти нерухомістю, а у багатьох вона взагалі знищена;

необхідністю уточнення даних щодо оцінки земель (стосовно плати за землю), а також інвентаризації земельних угідь залежно від їх власників та користувачів у системі земельного кадастру; великою кількістю пільг з цього податку; недонадходженням плати за землю через уникнення платником необхідної реєстрації тощо.

Тому, зважаючи на викладене вище, вважаємо, що говорити про суттєве зростання надходжень від податку на майно в Україні, без значного удосконалення його механізмів та принципів, в сучасних вітчизняних реаліях не зовсім доречно.

Список використаних джерел:

1. Дубровський В.І., Черкашин В.В. Як удосконалити податок на нерухоме майно в Україні? Європейський інформаційно-дослідницький центр. – Київ, 2016. URL : <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/Doslidzhennya-Yak-udoskonalyty-podatok-na-neruhome-majno.pdf>.

2. Опольська В. Проблеми оподаткування власності в Україні. *Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. ІХ Всеукр. наук.-практ. студ. конф. [м. Тернопіль, 25 листоп. 2016 р.] / редкол. : А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк, А. І. Луцик [та ін.]; відп. ред. А. І. Луцик. Тернопіль : Вектор, 2016. С. 95-97.

Коваліцька Марина Миколаївна

Головний спеціаліст відділ організаційно-кадрової роботи апарату виконавчого комітету Млинівської селищної ради

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В НОВОСТВОРЕНИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Протягом багатьох років до вирішення кадрових питань підходили однобічно, а саме – в кожному працівникові бачили, перш за все, слухняного виконавця, який реалізує вказівки керівника. Сьогодні характер трудової діяльності суттєво змінюється, що ставить підвищені вимоги до формування та реалізації кадрової політики в органах місцевого самоврядування, новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ). З метою забезпечення ефективної діяльності ОТГ, слід виокремити наступні вимоги до кадрової політики:

1. Кадрова політика не повинна бути декларативною, а абстрактною. Вона повинна мати творчий, дієвий характер націлений на досягнення позитивного результату.

2. Повинна бути системною, комплексною і всебічною. Це обумовлює її динамічність, а відтак поетапність проведення.

3. Як об'єкт треба розглядати все працююче населення ОТГ, всі його рівні, тобто кадрова політика повинна бути загальною.

4. Мати новаторський, але не кон'юнктурний характер, йти на декілька кроків вперед, бути прогнозованою та випереджувальною.

5. Кадрова політика ОТГ загострена на формування дієвого кадрового резерву: підготовка нової генерації кадрів для органів місцевого самоврядування, вихованих на патріотичних національних традиціях, історичному вітчизняному та сучасному світовому досвіді державного і муніципального управління, здатних до роботи на політичних, патронажних і адміністративних посадах.

6. Створення сприятливих умов і гарантій для виявлення кожним працівником своїх здібностей, реалізації позитивних інтересів і особистих планів, всебічно стимулюючи його професійний ріст і службове підвищення.

7. Регулярне проведення кадрових моніторингів з метою виявлення спонукальних і стримуючих факторів службового просування, що також повинно бути предметом уваги і практичної діяльності кадрових підрозділів.

Саме із початком децентралізації на території Рівненської області утворилась одна із найбільших ОТГ – Млинівська селищна рада, яка в процесі свого становлення особливо зіткнулася із нестачею кваліфікованих кадрів, які здатні приймати ефективні управлінські рішення в галузі , які в результаті децентралізації були передані на рівень громад. Якщо порівняти кількісно до об'єднання то штат селищної ради налічував 13 працівників, станом на сьогодні штатна чисельність становить 96 працівників, а це керівництво селищної ради, 3 управління та 4 відділи. Саме від злагодженості дій керівництва та структурних підрозділів залежить ефективна робота ОТГ в реалізації покладених функцій. Саме тому суттєва перебудова структури і змісту кадрової служби, спричинила визначення нового статусу суб'єктів кадрової діяльності, кардинальної зміни завдань і функцій.

Реалізація кадрової політики в ОТГ передбачає її ефективне навчально-методичне забезпечення. Воно повинно охоплювати всі ланки підготовки і перепідготовки кадрів, підвищення їх кваліфікації. На удосконалення і розвиток інноваційних форм і методів роботи з кадрами в системі місцевого самоврядування спрямовані різноманітні програми та проекти, цикли лекцій та семінарів-тренінгів. Всі вони в сукупності надають можливість виявляти незадіяний кадровий потенціал, підвищувати професійну компетентність вже працюючих посадовців, розвивати гнучкість та креативність їх мислення як ключового механізму досягнення розробленої стратегії розвитку певної території.

На сучасному етапі реформування місцевого самоврядування зростає актуальність науково-методологічного забезпечення створення та впровадження ефективних організаційно-кадрових механізмів для досягнення реальної самостійності та самодостатності територіальних громад і органів місцевого самоврядування, наближення їх можливостей та якості діяльності до європейських стандартів.

Важливу роль в кадровій політиці органів місцевого самоврядування відіграє оцінка ефективності роботи персоналу, на що слід звернути особливу увагу новоствореним ОТГ, оскільки єдиного системного підходу до тлумачення поняття оцінки ефективності, її сутності та значення не існує. Не створено поки й прийнятної нормативно - правової бази оцінки ефективності, відсутні чіткі критерії, показники і процедури оцінки ефективності, а в практиці діяльності кадрових та інших підрозділів ОТГ існує вузьке розуміння оцінки ефективності і результативності. У кадрових відділах також відсутні й аналітичні підрозділи, які б спеціально займалися аналізом та оцінкою ефективності. На цей час оцінка ефективності ґрунтується майже цілком на формальних показниках і здійснюється в більшості випадків у формі атестації. Така система сприймається працівниками як проста формальність, практично не впливає на оплату їхньої праці. Тому ще одним важливим завданням новостворених ОТГ є чітке і предметне визначення об'єктів, методів і процедур оцінки ефективності

діяльності персоналу, визначення чітких критеріїв і показників такої оцінки. Оцінка професійних якостей має включати також психологічний аспект і здійснюватись за схемою: працьовитість – старанність, бажання працювати, людина без ознак ліні; діловитість – людина розумна й серйозна, знає справу, заповзятлива, готова розпочати відповідні заходи в потрібний момент, спритна; творча ініціативність – внутрішнє спонукання до нових форм діяльності; здатність до творчості - оригінальне мислення, допитливість, здатність розвивати новий і свіжий підхід до багатьох стандартних проблем; якість виконаної роботи – дуже добре відповідно до нормативів виконана робота, точність та акуратність у виконанні дорученої роботи; результативність праці – наявність очевидних результатів, плідна і продуктивна праця. Велика увага приділяється також підвищенню особистої відповідальності посадових осіб місцевого самоврядування за доручену справу, що сприяє зниженню їх відчуження і посиленню їх відданості справі обслуговування громадських інтересів.

Необхідність розробки нової кадрової політики, кадрового забезпечення впливає із змісту тих завдань, які стоять сьогодні перед новоствореними ОТГ. Необхідно виробити нові ідеї, принципи і технології вирішення кадрових питань, які б відбивали сучасний рівень управлінської науки, практики і вимоги територіальних громад. Головна мета сучасної кадрової політики в ОТГ: забезпечити високий професіоналізм управлінського та виконавчого процесу і всі ділянки трудової діяльності кваліфікованими, активно діючими, добросовісними працівниками, здатними забезпечити гармонійний розвиток ОТГ.

Список використаних джерел:

1. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління», випуск 3, 2014.
2. Мельник А.Ф. Державне регулювання економіки перехідного періоду (світовий досвід і проблеми України). Тернопіль: Збруч, 1995. 179 с.

3. Науково-методологічне забезпечення формування кадрового потенціалу місцевого самоврядування в Україні: наук. розробка / авт. кол.: І.В. Козюра, А.О. Краснейчук, Ю.Г. Іванченко та ін.; за заг.ред. Ю.П. Сурміна, І.В. Козюри. К. : НАДУ, 2011. 52 с.

Коломийчук Наталія Михайлівна

*К.е.н, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

Матвійчук Мирослава Сергіївна

*Консультант відділу з питань гуманітарної та соціально-культурної
сфери виконавчого апарату Волинської обласної ради*

ПРАКТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі українська економіка перебуває у кризовому становищі, що створює певні передумови для здійснення фінансових правопорушень. Тому питання реформування системи здійснення державного фінансового контролю є актуальним у наш час. Водночас, дослідження теоретико-методологічних засад здійснення державно фінансового контролю є незавершеним.

Стосовно сутності „державного фінансового контролю” не існує єдиної думки. Із великої кількості підходів до тлумачення даного поняття, які можна зустріти у наукових публікаціях можна виділити наступні:

- а) діяльність законодавчих і виконавчих органів публічної влади;
- б) система активних дій і операцій стеження за функціонуванням будь-якого об’єкта управління в частині утворення, розподілу та використання ним фінансових ресурсів;
- в) один з видів або особлива форма державного контролю;

г) функція або елемент системи управління фінансами (фінансових відносин) тощо [4].

Розрізняють зовнішніх та внутрішніх суб'єктів здійснення державного фінансового контролю. Зовнішні - державні інституції, що спрямовують контрольні дії на діяльність як центральних, так і місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування. Внутрішні - органи однієї системи, які перебувають в адміністративній підпорядкованості і які вирішують завдання, що стоять перед певним конкретним органом управління [1].

У діяльності органів державного фінансового контролю в Україні орган, який має статус вищого і не залежить від законодавчої або виконавчої влади, у чинних правових документах не встановлюється, а також органи державного фінансового контролю, які мають повноваження щодо контролю дотримання бюджетного законодавства, як визначається ст. ст. 110 – 113 Бюджетного кодексу України, не складають систему, оскільки мають не чітко визначений правовий статус і дублюючі та не в повному обсязі визначені повноваження [2].

Для оцінки ефективності здійснення державного фінансового контролю використовують цілу систему критеріїв та показників [7]. За даними Шевченко Н.В. сформуємо показники і характеристику критеріїв ефективності:

1. Результативності - результат діяльності контролюючого органу, обсяг коштів використаних з порушенням законодавства;
2. Дієвості - активність діяльності контролюючого органу;
3. Економічності - безпосередньо пов'язаний з обсягами кошторисного фінансування;
4. Інтенсивності - продуктивність діяльності контролюючого органу;
5. Динамічності - характеризує процес здійснення та результати контрольних заходів.

Вітчизняна система державного фінансового контролю має суттєві недоліки, серед яких можна виділити наступні:

1. Переважне застосування заходів подальшого (наступного) контролю, що дає змогу лише встановити факт наявного порушення, а не запобігти їх

здійсненню. На нашу думку, доцільно більше застосовувати процедури попереднього та поточного контролю.

2. Неусвідомлення важливості внутрішнього фінансового контролю.

3. Низький рівень дієвості механізму адміністративних стягнень. Сума штрафів здебільшого є меншою за фактично завдані збитки.

4. Постійне зростання фінансових порушень у сфері використання бюджетних коштів.

5. Неефективність законодавчого регулювання, внаслідок чого функції різних суб'єктів контролю перетинаються, що призводить до дублювання їхньої діяльності [6].

Основними завданнями системи державного фінансового контролю є організація і здійснення контролю за законністю, доцільністю, повнотою, своєчасністю та цільовим призначенням і використанням державних фінансових ресурсів; контроль за забезпеченням фінансової безпеки держави та ін [7].

На нашу думку, для реформування системи державного фінансового контролю необхідно застосувати досвід зарубіжних країн. Проте це не має бути «копіювання», варто враховувати національну специфіку. Так, у розвинутих країнах відсутній державний фінансовий контроль у формі інспектування, але в Україні – це єдиний дієвий засіб, тому недоцільно від нього відмовлятися. Серед особливостей здійснення державного фінансового контролю у зарубіжних країнах можна виділити наступні:

1) дотримання норм єдиного міжнародного нормативного документа у сфері державно-фінансового контролю;

2) пересування відповідальності за скоєння економічних злочинів з окремих посадових осіб на керівників;

3) функціонування спеціальних органів, які контролюють всю роботу державного апарату, а не лише бюджетно-фінансові питання [3].

Перспективним напрямом державного фінансового контролю є комплексний контроль за використанням бюджетних коштів державними

корпораціями, їх розрахунками з підрядними організаціями, дотриманням фінансової дисципліни, що вимагає однозначного законодавчого унормування функціонування таких корпорацій, відповідальності їх керівництва за результати фінансово-господарської діяльності й процедур зовнішнього контролю за їх роботою .

Система державно-фінансового контролю в Україні потребує структурних змін, оскільки зростають економічні злочини, дублюється робота контрольних органів. Реформування необхідно здійснювати, користуючись досвідом розвинутих країн.

Список використаних джерел:

1. Білоус В. В. Інституційні засади фінансового контролю в системі правового регулювання обігу публічних коштів / *Форум права*, 2011. № 2. С. 58-63.

2. Гетьманець О. П. Напрямки удосконалення законодавства щодо бюджетного контролю / *Юридична наука*, 2011. №2. С. 134-141.

3. Дейнеко Є.В. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і його адаптація до національного середовища / *Вісник університету банківської справи Національного Банку України*, №1(10). 2011. С. 289-292.

4. Пінькас Г.І. Фінансовий контроль: проблеми визначення категорії/ *Економічний простір*, 2011. №48/2. С. 150-158.

5. Садченко М.М. Роль міліції у здійсненні фінансового контролю: проблеми правового регулювання / *Митна справа*. 2011. № 3 (75). Частина 2. С. 210-215 .

6. Скоропад І.С. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи реформування / *Науковий вісник НЛТУ*. 2011. Вип.21.3. С. 263-268 .

7. Чуль О.М. Система державного фінансового контролю: функціонування, проблематика, оптимізація / *Економічний простір*. 2011. №45. С. 193-202 .

СУТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Перехід до інформаційного суспільства передбачає трансформацію політичних інститутів і державного управління з урахуванням нових досягнень науки. Інтернет-технології, що забезпечують інформаційну взаємодію органів влади, бізнесу і інститутів громадянського суспільства, отримали в сучасній літературі стійке найменування «е-урядування». Цей термін отримав міжнародне визнання і широко використовується в науковій і управлінській літературі як в Європі так і в Україні [1].

Згідно з концепцією «е-урядування» вся система органів публічної влади функціонує як єдина сервісна організація, призначена для надання послуг населенню. При цьому публічна діяльність має бути відкритою, інформаційно прозорою та доступною для громадян. Особлива увага приділяється принципу зворотного зв'язку, швидкості і якості надання послуг за допомогою широкого використання системи Інтернет. Все це покликане підвищити як якість надання адміністративних послуг населенню, так і ефективність функціонування самих органів публічної влади [2].

Виходячи з цього, електронне урядування – це форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [3], дієвість якого підтверджується успішним досвідом країн-лідерів із запровадження електронного урядування. Така організація публічного управління дозволяє громадянам, бізнесу та некомерційним організаціям звертатися до органів публічної влади у віддалений спосіб та в режимі

реального часу, а отже суттєво спрощує та підвищує ефективність процесу комунікації між даними суб'єктами. Це відбувається завдяки широкому застосуванню інформаційно-комунікаційних технологій, що є складним процесом поступового реформування комплексу соціальних відносин та пошуку належних відповідей на виклики сучасності.

За визначенням Енциклопедії державного управління: «електронне урядування» (англ. «e-government») – використання нових інформаційних та комунікативних технологій в органах державного управління для вдосконалення його функціонування та надання електронними засобами адміністративних послуг усім категоріям громадян та приватним структурам, а також їх інформування про роботу державних органів, що робить максимально простим і доступним щоденне спілкування громадян і бізнесових структур з офіційними установами» [4].

У вузькому розумінні поняття «електронне урядування» зводиться лише до звичайного дублювання в електронній формі поточної діяльності державної установи. У широкому розумінні електронне урядування слід розглядати як підхід, спрямований на підвищення ефективності діяльності держави загалом.

Розглядаючи «електронне урядування» як ідею, науковці звертають увагу на її певну суперечливість [5], що обумовлена наявністю двох протилежних точок зору. Перша з них полягає в тому, що широке застосування комп'ютерних технологій може спричинити зменшення ролі органів влади в процесі прийняття управлінських рішень, бо в цих умовах забезпечується можливість участі в прийнятті управлінських рішень широким верствам населення. Друга, навпаки, засвідчує що впровадження on-line технологій може призвести до збільшення ролі органів публічної влади, підвищення результативності їх діяльності і відповідного збільшення значимості. Обидві позиції мають право на існування, однак друга є більш реальною, враховуючи наявність у відповідних державних структур функції адміністрування, з одного боку, та переважну пасивність громадян – з іншого [6, с. 69].

Фахівці визначають такі чотири етапи впровадження електронного урядування на місцевому рівні як:

1. Інформування громадян про діяльність місцевих органів публічної влади через інформаційні технології – систему порталів.

2. Організація електронного документообігу в місцевих органах влади.

3. Забезпечення можливості on-line звернення громадян до органів публічної влади через Інтернет та зворотного зв'язку.

4. Надання послуг, у тому числі і адміністративних, через мережу [7, с. 125].

Впровадження електронного урядування в Україні є складним процесом, що потребує принципових змін у технології управління державою і вимагає вирішення низки правових, організаційних і технологічних проблем. Зазначені проблеми мають комплексний міжвідомчий характер, і тому не можуть бути розв'язані на рівні окремих органів влади. Для їх вирішення необхідно забезпечити:

- упорядкування та інформатизацію управлінських процесів урядових структур;

- створення інтегрованого інформаційно-телекомунікаційного середовища урядових структур;

- створення національної системи електронної ідентифікації;

- доступ до Інтернету якнайширших верств населення, зокрема сільського населення;

- створення єдиного «пункту контакту» громадян і організацій з державними структурами;

- здійснення заходів щодо захисту інформації, методів фільтрації й запобігання поширенню забороненої законодавством інформації.

Підсумовуючи відзначимо, що у процесі поетапного впровадження системи е-урядування головним завданням є створення інформаційних ресурсів, необхідних для взаємодії органів державного управління із

структурами бізнесу та громадянського суспільства, забезпечення їх ефективного використання.

Список використаних джерел:

1. Клименко І. В. Линьов К. О. Технології електронного врядування: Навчальний посібник К.. Київ : Вид-во ДУС, 2006. 225 с.

2. Квітка С.А., Соколовська О.О. Електронне врядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. *Аспекти публічного управління*. № 9 (23) вересень 2015. С.26-34.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» від 20.09.2017 р. № 649-р URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250287124>.

4. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Національна академія державного управління при Президентові України. К. : НАДУ, 2011. Т. 8 : Публічне врядування / наук.-ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) [та ін.] ; Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

5. Шеверда В. А. Електронне урядування як спосіб підвищення ефективності системи державного управління. Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення: матеріали міжнар. Наук. Конф., м. Суми, 10-12 травня 2007 р. Суми : СОІППО, 2007. Ч-2. С. 168.

6. Коновал В.О. Методологічні засади електронного урядування на місцевому рівні: поняття, принципи, моделі та передумови. *Теорія та практика державного управління: Збірник наукових праць Харківського регіонального інституту державного управління*. Випуск 2 (53)/2016 Харків: ХРІДУ НАДУ, 2016. С. 65-72.

7. Демкова М. Електронне урядування – запорука прозорості та ефективності влади. *Юридичний журнал*. 2007. № 3 (57). С. 124–126.

Котенко Любов Євгенівна
*Головний державний ревізор-інспектор відділу
адміністрування податків і зборів з фізичних осіб Козівського управління
Головного управління ДПС у Тернопільській області*

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАСАДИ МАЙНОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Поступовий розвиток ринкових відносин в Україні є складним процесом, орієнтованим на забезпечення соціально-економічного зростання, покращення рівня життя населення та підвищення конкурентоспроможності держави. Цей процес пов'язаний із реформуванням податкової системи, що має бути адаптована до вимог певного періоду функціонування країни. Передумовою забезпечення ефективності податкової системи є розвиток її складових елементів, у тому числі системи майнового оподаткування.

Сьогодні у нашій державі оподаткування майна не відіграє значної фіскальної та соціальної ролі в порівнянні із зарубіжними країнами. Однак, аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо особливостей майнового оподаткування свідчить, що можливості цих податків є досить вагомими у питаннях наповнення бюджету та регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві. Це вимагає аналізу теоретико-методичних підходів до визначення фіскальної ефективності оподаткування майна та практичних підходів до удосконалення адміністрування податків на майно.

Запровадження в Україні оподаткування майна має свої особливості, які обумовлені, у тому числі, й історичними аспектами розвитку оподаткування. Фактично запровадження цього податку було анонсоване ще на початку 90-х рр., однак, реальна спроба запровадження відбулася тільки у 2015 р. Однією з основних причин такого відстрочення називали відсутність реальної оцінки майна, однак протягом всіх років незалежності реальних кроків щодо її оцінки так і не було зроблено. Крім того, оподаткування майна може здійснюватися й у інших формах, які не прив'язуються виключно до грошової оцінки.

На думку деяких вчених майнові податки в залежності від бази оподаткування поділяють на три групи (рис.1):

Рис. 1. Поділ майнових податків в залежності від бази оподаткування*

**Складено автором на основі [1]*

Під сукупним податком на майно розуміють усі податки, які стягуються з майна одного платника податків (наприклад, податок на майно підприємств). Частковий податок на майно навпаки застосовується по відношенню до окремого виду майна (наприклад, земля).

При розрахунку брутто-податку на майно виходять з активу балансу організації, включаючи позикові кошти; нетто-податок на майно стягується з різниці між вартістю всього майна та вартістю залучених коштів.

Податок на виникнення майна представляє собою податок на майно, що знаходиться у розпорядженні власника на конкретну дату. Податок на приріст майна розраховується в межах одного періоду (наприклад, податок на військові прибутки). Податок на рух майна стягується при передачі майна у власність іншої особи (наприклад, податок на спадок та дарування).

В залежності від величини податкового навантаження, як правило, розрізняють номінальні та реальні майнові податки. Джерелом погашення податкового боргу за номінальними податками звичайно виступає дохід, що приносить майно; для сплати реальних податків необхідно залучати інші джерела доходів, включаючи продаж майна. На практиці частіше всього

майнові податки, за винятком податків на спадок та дарування, із-за невисоких податкових ставок є номінальними.

Більша частина майнових податків стягується регулярно (податки на майно фізичних та юридичних осіб) або нерегулярно (транспортний податок, податок на спадок). Регулярні майнові податки у силу того, що їх сплачують частинами, а також із-за їх приналежності до бруто-податків, доцільно розглядати як податки, що стягуються за принципом отримання послуг від держави. До числа таких податків слід в першу чергу віднести земельний податок [2].

Деякими науковцями також розмежовано поняття "майнові податки" та "податок на майно". Вони вважають, що перше поняття є більш загальним і відображає родовий об'єкт, а друге поняття - це окремий вид податку, що стягується податковими органами в тій чи іншій державі.

На основі узагальнення наукових досліджень стосовно визначення дефініції «майно» пропонується під майном, яке ідентифікується як об'єкт оподаткування, розуміти матеріальні цінності, що мають наступні ознаки:

- мають вартісну оцінку;
- належать на праві власності одній або кільком особам;
- їхнє використання приносить дохід або економічну вигоду.

Список використаних джерел:

1. Налоговые системы зарубежных стран: [учеб.-метод. пособ.] / [Л.В. Попова, И.А. Дрожжина, Б.Г. Маслов]. М.: Дело и Сервис, 2008. 368 с.
2. Педь І.В. Особливості майнового оподаткування в Україні в контексті євроінтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 12. С. 23-25. URL http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2012/7.pdf.

Крамар Тетяна Петрівна

Головний спеціаліст відділу освіти, молоді та з питань фізичної культури і спорту Луцької райдержадміністрації

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ МОЛОДІ І СПОРТУ ЛУЦЬКОЮ РАЙОННОЮ ДЕРЖАВНОЮ АДМІНІСТРАЦІЄЮ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стратегічна мета Районної цільової соціальної програми «Молодь Волині» на 2016–2020 роки та Районної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2017–2020 роки полягає у створенні умов для самореалізації та творчого розвитку кожної молодої людини – громадянина України, реалізації інноваційного потенціалу молоді в усіх сферах суспільного життя, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, зберігати й примножувати цінності народу України та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, демократичну, правову державу як невід’ємну складову європейської та світової спільноти, створення умов для впровадження здорового способу життя, залучення населення району до масового спорту, забезпечення проведення районних змагань, поліпшення матеріально-технічної бази, створення сприятливих умов в організації якісного, змістовного дозвілля жителів району.[5,6]

Зокрема стратегія «Волинь–2020» на сьогодні є головним стратегічним документом розвитку області, міст та районів. Вона відображає процеси стратегічного планування на державному рівні та координує їх на регіональному та місцевому рівнях, зокрема щодо:

- відповідності дострокових цільових програм, спрямованих на розв’язання проблем розвитку окремих галузей економіки і суспільства, виконання яких суттєво впливає на розвиток території;
- середньострокового та короткострокового програмування регіонального розвитку області та програмування розвитку територіальних громад на основі прийнятих стратегічних документів.

Стратегія «Волинь – 2020» містить пріоритети державної регіональної політики, ураховує стратегічну мету її реалізації та стратегічне бачення розвитку області, а також пріоритетні напрямки розвитку міст та районів [1,2].

Важливим є проведення реформ адміністративно–територіального устрою, фіскальна децентралізація, розвиток і стимулювання конкурентних засад економіки, посилення ролі місцевого самоврядування тощо.

Крім того, Луцький район вимагає координацію цілей і заходів з пріоритетами галузевих політик визначених на регіональному рівні. Зокрема в районі на регіональному рівні підсилюють такі програми:

- Районна цільова соціальна програма «Молодь Волині» на 2016 – 2020 роки;
- Районна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2017 – 2020 роки.

Відповідно до Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016 – 2020 роки» в районі діє Районна цільова соціальна програма «Молодь Волині» на 2016–2020 роки», де йдеться про створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації молоді, формування її громадської позиції та національно - патріотичної свідомості. [3]

Реалізація програми здійснювалась за такими напрямками:

- створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості;
- утвердження патріотизму, духовності, моральності та формування загальнолюдських цінностей;
- пропаганда та формування здорового способу життя;
- створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді;
- інтеграція.

Створення умов для інтелектуального самовдосконалення молоді, творчого розвитку особистості забезпечувалось через проведення акцій, фестивалів, концертів, конкурсів у різних жанрах мистецтва, виставок молодих

митців, видання творів молодих авторів, проведення семінарів – тренінгів, виставок, конференцій, засідань за круглим столом, тощо. [4]

Отже, для раціонального використання ресурсів Програм передбачено концентрацію зусиль на п'яти пріоритетах:

Пріоритет 1. Формування громадянської позиції і національно-патріотичне виховання – здійснення заходів, спрямованих на відродження національно-патріотичного виховання, утвердження громадянської свідомості і активної життєвої позиції молоді.

Пріоритет 2. Здоровий спосіб життя молоді – здійснення заходів, спрямованих на популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді.

Пріоритет 3. Розвиток неформальної освіти – здійснення заходів, спрямованих на набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти, зокрема, шляхом участі у волонтерській діяльності.

Пріоритет 4. Зайнятість молоді – створення умов та здійснення заходів, спрямованих на працевлаштування молоді (забезпечення первинної і вторинної зайнятості та самозайнятості молоді).

Пріоритет 5. Партнерська підтримка молоді, що проживає на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб – здійснення заходів, спрямованих на соціальне становлення та підтримку молоді з числа внутрішньо переміщених осіб [5; 6].

Список використаних джерел:

1. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III.
2. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV.
3. Матеріали Волинської обласної державної адміністрації, Цілі сталого розвитку: Волинь регіональна: доповідь. 2018. 84с.

4. Щербина І.Ф. Планування місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: навчальний посібник, Київ: 2011. 105 с.

5. Районна цільова соціальна програма «Молодь Волині» на 2016 – 2020 роки: затверджена рішенням Луцької районної ради від 06.04.2016 р. №7/22.

6. Районної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2017–2020 роки: затверджена рішенням Луцької районної ради від 22.12.2016 р. №14/14.

Курило Володимир Ігорович

Провідний спеціаліст сектору моніторингу та контролю за діяльністю центрів Регіонального сервісного центру МВС в Тернопільській області

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Проблеми надання послуг органами місцевого самоврядування частково пов'язані з процесом децентралізації в Україні, який, як вказує А. Мельник «містить загрози і ризики, пов'язані з низькою якістю, а в багатьох випадках руйнацією фізичної та інституційної інфраструктури, що може при слабкості місцевих бюджетів призвести до занепаду базових інфраструктурних послуг поза межами великих міст. З формуванням укрупнених територіальних громад надання послуг у більшій мірі концентруватиметься на муніципальних утвореннях, що може призвести, по-перше, до суттєвих відмінностей у кількості і якості послуг, що надаються різним категоріям споживачів, по-друге, появи ситуативних загроз, пов'язаних з реструктуризацією інституційного середовища. Діагностика вихідних позицій України засвідчує, що стан органів місцевої влади і стан економіки регіонів і окремих територіальних громад є незадовільним. Значна частина суб'єктів місцевого самоврядування стикається з проблемою нестачі фінансових, матеріальних та інфраструктурних ресурсів для надання як ринкових, так і публічних послуг.

Оскільки чинне законодавство не передбачає залежність функцій територіальних громад від їх розмірів, то для менших громад при вирішенні проблеми завжди постає дилема: зменшити кількість публічних послуг чи збільшити місцеві податки і збори для забезпечення їх надання» [1, с. 467].

Проблематика надання адміністративних послуг зосереджується навколо питань, які необхідно вирішити, і які охоплюють необхідність:

- 1) дерегуляції та адміністративного спрощення послуг;
- 2) впорядкування оплати адміністративних послуг;
- 3) децентралізації, тобто передачі або делегування повноважень з надання адміністративних послуг органу місцевого самоврядування;
- 4) електронного урядування кроком до якого є формування і постійне покращення процесу надання адміністративних послуг.

Дерегуляція та адміністративне спрощення полягають у скороченні кількості адміністративних послуг та спрощенні процедур надання послуг. Позитивами процедури надання адміністративних послуг вбачається :

- введення заявного принципу при наданні адміністративних послуг;
- впровадження зручних стандартизованих форм анкет (формулярів) для звернення за адміністративними послугами;
- застосування інформаційних карток адміністративних послуг.

Основними напрямками спрощення процедур надання адміністративних послуг мають стати:

- скорочення кількості інстанцій, які залучені до надання адміністративної послуги (включно з кількаразовими внутрішніми реєстраціями однієї заяви, попереднім «розписуванням» документа сільським головою чи його заступником тощо);
- скорочення кількості документів, які особі необхідно подавати для початку провадження.

Проблематика оплати адміністративних послуг зводиться до наступних моментів:

– часто необґрунтовані розміри плати, насамперед, через «подрібнення» однієї послуги на кілька окремих «платних послуг», а також непрозорість системи оплати таких послуг;

– для держави проблемою є неконтрольованість збирання та використання коштів за адміністративні послуги, що має негативний наслідок, пов'язаний з тим, що держава недоотримує кошти, які збираються різними неправомірними суб'єктами, що де-факто надають адміністративні послуги (зокрема, окремими державними підприємствами).

Також для органів місцевого самоврядування проблемою є недостатня кількість ресурсів на забезпечення організації надання адміністративних послуг, включаючи такі потреби, як папір, картриджі, витрати на поштові відправлення тощо, оскільки абсолютна більшість адміністративних послуг визначені як безоплатні для суб'єктів звернення.

Проблемні моменти оплати адміністративних послуг, отриманих в ЦНАП органів місцевого самоврядування, пов'язані з тим, що хоч Закон України «Про адміністративні послуги» визначив деякі параметри державної політики у сфері оплати послуг, – у чинному законі відсутні критерії платності та безоплатності адміністративних послуг, крім соціальних, не визначено, яким чином визначається розмір плати (адміністративного збору) за платні адмінпослуги. Крім цього, формальний характер носить безоплатність багатьох адміністративних послуг. Наприклад, у населення побутує думка, що адміністративні послуги мають бути безоплатними, оскільки держаний апарат управління утримується на кошти платників податків.

Проте, податки витрачаються, насамперед, на виконання загальних публічних функцій (національної оборони, забезпечення громадської безпеки тощо). Натомість, адміністративні послуги мають персоналізований характер, і громадяни користуються ними у різному обсязі або ж не користуються деякими послугами взагалі. Податки не можуть покрити всі витрати адміністративних органів у зв'язку з наданням адміністративних послуг, і їх фінансування за рахунок державного бюджету є несправедливим відносно самих платників

податків. Тому, формальна безоплатність багатьох адміністративних послуг може призводити лише до фактичного здороження їх вартості для суб'єктів звернення.

Причина проблем у сфері оплати адміністративних послуг з боку ЦНАП в ОТГ також полягає у бюджетному недофінансуванні, фактичній вимушеності його до заробляння коштів. Тому, тягар витрат частково покладається на напівлегальні збори зі споживачів адміністративних послуг.

Аналіз проблем надання послуг органом місцевого самоврядування показав, що на практиці можуть виникнути проблеми з розмежуванням відносин щодо доступу до публічної інформації та інформації, яка потрібна особі при вирішенні конкретних справ (насамперед, йдеться про різні «довідки»). Тому, критерієм такого розмежування має бути власне наявність згадки про адресата довідки (його особу, майно, факти тощо) в інформації, яка надається за запитом. Адаже на «надання довідок» та інші дії, «у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус або факт» Закон «Про адміністративні послуги» поширюється (ч. 3 ст. 3).

У процесі функціонального наповнення Порталу адміністративних послуг доцільно враховувати досвід Французького Порталу як офіційного веб-сайту публічних послуг. Структура французького сайту є дуже зручною. Так, на головній сторінці наведено три основні групи послуг за суб'єктами звернення: послуги для громадян (Particuliers), для бізнесу (Professionnels – підприємців та юридичних осіб), а також для об'єднань громадян (Associations). Головна сторінка Порталу містить і детальну рубрикацію послуг за сферами суспільних відносин: питання іноземців і громадянства; сім'ї; трудових відносин; правосуддя; нерухомості; охорони здоров'я та соціальних послуг тощо. Кожна із таких груп у свою чергу містить посилання на детальніші групи послуг, кожна з яких містить від 2 до 5 опцій. Так, наприклад, група соціальних послуг і здоров'я містить рубрики: соціальний захист (послуги зі страхування); нормативні акти щодо прожиткового мінімуму тощо [2].

Отже, проведений аналіз проблем надання послуг органами місцевого самоврядування засвідчив існування низки проблем (недосконалі правові основи, недостатнє фінансування та ін.). Поряд із цим, об'єктивно необхідним для ЦНАПів ОТГ в сучасних умовах залишається [3, с. 50]:

- використання цивілізованої форми співпраці влади і громадськості;
- викорінення системи, в якій надання адміністративної послуги є настільки складним, що постійно створює передумови для виникнення корупційних ризиків;
- орієнтування на потреби замовника послуги, її оперативного надання;
- забезпечення зручності і доступності одержання громадянами адміністративних послуг;
- полегшення умов ведення бізнесу;
- забезпечення рівних прав усіх суб'єктів звернення.

Більше того, уможливлення оцінки і вимірювання ефективності роботи прямими надходженнями коштів до місцевого бюджету, створює для ЦНАПів ОТГ мотивацію надавати якісніші адміністративні послуги, збільшити їх кількість, покращувати супровід їх надання (наприклад, забезпечити отримання одразу декількох адміністративних послуг у одного працівника ЦНАПу за один візит; облаштувати окремі кімнати для дітей (для відвідувачів з дітьми; створити «особистий кабінет» для споживачів послуг (на веб-сайті ЦНАП); використовувати для ідентифікації як електронний цифровий підпис (для суб'єктів господарювання), так й інші засоби ідентифікації (приміром, «Bank-ID» (банківська ідентифікація)).

Список використаних джерел:

1. Мельник А., Мельник Ю. Національний та регіональні ринки послуг України: чи наближаємось ми до Європи? *Журнал європейської економіки*. 2015. Том 14. (№ 4). с. 456-476.

2. Надання адміністративних послуг у муніципальному секторі. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 124с.

3. Сидор І. П. Фінансова політика держави: теоретичні аспекти та практична реалізація в Україні. *Світ фінансів*. 2017. Вип. 4 (21). С. 44-53.

Куца Галина Василівна

*Головний спеціаліст сектору економічної роботи та бух обліку
Тернопільської комунальної міської лікарні №2*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ГРОМАДЯН

Охорона здоров'я передбачає систему заходів, спрямованих на захист здоров'я, шляхом створення сприятливих умов, що спрямовується на попередження і лікування захворювань з метою забезпечення оптимальної працездатності та соціальної активності громадян при максимально можливій індивідуальній тривалості життя.

Аналіз стану здоров'я населення та діяльності закладів охорони здоров'я свідчить, що демографічна ситуація в місті Тернопіль характеризується стабільністю загальної чисельності населення, народжуваністю із зростанням загальної смертності, в тому числі дитячої смертності та позитивним природнім приростом із тенденцією до його зменшення (з +8,9 у 2013 році до +5,0 у 2017 році), за рахунок зростання загальної смертності [1].

В структурі основних причин смертності дорослого населення перше місце посідають хвороби кровообігу – більше 60%; на другому місці – злоякісні новоутворення – більше 20%; на третьому місці – травми та отруєння – більше 5% і на четверте місце хвороби органів травлення – до 4%.

У структурі захворюваності жителів переважають хронічні неінфекційні захворювання, які в першу чергу формують структуру смертності населення міста, із яких «левову частку» складають хвороби системи кровообігу (захворюваність 6330,0 на 10 тис. населення) і злоякісні новоутворення – 299,5 на 10 тис. населення, хвороби органів дихання – 319,4 на 10 тис. населення, хвороби органів травлення – 194,0 на 10 тис. населення і хвороби кістково – м'язової системи – 143,7 на 10 тис. населення. Принагідно відзначимо, що дані хвороби формують левову частку в структурі первинного виходу населення міста на інвалідність.

Враховуючи соціально-економічну ситуацію, інтенсифікацію міграційних процесів та фактичний стан здоров'я населення міста Тернопіль комплексна програма «Здоров'я громади» на 2019-2021рр. повинна спрямовуватись на мобілізацію ресурсів органів місцевого самоврядування, потужності закладів охорони здоров'я, громадських організацій і самого населення на покращення тих показників здоров'я, які в першу чергу формують демографічну ситуацію громади, а відтак показник здоров'я громади в цілому [1].

На сучасному етапі рівень санітарної культури жителів залишається недостатнім, значна його частина має шкідливі для здоров'я звички, надзвичайно низьким є показник чисельності населення, яке регулярно займається фізичною культурою (у середньому 6-8 %). Не сприяє розв'язанню проблем у сфері охорони здоров'я й відсутність належного моніторингу за станом генофонду, рівнем популяційного імунітету населення, циркуляцією збудників інфекційних хвороб. Сучасна система охорони здоров'я в регіоні загалом спрямована більше на лікування, ніж на профілактику захворювань і пропаганду здорового способу життя. Водночас бідною залишається інфраструктура та індустрія здоров'я.

Ключовими проблемами охорони здоров'я населення є:

- незадовільний стан здоров'я населення;
- недостатнє медикаментозне і матеріально-технічне забезпечення закладів охорони здоров'я;

- нераціональна організація системи надання медичної допомоги, диспропорція її первинного, вторинного і третинного рівнів;

- брак сучасних медичних технологій, недостатнє володіння ними, низький рівень інформованості про сучасні медичні технології, засоби збереження здоров'я та активного дозвілля, недостатня ефективність заходів, щодо формування здорового способу життя;

- недостатність фінансових ресурсів для забезпечення ефективної діяльності системи охорони здоров'я, недостатній розвиток ринку медичних послуг;

- морально та фізично застаріле медичне обладнання;

- надлишкова і неупорядкована мережа закладів охорони здоров'я, збитковий ліжковий фонд стаціонарів;

- напружена екологічна ситуація.

Погіршення стану здоров'я зумовлене насамперед комплексом не медичних, а соціально-економічних та екологічних чинників, недосконалим способом життя населення. Оскільки здоров'я населення є результатом діяльності не тільки галузі охорони здоров'я, а інтегральним показником успішності функціонування держави, усіх її інституцій.

В галузі охорони здоров'я впроваджується реформа первинної медичної допомоги, тобто сімейних лікарів, терапевтів та педіатрів. У розвинених країнах лікарі первинної меддопомоги без госпіталізації вирішують до 80% медичних звернень за допомогою сучасних знань, базової апаратури та найбільш розповсюджених аналізів та ліків. Витрати на охорону здоров'я поки що не відповідають реальним потребам. Не розв'язано проблему гарантування безоплатного обсягу надання медичної допомоги закладами охорони здоров'я. Заходи щодо формування багатоканального фінансування здійснюються повільними темпами.

Враховуючи фінансово-економічну кризу, суттєве зростання цін на лікарські засоби та медичні вироби, продукти харчування та енергоносії,

питання ефективного, раціонального та гарантованого фінансування заходів щодо охорони здоров'я населення стає особливо актуальним.

Необхідність прийняття програми «Здоров'я громади на 2019-2021 рр.» також зумовлено тривожною медико-демографічною ситуацією громади, що характеризується невисоким рівнем народжуваності та зростанням рівня загальної смертності, в тому числі смертності чоловічого населення працездатного віку, демографічним старінням, зростанням загального тягара хвороб, які формують демографічну ситуацію.

Низький рівень матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я громади, недостатність оснащення сучасною високотехнологічною апаратурою, лабораторним обладнанням впливають на рівень діагностики та лікування захворювань, які мають значний соціальний тягар для економіки громади, зумовлюють високі показники занедбаності та несвоєчасності надання медичної допомоги, високу інвалідизацію та смертність в працездатному віці.

Все це обумовлює необхідність розробки та впровадження нових сучасних технологій в лікувально-діагностичний процес та заходів покращення матеріально-технічного стану закладів охорони здоров'я громади.

Список використаних джерел:

1. Комплексна програма «Здоров'я громади» на 2019-2021 роки. URL: <https://tmrada.gov.ua/strategichni-ta-programni-dokumenti/galuzevi-programi/galuzevi-programi-chinni-u-2019-rotsi/26469.html>

Лесик Надія Богданівна

*Заступник начальника відділу обслуговування операційного
дня Головного управління Державної казначейської
служби України у Тернопільській області*

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЕКТИ КАЗНАЧЕЙСТВА В 2019 РОЦІ

Відповідно до Пріоритетних напрямів діяльності Державної казначейської служби України на 2019 рік, затверджених Міністром фінансів України Оксаною Маркаровою [1], Казначейство у 2019 році успішно реалізовує масштабні проекти, зокрема щодо переведення місцевих бюджетів на централізовану модель здійснення видатків розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів. Метою запровадження цього проекту є:

- зменшення витрат на підтримку територіальних майданчиків обробки інформації;

- оптимізація кількості учасників системи електронних платежів Національного банку України;

- оптимізація структури територіальних органів Казначейства;

- оптимізація бізнес-процесів обліку та проходження платежів;

- можливість прийняття управлінських рішень, що ґрунтуються на оперативній інформації, сформованій в режимі реального часу;

- можливість повної інтеграції з обліковими системами Державної фіскальної служби України (Електронний кабінет платника);

- посилення захисту інформації у внутрішній платіжній системі Казначейства.

Наказом Державної казначейської служби України від 14.09.2018 р. №290 на виконання пункту 10 рішення Колегії Державної казначейської служби України від 03.08.2018 р., затвердженого наказом Державної казначейської служби України від 15.08.2018 № 268 (із змінами), з метою відкриття всіх видаткових рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів місцевих бюджетів на балансі центрального апарату Державної казначейської

служби України, визначено Дніпропетровську, Донецьку, Житомирську, Київську та Луганську області пілотними областями з відкриття видаткових рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів місцевих бюджетів на балансі центрального апарату Державної казначейської служби України та затверджено склад Робочої групи з координації відкриття видаткових рахунків.

На виконання вищезазначеного наказу, Робочою групою успішно переведено з 01 січня 2019 року пілотні області на централізовану модель здійснення видатків розпорядників та одержувачів коштів місцевих бюджетів. З липня 2019 року до них приєдналася Львівська область. А з 01.01.2020 року заплановано переведення решти областей на централізовану модель здійснення видатків.

Одним з Пріоритетних напрямів діяльності Казначейства на 2018-2019 роки визнано адаптацію облікової системи АС «Є-Казна» та внутрішньої платіжної системи Казначейства до Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [1].

Метою запровадження цього проекту є:

- гармонізація українського платіжного простору з європейськими стандартами;

- забезпечення запровадження міжнародного номеру банківського рахунку IBAN;

- підвищення якості, повноти та достовірності даних, на основі яких приймаються управлінські рішення у сфері державних фінансів.

Наказом Міністерства фінансів України від 28.11.2016 р. №1038 «Про затвердження Плану заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2016-2018 роки» визначено проведення адаптації облікової системи та внутрішньої платіжної системи Казначейства до Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [2].

Разом з тим, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 142-р затверджено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, яка передбачає продовження

процесу реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору [3].

Казначейством з метою запровадження нового Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі укладено договір з ТОВ «УНІТІ-БАРС» від 11.12.2018 р. №254-18 щодо адаптації протягом 2018-2019 років облікових систем Казначейства до Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, який запроваджується починаючи з 01.01.2020 року.

На виконання цього і згідно з Постановою НБУ від 28.12.2018 р. №162 “Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні” (зі змінами) в Казначействі з 5 серпня 2019 року запроваджується міжнародний стандарт номера банківського рахунку (IBAN) [4].

Пунктом 20 Плану заходів з реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №617-р, передбачено запровадження центральними органами виконавчої влади систем електронного документообігу [5].

Тому одним із інноваційних напрямів стало запровадження централізованої системи електронного документообігу в органах Казначейства. Відтак варто наголосити, що метою запровадження централізованої системи електронного документообігу є:

- мінімізація паперового документообігу Державної казначейської служби України та територіальних органів;

- застосування кваліфікованого електронного підпису при використанні електронного документообігу;

- інтеграція з системою електронної взаємодії органів виконавчої влади;

- створення єдиного інформаційного середовища електронних документів;

- централізоване збереження та архівація даних електронного документообігу;

- відстеження руху документів на всіх етапах життєвого циклу;

-оптимізація процесів проходження документів.

Державною казначейською службою України за результатами проведення процедури відкритих торгів укладено договір від 28.08.2018 р. №176-18 з приватним акціонерним товариством «Центр комп'ютерних технологій «ІнфоПлюс» щодо впровадження централізованої системи електронного документообігу «АСКОД».

Наказом Державної казначейської служби України від 03.12.2018 р. №374, за результатами проведення попередніх випробувань, централізовану систему електронного документообігу «АСКОД» прийнято в дослідно-промислову експлуатацію в Державній казначейській службі України та головних управліннях Державної казначейської служби України у Волинській, Дніпропетровській та Київській областях.

З метою подальшого підключення територіальних органів Державної казначейської служби України до централізованої системи електронного документообігу «АСКОД» 28 січня 2019 року Головою Державної казначейської служби України затверджено графік підключення головних управлінь Державної казначейської служби України в областях та м. Києві (крім Волинської, Дніпропетровської та Київської областей) до централізованої системи електронного документообігу «АСКОД».

Згідно Наказу Державної казначейської служби України від 26.02.2019 р. №69 здійснено успішне підключення територіальних органів Державної казначейської служби України до централізованої системи електронного документообігу «АСКОД».

Таким чином, Державна казначейська служба постійно перебуває у руслі нових змін, задіюючи інформаційні ресурси, впроваджуючи інновації, тому що і надалі основним слоганом казначейства залишається “Прозорість, доцільність, вчасність”.

Список використаних джерел:

1. Пріоритетні напрями діяльності Державної казначейської служби України на 2019 рік, затверджені Міністром фінансів України Оксаною Маркаровою від 08.01.2019 р. Дата оновлення: 11.01.2019 р. URL : <https://www.treasury.gov.ua/ua/pro-kaznachejstvo/funkciyi-ta-prioritetni-zavdannya/prioritetni-napryami-roboti/2019> (дата звернення: 04.10.2019 р.).
2. Наказ Міністерства фінансів України від 28.11.2016 р. №1038 «Про затвердження Плану заходів щодо модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2016-2018 роки».
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 р. N415-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» (Із змінами і доповненнями, внесеними розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. N267-р). Дата оновлення: 25.04.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2017-p> (дата звернення: 04.10.2019 р.).
4. Постанова Правління НБУ від 28.12.2018 р. №162 “Про запровадження міжнародного номера банківського рахунку (IBAN) в Україні”. Дата оновлення: 26.09.2019 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-18> (дата звернення: 04.10.2019 р.).
5. План заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року №617-р. Дата оновлення: 22.08.2018 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/617-2018-p> (дата звернення: 04.10.2019 р.).

Мазур Оксана Іванівна

*Завідувач сектору з питань забезпечення засобами реабілітації відділу
обслуговування ветеранів та осіб з інвалідністю управління соціальної
політики Тернопільської міської ради*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНІЧНИМИ ТА ІНШИМИ ЗАСОБАМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Громадяни з інвалідністю є серед усіх прошарків населення будь-якого суспільства. Це люди з такими вадами здоров'я, як ураження опорно-рухового апарату та центральної і периферичної нервової системи, ураженнями органів слуху та зору, онкологічними захворюваннями які потребують забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації.

Соціальні гарантії щодо забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю в Україні визначено Законом України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні” [1]. Статтею 7 цього Закону передбачено, що медико-соціальна експертна комісія (далі – МСЕК) та лікарсько-консультативна комісія (далі – ЛКК) лікувально-профілактичного закладу складає (коригує) індивідуальну програму реабілітації особи з інвалідністю, в якій визначаються реабілітаційні заходи і строки їх виконання, та здійснює контроль за повнотою та ефективністю виконання цієї програми.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 № 238 „Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України” Порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні засоби реабілітації, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 № 321, викладено в новій редакції [2].

Цим порядком, зокрема, передбачено адресний підхід до забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб зазначених категорій; новий

механізм фінансування такого забезпечення за принципом „гроші ходять за людиною”; виплату компенсації вартості за самостійно придбані засоби реабілітації, а також низку інших нововведень.

З метою реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 № 321 [2], Міністерством юстиції України 04.05.2018 р. за № 549/32001 зареєстровано наказ Міністерства соціальної політики України від 12.04.2018 № 506 „Про затвердження типових форм договорів про забезпечення особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, іншої особи технічними та іншими засобами реабілітації, надання послуг з їх ремонту”, яким затверджено: типову форму договору про забезпечення протезом верхньої/нижньої кінцівки / ортезом шарнірним на нижню кінцівку; типову форму договору про забезпечення кріслом колісним; типову форму договору про забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації (крім протезів верхніх та нижніх кінцівок, ортезів шарнірних на нижні кінцівки, крісел колісних); типову форму договору про надання послуг з післягарантійного ремонту технічних та інших засобів реабілітації.

Для забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення працівники органів соціального захисту населення надають ґрунтовну консультацію щодо: переліку підприємств, які відповідають кваліфікаційним вимогам із зазначенням контактних даних, до яких особи з інвалідністю або їх законні представники можуть звернутися з питань забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації; електронного каталогу технічних та інших засобів реабілітації, якими такі підприємства забезпечують осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших осіб; механізму забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, надання послуг реабілітації та отримання компенсації.

До технічних та інших засобів реабілітації, якими забезпечуються особи з інвалідністю, діти з інвалідністю та інші окремі категорії населення через органи соціального захисту населення належать: протезно-ортопедичні вироби,

в тому числі ортопедичне взуття; спеціальні засоби для самообслуговування та догляду; засоби для пересування; допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому; меблі та оснащення; спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією.

До технічних та інших засобів реабілітації, за які за бажанням особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, іншої особи або їх законних представників виплачується компенсація, належать: допоміжні засоби для особистої рухомості, переміщення та підйому; спеціальні засоби для орієнтування, спілкування та обміну інформацією; протези молочної залози, ліфи для кріплення протезів молочної залози, в тому числі спеціальні ліфи для занять фізичною культурою і плаванням (купальник), ортези на верхні кінцівки, зокрема компресійні рукави при лімфодемії; друге крісло колісне.

Визначення виду технічних засобів реабілітації для компенсації втраченої функції виходячи з установленого ступеня обмежень життєдіяльності особи з інвалідністю має проводитись фахівцями МСЕК та / або ЛКК згідно з наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства охорони здоров'я України від 30.09.2014 № 708/685 „Про затвердження переліку технічних та інших засобів реабілітації, їх класифікаційних шифрів та відповідних їм захворювань за Міжнародною статистичною класифікацією захворювань та споріднених проблем охорони здоров'я”, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 20.10.2014 р. за № 1291/26068 (зі змінами) [4], та наказом Міністерства соціальної політики України від 11.04.2017 № 602 „Про затвердження Порядку призначення технічних засобів реабілітації відповідно до функціональних можливостей особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, постраждалого внаслідок антитерористичної операції”, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05.05.2017 за № 570/30438 [3].

Відповідно до Закону України „Про внесення зміни до статті 4 Закону України „Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні” учасникам, які постраждали внаслідок АТО, держава гарантує право на безоплатне

забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації незалежно від встановлення їм інвалідності [1].

Механізм забезпечення осіб з інвалідністю, які брали участь в антитерористичній операції, затверджений постановами Кабінету Міністрів України від 05.04.2012 № 321 „Про затвердження Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні засоби реабілітації, переліків таких засобів” (в редакції постанови Кабінету Міністрів України № 238 від 14.03.2018) [2] та від 01 10.2014 № 518 „Деякі питання протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за новітніми технологіями та технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок”.

Список використаних джерел:

1. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні (зі змінами): Закон України від 6 жовтня 2005 р. № 2961-IV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (дата звернення: 02.10.2019).

2. Порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та інших окремих категорій населення і виплати грошової компенсації вартості за самостійно придбані технічні засоби реабілітації: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 квітня 2012 № 321 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-п> (дата звернення: 03.10.2019).

3. Про затвердження Порядку призначення технічних засобів реабілітації відповідно до функціональних можливостей особи з інвалідністю, дитини з інвалідністю, постраждалого внаслідок антитерористичної операції: Наказ

Міністерства соціальної політики України від 11 квітня 2017 № 602. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0570-17> (дата звернення: 02.10.2019).

4. Про затвердження переліку технічних та інших засобів реабілітації, їх класифікаційних шифрів та відповідних їм захворювань за Міжнародною статистичною класифікацією захворювань та споріднених проблем охорони здоров'я: Наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства охорони здоров'я України від 30 вересня 2014 № 708/685 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1291-14> (дата звернення: 03.10.2019).

5. Тулай О. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 416 с.

6. Тулай О. І. Теоретико-методологічне обґрунтування соціальних видатків бюджету як імперативу сталого людського розвитку. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2015. Вип. 2. С. 58–72.

Максимець Орися Олегівна
Секретар Берестечківської міської ради

ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В умовах економічних перетворень значна роль відводиться місцевим бюджетам. Місцеві бюджети як елемент економічної перебудови є основою реалізації бюджетної політики країни. Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для покриття власних витрат. Використання принципу фінансової самостійності є ключовим при формуванні бюджетів органів місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети мають значний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів, життєвий рівень населення та розмір надання суспільних послуг. За допомогою місцевих бюджетів відбувається реалізація державних і регіональних програм, формується та розвивається інфраструктура регіону. Відповідно до ст.9 кодексу України дохідну частину місцевих бюджетів, складають податкові та неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти [1].

Аналізуючи механізм формування місцевих бюджетів, можна дійти висновку щодо значної питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України. Роль місцевих бюджетів визначається величиною ВВП, що перерозподіляється через них. Частка місцевих бюджетів у перерозподілі ВВП, а також у зведеному бюджеті разом з економічним та соціальним має велике значення [5]. При цьому варто сказати про проведення відповідних змін у податковій системі стосовно формування місцевих бюджетів. З введенням в дію Податкового кодексу України, який значною мірою змінив перелік та порядок адміністрування місцевих податків та зборів, нині їх залишилось лише 4 замість 14. Так, відповідно до ст.10 Податкового кодексу України, до місцевих податків та зборів належать: податок на майно; єдиний податок; збір за місяць для паркування транспортних засобів; туристичний збір [4].

З метою проведення дослідження особливостей функціонування місцевих бюджетів доцільно визначити основні чинники, які мають відповідний вплив на формування, розвиток та функціонування місцевих бюджетів в умовах економічних перетворень. Одним із шляхів реформування місцевих бюджетів є вдосконалення бюджетного законодавства до проведення територіальної та адміністративної реформ [5].

Сьогодні найбільш ефективним та дієвим способом забезпечення фінансової автономії та стійкості місцевих органів влади є бюджетна децентралізація. Проведення бюджетної децентралізації в Україні через збільшення фінансової бази та повноважень органів місцевого самоврядування відбувається вже тривалий період. Бюджетна децентралізація створила

сприятливі умови для підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування. Окрім посилення фінансової автономії, процеси реформування значною мірою вплинули й на зростання платоспроможності бюджетів місцевого самоврядування. Процес бюджетної децентралізації є проривом у місцевому самоврядуванні. Однак, як свідчить практика, все ж існує низка перешкод, які стоять на шляху її повноцінної реалізації.

Головною ознакою фінансової незалежності є володіння і самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, обсяг яких відповідає функціям і завданням місцевих органів влади. З огляду на практику застосування міжбюджетних трансфертів вони є головним засобом фінансового забезпечення потреб більшості територіальних спільнот. Тому актуальною є необхідність зменшення обсягів трансфертів і збільшення обсягів власних доходів місцевого самоврядування місцевих бюджетів, зменшення залежності від фінансової допомоги, досягнення збалансованості бюджетів, підвищення ефективності управління місцевими фінансами.

Одним із напрямів підвищення фінансової незалежності органів місцевого самоврядування в умовах проведення бюджетної децентралізації є розробка політики регіонального розвитку, яка б сприяла підвищенню інвестиційної привабливості регіонів, активізації їх економічного потенціалу, підвищення рівня соціально-економічного розвитку, а також удосконалення чинного законодавства щодо забезпечення формування ОТГ. Необхідною умовою ефективного функціонування органів місцевого самоврядування є децентралізація влади, яка дає змогу приймати раціональні бюджетні рішення щодо формування і використання коштів місцевих бюджетів. Саме від цих рішень залежить рівень надання соціальних послуг населенню.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України.
[URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20120605.](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20120605)

2. Далєвська Т. Бюджетна децентралізація: передумови та напрями реалізації. Світ фінансів. 2016. Вип. 1. С. 149–159.

3. Державний бюджет 2018 року та децентралізація: експертний аналіз. Київ, 2018. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7960>.

4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page58>.

5. Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 308-р (зі змінами та доповненнями). Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-p>.

6. Тулай О. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність : моногр. / Оксана Тулай. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 416 с.

7. Тулай О. І. Ефективність державної бюджетної політики у контексті пріоритетів сталого людського розвитку. Економічний нобелівський вісник. 2014. № 1 (7). С. 448–455.

8. Тулай О. І., Ямелинець А. І. Податок на доходи фізичних осіб: роль та значення в умовах бюджетної децентралізації. Бізнес Інформ. 2019. № 1. С. 343-348.

9. Kozarezenko, L., Petrushenko, Y., & Tulai, O. (2018). Innovation in Public Finance Management of Sustainable Human Development. Marketing and Management of Innovations, 4, 191-202.

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ЗМІСТ ТА ДОСЯГНУТІ РЕЗУЛЬТАТИ

Децентралізація є однією з базових умов незалежної та ефективної діяльності органів місцевої влади, саме тому в умовах кризового періоду української державності дослідження питання бюджетної децентралізації є особливо актуальним і виходить на перший план. В умовах реформування усіх сфер життєдіяльності в Україні на європейських принципах, організація органів місцевого самоврядування, діяльність яких має базуватися на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування, є одним з найважливіших та найактуальніших завдань для нашої держави. Без проведення реформ органів місцевого самоврядування, здійснення процесів фінансової децентралізації неможливо вийти на новий рівень в соціально-економічному та культурному розвитку територіальних громад.

Ряд вітчизняних науковців досліджували проблеми децентралізації та становлення, розвитку й реформування місцевого самоврядування в Україні, серед яких варто виділити таких, як: Т. М. Барановська, П. Д. Біленчук, Ю. П. Битяк, А. Й. Бучинська, Т.В. Маматова, О. В. Квасниця, В. М. Русін та ін. Аналіз науково-теоретичних праць дає змогу дійти висновку, що в Україні сьогодні актуальним завданням залишається визначення ключових напрямів процесу децентралізації у зміцненні фінансового забезпечення сталого економічного розвитку об'єднаних територіальних громад. З урахуванням зарубіжної практики децентралізації та реформування місцевого самоврядування інтерес до теоретичного обґрунтування та практичного застосування діяльності органів місцевого самоврядування з часом лише посилиться.

Бюджетна децентралізація являє собою процес передання повноважень (функцій, компетенцій і відповідальності) від центральних органів влади до місцевих [1]. Питання бюджетної децентралізації найскладніше у сфері управління фінансами. Незважаючи на те, що для вирішення тих чи інших питань існує нагальна потреба передати повноваження на нижчий рівень влади, органи нижчого рівня, як правило, не мають достатніх коштів для реалізації своїх нових повноважень. Дефіцит фінансових ресурсів на місцях, надмірна подрібненість територіальних громад і, як наслідок, неспроможність виконувати всі повноваження органів місцевого самоврядування, зумовили необхідність перетворень в системі управління на місцях.

Відсутність у більшості територіальних громад сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, її самореалізації, захисту її прав, зношеність інфраструктури і мереж, низький професійний рівень посадових осіб місцевого самоврядування внаслідок низької конкурентоспроможності органів місцевого самоврядування на ринку праці, призводило до низької ефективності управлінських рішень. Крім цього, вирішальне значення для забезпечення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування у більшості випадків відіграють доходи місцевих бюджетів. Протягом багатьох років в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів [2].

Наприкінці грудня 2014 року за поданням Уряду Верховна Рада України прийняла зміни до Бюджетного [3] та Податкового [4] кодексів України. Зміни забезпечили передачу органам місцевого самоврядування додаткових бюджетних повноважень і закріпили стабільні джерела доходів для їх реалізації. Отож, 2015 рік став роком впровадження першого етапу фінансової децентралізації.

Фінансова децентралізація покликана зміцнити спроможність територіальних громад та підвищити рівень соціально-економічного розвитку регіонів. Фінансова децентралізація є запорукою децентралізації влади,

становлення ефективної системи місцевих фінансів, і що найважливіше – інструментом регулювання соціально-економічного розвитку регіонів. Саме фінансова децентралізація передбачає стимулювання регіонів до фінансової автономії, пошуку додаткових власних ресурсів, активізації внутрішнього потенціалу розвитку; дозволяє балансувати потреби та можливості регіонів [5].

Органи місцевого самоврядування отримали повну бюджетну самостійність щодо наповнення своїх бюджетів та здійснення видаткових повноважень, зросла кількість джерел формування дохідної бази місцевих бюджетів за рахунок передачі окремих доходів з державного бюджету, запроваджено новий вид податку – акцизний податок з кінцевих продажів, розширено базу оподаткування податком на нерухомість.

Зокрема, громади отримали в свої бюджети зарахування: 60% податку на доходи фізичних осіб, 100% надходжень від єдиного податку, податку на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, податку на майно, кошти отримані за надання адміністративних послуг, 5-ти відсоткову ставку акцизного податку з реалізації підакцизних товарів та акцизний податок з роздрібного продажу пального.

Нарешті громади мають прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, для виконання делегованих державою повноважень надаються відповідні трансферти (дотації, цільові галузеві субвенції, субвенція на розвиток інфраструктури громад). В результаті прийнятих законодавчих змін органам місцевого самоврядування надано право затверджувати місцеві бюджети незалежно від дати прийняття закону про Державний бюджет України.

Систему тотального збалансування усіх місцевих бюджетів замінено системою горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій залежно від рівня надходжень на одного жителя. При цьому, вирівнювання здійснюється лише по одному податку – податку на доходи фізичних осіб, решта платежів залишилися в повному розпорядженні місцевих органів влади.

Запроваджено нові субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам – освітню та медичну з метою здійснення видатків на делеговані державою повноваження в галузях освіти та охорони здоров'я.

Підвищено фіскальну незалежність органів місцевого самоврядування щодо місцевих податків та зборів, зокрема шляхом надання права самостійного визначення ставок податків та встановлення пільг з їх сплати.

Такі результати стали можливими завдяки розширенню повноважень і підвищенні зацікавленості органів місцевого самоврядування у нарощенні надходжень до місцевих бюджетів та підвищенні адміністрування податків і зборів.

Аналіз виконання місцевих бюджетів уже за 2015 рік показав, що приріст надходжень до загального фонду у порівнянні з 2014 роком склав 29,6 млрд грн, або 42,0 %, тоді як за експертною оцінкою фахівців Міністерства фінансів він прогнозувався в сумі 22,4 млрд гривень. Протягом усього періоду реформи фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів показують стрімку позитивну динаміку, у 2014 році їх обсяг становив 68,4 млрд грн. і за п'ять років очікується зростання майже у 4 рази та за підсумками 2019 року становитиме 267,0 млрд грн. [9] (рис.1). Дохідна база місцевих бюджетів повинна досягти такого обсягу, який міг би забезпечити можливості реалізації повноважень територіальних органів влади щодо забезпечення населення належним рівнем суспільних послуг та соціально-економічного розвитку території. Головним досягненням реформи децентралізації в Україні стало те, що об'єднанні територіальні громади отримали можливість акумулювати значно більші обсяги фінансових ресурсів у своїх бюджетах [10].

Держава також збільшила обсяги надання бюджетної підтримки місцевим органам влади на розвиток та розбудову інфраструктури. Так, якщо у 2014 році було передбачено регіонам субвенцію на підтримку соціально-економічного розвитку лише 0,5 млрд грн., то в 2018 році обсяг коштів на реалізацію інфраструктурних проєктів склав 19,37 млрд грн., а на 2019 рік передбачено 20,75 млрд грн.

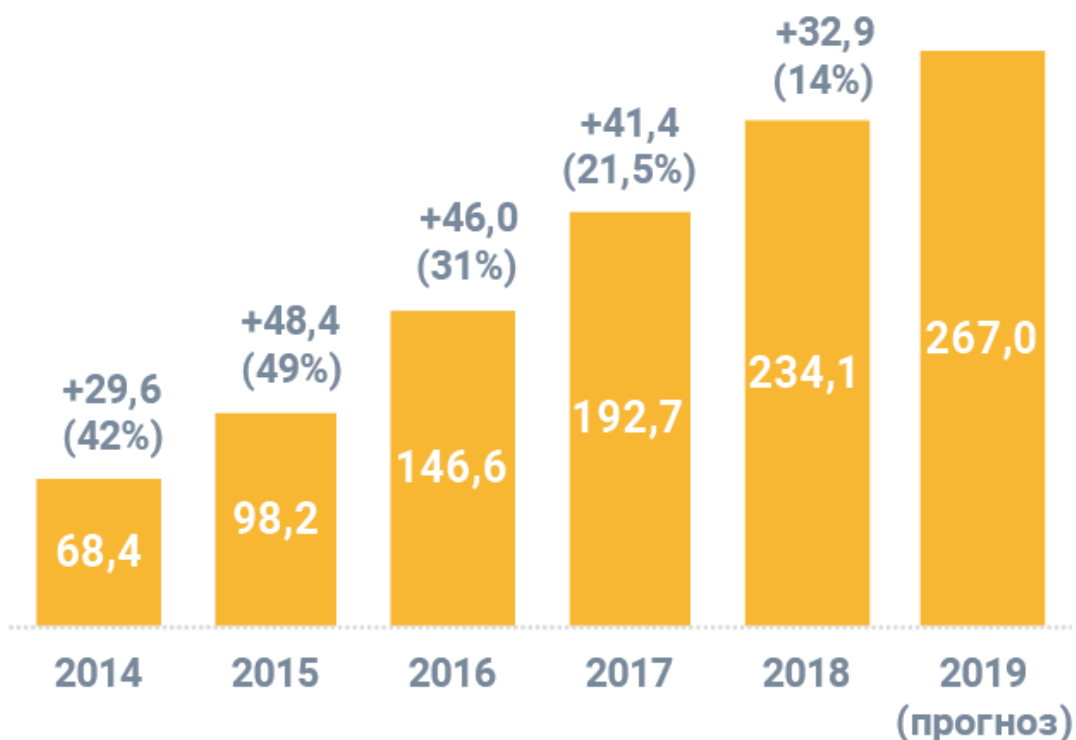

Рис.1 Власні доходи місцевих бюджетів за 2014-2019 рр., млрд грн

Бюджетна децентралізація заклала основу для самодостатності та добровільного об'єднання територіальних громад, надала можливість вирішувати багато завдань місцевого значення. Але це не головний показник бюджетної децентралізації. Головне те, що громади стали зацікавленими у нарощуванні своїх доходів. Вони готують проекти розвитку, створюють умови для розвитку бізнесу, створюють нові робочі місця, удосконалюють інвестиційну грамотність і культуру щоб бути конкурентоспроможними.

Отже, фінансова децентралізація надала можливість об'єднаним громадам:

- перейти на прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом;
- отримувати з державного бюджету кошти на формування інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку територіальної громади;

- самостійно вирішувати питання розвитку своєї території та виконувати власні повноваження;

- економити бюджетні кошти на утримання органів управління та інфраструктури;

- виконувати делеговані державні повноваження.

Підсумовуючи відзначимо, що одне із значущих досягнень реформи – зміна свідомості громадян – перехід зі стану пасивного очікування змін до дій, до участі у прийнятті рішень щодо розвитку своїх територій і до відповідальності за прийняті рішення.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року URL: № 280/97-ВР. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

2. Русін В. М. Фінансове забезпечення органів місцевого самоврядування: теоретичні основи та вітчизняна практика. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2008. Том 2. Вип. IV. С.111-116.

3. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

5. Квасниця О. В., Русін В. М. Вплив фінансової політики на розвиток регіонів в умовах децентралізації. *Економічний аналіз*. 2018. №28(4) С.321-330.

6. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. П. Кириленко, Б. С. Малиняк, В. В. Письменний, В. М. Русін. К. : Підприємство "ВІ ЕН ЕЙ", 2015. 195 с.

7. Батажок С.Г. Доходи місцевих бюджетів як основа фінансової незалежності органів місцевого самоврядування URL: [http:///C:/Users/User/Downloads/frvu_2016_2_23%20\(2\).pdf](http:///C:/Users/User/Downloads/frvu_2016_2_23%20(2).pdf).

8. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: монограф. / За ред. О.П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. 254 с.
9. Офіційний сайт Асоціації міст України URL: <https://www.auc.org.ua/>.
10. Квасниця О. В., Русін В. М. Дослідження резервів зміцнення дохідної бази бюджетів об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2019 № 5(45). С. 23-28.
11. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи вирішення URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/terutor_gromad-86ead.pdf.
12. Фінансова децентралізація в Україні. Перший етап успіхів // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України URL: [http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decentrt_\(21.03.17\).pdf](http://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Buklet_finansova_decentrt_(21.03.17).pdf)
13. Проблеми проведення реформування місцевого самоврядування URL: <http://samoorg.com.ua/wp-content/uploads/2012/08/Analiz-problem-reformuvannya-na-mistsevomu-rivni-ta-zabezpechennyademokratiyi-uchasti-.pdf>.
14. Калачова Г. Бюджетна децентралізація: життя або смерть великих і малих міст URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2016/11/17/611463/>.

Марчук Ірина Миколаївна

Начальник відділу з питань перерахунків пенсій № 7 управління застосування пенсійного законодавства Головного управління Пенсійного фонду України у Волинській області

Тулай Оксана Іванівна

Д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Тернопільського національного економічного університету

ПЕНСІЙНИЙ ФОНД УКРАЇНИ ЯК ПУБЛІЧНИЙ ФІНАНСОВИЙ ІНСТИТУТ

Пенсійний фонд України є основною інституцією, діяльність якої безпосередньо впливає на стабільність функціонування публічних фінансів. Пенсійний фонд України бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері пенсійного страхування, забезпечує збирання та акумулювання страхових внесків, повне і своєчасне фінансування витрат на виплату пенсій та допомог на поховання і здійснює контроль за цільовим використання коштів.

Разом з тим, правова колізія виникла щодо статусу Пенсійного фонду України, котрий згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [1] є некомерційною самоврядною організацією. Водночас у Положенні про Пенсійний фонд України [2] йдеться, що останній є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, котрий реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. З огляду на вищезазначене, Пенсійний фонд України можна розглядати як публічний фінансовий інститут.

Пенсійний фонд України наділений повноваженнями, які за своєю сутністю можна класифікувати так: 1) щодо здійснення нормативних функцій (розробка пропозицій про вдосконалення законодавства, видання правових

актів щодо пенсійного забезпечення, формування прогнозних показників соціально-економічного розвитку України й участь у складанні проекту Державного бюджету України, формування бюджету Фонду та подання його на затвердження Кабінету Міністрів України, участь у процесі підготовки та укладанні міжнародних договорів України щодо пенсійного забезпечення); 2) щодо виконання організаційних функцій (організація діяльності робочих органів Фонду, забезпечення виконання законодавчих актів, здійснення професійної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів); 3) щодо забезпечення методичних функцій (втілення передових форм та методів роботи, проведення різноманітних методичних семінарів і нарад, здійснення видавничої діяльності); 4) щодо функцій контролю (систематичний контроль за дотриманням виконання чинного законодавства, контроль за діяльністю робочих органів Фонду, контроль за використанням коштів Фонду; контроль за виконанням обов'язків працівниками Фонду) [3, с. 87].

Доходи та видатки Пенсійного фонду України відображаються у його бюджеті (рис. 1). Доходи бюджету Пенсійного фонду України відіграють пріоритетну роль у забезпеченні населення пенсійного віку соціальними благами. До структури сукупних доходів бюджету Пенсійного фонду України входять як власні, так і передані кошти. Власними доходами вважаються кошти, які надійшли від сплати обов'язкових страхових платежів, добровільних внесків, фінансових санкцій і комерційної діяльності Фонду. Передані доходи – це кошти, які передаються з бюджету та з інших державних позабюджетних фондів.

Кошти Державного бюджету України спрямовуються на виплату пенсій, надбавок і підвищень до пенсій відповідно до державних пенсійних програм; на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького та рядового складу, суддів у відставці та ін. Окрім цього, кошти бюджету призначаються на покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України. Дефіцит бюджету Пенсійного фонду України передусім виникає внаслідок незадовільного фінансового стану підприємств реального сектору економіки, які не можуть

позбутися накопиченої заборгованості та зростаючих сум фінансових санкцій. Залишок коштів на початок року, як правило, передбачається для авансового фінансування пенсійних виплат у січні.

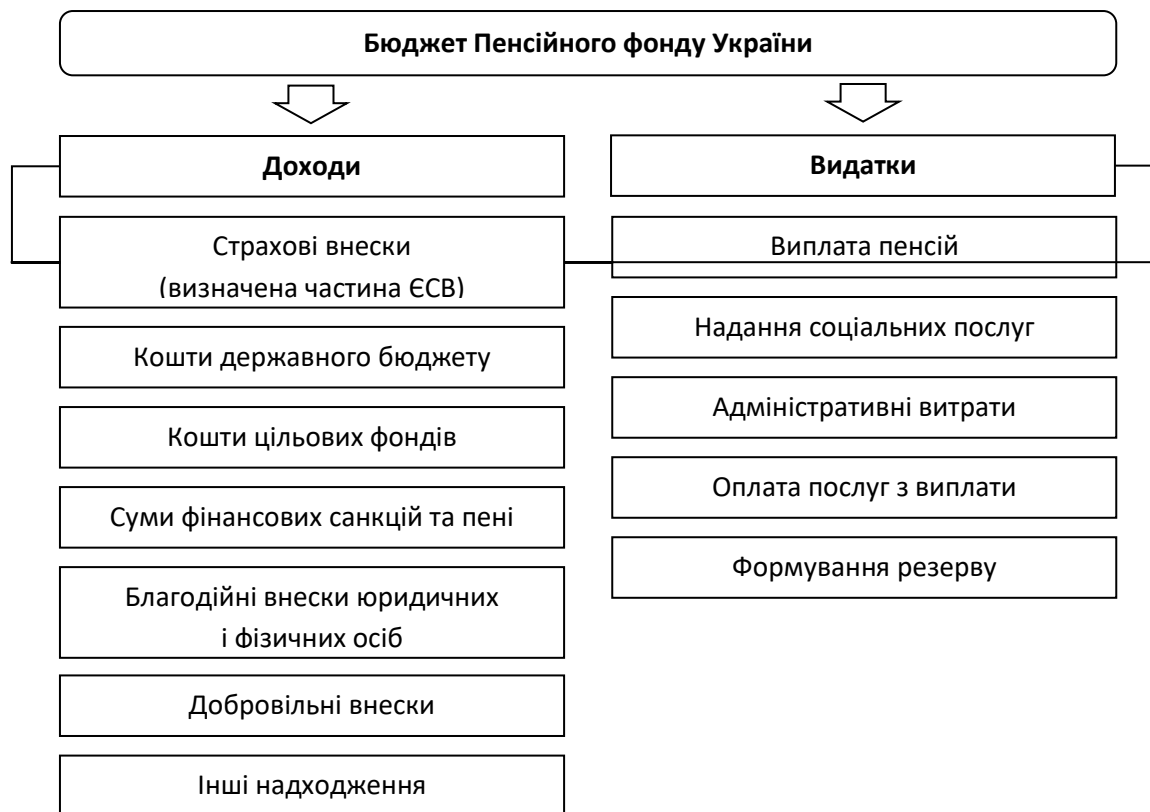

Рис. 1. Склад доходів і видатків бюджету Пенсійного фонду України*

*Джерело: побудовано автором на основі Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [4].

Сьогодні видатки Пенсійного фонду України стрімко зростають, що пояснюється намаганням держави покращити матеріальний стан пенсіонерів, перманентними інфляційними процесами, підвищенням рівня прожиткового мінімуму, появою новопризначених виплат і збільшенням середньої заробітної плати. Основна частина коштів спрямовується на пенсійні виплати [5, с. 269].

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективна діяльність Пенсійного фонду України є важливою умовою сталого розвитку сфери публічних фінансів. Однак процес її удосконалення залежить від багатьох

чинників, що потребують об'єктивного аналізу в контексті нових суспільних пріоритетів.

Список використаних джерел:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України № 1058-IV від 09.07.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page> (дата звернення: 15.07.2019).

2. Положення про Пенсійний фонд України: затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 280 від 23.07.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF> (дата звернення: 16.07.2019).

3. Надієнко О. І. Реформування суб'єктів державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення в Україні. *Право і суспільство*. 2012. № 5. С. 83–90.

4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України № 1058-IV від 09.07.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/page> (дата звернення: 16.07.2019).

5. Тулай О. Державні фінанси і сталий людський розвиток: концептуальні домінанти та діалектична єдність : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 416 с.

6. Тулай О. І. Актуальні проблеми діяльності Пенсійного фонду України. *Проблеми економіки*. 2016. № 1. С. 132–139.

7. Тулай О. І. Кобильник О. Я. Удосконалення організаційно-економічного механізму функціонування Пенсійного фонду України. *Світ фінансів*. 2012. Вип. 3. С. 71–79.

Мацан Максим Васильович

Завідувач сектору інформаційних технологій, адміністрування баз даних та роботи зі ЗМІ регіонального відділення Фонду державного майна України по Волинській області

ПРИНЦИПИ ТА ЕТАПИ РОЗРОБКИ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ «СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА»

Щоб розробити електронний посібник, необхідно зібрати інформацію по відділах чи секторах регіонального відділення для подальшого її використання. Він максимально полегшує розуміння і запам'ятовування та зазвичай містить три складові:

- 1) титульна сторінка, на якій розміщена основна інформація про електронний посібник;
- 2) навігаційна панель, що містить пункти та підпункти, за допомогою яких здійснюється перехід між інформацією;
- 3) основне вікно перегляду, в якому відображається законодавство.

Для того, щоб створити електронний посібник необхідно володіти навичками роботи на ПК на рівні досконалого користувача: знати основи текстових редакторів, програми обробки та кодування HTML коду (Forge Converters, Macromedia DreamWeaver).

Зупинимося на короткій характеристиці електронного посібника.

Електронний посібник – це електронне видання, яке повинне, по можливості, створюватися в тому програмному середовищі, що буде легким у використанні державним службовцям під час виконання їхньої роботи. При використанні авторських програмних продуктів їхнє освоєння не повинне створювати істотне додаткове навантаження для державного службовця і відволікати його від роботи. Для використання електронних посібників досить провести експертизу на рівні регіонального відділення.

Розробка будь-якого електронного посібника передбачає два етапи: підготовчий та складання ЕП [1, с. 201].

Підготовчий етап включає: формування змісту навігаційної панелі; розробку навігаційної панелі; переробку текстів у модулі за пунктами та підпунктами; реалізацію гіперпосилань в електронній формі; вибір, створення та обробку матеріалу.

Складання посібника – це завершальний етап, що здійснюється після розробки титульної сторінки, на якій розміщена основна інформація, навігаційної панелі та основного вікна перегляду.

У процесі розробки структури та змісту електронного посібника необхідно орієнтуватися на наступні принципи та технологічні особливості [2, с. 423]:

- пріоритетності: реалізується через постановку мети і розробку змісту посібника на основі одного або декількох варіантів;

- модуля: розбиття матеріалу на пункти, що складаються з підпунктів (модулів);

- повноти, згідно з яким кожен модуль повинен складатися з: наповнення кожного підпункту законодавством яке чинне на сьогоднішній;

- наочності (в основі принципу створення ЕП – теорія мультисенсорного запам'ятовування). Кожен модуль повинен складатися із колекції законів, що полегшує розуміння і запам'ятовування нових законодавчих актів. Той чи інший вид ілюстрацій використовується для полегшення розуміння електронного посібника чи додаткового наочного роз'яснення, а також для узагальнень і систематизації законодавства і загального «пожвавлення» всього ЕП. Умовно-графічна наочність – це таблиці. Таблиці поділяються на декілька типів: 1) роз'яснювальні, що в стислому вигляді полегшують розуміння законодавчого матеріалу, сприяють його свідомому запам'ятовуванню; 2) порівняльні, що виконують функцію зіставлення та відображають його специфіку в табличній формі; 3) узагальнюючі або тематичні, що допомагають підсумувати інформацію. Розрізняють такі групи таблиць: статичні, динамічні, текстові, числові, таблиці-малюнки, таблиці-схеми, таблиці-круги. Динамічні (або анімаційні) дозволяють створювати різноманітні варіанти

статичних таблиць. Основними перевагами динамічних таблиць є подача матеріалу частинами, порційно та можливість видозмінювати зміст таблиці;

- розгалуження, згідно з яким кожен модуль повинен пов'язуватися гіперпосиланням з іншими модулями для того, щоб користувач міг вільно переходити з одного модуля в інший. Найкраще таку систему можна реалізувати за допомогою гіперпосилань;

- регулювання, що передбачає самостійну зміну кадрів, урахування всіляких елементів управління: використання інтернет-браузера, підказок, стрілок та інших елементів навігації;

- адаптивності, згідно з яким в електронному посібнику повинна враховуватися адаптація до потреб конкретного користувача в процесі використання, що дозволяє генерувати додатковий матеріал у залежності від потреб користувача.

Список використаних джерел:

1. Дибкова Л.М. Інформатика та комп'ютерна техніка. Посібник. К.: Академвидав, 2002. 318 с.

2. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології. Підручник / За ред. Пушкаря О. І. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 704 с.

Меленюк Роман Андрійович

Головний державний ревізор інспектор ГУ ДПСУ в Тернопільській області

Сидор Ірина Петрівна

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів імені С.І. Юрія Тернопільського
національного економічного університету*

АДМІНІСТРУВАННЯ ПДФО В УКРАЇНІ: ДІЯЛЬНІСТЬ ФІСКАЛЬНИХ ОРГАНІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Зміцнення дохідної частини як державного, так і місцевих бюджетів, що виступають економічною базою розвитку соціально-орієнтованої ринкової економіки країни, окрім застосування інститутів ринкової саморегуляції, потребує удосконалення державного управління на усіх напрямках економічної діяльності, зокрема Державної фіскальної служби України, яка є органічною частиною державного управління економікою. Органами Державної фіскальної служби здійснюється контроль за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, встановлених законодавством.

Соціально-економічний стан в Україні, яка нині перебуває на стадії утвердження ринкових засад господарювання, потребує кардинального реформування і модернізації контрольно-перевірочної роботи органів фіскальної служби. Адже, для забезпечення повної мобілізації платежів до бюджетів різних рівнів потрібна особлива активність органів Державної фіскальної служби, зокрема щодо розширення кола платників податків, бази оподаткування, комплексу обґрунтованих заходів для поліпшення справляння платежів, погашення колосальної недоплати у бюджет підприємствами-боржниками. Зазначені заходи щодо удосконалення адміністрування податків мають здійснюватися в межах податкового законодавства, податкової політики України, виходити з розуміння важливості забезпечення зростання надходжень

платежів до бюджетів для розв'язання економічних та соціальних проблем, які наріли у державі.

Визначальною метою трансформації одного з базових контролюючих органів країни, яким виступає Державна фіскальна служба, повинна стати реалізація нової політики взаєморозуміння, довіри, партнерства між платниками податків і державою. Адже наявні проблемні аспекти, зумовлені тією чи іншою мірою недосконалістю сучасного процесу адміністрування податків і зборів в Україні, без їх своєчасного розв'язання можуть мати не лише негативний суспільний резонанс у засобах масової інформації, а й призвести до різких соціальних виступів і протестів з боку платників податків. Тому модернізація діяльності органів Державної фіскальної служби – процес невідворотний та об'єктивно виправданий.

Одним із головних завдань органів Державної фіскальної служби України є здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, установлених законодавством.

Основними формами контрольної роботи фіскальної служби є перевірки. Проведення податкових перевірок і висновки за їхніми результатами є найскладнішим і найконфліктнішим моментом відносин між платником і контролюючим органом. Водночас проведення перевірки – досить дорога процедура, що потребує залучення найбільш кваліфікованих працівників контролюючих органів, значного часу, певним чином відвертає платника податків від основної діяльності. Потрібен зважений, системний підхід контролюючих органів до планування, підготовки і проведення перевірок, а також відповідне метрологічне забезпечення цих процесів [1, с. 10].

Основу податкового контролю складає контрольньо-перевірочна робота державних податкових органів. Проведення перевірок має подвійне призначення. По-перше, за результатами перевірок до бюджетів усіх рівнів надходять додаткові кошти. По-друге, широке висвітлення результатів

податкових перевірок серед платників податків сприяє попередженню виникнення правопорушень чинного законодавства.

Контрольно-перевірочна робота державних фіскальних органів складається з трьох етапів: підготовки до перевірки, здійснення контроль-перевірочних дій, узагальнення та реалізація результатів перевірки. Кожен із цих етапів має свої напрями роботи, що в свою чергу, включають певний перелік процедур, які повинен виконувати податковий аудитор.

За результатами Звіту про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2016 – 2018 рр. [2] основна діяльність органів була спрямована на послаблення адміністративного тиску на сумлінних платників податків та підвищення ефективності контрольних заходів до найбільш ризикових суб'єктів господарювання. За 2018 р. підрозділами податків і зборів з фізичних осіб проведено 12,8 тис. перевірок, за наслідками яких донараховано 560 млн. грн., узгоджено 266 млн. грн., надійшло до бюджету 114,1 млн. грн. За відповідний період 2016р. проведено 22,1 тис. перевірок, донараховано 512 млн. грн., узгоджено 260 млн. грн., погашено – 122,5 млн. грн.

На протязі 2018 р. здійснювались контрольні заходи з питань, пов'язаних з правильністю утримання та перерахування до бюджетів ПДФО, військового збору та єдиного внеску при виплаті заробітної плати та інших доходів громадянам. За їх результатами встановлено близько 4 тис. суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб), які порушували законодавство при виплаті заробітної плати та інших доходів громадянам. Як наслідок, до зведеного бюджету донараховано понад 442 млн. грн. ПДФО, 13 млн. грн. військового збору та близько 98 млн. грн. єдиного внеску. За звітний період виявлено 160 тис. найманих осіб, праця яких використовувалась роботодавцем без укладання трудових угод, та яким виплачувалась заробітна плата без сплати до бюджету належних сум ПДФО та єдиного внеску.

До державної реєстрації залучено понад 56 тис. громадян, які здійснювали підприємницьку діяльність без державної реєстрації. До правоохоронних органів передано інформацію стосовно 1 тис. платників

податків, які порушували законодавство при виплаті заробітної плати та інших доходів громадянам. Встановлено понад 200 випадків виплати заробітної плати за рахунок не облікованих коштів та понад 400 випадків виплати суб'єктами господарювання найманим працівникам доходу у вигляді позик, інших матеріальних благ без утримання ПДФО.

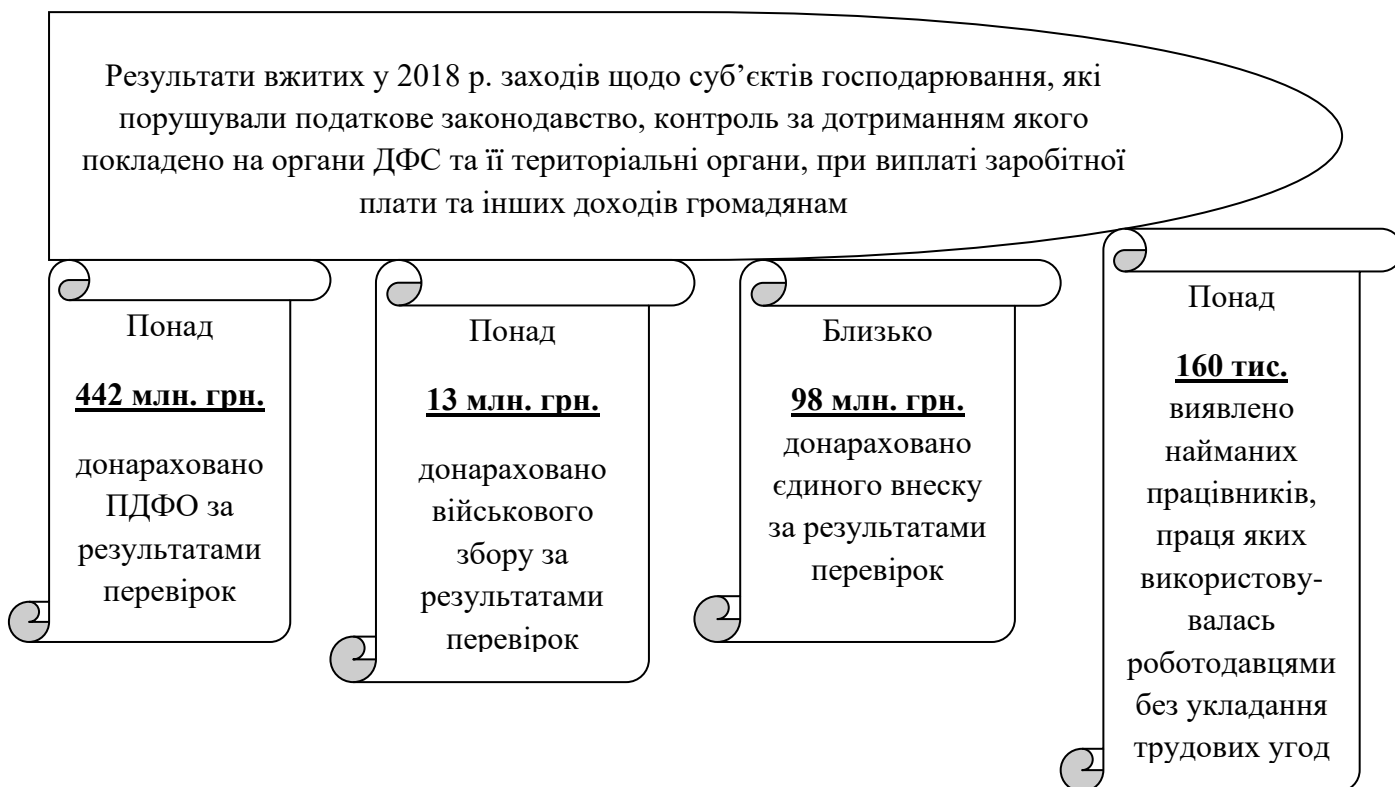

Рис. 1. Основні результати діяльності органів ДФС України щодо справляння податків і зборів із доходів фізичних осіб у 2018 р.

На протязі 2018 р. проведено 590 документальних планових перевірок платників податків – юридичних осіб з питань правильності обчислення та повноти сплати ПДФО та єдиного внеску при виплаті заробітної плати та інших видів доходів громадянам, з яких 99 % результативні. Донараховано понад 104 млн. грн. податків і зборів, в тому числі: 77,6 млн. грн. ПДФО, 1,4 млн. грн. – військового збору та 13,2 млн. грн. – єдиного внеску. З цих донараховань було узгоджено 77 млн. грн., а сплачено до бюджету 32,4 млн. грн. За результатами перевірок складено 0,5 тис. протоколів про вчинення адміністративних правопорушень.

З метою виявлення та відпрацювання фактів порушення вимог чинного законодавства, пов'язаних з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та іншими правопорушеннями, посадовими особами підрозділів боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом взято участь у 498 перевірках, у тому числі: планових – 445, позапланових – 53. Також підрозділами боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, складено 1573 матеріали з ознаками кримінальних правопорушень, за результатами розгляду яких у Єдиному реєстрі досудових розслідувань обліковано 766 кримінальних правопорушень, відшкодовано завданих державі збитків на суму 52,2 млн. грн., накладено арешт на майно у сумі 125,1 млн. грн., вилучено майна на суму 36,4 млн. грн. [2].

Податковий менеджмент та інституційні зміни ДФС є визначальною складовою успішності податкових реформ:

– аудит функцій з усуненням їх дублювання: передача контрольних функцій з районного рівня на обласний. На місцях мають залишитися виключно сервісні функції та консультування платників податків;

– показники оцінки ефективності роботи ДФС слід закріпити переглядом результативних показників бюджетної програми КПКВК 350701 «Керівництво та управління у сфері фіскальної політики» з урахуванням напрацювань міжнародних та вітчизняних експертів. Такі показники мають бути простими, прозорими та реалістичними до виконання. Більше того, вони вже розроблені світовою практикою і залишається лише відібрати найбільш релевантні. На нашу думку, серед інших доцільно закласти у методіку оцінки наступні показники:

1) добровільність сплати податків як питому вагу добровільно сплачених податків у їх загальній сумі як індикатор податкової культури бізнесу;

2) питому вагу виграних на користь держави справ з адміністративного/судового оскарження в загальній кількості таких справ, як індикатора податкової культури держави. На виконання рекомендації МВФ моніторинг таких показників Інституційного плану розвитку доручено

здійснювати сторонній недержавній авторитетній організації – Німецькому товариству міжнародного співробітництва GIZ;

– підвищення відкритості та прозорості роботи ДФС. На порталі відкритих даних оприлюднено 710 наборів даних у розділі «Податки».

Водночас вони потребують доповнення для здійснення аналітичної роботи. Наприклад, корисними стали б систематизовані показники галузевих та регіональних податкових надходжень, податкового боргу, переплат податків, втрат від податкових пільг. Збільшення співставних даних у динаміці у відкритому доступі зменшить кількість запитів про надання публічної інформації, а отже, зменшить навантаження на працівників.

Таким чином, основною запорукою економічного відновлення разом із вдосконаленням податкової системи мають стати паралельні процеси детінізації, дерегуляції та демонополізації з подоланням проявів корупції. Важливими є реформи прокуратури та судової системи для захисту прав власності та гарантування невідворотності покарання за вчинені правопорушення. Посилення співпраці між усіма органами державної влади посилить результативність державної фінансової політики.

У процесі підвищення ефективності механізмів податкової системи першочерговим є спрощення та автоматизація податкового адміністрування. Вона надасть дієвості податковому регулюванню, підвищить цілеспрямованість податкового контролю та зменшить навантаження на податковий менеджмент. Синергетичний ефект паралельного вдосконалення роботи всіх податкових механізмів сприятиме відновленню соціально-економічного розвитку для зміцнення національної безпеки держави у стратегічній перспективі.

Список використаних джерел:

1. Воронкова О.М. Перспективи реалізації регулюючого потенціалу Податкового кодексу України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 1. С. 6-10.

2. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2018 р. URL: <http://www.sfs.gov.ua>

Мельник Лариса Вадимівна

Начальник служби у справах дітей Млинівської районної державної адміністрації Рівненської області

Коваль Світлана Любомирівна

К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету

ПАТРОНАТ НАД ДИТИНОЮ, ЯК ПРОФІЛАКТИКА СОЦІАЛЬНОГО СИРІЦТВА

Соціальне сирітство є однією з найбільш актуальних сучасних проблем українського суспільства. Новим кроком України до міжнародних стандартів опіки над дітьми є реалізація права кожної дитини на виховання в сім'ї, підвищення ефективності роботи державних органів та органів місцевого самоврядування із запобігання соціальному сирітству, удосконалення системи надання соціальних послуг дітям і сім'ям. Певною моделлю профілактики соціального сирітства шляхом запровадження механізмів міжвідомчої взаємодії в процесі раннього виявлення вразливих сімей з дітьми, вироблення управлінських рішень з урахуванням найкращих інтересів дитини, розвитку сімейно зорієнтованих послуг в громаді таких як патронат над дітьми.

Патронат над дітьми – це тимчасовий догляд та виховання дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, батьками або особами, які їх замінюють, складних життєвих обставин та/або на період прийняття рішення про набуття дитиною статусу сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, та визначення форми її подальшого влаштування.

Патронат над дітьми становить інноваційну соціально-педагогічну систему взаємодії фахівців соціальної сфери, патронатних вихователів, рідних батьків, родичів дитини, яка опинилася у складних життєвих обставинах. Така

система передбачає реалізацію комплексу технологій: відбору й підготовки патронатних вихователів; ведення випадку; соціально-педагогічної підтримки дитини й соціального супроводу її біологічної сім'ї; оцінки потреб дитини та її сім'ї; мережевих зустрічей.

Послуга патронату над дитиною може застосовуватися до таких категорій дітей (переважно, але не виключно):

- діти, котрі тимчасово не можуть перебувати у власній сім'ї або ж їх батьки (особи, що їх замінюють), тимчасово не можуть піклуватись про них;
- діти чиї батьки (особи, що їх замінюють), померли чи пропали безвісти;
- діти, яким у сім'ї існує загроза життю чи здоров'ю;
- діти, що зазнали насильства чи жорстокого поводження;
- безпритульні чи підкинуті діти;
- новонароджені діти, від яких відмовились батьки.

У сім'ї патронатного вихователя можуть одночасно перебувати одна або кілька дітей, які є рідними братами чи сестрами, або діти, котрі виховувалися в одній сім'ї і які відповідно до рішення органу опіки та піклування потребують захисту та тимчасового догляду, при цьому їх батьки (мати і батько) – підтримки з боку міждисциплінарної команди спеціалістів.

У першу чергу, послуга патронату надається дитині патронатним вихователем [1]. З моменту передачі її під патронат саме патронатний вихователь несе повну відповідальність за життя, збереження і покращення здоров'я дитини. Він професійно і майстерно налагоджує стосунки з дитиною, котра розлучена зі своїми батьками, оцінює її потреби, створює сприятливі, комфортні умови для розвитку та соціально психологічної реабілітації дитини, формування та підтримки важливих для неї родинних стосунків, а також готує дитину до повернення у свою родину, чи допомагає налагодженню контактів дитини із її новою сім'єю.

Оскільки патронатний вихователь є членом міждисциплінарної команди, всі дії стосовно влаштованої під патронат дитини він узгоджує зі спеціалістами.

Зокрема, спеціалісти Служби у справах дітей, що дбають про захист дитини, дотримання її прав та прийняття рішень з урахуванням її інтересів, при потребі можуть ініціювати притягнення батьків до відповідальності. Працівники Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що забезпечують супровід сім'ї дитини, допомогу її батькам при подоланні складних життєвих обставин та при потребі сприяють отриманню соціальних виплат та залучають інших спеціалістів (юриста, психолога, психотерапевта тощо). Спеціалісти інших закладів, установ та організацій сфери освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, поліції, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, благодійних фондів та громадських організацій також можуть залучатись і бути членами міждисциплінарної команди.

Патронатних вихователів, соціальних працівників, біологічних батьків та родичів дитини об'єднує спільна мета – створити найкращі умови для зростання дитини та подолання складних життєвих обставин, котрі можуть спричинити остаточне розлучення дитини з батьками та позбавлення їх батьківських прав.

Щодо дитини, влаштованої під патронат, вивчаються два можливі шляхи вирішення подальшої долі. У першу чергу, розглядається можливість повернення дитини до її біологічної сім'ї чи найближчого родинного оточення.

Зокрема, якщо дитину виявлено без супроводу – проводиться робота з розшуку батьків (осіб, які їх заміщають). У випадку, якщо дитину вилучено із сім'ї через недбалість батьків, досліджують можливість підвищення батьківського потенціалу шляхом спеціального навчання. Якщо дитину вилучено через тимчасові труднощі батьків, що зумовлені соціальними, економічними чи політичними факторами, розглядають методи підтримання сім'ї для виходу її із кризового становища.

У випадку неможливості повернення дитини до своєї родини (батьки чи родичі відсутні або уникають співпраці з представниками міждисциплінарної команди), для дитини шукають потенційних усиновлювачів або іншу форму

довготривалого сімейного влаштування – опікунів, прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, що найкраще відповідають інтересам дитини.

Послуга патронату над дитиною фінансується за рахунок бюджетних коштів. Так, законодавством передбачено щомісячні виплати патронатним вихователям:

- грошове забезпечення в розмірі п'яти прожиткових мінімумів для працездатних осіб [2];
- при патронаті 2-х і більше дітей, віком до 1 року, неповнолітньої вагітної, дитини з ВІЛ, грошове, забезпечення збільшується на 10% за кожну дитину, але не більше 50% [3];
- соціальну допомогу на утримання і виховання дитини в розмірі двох прожиткових мінімумів з урахуванням віку дитини;
- сплату єдиного внеску за загальнообов'язкове державне соціальне страхування за патронатного вихователя.

Фінансування послуги патронату над дитиною у 2017–2018 рр. [3; 4], здійснювалося за рахунок субвенції із державного бюджету місцевим бюджетам.

Економічний ефект запровадження послуги патронату досягається за рахунок інтенсивності роботи з вирішення проблем дитини та її сім'ї, використання міждисциплінарного підходу та технології ведення випадку, що дозволяє прискорити процес вироблення оптимальних рішень та їх прийняття з врахуванням найкращих інтересів дитини. Так, загальні витрати на надання послуг одній дитині у сім'ї патронатного вихователя в 2 рази менші, аніж у Центрі соціально-психологічної реабілітації дітей, і в 2,2 рази менші, ніж у будинку дитини.

Отже, сімейний патронат є інноваційним способом забезпечення права дитини на сім'ю, новою комплексною послугою вразливим сім'ям з дітьми, що передбачає як тимчасовий догляд та виховання дитини, котра опинилася у складних життєвих обставинах, у сім'ї патронатних вихователів, і водночас надання фахівцями соціальної сфери інтенсивних підтримуючих послуг

біологічній сім'ї дитини для відновлення її здорового функціонування. Влаштування дитини в сім'ю патронатних вихователів дає можливість уникнути інституційної опіки (влаштування у притулок або центр соціально-психологічної реабілітації дітей, лікарню, інтернатну установу), частково відновити особистісний потенціал, компенсувати деприваційні порушення через отримання досвіду позитивних міжособистісних стосунків, ознайомлення й прийняття нових моделей поведінки, сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням патронату над дитиною: Закон України від 19.10.2016 р. № 1692-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1692-19>.
2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо оплати послуг патронатних вихователів: Закон України від 20.12.2016 № 1794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1794-19>.
3. Про Держаний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 21.12.2016р. № 1801-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.
4. Деякі питання здійснення патронату над дитиною: Постанова КМУ № 148 від 16.03.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2017-%D0%BF>.
5. Сімейний патронат в Україні. URL: <http://patronat.in.ua/>.

Мендрунь Інеса Вікторівна
Головний державний інспектор сектору комунікацій
Головного управління ДПС у Тернопільській області

ВАЖЛИВІСТЬ ПІАР-СЛУЖБИ В СТРУКТУРІ СУЧАСНИХ ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ

Служба зв'язків з громадськістю, або ж піар-служба, – це особливий структурний підрозділ організації, невід'ємна частина її системи управління, що сприяє забезпеченню згоди громадськості з політикою і реальною практикою певної державної установи.

Піар-служба виконує важливу роль в будь-якій організації, в тому числі державній, адже являється сполучною ланкою між самою установою та громадськістю. Перед службою зв'язків з громадськістю стоїть чимало завдань, зокрема: встановлення контактів з різними представниками громадськості, які дотичні до діяльності організації; забезпечення взаєморозуміння та співробітництва між громадськістю та відповідною установою; створення позитивного іміджу установи та її послуг; вивчення реакції громадськості на дії установи; надання керівництву організації інформацію про думку громадськості з того чи іншого напрямку діяльності установи; постійна підтримка довіри до організації, покращення взаємин між організацією та громадськістю[1, с. 137].

На даний час практично кожна державна чи комунальна установа має самостійну піар-службу або принаймні піар-фахівця, що реалізує дії з організації взаємовигідних зв'язків з громадськістю. Це цілком закономірно, з огляду на те, що українське суспільство прагне бути максимально демократичним, а розбудова громадянського суспільства неможлива без налагодження тісної взаємодії та комунікації між органами державної влади та громадськістю.

Враховуючи структуру громадськості державних організацій, можна визначити основні напрями їхніх комунікацій з громадськістю:

1. Комунікації з внутрішньою громадськістю, тобто персоналом цієї ж установи.

2. Комунікації з керівництвом фірми (зрозуміло, керівники – це також внутрішня громадськість, проте взаємодія з ними має багато специфічного, тому фахівці вважають за необхідне виділяти цей вид комунікацій окремо).

3. Комунікації з партнерами, акціонерами, інвесторами (залежно від специфіки форми власності та форм господарювання суб'єкти такого виду комунікацій будуть розрізнятися).

4. Комунікації з клієнтами або споживачами (клієнтами зазвичай називають споживачів певних послуг).

5. Комунікації з місцевим населенням.

6. Комунікації з владними структурами, з місцевою та обласною владою.

7. Робота із засобами масової інформації [2, с. 89].

У зв'язку з тим, що будь-яка комунікація має двосторонню спрямованість, то діяльність фахівців (служб, відділів) із зв'язків з громадськістю державних установ, має виконувати наступні функції.

Комунікативна функція. Зв'язки з громадськістю є каналами, за якими відбувається обмін інформацією.

Аналітично-прогностична функція. Вироблення інформаційної політики установи, її стратегії і тактики. Ця функція забезпечує ретельне вивчення партнерів та громадськості, їх потреб, аналіз громадської думки.

Інформаційна функція. Розкривається в процесі соціальної комунікації в суспільстві. Завдяки цій функції громадяни не лише ознайомлюються з діяльністю органів державної влади, а й дізнаються про свої права та обов'язки, про нюанси співпраці із певною установою.

Експресивна функція. Забезпечує передачу оціночної інформації про предмети чи явища.

Прагматична функція. Соціальна комунікація має бути засобом, що спонукає людину до певної дії чи реакції.

Управлінська функція. Поєднуючи усі інші функції, вона забезпечує формування громадської думки, регулювання й управління неї в інтересах органу влади та громадськості [2, с. 342].

Для здійснення вищезазначених функцій працівники піар-служб повинні також виконувати ще одну – посередницьку, забезпечуючи комунікацію керівництва органу державної влади та громадськості.

Кожна державна установа, кожен керівник такої установи, якщо вони дбають про позитивний імідж своєї організації, повинні використовувати різні моделі і методи піару – сукупність способів, прийомів та інструментів, за допомогою яких вони взаємодітимуть із громадськістю.

Наведемо найефективніші методи налагодження зв'язків з громадськістю та їх приклади.

1. Безпосереднє спілкування: особистий прийом громадян, проведення Дня відкритих дверей, круглих столів, зборів з громадськістю, аналіз особистих звернень громадян, конкретне соціологічне дослідження, анкетування громадян, видання брошур, розміщення довідкових матеріалів, стендів, розклеювання листівок тощо, власні видання (посібники, буклети, журнали, газети).

2. Спілкування за допомогою спеціальних методів зв'язку: телефонні розмови, «гарячі» телефонні лінії, різноманітні форми листування, власна веб-сайт, а також сторінки у соцмережах, Інтернет-конференції.

3. Опосередковане спілкування (через ЗМІ): випуск і поширення інформаційних повідомлень, прес-релізів, оглядів, участь в телевізійних та радіо-сюжетах і передачах, експрес-інформації через теле- та радіопередачі, проведення прес-конференцій, брифінгів, телевізійних дебатів, «круглих столів», прес-клубів, організація інтерв'ю та коментарів з керівниками органів державної влади для працівників ЗМІ.

Потрібно зазначити, що формування іміджу установи залежить не лише від певного створеного штучного образу, а й від того, як цей образ сприймають широкі кола громадськості. Тож позитивний імідж потрібно не лише сформувавши, а й постійно підтримувати, певним чином навіть випереджаючи певні кризові ситуації, які в процесі роботи та співпраці з громадськістю завжди з'являються. Варто пам'ятати, що набагато легше підтримувати уже наявні стосунки, ніж їх знову розбудовувати «з нуля» [4].

Підсумовуюче написане, робимо висновок, що служба зі зв'язків з громадськістю є надзвичайно важливою і відповідальною сферою діяльності державних установ, якою в сучасних умовах демократичного суспільства не можна нехтувати. Вона передбачає різноманітні технології та методи інформаційної взаємодії. Без прозорих та чесних стосунків між органом державної влади і громадськістю, робота стає непродуктивною. Ефективні зв'язки з громадськістю в певній державній установі спрямовані не лише на підтримку позитивного іміджу певної організації, а й інституту державної влади загалом.

Список використаних джерел:

1. Почепцов Г.Г. Паблік рілейшнз або як успішно управляти громадською думкою. Москва, 2000. 425 с.
2. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю. Навчальний посібник. Київ: НМЦВО, 2001. 560 с.
3. Малиновський В.Я. Державне управління. Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Київ: Атіка, 2003. 576 с.
4. Гаман Т.В., Андрійчук О.А. Роль і значення зв'язків з громадськістю у формуванні позитивного іміджу органів державної влади. Університетські наукові записки, 2011, №4 (40). [URL: file:///D:/Unzap_2011_4_64.pdf](file:///D:/Unzap_2011_4_64.pdf)

Місько Наталія Анатоліївна
*Начальник відділу кадрової роботи виконавчого апарату
Підволочиської селищної ради Тернопільської області*

МЕХАНІЗМ ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ

Управління як один із найскладніших видів соціальних відносин пов'язане з безліччю проблем і протиріч, які створюють передумови для конфліктів у цій сфері, зокрема і для конфлікту інтересів. За своєю суттю саме конфлікт інтересів є основою будь-якого конфлікту.

На даний час державні службовці займають особливо відповідальне місце у суспільстві. Вони виступають від імені держави, здійснюють виконання її завдань та функцій. Будучи реалізаторами державної політики, та приймаючи відповідні управлінські рішення, державні службовці є суб'єктами, що впливають на поведінку окремих громадян, груп суспільства та держави в цілому. Надані державним службовцям функції можуть провокувати загрози використання ними службового становища за власними інтересами, зловживання наданою їм владою та наділеними повноваженнями. Зловживання владою та повноваженнями є одними із корупційних ризиків.

Одним із засобів мінімізації корупції в державній сфері є формування ефективного правового механізму врегулювання конфлікту інтересів.

Враховуючи той факт, що корупція в цілому та конфлікт інтересів як передумова корупції зокрема, загрожує демократії, конституційному ладу, держава повинна забезпечити вжиття необхідних заходів задля мінімізації та або усунення даних ризиків в забезпеченні гарантування стабільності та ефективності функціонування демократичної системи.

Наперед слід зазначити, що конфлікт інтересів в юридичному аспекті є проявом корупції. Базовим документом міжнародного права у сфері запобігання і протидії корупції є Конвенція ООН проти корупції, прийнята

резолуцією Генеральної Асамблеї від 31 жовтня 2003 р. Вона ратифікована Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» і набрала чинності для України 01 січня 2010 року. Відповідно до вищезазначеної Конвенції встановлено, що кожна Держава-учасниця прагне, згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, створювати, підтримувати й зміцнювати такі системи, які сприяють прозорості й запобігають виникненню конфлікту інтересів. Крім того, важливими міжнародно-правовими документами антикорупційної спрямованості є:

- 1) Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб;
- 2) Модельний кодекс поведінки державних службовців.

Законодавча база України щодо врегулювання конфлікту інтересів у системі державного управління включає ряд наступних нормативно-правових актів: Кодекс законів про працю України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; Закон України «Про державну службу»; Закон України «Про запобігання корупції»; Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування»; Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Відповідно до Закону № 1700 розмежовується два види конфлікту інтересів – потенційний та реальний.

Найбільш вдалим є визначення терміну «конфлікт інтересів», закріплене у ст. 13 Модельного кодексу поведінки державних службовців: «конфлікт інтересів виникає у ситуації, коли державний службовець має особистий інтерес, який впливає або може впливати на безсторонність та об'єктивність виконання ним службових обов'язків». Саме з такої позиції надаються визначення видів конфліктів інтересів у національному антикорупційному законодавстві. Потенційний конфлікт інтересів визначається як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи невчинення дій під

час виконання зазначених повноважень. Реальний конфлікт інтересів має місце за наявності суперечності між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Складовими елементами конфлікту інтересів, за наявності яких він може мати місце, є: 1) приватний інтерес; 2) службові чи представницькі повноваження; 3) суперечність між приватним інтересом і службовими чи представницькими повноваженнями.

Приватний інтерес визначається Законом як будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях

Варто погодитись з позицією, згідно з якою в ситуації конфлікту інтересів особа під час виконання своїх обов'язків має приватний інтерес, який не обов'язково призводить до вчинення неправомірного діяння або прийняття неправомірного рішення, але цілком здатний до них призвести. Конфлікт інтересів можна назвати передумовою, причиною подальшого правопорушення, а врегулювання конфлікту інтересів – заходом запобігання вчиненню правопорушень. Тобто, які наслідки матиме виникнення конфлікту інтересів, залежить як від своєчасного вжиття щодо його усунення та запобігання йому, так і від поведінки самої особи.

Конфлікт інтересів існує, коли державний службовець має змогу скористатися своєю посадою для одержання особистої вигоди або для вигоди інших приватних сторін, однак не обов'язково використовує своє становище. Виявлення потенційного конфлікту інтересів – це не показник неналежної поведінки, а попередження про можливість його виникнення.

Наступним елементом конфлікту інтересів виступають службові або представницькі повноваження. Поняття та зміст представницьких повноважень Закон не розкриває. Так, представницький орган місцевого самоврядування –

виборний орган (рада), який складається з депутатів і наділяється правом представляти інтереси територіальної громади і приймати від її імені рішення. Представницькі повноваження можуть мати й інші суб'єкти владних повноважень.

Останнім елементом конфлікту інтересів виступає суперечність (її об'єктивна можливість настання) між приватним інтересом і службовими повноваженнями чи представницькими повноваженнями особи. Дана обставина має подвійне значення: по-перше, для своєчасного виявлення потенційного (об'єктивна можливість настання) та реального (вплив на об'єктивність) конфлікту інтересів і, по-друге, для встановлення складу відповідного правопорушення у разі порушення встановленої процедури попередження та урегулювання конфлікту інтересів.

З метою створення належного механізму запобігання та протидії корупції важливо окреслити сферу ризиків виникнення конфлікту інтересів. Варто до цієї сфери віднести: розподіл фінансових або матеріальних ресурсів (об'єктів права державної або комунальної власності), їх використання або розпорядження ними в інший спосіб; надання або отримання документів дозвільного характеру (дозволів, ліцензій, сертифікатів, погоджень і т.д.), реєстрації (крім тієї, що здійснюється в заявленому порядку), надання інших адміністративних послуг; кадрові рішення, внесення подань та прийняття рішень про нагородження державними нагородами і присвоєння почесних звань; проведення аукціонів, конкурсних або тендерних процедур; направлення на навчання або в закордонні відрядження за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів або офіційної фінансової допомоги від іноземних держав чи міжнародних організацій; регуляторної діяльності".

Від вирішення проблеми протидії корупційним проявам у системі публічної служби багато в чому залежить успіх проведення економічної, соціальної, муніципальної, правоохоронної, адміністративної та інших реформ. З цією метою у державі вживаються антикорупційні заходи, які повинні мати комплексну, системну, адресну спрямованість, будуватися на використанні

заходів попередження корупційної поведінки. До такого роду заходів належать: декларування майнового стану публічних службовців, перевірка доброчесності службовців та моніторинг їхнього способу життя, посилення заходів кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення, а також обмеження спільної роботи близьких осіб і заходи щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Як свідчить світова практика, одним із дієвих превентивних антикорупційних заходів на державній службі у сфері протидії корупції є врегулювання конфлікту інтересів.

Врегулювання конфлікту інтересів на відміну від вирішення обов'язково передбачає залучення третьої сторони, яка володіє повноваженнями щодо врегулювання конфліктних ситуацій. Якщо ми маємо справу з конфліктом інтересів на державній службі, то третьою стороною, як правило, є безпосередній керівник службовця, а у випадку перебування особи на посаді, яка не передбачає наявності у неї безпосереднього керівника, або в колегіальному органі – Національне агентство чи інший, визначений законом орган або колегіальний орган, під час виконання повноважень у якому виник конфлікт інтересів, відповідно.

За порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на державній службі, передбачена адміністративна відповідальність, а саме відповідно Кодексу України про адміністративні правопорушення: «Неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів - тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів - тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, - тягнуть за собою накладення штрафу від чотирьохсот до восьмисот

неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік».

Отже, ефективність застосування законодавства про конфлікт інтересів залежить від того, наскільки буде зрозумілим визначення конфлікту інтересів. Це визначення має адекватно відобразитися у свідомості державної посадової особи і впливати на мотивацію її дій до стандартів антикорупційної службової поведінки в ситуаціях з корупційними ризиками.

Нормативно-правові положення, що встановлюють антикорупційні обмеження націлені, насамперед, на поведінку державних службовців та врегулювання їх службової діяльності шляхом застосування відповідних адміністративних методів та, по суті, формують етичну складову діяльності суб'єктів, що здійснюють виконання завдань та функцій держави. Вирішення проблеми конфлікту інтересів на державній службі є досить складним завданням, яке потребує системного підходу. Але одним із перших кроків має бути приведення до належного стану нормативно-правової бази.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII . URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X УРСР. 1984. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

Могуча Ганна Сергіївна

*Завідувач сектору управління об'єктами державного майна управління економіки, бухгалтерського обліку та звітності
Головного управління Держспродспоживслужби у Волинській області*

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сфера комунального господарства, діяльність якої спрямована на задоволення нагальних потреб населення, продовжує залишатися однією із найважливіших в економічній системі сучасної держави. Однак в умовах переходу України до ринкової економіки стало очевидно, що комунальні підприємства перебувають у важкому фінансовому становищі, більшість з них знаходяться на межі банкрутства. Основними причинами такого становища є труднощі доступу до фінансових ресурсів, постійне зростання вартості сировини, енергоресурсів, неефективна система управління тощо. Ускладнює ситуацію наростаючий знос основних фондів системи ЖКГ, а також велика дебіторська і кредиторська заборгованість.

Насамперед зазначимо, що основним джерелом фінансування таких підприємств є власні кошти, однак у зв'язку з неплатежами нині їх недостатньо для зміни ситуації, що склалася. Бюджетні асигнування також обмежені. Відтак, відтворювальні процеси у цій сфері не відповідають сучасним вимогам та не забезпечують відновлення основного капіталу, а залучення зовнішніх джерел фінансування досить ускладнене.

Таким чином, підприємства комунального господарства на сучасному етапі трансформаційних перетворень потребують розробки та реалізації програм їх фінансового оздоровлення, підвищення інвестиційної привабливості, вироблення нових вимог і критеріїв до управління фінансовими ресурсами. У зв'язку з цим, проблема вдосконалення управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств в умовах реформування житлово-комунального господарства є особливо актуальною.

Сучасний фінансово-економічний стан вітчизняних житлово-комунальних підприємств, особливо підприємств тепломережі, характеризується як критичний з високим ступенем динамізму, що негативно позначається на формуванні соціально-економічної системи в Україні.

Аналіз статистичної інформації виявив негативні тенденції в розвитку підприємств галузі. Крім того, спостерігаються як високочастотні (міжсезоння) так і низькочастотні (з періодичністю в кілька років) безсистемні коливання фінансових показників, що свідчить про істотний вплив динамічною ринкового середовища на внутрішнє середовище підприємств ЖКГ України. Знос основних фондів на більшості підприємств комунальної теплоенергетики досяг межі експлуатаційної безпеки та має тенденцію до подальшого зростання. В аварійному стані перебуває кожен десятий кілометр трубопроводів [1].

Підприємства комунальної теплоенергетики завантажені лише на 70%, використання недосконалого і застарілого обладнання призводить до перевитрат палива на 20% щодо світового рівня. Це зумовлює зростання собівартості і цін (тарифів) на житлово-комунальні послуги. Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива за січень–лютий 2019 року зросли на 3,1%, що пов'язано з підвищенням тарифів на гарячу воду, опалення на 12,7%, каналізацію – на 3,9%, водопостачання – на 3,2%, утримання будинків та прибудинкових територій – на 1,9% [2].

У лютому 2019 року населенням України сплачено за житлово-комунальні послуги 14,6 млрд. грн, що становило 69,4% нарахованих за цей період сум. За постачання електричної енергії – відповідно 3,5 млрд. грн і 126,8% (за рахунок погашення боргу попередніх періодів).

На кінець лютого 2019 року заборгованість населення зі сплати за постачання природного газу становила 33,0 млрд. грн, за централізоване опалення та постачання гарячої води – 22,0 млрд. грн, за утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – 4,4 млрд. грн, за централізоване постачання холодної води та водовідведення – 3,3 млрд. грн, за вивезення

побутових відходів – 0,6 млрд. грн, за постачання електричної енергії – 6,1 млрд. грн. [2].

Підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги є передумовою зростання дебіторської заборгованості, яка пов'язує фінансові кошти підприємств галузі. У структурі оборотних активів житлово-комунальних підприємств України дебіторська заборгованість сягнула понад 70%. У свою чергу, встановлені тарифи на житлово-комунальні послуги в кращому випадку збігаються з собівартістю, а в деяких випадках нижче її, що зумовлює зростання збитковості підприємств житлово-комунального господарства. Темпи зростання збитковості підприємств ЖКГ сягають майже 30% [1; 3].

Відсутність вільних коштів для розвитку комунальних підприємств призводить до дефіциту інвестицій, подальшого фізичного і морального старіння основних фондів, підвищенню їх аварійності, зростання енерговитрат при виробництві і транспортуванні комунальних послуг. Зростання енерговитрат, а отже і енергоспоживання в натуральних одиницях, викликані аварійним станом основних фондів, в сукупності з ростом тарифів на енергоносії прискорюють темпи зростання витрат на виробництво житлово-комунальних послуг. Коло проблем замикається і поновлюється на новому, більш жорсткому, витку спіралі саморуйнування системи фінансової діяльності підприємств житлово-комунального господарства.

Не секрет, що на більшості українських житлово-комунальних підприємствах відсутня система стратегічного управління фінансовою діяльністю (СУФД). Додавши до цього високу динамічність зовнішнього середовища, отримаємо організацію, практично не здатну розвиватися і функціонувати в умовах сучасної економіки. Наявність зазначеного недоліку не може забезпечити вітчизняним житлово-комунальним підприємствам змісту фінансових показників вище порогу безпеки і може привести до повного руйнування системи життєзабезпечення населення, компрометації основних принципів соціально орієнтованої економіки та зрештою до колапсу господарства країни загалом.

Під стратегічним управлінням фінансовою діяльністю житлово-комунальних підприємств Л.М. Бражнікова [4] розуміє узагальнююча модель дій по регулюванню операцій, спрямованих на забезпечення життєздатності, що впливають на стан попиту на ринках житлово-комунальних послуг і призводять до змін в розмірі та складі власного і позикового капіталів шляхом координації і розподілу фінансових ресурсів, з метою досягнення високої результативності функціонування галузі у створенні належних умов життєдіяльності населення.

КП «Луцьктепло» як і будь-яке підприємство працює з метою одержання прибутку шляхом надання послуг тепlopостачання. Основними фінансовими ризиками КП «Луцьктепло» є такі:

- підвищення ціни на газ протягом коротшого періоду, ніж передбачалося (12 років);
- усунення перехресного субсидування за більш короткий період, ніж передбачалося (12 років);
- зменшення швидкості підключення і рівня попиту на газ для населення;
- збільшення витрат капіталу ППІ;
- песимістичні макроекономічні сценарії для України з боку ЄБРР [3].

Ризик збільшення ціни на газ за більш короткий період, ніж передбачалося, оцінюється як невеликий, судячи з минулого досвіду, коли уряд України був дуже насторожений цією проблемою і здійснив значну фінансову допомогу для запобігання великого зростання цін. Оскільки не існує жодного офіційного плану адаптації цін на газ до ринкового рівня, збільшення цін на газ може бути непередбачуваним. Місто Луцьк і підприємство «Луцьктепло» не мають коштів, щоб вплинути на це. Механізм адаптації тарифів на теплову енергію та цін на газ означатиме, що підвищення ціни на газ передається користувачам, головним чином сімейним, і, відповідно, впливає на доступність опалення. Сім'ї можуть дозволити собі дещо коротший період адаптації цін на газ до ринкових, при яких їх платоспроможність опинилася б під питанням. Цей ризик може бути зменшений шляхом соціальних субсидій для сімей з низькими доходами. Такий механізм вже впроваджений. Усунення перехресного

субсидування за більш короткий період, ніж передбачалося, буде мати такий же вплив на підприємство і користувачів. Таким чином, соціальні субсидії будуть основним засобом пом'якшення цього ризику.

Ризик зниження швидкості підключення оцінюється як невеликий. Місто Луцьк може усунути цей ризик шляхом заборони відключення від системи централізованого теплопостачання.

Ризик збільшення витрат капіталу ППІ оцінюється у зростанні від малого до середнього, а оцінки капітальних витрат проводяться на основі міжнародних цін. Ризик витрат може бути зменшений шляхом проведення тендеру щодо будівельно-монтажних робіт із залученням вітчизняних та іноземних компаній.

Ризик макроекономічного розвитку відповідно до песимістичних сценаріїв ЄБРР оцінюється як середній. Песимістичний сценарій матиме аналогічний вплив на збільшення цін на газ в поєднанні з тенденцією зниження доходу домогосподарств. Це було б перешкодою для доступності опалення та вимагало б збільшення соціальних субсидій.

Реалізація механізму, заснованого на поданні керованої системи, як усвідомлено життєздатної та самоорганізованої, в практику функціонування комунальних підприємств дозволить формалізувати процес стратегічного управління їх фінансовою діяльністю, активізувати інноваційну діяльність, знизити рівень дебіторської заборгованості, оптимізувати витрати, економічно обґрунтувати встановлені тарифи.

Список використаних джерел:

1. Державний комітет статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Про підсумки роботи житлово-комунального господарства за I півріччя 2019 року : Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання колегії Мінжитлокомунгоспу України. К., 2019. 62 с.
3. Офіційний сайт ДКП «Луцьктепло». URL: <http://www.teplo-dkp.lutsk.ua/>

4. Бражникова Л.Н. Стратегическое управление финансовой деятельностью предприятий ЖКХ : монография; НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. Донецк : ЮгоВосток, 2010. 499 с.

Мороз Тетяна Олегівна

*Консультант відділу з організаційного забезпечення діяльності
Волинської обласної ради*

ПРАКТИКА ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЦІЛІ В УКРАЇНІ

Разом із здобуттям незалежності перед Україною постало важливе завдання – створення власної фінансової і бюджетної систем, а в даний час – їх подальше вдосконалення. Вирішення цього завдання вимагає переосмислення бюджету взагалі і місцевих бюджетів зокрема, визначення їх місця і ролі в економічній системі держави, теоретичного обґрунтування процесів формування доходної бази і напрямів витрачання бюджетних коштів, сутності місцевого оподаткування і його ролі в доходах місцевих бюджетів, створення ефективної системи міжбюджетних відносин [1, с.25-26].

Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-культурному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки на упорядкування населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення населення [5, с.25-26].

Фінансування соціально-культурної сфери здійснюється з усіх рівнів бюджету. З місцевих бюджетів здійснюють видатки соціально-культурного призначення на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культуру і мистецтво, фізичну культуру та спорт. Одночасно із

делегуванням видаткових повноважень у зазначених сферах держава передає на місцевий рівень фінансові ресурси в обсягах, необхідних для їх реалізації. Такі видатки, відповідно до Бюджетного кодексу України, відносяться до видатків, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Роль видатків місцевих бюджетів на соціально-культурну сферу значною мірою визначається величинами валового внутрішнього продукту та зведеного бюджету України, що перерозподіляються через них [6, с.101].

На сьогодні є характерним для розвитку соціально-культурної сфери останніх років є гострий дефіцит бюджетного фінансування при низькій вартості робочої сили, недостатньому рівні оплати праці, що є однією з причин зниження тривалості життя населення, якості середньої і вищої освіти, втрачання культурної спадщини, відтоку інтелектуального потенціалу країни тощо. З огляду на зазначене, існує необхідність поліпшення системи забезпечення соціально-культурного розвитку країни та територій з метою підвищення ефективності, прозорості та повноти надання суспільних послуг [2, с.54].

Питання удосконалення процедур формування та виконання місцевих бюджетів за видатками, а також розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів в частині методики розрахунку видатків в розрізі галузей бюджетної сфери, є наразі досить актуальним. Важливість зазначеного підтверджує необхідність визначення взаємозв'язку обсягів проведених видатків та результатів використання бюджетних коштів, затвердження соціальних стандартів та нормативів надання суспільних послуг. Необхідним є також запровадження методики формування бюджетних показників на середньострокову перспективу та програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні, що сприятиме прогнозованості бюджетної політики та підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів [3, с.4-5].

Підсумовуючи розкриття сутнісних питань, можемо констатувати, що видатки місцевих бюджетів соціального призначення є багатоаспектним, складним економічним явищем. Будучи засобом реалізації соціальної функції

держави та, водночас, інструментом вияву функцій суспільних фінансів, вони розкривають свою складну економічну природу. Вагома економічна й суспільна значимість питань, пов'язаних із здійсненням видатків соціального призначення з місцевих бюджетів, різноманітність підходів до розуміння їх змісту, структури та призначення вимагає активних наукових досліджень з цієї проблематики з метою формування теоретичного базису для підвищення ефективності використання обмежених державних коштів та рівня задоволення суспільних потреб [4, с.58].

Список використаних джерел:

1. Роменська К.М., Бюджетний процес на місцевому рівні та його вдосконалення. *Фінансовий простір*. 2017. 155 с.
2. Бідак В. Гуманістична складова соціальної політики в економічних трансформацій. *Україна: аспекти праці*. 2001. 5 с.
3. Пищуліна О. Щодо зміни підходів до формування соціальних стандартів в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень URL: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/ Desember/13.htm>.
4. Булавинець В. М. Місцеві бюджети як джерело фінансування людського розвитку. *Світ фінансів*. 2008. 166-174 с.
5. Булавинець В. М. Актуальні проблеми теорії і практики соціального захисту населення. *Світ фінансів*. 2009. 122-127. с.
6. Андрієнко О. М. Кошторисне фінансування закладів охорони здоров'я. Ірпінь: НУ ДПС України, 2009. с.576-579.

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Соціально-економічний розвиток держави та рівень добробуту громадян значною мірою залежить від рівня та якості освітніх послуг, які надають навчальні заклади. Підтримання якості освіти на високому рівні вимагає відповідного її фінансування, що є доволі актуальним питанням для України в умовах обмеженості фінансових ресурсів з боку держави.

У даному контексті необхідним кроком є удосконалення механізму бюджетного фінансування освіти та пошук альтернативних джерел фінансування. Система фінансування освіти є потужним інструментом, вона може бути як консервуючою, так і стимулюючою. Система фінансування освіти, яка існує сьогодні в Україні, була, по суті, сформована ще за радянських часів, а в незалежній Україні вона була лише модифікована, проте не більше. Існуюча система безумовно є консервуючою, вона лише дозволяє на певному рівні підтримувати існуючу систему освіти та науки, проте не дозволяє розвивати її.

В Україні існує проблема фінансування освіти загалом. Постійно не вистачає коштів не тільки на розвиток системи освітньої галузі, її інфраструктури, але й на забезпечення функціонування її закладів. Недостатніми є обсяги фінансування навчальних установ, наукових організацій, недосконалими є принципи розподілу і використання виділених коштів, сформованість механізму інвестувань на підготовку кадрів тощо. У державних документах урядового рівня, неодноразово наголошувалося на необхідності розробки нових механізмів фінансування освіти, запровадження багатоваріантних схем інвестувань в освітню галузь, проте проблема залишається невирішеною [1].

Як зазначає незалежний освітній аналітик – консультант Ю. Федорченко, «Коли говорять про економію фінансів за рахунок освіти, то це звучить дико.

Разом з тим не менш дикою є спроба збереження існуючої системи фінансування української освіти та науки, яка прикривається популістським гаслами про захист українських педагогів та науковців. Сьогодні ми маємо говорити не про збільшення чи зменшення відсотку на освіту в державному бюджеті, а про ефективне використання тих коштів, які сьогодні можуть бути виділені на освіту та науку» [2].

В сучасних умовах розвитку економіки фінансування освіти повинно базуватися на поєднанні двох основних підсистем: державного регулювання та ринкового саморегулювання. Підсистема державного регулювання є визначальною, що пояснюється специфікою надання та отримання освітньої послуги. Держава виступає важливим замовником спеціалістів, що, в свою чергу, впливає на формування попиту та пропозиції на ринку праці.

З цього приводу слід відмітити, що фінансове забезпечення закладів та установ освіти – це такий стан їх фінансових ресурсів, за якого спостерігається постійне та стабільне надходження бюджетних коштів, раціональне і ефективне їхнє використання, вміння залучати фінансові ресурси самостійно відповідно до чинного законодавства та сприяння ефективному впливу ендогенних і екзогенних факторів.

Фінансове забезпечення освіти зазнає змін в напрямі все більшої диверсифікації джерел їх фінансування, зменшення державної частки в загальному обсязі фінансових ресурсів освітніх закладів.

З метою ефективного фінансового забезпечення сфери освіти необхідно здійснити ряд заходів, зокрема:

- визначити пріоритети у реалізації фінансової політики підготовки кадрів в Україні з метою забезпечення збалансованого розвитку галузі, досягнення відповідності фінансових ресурсів визначеним повноваженням;
- запровадити нові механізми управління освітою, навчальними закладами; надати більшу самостійність та розширити власні повноваження цих установ, зокрема щодо залучення додаткових фінансових ресурсів для

ефективного функціонування (перші кроки у цьому напрямку вже зроблено відповідно до положень нової редакції Закону України «Про вищу освіту»);

- запровадити проведення моніторингу оцінки бюджетних програм у галузі освіти на предмет їх перспективності, результативності й цільового використання державних коштів;

- вдосконалити механізм планування видатків, розподілу бюджетних призначень, контролю за використанням коштів;

- запровадити бюджетні програми, спрямовані на розвиток, зміцнення матеріально-технічної бази, інноваційний розвиток через фінансову підтримку та інші програми;

- розроблення національної системи оцінювання якості освіти; створення незалежних кваліфікаційних центрів, у т.ч. для підтвердження кваліфікації в європейській системі стандартів;

- розробку й перехід до єдиного стандарту вартості навчання одного учня/студента;

- перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання закладів до принципу формування їх бюджетів, виходячи з кількості учнів та стандарту вартості навчання одного учня/студента;

- розширення списку платних послуг, що надаються навчальними закладами;

- зміна підходів до формування державного замовлення на підготовку фахівців на основі впровадження прогнозу потреб економіки (регіону).

Список використаних джерел:

1. Ілляшенко Т.О., Радіонова І.О. Проблеми та перспективи фінансування освіти і науки в Україні в умовах економічної кризи. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 1. С. 223-228.

2. Федорченко Ю. Про фінансування освіти в Україні. Освітня політика. Портал громадських експериментів. URL: www.education-ua.org.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО АДАПТАЦІЇ ДО ВІТЧИЗНЯНИХ РЕАЛІЙ

В даний час у всіх країнах світу, які проводять відповідальну соціальну політику, здійснюється пошук ефективних моделей національних пенсійних систем. Необхідність перетворень інститутів пенсійного забезпечення в різних державах обумовлена факторами демографічного, а також макроекономічного характеру. В якості основної причини кризи системи державного пенсійного забезпечення прийнято розглядати швидке старіння населення розвинених країн. Якщо брати за приклад країни Західної Європи, то в більшості з них, як показують статистичні дані, з 1970-х років відбувалося безперервне скорочення народжуваності, що здійснило вплив на чисельне співвідношення пенсіонерів і працюючих громадян. У ситуації, що склалася, розподільні пенсійні системи зіштовхнулися з проблемою забезпеченості державних пенсійних зобов'язань, що обумовлює необхідність реформування пенсійних систем.

В свою чергу, варто зазначити, що на сучасному етапі в країнах Євросоюзу відсутні єдині стандарти соціальної політики – кожна з країн зберігає власну національну компетенцію регулювання. На сьогодні можна говорити лише про координацію соціальних програм, здійснюваних державами-членами, і лише потім про перерозподіл обмежених фінансових ресурсів для здійснення цих програм, які сприятимуть розвитку інтеграції в цілому.

Аналіз європейського досвіду політики, спрямованої на перетворення інститутів пенсійного забезпечення, дозволяє виділити три основні напрями таких перетворень.

Перший напрям – так званим параметричний підхід до реформування пенсійної системи, що передбачає модифікацію окремих компонентів існуючої

системи пенсійного забезпечення. Сюди, як правило, відносяться такі зміни як: підвищення пенсійного віку і скасування тих чи інших пільг, пов'язаних з пенсійним забезпеченням, збільшення ставки пенсійних внесків, трудового стажу для отримання права на пенсію і т.д.

Другий підхід до реформування пенсійної системи передбачає збереження основ розподільчої системи з введенням накопичувального компоненту: в цьому випадку паралельно з модернізацією окремих елементів солідарної системи здійснюється поступове впровадження накопичувальної частини, що відбувається за допомогою визначення частки пенсійних внесків, що капіталізується на накопичувальних рахунках.

І, нарешті, третій підхід передбачає перехід на повністю накопичувальну систему, що включає передачу прав розпорядження пенсійними коштами приватним пенсійним фондам.

Розглядаючи інституційну основу недержавного пенсійного страхування в країнах Європи, слід зазначити, що її складають переважно недержавні пенсійні фонди і страхові компанії. Функціонування пенсійних фондів в кожній окремо взятій країні відрізняється своєрідністю [1].

Докорінною відмінною вітчизняного варіанту солідарної пенсійної підсистеми від накопичувальних систем інших країн є те, що перша базується на перерозподілі та споживанні нагромаджених коштів, коли потреби нинішніх пенсіонерів задовольняються не на основі їхньої минулої трудової діяльності, а за рахунок податків з економічно активної частини населення. З позицій соціальної справедливості накопичувальна пенсійна складова є значно привабливішою для майбутніх пенсіонерів. Для соціально-економічних реалій України актуальним є те, що принципи пенсійного страхування, реалізовані у накопичувальних пенсійних програмах мають стимулювати працездатне населення брати активну участь у даних пенсійних системах, оскільки вони передбачають ще й одержання інституційного доходу, який залежить від того, в які інвестиційні проекти вкладалися пенсійні активи платників страхових внесків [2].

На нашу думку, для українських соціально-економічних умов найбільш прийнятним був би порядок, коли фінансові ресурси для другого рівня пенсійної системи формувалися б за рахунок внесків роботодавців і працівників, зберігалися і нарощувалися під державним контролем спочатку в державних, а в подальшому і в недержавних пенсійних фондах.

Необхідною умовою такої моделі пенсійного забезпечення є інвестування вільних фінансових ресурсів з метою отримання додаткового доходу в різноманітні фінансові інструменти (нерідко це можуть бути й акції підприємств-роботодавців). У період, коли більшість учасників фонду досягає пенсійного віку, дефіцит поточних внесків покривається за рахунок капіталізованих внесків, які були здійснені раніше та інвестиційних доходів, отримуваних від володіння пенсійними активами за період функціонування фонду. Крім того, для гарантування пенсійних виплат мають створюватися спеціалізовані установи.

Отже, з точки зору учасника накопичувальної системи її привабливість полягає в тому, що до його накопичень додається інвестиційний дохід, отримуваний внаслідок їх інвестування. При цьому, незалежно від того чи накопиченими фондами управляє державна або недержавна компанія, інвестиційний дохід не може бути однаковим з року в рік.

В перспективі, необхідно детально проробити форми залучення коштів накопичувальної системи в економіку України як значного внутрішнього інвестиційного ресурсу для соціально-економічного розвитку нашого суспільства; забезпечити прогнозування й оцінювання впливу здійснюваної пенсійної реформи на соціально-економічне зростання.

Список використаних джерел:

1. Петрушка О. В., Баніт Ю. В. Досвід реформування пенсійних систем зарубіжних країн та його використання в Україні. *Наука й економіка*. 2015. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache>

2. Рудик В. Розвиток системи пенсійного забезпечення в західноєвропейських країнах. *Економіка України*. 2012. № 10. С. 73.

Ништа Оксана Миколаївна
Секретар Мильнівської сільської ради
Зборівського району Тернопільської області

БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ

Причиною погіршення бюджетної забезпеченості територіальних громад в останні роки більшість експертів називає відсутність коштів у державній скарбниці та уповільнення темпів економічного розвитку країни. Проте, не слід забувати і про порядок бюджетного планування та його якість. Водночас, саме поглиблення фактичних дисбалансів між запланованими доходами та доведеними для виконання видатками призводить до формування такого колосального дефіциту місцевих бюджетів. Проблеми бюджетного планування в Україні пов'язані з: відсутністю прозорості бюджетного процесу; низьким рівнем виконавчої дисципліни та низькою якістю нормативно-правової бази; недосконалим механізмом розрахунку дохідної бази бюджетів всіх рівнів; неадекватними інструментами планування видатків. Усі ці проблеми створюють ризики ефективного функціонування місцевих бюджетів, а тому потребують детального вивчення і дослідження.

Бюджетне планування на місцевому рівні – це науково обґрунтований процес визначення джерел створення і напрямів використання бюджетних ресурсів адміністративно-територіальних одиниць з метою забезпечення стабільного економічного й соціального розвитку окремих територій. Недооцінка ролі бюджетного планування, як правило, супроводжується негативними наслідками, зокрема посиленням податкового тиску, зниженням

рівня економічної активності та скороченням фінансової бази бюджетів різних рівнів у майбутньому, безконтрольному використанні бюджетних коштів тощо.

Планування доходів місцевих бюджетів відіграє вирішальну роль у процесі складання бюджетів, адже від їх наповнення залежить рівень виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень. Динаміка доходів місцевих бюджетів у період 2016-2018 рр. вказує на їх поступове зростання з 366,14 млрд. грн. до 562,42 млрд. грн. Рівень виконання планових показників є досить високим і за аналізований період лише у 2018 р. планові значення не було досягнуто і рівень виконання місцевих бюджетів за доходами становив 99,5%. У наступні роки характерним для місцевих бюджетів є перевиконання дохідної частини на 7% та 6,8% відповідно.

Основою формування дохідної частини місцевих бюджетів України є міжбюджетні трансферти, які становлять 53,15% усіх доходів місцевих бюджетів. У складі міжбюджетних трансфертів більше 96% займають субвенції, зокрема: освітня, медична субвенція та субвенція на надання пільг і житлових субсидій. Планування цих субвенцій здійснюється за формулою з урахуванням таких показників, як: кількість учнів, наповнюваність класів, коригуючи коефіцієнти приведення (освітня субвенція); кількість населення адміністративної одиниці, коригуючи коефіцієнти, що враховують відмінності у вартості надання медичних допомоги (медична субвенція). Зазначимо, що частка міжбюджетних трансфертів у розмірі більше 53% усіх доходів місцевих бюджетів свідчить про значну залежність місцевих бюджетів від фінансової допомоги з державного бюджету.

Ще одним вагомим джерелом наповнення місцевих бюджетів є податкові надходження, частка яких становить 41,3 %. Абсолютні показники податкових надходжень за період 2016-2018 рр. характеризуються поступовим зростанням з 146,9 млрд. грн. до 232,53 млрд. грн. або на 85,63 млрд. грн., що становить 158,2%. У складі податкових надходжень 59,4% займає ПДФО та 26,2% – місцеві податки і збори. Найбільшими обсягами надходжень у складі місцевих

податків і зборів вирізняються податок на майно (59,05%) та єдиний податок (40,66%) [1].

Офіційні трансферти та податкові надходження складають близько 93,5% усіх доходів місцевих бюджетів.

Видатки місцевих бюджетів сформовані для виконання власних і делегованих повноважень місцевими органами влади. Динаміка цих видатків характеризується щорічним зростанням. Так, у період 2016-2018 рр. їх обсяг зріс на 220 млрд. грн. (з 350,5 млрд. грн. до 570,5 млрд. грн.). Рівень виконання місцевих бюджетів за видатками вказує на їх постійне недовиконання в межах 4-11%. Найбільшу частку в структурі видатків місцевих бюджетів займають видатки соціального призначення (78,71%): освіта, соціальний захист і соціальне забезпечення, охорона здоров'я та духовний і фізичний розвиток.

Розглядаючи бюджетне планування видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією слід відмітити, що найбільшу частку в них займають поточні видатки (84,97%). Динаміка цих видатків є зростаючою у часі. У складі поточних видатків найбільшими за обсягом є видатки на оплату праці і нарахування на неї (33,18%), а також видатки на соціальне забезпечення (28,47%).

Позитивним моментом у складі видатків місцевих бюджетів за економічною класифікацією є те, що в останні роки суттєво зросли капітальні видатки. У складі цих видатків більше 90% займають видатки на придбання основного капіталу.

Державна політика у сфері бюджетного планування у зарубіжних країнах здійснюється із врахуванням особливостей соціально-економічного розвитку країни, її адміністративно-територіальних одиниць, важливості перетворення бюджетного планування на дієвий інструмент економічного зростання, узгодження бюджетно-податкової політики із основними завданнями стратегічного розвитку економіки. Посилення якісного рівня вітчизняного бюджетного планування з врахуванням відповідного світового досвіду сприятиме дієвим інституційним перетворенням суспільного розвитку.

Програмно-цільовий метод є одним із основних методів управління державними коштами у середньостроковій перспективі, і спрямований на розробку бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат. Використовуючи даний метод бюджетного планування, державні фінансові інститути здійснюють формування показників бюджету на довго- і середньостроковий період з метою досягнення цілей, визначених відповідно до стратегічних пріоритетів економічного та соціального розвитку країни.

Зазначений підхід до планування бюджету сприятиме реалізації сукупності заходів, спрямованих на підвищення ефективності та результативності бюджетних асигнувань, забезпечить достатній рівень прозорості прийняття рішень у сфері державного фінансового регулювання.

Система бюджетного планування потребує подальшого вдосконалення за рахунок розвитку інституційних засад бюджетного процесу. Модернізація бюджетних програм має відбуватися завдяки розширенню стратегічних цілей, досягнення яких покладено на головного розпорядника бюджетних коштів. Важливим є запровадження у процес бюджетного планування механізму розробки щорічних доповідей головними розпорядниками бюджетних коштів про досягнуті результати, здійснення їх оцінки.

Програмно-цільовий метод планування потребує удосконалення у сфері застосування механізму оцінки ефективності та моніторингу виконання Бюджетних програм. Важливим є запровадження методологічних підходів до визначення рівня ефективності бюджетної програми на основі системи розрахунку кількісних і якісних показників та оцінювання програми за результатами виконання. Зазначене дозволить формалізувати порядок ухвалення рішень про необхідність планування бюджетної програми у державному бюджеті на наступний бюджетний період, виходячи з соціально-економічної результативності її виконання.

Вагомим є розроблення та запровадження оцінки виконання програм шляхом порівняння результатів виконання бюджетних програм між розпорядниками коштів та головними розпорядниками коштів, визначення

найбільш ефективних бюджетних програм, планування показників на наступний бюджетний період на основі фактичного виконання в минулому періоді.

З метою визначення у середньостроковій перспективі соціально-економічного ефекту реалізації програми на етапі планування та за результатами виконання бюджету потребується запровадження результативного показника ефекту, який характеризує корисність впровадження програми для розвитку відповідної галузі, відображає вплив на соціально-економічне зростання у середньостроковому періоді, що надасть можливість підвищити якісний рівень управління бюджетними програмами.

Доцільність реалізації бюджетної програми має ґрунтуватися на основі кінцевих стратегічних цілей, передбачених планами діяльності головного розпорядника бюджетних коштів. Для досягнення достатнього рівня бюджетної результативності важливим є упорядкування та оптимізація кількості бюджетних програм, зокрема шляхом складання головними розпорядниками бюджетних коштів плану діяльності на наступні за плановим два бюджетні періоди відповідно до середньострокових пріоритетів.

Ефективним напрямом бюджетного планування є практика бюджетних слухань, яка передбачає не лише звітування місцевих фінансових органів про виконання бюджету адміністративно-територіальних одиниць, але і участь громадськості у процесі складання проектів місцевих бюджетів на середньострокову перспективу.

Перспективне бюджетне прогнозування є важливим інструментом державного регулювання економіки і соціальних процесів, оскільки обґрунтовує напрями використання бюджетних коштів у майбутньому з урахуванням визначених цілей та пріоритетів соціально-економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Звіти про виконання місцевих бюджетів України у 2016-2018 рр. URL: <http://treasury.gov.ua/> (дата звернення: 16.08.2019).

Онисюк Олена Петрівна
Головний спеціаліст - державний інспектор
Державної екологічної інспекції у Волинській області

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сучасні умови розвитку України в напрямі євроінтеграції вимагають виваженого підходу до забезпечення економічної стабільності країни та її регіонів. Особливої актуальності набуває питання щодо використання фінансових інструментів стимулювання розвитку окремих регіонів у цілому, так і окремих аспектів. Важливим завданням є систематизація існуючих фінансових інструментів та розробка нових підходів щодо напрямів їх реалізації, що стимулюватимуть органи місцевого самоврядування до нарощення фінансової бази, забезпечуючи ефективний регіональний розвиток.

Реаліями сьогодення є необхідність узгодження місцевих бюджетів із фінансуванням державного бюджету та застосування ефективних фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку.

Ю. Ружицький вважає, що «фінансові інструменти державної політики економічного розвитку є складовою соціально-економічного розвитку, яка ґрунтується на використанні та реалізації сукупності економічних, правових та організаційних заходів, методів, форм, механізму фінансово-економічного регулювання відповідно до стратегічних пріоритетів розбудови держави з метою забезпечення збалансованого, довгострокового розвитку національної економіки, врахування комплексу соціально-домінантних інтересів і потреб суспільства в розрізі його продуктивних груп та кластерів» [1, с. 7]. І. Новосад трактує інструменти механізму мотивації сталого розвитку проблемних регіонів як «заходи активізуючого впливу на економічний, соціальний та екологічний розвиток проблемних регіонів, спрямовані на забезпечення досягнення цілей сталого розвитку» [2, с. 133]. С. Біла інструментами місцевого економічного

розвитку визначає стратегічне планування, формування місцевих бюджетів, муніципальне управління, використання фінансових інструментів розвитку приватного сектору, маркетинг території, залучення інвестицій, підтримку бізнесу, створення сприятливого бізнес-клімату, раціональне використання комунальної власності та ін. [3, с. 6].

На основі проведеного дослідження можна обґрунтовано стверджувати, що, фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку можна характеризувати як сукупність інструментів стимулюючого впливу на конкретну територію, спрямованих на забезпечення її соціально-економічного розвитку через використання економічних, юридичних та організаційних заходів, методів та форм фінансового регулювання.

Стимулююча роль фінансових інструментів повинна ґрунтуватись на конкретних принципах їх визначення та відбору. В економічній літературі до основних принципів такого відбору відносять ефективність; гнучкість; справедливість; пріоритетність; довгостроковість; інформативність [4, с. 326].

Основним завданням в сучасних умовах є використання таких фінансових інструментів, які стимулюватимуть регіональний розвиток, дозволять уникнути соціальної асиметрії територій внаслідок спаду економіки, соціального вибуху і сприятимуть збалансованості економічного та соціального розвитку як єдиного цілого.

Світова практика напрацювала цілий ряд різноманітних фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку. Зокрема, виділяють такі види фінансових інструментів: безпосередні дотації органам місцевого самоврядування, м'які кредити (із зниженими або субсидованими відсотковими ставками); податкові концесії; субсидії для підприємців; опосередковані банківські гарантії; участь капіталом; надання гарантій банкам.

Використовуючи вищезазначені фінансові інструменти, держава сприяє збалансованому регіональному розвитку. Основними фінансовими інструментами бюджетної підтримки регіонального розвитку в Україні є субвенції та дотації. За допомогою цих фінансових інструментів можна

регулювати економічну активність, спрямовуючи їх у ті галузі, де можна від цього отримати найбільший економічний ефект. При цьому державна підтримка повинна слугувати додатковим, а не основним джерелом фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Ружицький Ю. В. Фінансові інструменти державної політики економічного розвитку України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.08 / Ю. В. Ружицький. Чернігів, 2017. 21 с.
2. Новосад І. Г. Інструменти мотиваційного механізму розвитку проблемних регіонів. *Економіка и управление*. 2011. №2. С. 133-138.
3. Стимулювання економічного зростання на місцевому рівні : аналіт. доп. / С. О. Біла, О. В. Шевченко, М. О. Кушнір, В. І. Жук [та ін.]. К. : НІСД, 2013. 88 с.
4. Гура Я. В. Інструменти стимулювання сталого розвитку регіонів України. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія : Управління. 2012. Вип. 3. С. 324-333.

Палій Ольга Анатоліївна

Головний спеціаліст бюджетного відділу управління фінансів управління фінансів Луцької районної державної адміністрації

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ ПРИ ФОРМУВАННІ ВИДАТКОВОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Застосування програмно-цільового методу при формуванні видаткової частини бюджету об'єднаної територіальної громади актуалізується через реалізацію процесу децентралізації, коли з'являються нові спроможні територіальні громади, які досі не мали досвіду такого самосійного планування

власного розвитку. Саме окремо взяті територіальні громади на власний розсуд мають самостійно, виходячи з власних інтересів, визначати і планувати власне майбутнє з використанням сучасних управлінських підходів.

Як саме витратити кошти місцевого бюджету, визначає виключно відповідна місцева рада. На відміну від доходів, видатки бюджету у переважній більшості потенційно можна віднести до бюджетних стимулів. Безпосереднє перетворення видатків бюджету у стимули можливе завдяки вибору прогресивних напрямів бюджетного фінансування (спрямування коштів на удосконалення галузевої та територіальної структури економіки, першочергове забезпечення галузей і виробництв, які забезпечують високі темпи розвитку) та форм і порядку виділення бюджетних коштів окремим суб'єктам бюджетних відносин, оптимізації мережі тощо.

Для кожної об'єднаної територіальної громади доцільним є встановлення власних обов'язкових процедур публічності і прозорості витрачання бюджетних коштів, які б робили зловживання неможливими, або, принаймні, доволі складними. Такими процедурами можуть бути: ухвала положення про проведення бюджетних слухань, залучення засобів масової інформації на основні етапи бюджетного процесу (схвалення і затвердження бюджету, періодична публікація підсумків виконання та ін., обговорення витрат бюджету в населених пунктах за сприяння старост, як членів виконкому), прозорість проведення тендерних закупівель, випуск інформаційних оглядів щодо цих процедур та розміщення їх у доступних для мешканців місцях, звіти місцевих депутатів і посадових осіб перед виборцями та інші заходи.

Значною мірою підвищенню ефективності використання бюджетних коштів можуть сприяти окремі ініціативи з боку жителів об'єднаної територіальної громади.

Програмно-цільове управління на рівні об'єднаної територіальної громади є методом, який пов'язує витрати з одержанням результатів для усіх її стейкхолдерів. Метою застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням

бюджетних коштів та результатами їх використання. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі слід розглядати як систему планування бюджетних коштів у середньостроковій перспективі, спрямовану на складання бюджетних програм, орієнтованих на кінцевий результат.

При цьому необхідно чітко розмежовувати, що бюджетні програми і програми (цільові, соціально-економічного розвитку тощо), які затверджує місцева рада є не тотожними поняттями. Параметри бюджетної програми ухвалюються у визначеному порядку паспортом бюджетної програми. Програми ж соціально-економічного та культурного розвитку затверджуються відповідно до ст. 26 та 43 Закону про місцеве самоврядування окремим рішенням відповідної ради. Такі програми можуть виконуватися впродовж декількох років. У разі потреби кошти на їх реалізацію передбачаються за рахунок бюджетних асигнувань, установлених для відповідних бюджетних програм. Крім цього, особливість бюджетної програми у тому, що вона характеризує однотипну діяльність в одній галузі, в одному типі структур, а послуга, про яку йдеться, спрямована на задоволення конкретних потреб отримувачів такої послуги.

Відповідальний виконавець бюджетних програм бюджету об'єднаної територіальної громади визначається головним розпорядником бюджетних коштів за погодженням із місцевим фінансовим органом. Відповідальним виконавцем бюджетних програм у бюджеті об'єднаної територіальної громади може бути головний розпорядник бюджетних коштів за бюджетними програмами, виконання яких забезпечує його апарат, та/або розпорядник бюджетних коштів нижчого рівня, який виконує бюджетні програми у системі головного розпорядника. За бюджетними програмами, поділені на підпрограми, відповідальним виконавцем виступає виключно головний розпорядник бюджетних коштів.

Відповідальний виконавець бюджетних програм забезпечує цільове та ефективне використання бюджетних коштів упродовж усього строку реалізації таких бюджетних програм у визначених межах бюджетних призначень.

Список використаних джерел:

1. Берданова О., Вакуленко В. Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні DESPRO. К.: ТОВ «Софія-А». 2012. 88 с.

2. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування Асоціація міст України К., ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

3. Овчаренко Т., Бочі А., Поворозник В. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад Міжнародний центр перспективних досліджень, 2017. 133 с.

Пальчиковський Віталій Григорович

Заступник начальника відділу контролю за відшкодуванням ПДВ Головного управління ДФС в Тернопільській області

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Фінансовою основою функціонування держави є податки, адже саме вони забезпечують більшу частину доходів бюджетів, мобілізуючи грошові ресурси для фінансування державних видатків. В умовах швидких змін, нестабільності економічної ситуації та низького рівня податкової дисципліни в Україні особливого значення набуває створення такої системи адміністрування податків, яка б відповідала потребам соціально-економічного розвитку держави, забезпечила зниження податкового навантаження, ініціювала активізацію ділової активності суб'єктів підприємництва, стимулювала інвестиційно-інноваційну діяльність та заохочувала платників до своєчасної сплати податків в повній мірі.

Адміністрування податків і зборів є динамічним процесом. Якість його виконання характеризує діяльність органів державної фіскальної служби, з використанням визначеного інструментарію з реалізації державної податкової політики щодо здійснення митно-податкового контролю. До того ж це особливий вид податкової діяльності, постійна й необхідна її складова, організація якої зумовлена, у першу чергу, потребами державної фіскальної політики.

Дослідженням змісту поняття податкового адміністрування в Україні займалися видатні вчені. Разом з тим, і до сьогодні в численних публікаціях не сформовано єдиних поглядів відносно зазначеної категорії, теорії і практики податкового адміністрування.

Метод податкового адміністрування – це сукупність теоретичних, методичних і практичних положень, підходів, способів, прийомів, за допомогою яких здійснюється податкове адміністрування в процесі реалізації податкової політики держави. Податкове адміністрування як особлива організаційно управлінська діяльність у сфері податкових відносин знаходить свій прояв через реалізацію притаманних йому функцій. Вважається, що основними функціями податків є фіскальна та регулююча.

Податковий кодекс України визначає «адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи», як сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [1].

Адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів, що здійснюється контролюючим органом (далі – податків, зборів, платежів) – це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом.

Процедура податкового адміністрування ґрунтується на податковому праві, яке є сукупністю юридичних норм (правових приписів), що визначають правила поведінки учасників правовідносин у сфері оподаткування.

Джерелами податкового права є Конституція України [2] (у якій містяться конституційні приписи про загальний порядок функціонування системи оподаткування), Податковий кодекс України [1], інші законодавчі акти.

Суб'єкти податкових правовідносин мають правосуб'єктність, що передбачена нормами податкового права і характеризується можливістю бути учасником правовідносин, пов'язаних зі встановленням, зміною, скасуванням податкових платежів, і мати суб'єктивні права та обов'язки.

Об'єктом податкового адміністрування є податкові надходження (у вигляді податків, зборів, інших обов'язкові платежів) до бюджетів усіх рівнів. В результаті податкового адміністрування забезпечуються повні і своєчасні (відповідно до затверджених планів) надходження податків, зборів, інших обов'язкових платежів.

Механізм податкового адміністрування спрямований на підтримку високої результативності податкової системи, яка проявляється зокрема через реалізацію всіх притаманних їй функцій.

Отже, можна зробити такі висновки, що податки є об'єктивно необхідним елементом фінансового господарства будь-якої сучасної держави. За рахунок податків формується переважна більшість доходів бюджетів різних рівнів.

Система податкового адміністрування, як і будь-яка інша система, складається з окремих елементів. Елементи податкового адміністрування відбивають зміст та особливості конкретних функцій органів управління у сфері оподаткування. За допомогою податкового адміністрування забезпечуються повні та своєчасні надходження податків, зборів, інших обов'язкових платежів.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України К.: ДП «СВЦ», 2018. 400 с.
2. Конституція України: Закон України від 8 червня 1996 року. URL:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Піщатін Степан Петрович

Головний державний ревізор-інспектор відділу адміністрування ПДВ управління податків і зборів з юридичних осіб ГУ ДФС у Тернопільській області

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПДВ

Податок на додану вартість займає одне з головних місць у податковій системі України, він звісно має свої переваги та недоліки як з фіскальних позицій, так і з огляду регулювання обсягів споживання. ПДВ використовують більш ніж у 40 країнах світу як основний непрямий податок на споживання. Він стягується на кожному етапі виробництва і обігу товару з новоствореної вартості. Кожна країна має відмінності в податковій системі, зокрема і різні розміри ставки, в Україні на початку вона становила на рівні 28%, її розмір перевищував усі допустимі межі, тому з часом прийняли рішення про зменшення її до рівня 20%. Однак, у сучасних умовах господарювання і такий розмір податкової ставки є завищеним. У період становлення ринкових відносин рівень оподаткування товарів народного споживання має бути

поміркованішим. Розмір ставок податку на додану вартість мають визначатися не лише бюджетними потребами, а й реальними доходами споживачів.

Функції які властиві ПДВ:

1. Фіскальна функція – у силу того, що ПДВ є частиною валового внутрішнього продукту, твердо фіксований в ціні товарів, він виконує функцію найбільш гарантованого джерела доходів держбюджету. Оскільки ПДВ перераховується до бюджету відразу після реалізації продукції, він виконує функцію найбільшого регулярного надходження як джерела доходів держбюджету.

2. 2. Регулююча функція – у зв'язку з тим, що ПДВ, будучи одним з найбільших дохідних джерел як держбюджету, так і місцевих бюджетів та відрізняючись ритмічними і стабільними надходженнями, має повсюдне поширення, він виконує функцію регулятора дохідної частини бюджетів. Істотною проблемою в Україні є відшкодування ПДВ. Сумніви щодо потреби цього податку для країни виникають з огляду на те, що [2, с. 214]:

- відбуваються масові зловживання під час нарахування ПДВ;
- виникають труднощі з відшкодуванням ПДВ;
- відбувається лобювання фінансових інтересів первинних олігархічних сил.

У Податковому кодексі України міститься процедура автономного відшкодування податку на додану вартість. Запровадження такої процедури допоможе податковим органам здійснювати відшкодування сумнівним платникам податку на додану вартість в оперативному режимі. Це значно прискорить процес відшкодування і позбавить від контакту з податковою службою. Але право на бюджетне відшкодування мають не всі платники.

З метою уникнення вищезазначених проблем та ретельного контролю за сплатою ПДВ в Україні, з 1 липня 2015 року внесені зміни до Податкового кодексу України (далі – Кодекс) і введено систему електронного адміністрування ПДВ. Система електронного адміністрування ПДВ, що

організована на центральному рівні ДФС, забезпечує автоматичний облік у розрізі платників податку [3]:

- сум податку, що містяться у виданих та отриманих податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН), та розрахунках коригування до них;
- сум податку, сплачених платниками при ввезенні товарів на митну територію України;
- сум поповнення та залишку коштів на рахунках у системі електронного адміністрування ПДВ;
- суми податку, на яку платники мають право зареєструвати податкові накладні в ЄРПН.

Система електронного адміністрування ПДВ не вносить кардинальних змін до загальних принципів справляння ПДВ, затверджених Кодексом. Норми Кодексу, які визначають коло платників ПДВ, об'єкт оподаткування, принципи формування податкових зобов'язань та податкового кредиту, залишаються незмінними.

Електронний рахунок у системі електронного адміністрування ПДВ (далі – електронний рахунок) – рахунок, відкритий платнику податку в Казначействі, на який платником перераховуються кошти з власного поточного рахунку в сумах, необхідних для збільшення розміру суми, на яку платник податку має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки коригування кількісних і вартісних показників до податкової накладної в ЄРПН, а також у сумах, недостатніх для сплати до бюджету узгоджених податкових зобов'язань з цього податку. Для кожного платника податку Казначейством відкрито один електронний рахунок [4].

Список використаних джерел:

1. Податкова політика в Європейському Союзі. Представництво Європейської Комісії. Київ, 2001. 42 с.

2. Мединська Т. В., Філь Ю. П. Роль ПДВ у системі непрямого оподаткування України. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*. Львів : РВВ НЛТУ України. 2012. Вип. 22.02. С. 212-216.

3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України URL: <http://sfs.gov.ua>.

4. Податковий кодекс України: кодифіковано станом на 01 січня 2018 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/>.

Подедворний Андрій Степанович

Заступник начальника управління-начальник відділу матеріально-технічного забезпечення управління фінансового та матеріально-технічного забезпечення Головного територіального управління юстиції у Тернопільській області

ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДЕФІНІЦІЇ «ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ»

В сучасних умовах розвитку держави важливим інструментом реалізації економічної політики є публічні закупівлі. Основною метою функціонування системи публічних закупівель є задоволення суспільних потреб в товарах, роботах і послугах, а також утримання і фінансування бюджетних установ. Економічний ефект від використання публічних закупівель виявляється не лише у масштабах прямої економії коштів від зниження цін на об'єкти постачання, а також у заощадженні на експлуатаційних витратах при використанні придбаних благ, підвищенні якості ресурсів за незмінної ціни угоди, наявності додаткових вигод.

Державні або публічні закупівлі (government procurement, public procurement) – це закупівля товарів, робіт і послуг за замовленням держави для задоволення суспільних потреб. В Україні ці два терміни зазвичай використовують як синоніми; у державах із федеральним устроєм під державними закупівлями іноді мається на увазі закупівельна діяльність лише

центрального уряду, а під публічними закупівлями – закупівельна діяльність усіх конституентів публічної влади [1, С. 2]

Науковці Бондарнко В., Пустова Н. розглядають державні закупівлі як адміністративну процедуру державних закупівель - діяльність органів державної влади щодо реалізації заходів правового, організаційного та економічного характеру, спрямованих на забезпечення публічних потреб, за допомогою комплексного виконання етапів системи [2, С. 159].

Дослідник В. Новаковець пропонує розглядати публічні закупівлі як специфічний інструмент фінансово-правового регулювання правовідносин щодо формування, раціонального розподілу та ефективного використання публічних фондів коштів, що застосовується у процесі реалізації публічного інтересу при придбанні товарів, робіт і послуг за публічні кошти. А. К. Кічік використовує визначення публічні закупівлі, в які включає державні та муніципальні закупівлі, закупівлі державних корпорацій, суб'єктів природних монополій [3, С. 224].

Загалом, публічні закупівлі – більш ширше, всеохоплююче поняття, аніж державні закупівлі. Система публічних закупівель об'єднує між собою закупівлі суб'єктами природних монополій, державними корпораціями (державними підприємствами тощо), «державні» (проводяться органами влади) та місцеві (муніципальні, комунальні) закупівлі проводяться здебільшого органами місцевого самоврядування і у більшості для задоволення суспільних потреб конкретної територіальної громади.

Отже, у термінах «державна» і «публічна» закупівля існує відмінне смислове значення. Зокрема, коли йде мова про державні закупівлі зазвичай розуміють наступне:

- закупівля здійснюється державою, або її відокремленим підрозділом;
- оплачується за кошти держави;
- здійснюється в інтересах держави та органу, який здійснює закупівлю;
- держава сама контролює процес закупівель.

Інтерпретація «публічних закупівель» містить дещо інші аспекти:

- закупівлю здійснює орган публічної адміністрації;
- купівля товарів і послуг здійснюється за кошти платників податків;
- закупівля здійснюється в інтересах громадян: задля надання якісних послуг органом публічної адміністрації чи державним підприємством.
- громадяни можуть брати участь у контролі здійснення публічної закупівлі.

Тобто відмінність між державними і публічними закупівлями існує на світоглядному рівні, в контексті сприйняття ролі і завдання держави. В суспільствах розвиненої демократії аксіомою прийнято твердження, що «державних» грошей не існує, а існують кошти платників податків. Будь-який громадянин має право знати на що витрачаються кошти, які він сплачує у вигляді податків і бути впевненим, що вони використовуються максимально ефективно і з користю для нього самого і для суспільства загалом [4].

Тому, використовуючи термін «державні закупівлі», мають на увазі закупівлі, які здійснювались в Україні до реформи системи публічних закупівель. Під терміном «публічні закупівлі» розуміють відкриті і публічні тендери, які повинні стати реальністю після реформи. Хоча, в законодавчому полі поняття «державні закупівлі», яке було визначено в Законі України «Про здійснення державних закупівель» від 10 квітня 2014 року № 1197-VII і поняття «публічні закупівлі», дане в Законі України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII є ідентичними та визначаються, як придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому цим Законом [5].

Основними ознаками публічних закупівель, що характеризують їх та визначають особливості даної дефініції є:

- нормативна урегульованість – це порядок здійснення публічних закупівель, який чітко регламентований законодавством України і передбачає юридичну відповідальність у випадку його порушення;
- цільове використання коштів – замовники мають право здійснювати закупівлі виключно відповідно до бюджетних призначень і на виконання тих соціально значущих завдань, які на них покладені;

– конкурсний характер – замовники зобов’язані здійснювати закупівлі на конкурсній та прозорій основі без будь-яких проявів дискримінації;

– економічна доцільність – замовники мають обрати того з учасників закупівель, що повністю відповідає заявленим кваліфікаційним критеріям та запропонував найнижчу ціну за свої товари, роботи, послуги. Публічні закупівлі повинні забезпечити економію бюджетних коштів, а також недопущення корупції;

– інструмент економічної політики – за допомогою публічних закупівель та товарних інтервенцій держава формує рівень попиту та пропозиції на національному ринку тієї чи іншої продукції [6].

Важливість публічних закупівель у сучасній світовій та національній економіці важко переоцінити. Обсяги публічних закупівель становлять від 10 до 15% ВВП для розвинених країн світу і до 20% ВВП - для країн, що розвиваються. Крім цього, важливість публічних закупівель зумовлена спрямованістю їх на розв’язання економічних, соціальних та інших проблем, що стоять перед державою [1]. Публічні закупівлі забезпечують розвиток та функціонування стратегічних галузей економіки, охорони здоров’я, освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, охорони порядку, системи національної безпеки та ін. Надзвичайно важливо створити систему публічних закупівель з чітко визначеними цілями і засобами їх реалізації.

Список використаних джерел:

1. Мельников О. С. Особливості публічних закупівель як об’єкта державного регулювання економіки. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1 (52). С. 1-7.

2. Бондаренко В. А., Пустова Н. О. Характеристика принципів адміністративних процедур публічних закупівель. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. №34. С. 150-162

3. Сошников А. О. Теоретичні засади здійснення публічних закупівель. *Часопис Київського університету права*. №3. 2015. С. 221-226.

4. Що таке державні/публічні закупівлі? URL: <http://prava-lyudyny.org/shho-take-derzhavni-publichni-zakupivli>

5. Про публічні закупівлі: Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

6. Оврамець Ю. О. Поняття та сутність «Публічні закупівлі» в адміністративному праві України. *Науковий вісник НУБіП України*. 2017. № 264 URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pravo/article/download/9261/8389>

Поліщук Антон Анатолійович

Завідувач сектору оперативного контролю-старший державний інспектор Державної екологічної інспекції у Волинській області

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах суттєвої трансформації національної економіки, все більшого значення набувають екологічні зміни як чинник зростання економіки, що потребує регулювання з боку держави. Це проявляється перш за все у трансформації системи відносин, що охоплюють виробництво, розподіл, споживання, які будуються на засадах екологічно орієнтованого розвитку, підтримують збереження та відновлення довкілля та забезпечують мінімальний негативний вплив на нього за рахунок «озеленення» секторів національної економіки, створення «зелених» робочих місць та виробництва більш досконалих товарів і послуг. По-друге, екологічно орієнтована економіка дозволяє зменшити витратну частину валового внутрішнього продукту за рахунок зменшення його амортизаційної частини.

У значній мірі можна говорити про екологічну модернізацію національної економіки, в якій екологічне оподаткування відіграє важливе значення. Воно, у першу чергу, повинне зменшити негативний вплив економічної діяльності на

екосистему країни, з другої – формування фондів грошових коштів, що будуть направлятись на екологічні заходи в рамках конкретних цільових програм.

Трансформація, в широкому сенсі, це сукупність економічних, соціальних і політичних процесів, що призводять в остаточному підсумку до нової якості будь-якої системи [1, с. 37]. Трансформаційні процеси частково є керованими, частково відбуваються в процесі самоорганізації системи, тому результат трансформації в цілому не може бути передбачений на початку цього процесу, а є наслідком взаємного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників. Як зазначає Т. Галушкіна, етимологія терміну «трансформація» (від лат. «transformatio» – змінювати) не повністю розкриває його економічну складову та припускає використання синоніма «реформування» [2, с. 30.].

На думку відомого українського дослідника П. Леоненка [3, с. 58.], «трансформація – це не просто пристосування якоїсь системи до умов господарювання, а заміна попередньої економічної системи якісно новою (системна трансформація) чи принаймні значна зміна наявної економічної системи, у результаті якої виникає й починає діяти новий господарський механізм.

Екологічне удосконалення соціально-економічного розвитку систем означає певні прогресивні зміни (внутрішньо-системні, міжсистемні та синергетичні) та перетворення, які мають стратегічний характер з огляду на еколого-орієнтоване цілепокладання економіки національного господарства.

Екологічна модернізація повинна орієнтуватись на підвищення екологічної безпеки виробничих процесів на підприємстві та продукції, яку воно виробляє. Її завдання не можливо вирішити силами окремого підприємства, тут необхідна національна програма екологізації з використанням всіх можливих інструментів державного впливу на суб'єкти господарювання, але підприємства мають бути активними учасниками та ініціаторами екологічної модернізації, в межах власних можливостей та компетенції [4].

Караєва Н. стверджує, що «...на сьогодні основою парадигми сталого розвитку є теорія екологічної модернізації, що об'єднує ідеї «зеленого капіталізму», теорії суспільства ризику та стійкого розвитку». [5].

Основними агентами такої реструктуризації є приватне підприємництво, а також держава й енвайронментальні рухи, хоча ідеологія та соціальні функції останніх змінюються. Держава стає партнером приватного бізнесу і зеленого руху, відмовляючись від директивного бюрократичного регулювання. Її головне завдання – створити сприятливе середовище для проєкологічної діяльності бізнесу, стимулювати його самоорганізацію.

Економічний розвиток економіки слід розглядати як процес для трансформаційних зрушень національної економіки, як системну дію, що забезпечує постійне відтворення еколого-соціо-економічних систем в просторі та часі. Вона характеризується інноваційними змінами у виробничій сфері, сфері споживання та інноваційними змінами у розвитку соціально-економічних відносин.

Список використаних джерел:

1. Платов В.Я., Золотарева С.Е., Платова О.В. Технология стратегического планирования и управления; под ред. В.Я. Платова. М.: Изд. Дом «Дело» РАНХиГС, 2013. 374 с.

2. Галушкіна Т.П., Реутов В.Є., Качаровська Л.М. Стратегічні вектори регіональних трансформаційних зрушень // НАН України, Крим. екон. ін-т, Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Сімф. Фенікс, 2009. 320 с. с. 30.

3. Єщенко П., Гасанов С., Чухно А., Леоненко П. та ін Концепції економічних систем та проблеми їх структурної трансформації /. *Вища школа*. 2003. № 2-3. с. 44-65. с. 58.

4. Бужимська К.О. Теорія модернізації: виникнення, розвиток, сучасний стан. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 2(44). с. 216-227. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/3071/1/216.pdf>.

5. Караєва Н.В., Сегеда І.В. Генезис екологічної парадигми сталого розвитку цивілізації: суцільність та етапи становлення. *Проблеми сталого розвитку національної економіки.* URL: http://economy.kpi.ua/files/files/6_kpi_2010_7.pdf.

Приймак Роман Ярославович
Прокурор Броварської місцевої прокуратури Київської області
Черсак Любов Вікторівна
Студентка групи ФМ-22
Тернопільського національного економічного університету

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Особливої актуальності в умовах ринкової трансформації української економіки набувають питання оптимального формування доходів місцевих бюджетів та виявлення резервів їх зростання.

Доходи місцевих бюджетів в умовах ринкової економіки відіграють важливу роль при забезпеченні суб'єктів економіки фінансовими ресурсами. На цей час унікального значення набуває використання місцевого бюджету, як одного з найбільш дієвих інструментів створення сприятливого фінансового клімату та забезпечення економічної рівноваги на мікрорівні. Тому, одним з найголовніших питань сьогодення в Україні, які потребують розгляду та вирішення, є дослідження проблем формування, виконання та пошуку шляхів вдосконалення системи доходної частини місцевих бюджетів. Цей інтерес виникає тому, що саме місцевий бюджет характеризує рівень соціально-економічного розвитку регіону. Отже, від правильного та послідовного здійснення бюджетного процесу (системи) на місцевому рівні залежить економічна та соціальна стабільність, належний рівень життя населення.

Важливими кроками й тактичними діями у напрямі виявлення, розвитку та забезпечення стабільності джерел формування доходів місцевих бюджетів

має стати розробка фінансовими, податковими, органами місцевого самоврядування й іншими органами влади та впровадження в практику системи практичних заходів щодо удосконалення державою діючого бюджетного і податкового законодавства, які сприятимуть приросту обсягів промислової продукції, залученню інвестицій, не допускаючи значного зростання кредиторської заборгованості, що, у свою чергу, відобразиться у збільшенні питомої ваги власних доходів місцевих бюджетів, відзначиться на фінансових можливостях місцевої влади. Практика формування місцевих бюджетів на основі положень Бюджетного кодексу України вимагає приведення у відповідність до нього діючого нормативно-правового законодавства, прийняття закону про територіальну громаду, визначення нового переліку бюджетних послуг (програм), гарантованих державою, та запровадження системи державних мінімальних стандартів і нормативів, які слід покласти в основу визначення обсягу видатків, здійснюваних за рахунок місцевих бюджетів.

Сьогодні потрібно забезпечити прозорість й послідовність правил і методик визначення напрямів і розмірів підтримки місцевих бюджетів; оцінити фінансово-економічний потенціал районів і міст, податкових ресурсів і дохідної бази місцевих бюджетів на основі регулярної розробки звітних і прогнозних фінансових балансів міст, районів і областей, а також оцінки їхнього податкового потенціалу; сконцентрувати ресурси місцевих бюджетів, що спрямовуються на інвестиції в реальний сектор економіки і соціальну сферу, в рамках бюджету розвитку та довгострокове закріплення порядку розподілу загальнодержавних податків, зборів та інших платежів між бюджетами.

Зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів можливе шляхом децентралізації фіскальних функцій держави, а саме підвищення мотивації органів місцевої влади, закріплення за ними права на пошук власних додаткових джерел залучення фінансових ресурсів. При формуванні дохідної частини місцевих бюджетів децентралізація фіскальних функцій держави, на мою думку, допоможе вирішити цілий комплекс існуючих на сьогодні проблем.

Таких як, спрямовання екологічного податку до загального фонду бюджетів та зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування на постійній основі [1, с.114].

Подальша бюджетна політика на місцевому рівні має бути спрямована на зменшення трансфертів з боку держави та підвищення рівня автономності місцевого бюджету за рахунок раціонального його наповнення місцевими податками та зборами. Роль місцевих бюджетів повинна зростати і стати вагомим джерелом забезпечення потреб місцевого самоврядування.

Останнім часом склалася ситуація, що у структурі власних доходів загального фонду місцевих бюджетів понад 90% належить податковим надходженням. Водночас, у формуванні загальної суми доходів місцевих бюджетів з введенням освітньої та медичної субвенцій суттєво зросла роль трансфертів. Доводиться констатувати, що така ситуація, з однієї сторони, не сприяє підвищенню рівня самодостатності місцевих бюджетів і дозволяє робити висновок про існування негативної тенденції до централізації фінансових ресурсів та звуженні ролі місцевих бюджетів регіонів у економічному житті України. Цілком очевидно, що в силу того, що місцеві органи влади не можуть мати повної фінансової незалежності, тому й виникає потреба у їх додатковому фінансуванні, яке здійснюється за рахунок системи трансфертів.

Впровадження з 2017 року програмно-цільового методу на місцевому рівні допомагає зміцнити та підвищити ефективність бюджетного процесу, передбачає формування й виконання бюджету на прикладі бюджетних програм головних розпорядників бюджетних коштів на довгостроковий та середньостроковий періоди. Метою програмно-цільового методу є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів і результатами їх використання на основі результативних показників (ефективності та якості).

За сучасних умов демократичного розвитку нашої країни постала проблема необхідності пошуку ефективного механізму поповнення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів, місцеві бюджети мають бути достатніми для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування покладених на них повноважень щодо забезпечення населення відповідної адміністративно-територіальної одиниці якісними послугами не нижче від рівня мінімальних соціальних потреб. Лише фінансова незалежність місцевого самоврядування є запорукою можливості самостійного вирішення питань із комплексного фінансового забезпечення економічного та соціального розвитку територіальної громади. Саме тому проблема пошуку додаткових резервів наповнення місцевих бюджетів дедалі стає актуальнішою з урахуванням як позитивного набутого практичного досвіду шляхом введення ефективних місцевих податків і пошуку нових джерел [2. с.802].

Оптимізація системи доходів місцевих бюджетів сприяє ефективному виконанню функцій органів місцевого самоврядування, формуванню сприятливого макроекономічного середовища та забезпеченню належного соціального захисту населення.

Список використаних джерел:

1. Маренич О. М. Система доходів місцевих бюджетів та її розвиток (на прикладі відповідного бюджету) *Економічний простір*. 2019. №143. С.109-120.
2. Коніна М.О., Мрічка А.А. Напрями зміцнення фінансової бази та незалежності органів місцевого самоврядування. *Молодий вчений*. 2016. №12.1 (40) грудень. С.800-803.

Рак Мар'яна Ярославівна
*Провідний спеціаліст відділу містобудування,
архітектури та ЖКГ Золочівської РДА*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Провідне місце в структурі матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування займають підприємства комунальної форми власності. В Україні переважна частина об'єктів комунальної власності належить до сфери житлово-комунального господарства.

Комунальне господарство є важливою складовою економіки України та створює необхідні умови для життєзабезпечення населення та суб'єктів господарювання. Особливе місце в його структурі займають підприємства водопостачання, водовідведення і тепlopостачання, діяльність яких прямо впливає на умови проживання, праці та відпочинку людей. Висока виробнича і соціальна значущість галузі свідчить про надзвичайну важливість питання її фінансового забезпечення. Разом з тим, оцінка сучасного стану підприємств комунального господарства дає підстави зробити висновок про нестачу коштів для фінансування галузі. В останні роки ця проблема ще більше загострилася, значна кількість підприємств взагалі перебувають на межі банкрутства.

Більшість комунальних підприємств виконують роботи, виробляють товари та надають послуги, які є соціально значимими і дотуються з місцевого бюджету. Тому їх менеджмент об'єктивно не зацікавлений в економному витрачанні ресурсів та підвищенні рентабельності своєї діяльності. Особливо монопольне становище соціально значимого комунального підприємства надає менеджменту можливість до зловживань в неефективному розподілі фінансових ресурсів, отриманих з місцевого бюджету.

Рівень розвитку комунальної власності, а також ефективність її використання є факторами, від яких багато в чому залежить якість життя

місцевого населення. Довгий час ключовим питанням управління власністю на муніципальному рівні не приділялося належної уваги, що й призвело до неможливості використання в повному обсязі її економічного потенціалу [1]. Отже, дослідження проблеми фінансового забезпечення підприємств комунального господарства, пошук та обґрунтування шляхів її успішного розв'язання належать до найактуальніших завдань.

За сучасних економічних умов і внаслідок впливу суб'єктивних чинників підприємства житлово-комунального господарства є здебільшого збитковими, що потребує залучення до функціонування цієї сфери приватного сектора. Рівень приватизації комунального майна в Україні такий, що місцеві органи через місцеві бюджети фінансують надання послуг, які по суті є приватними, а не громадськими: будівництво, утримання комунального житла, надання комунальних послуг, оренда соціальних об'єктів. Натомість у сфері нерухомості та надання комунальних послуг не спостерігається суттєвого прогресу ринкових відносин.

Заслужовує на увагу думка М. Гончаренка [2, с. 208] та запропоновані ним шляхи підвищення ефективності функціонування комунальних підприємств. Так, він пропонує варіант підвищення рівня конкурентоспроможності об'єктів комунальної власності, метою діяльності яких є надання послуг соціального характеру. Із метою покращення якості надання ними послуг, фінансування таких об'єктів має базуватися на засадах повного бюджетного забезпечення із суттєвим залученням інвестицій. Із цією метою варто вдосконалити принципи організації місцевими органами незалежної роботи з управління об'єктами соціальної сфери, які передані їм у комунальну власність.

Тому ми вважаємо, що підприємства комунальної власності є основою для задоволення як матеріальних, так і духовних потреб людей (членів відповідної територіальної громади). Це стосується вирішення житлових питань, освіти, охорони здоров'я, комунальних послуг, дозвілля тощо.

Список використаних джерел:

1. Волошенко О.О. Підвищення ефективності управління муніципальною власністю. Державне управління: удосконалення та розвиток. Дніпропетровськ: ДДАЕУ, 2017. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1031>

2. Гончаренко М.В. Підприємства комунальної форми власності в системі фінансового забезпечення сталого розвитку територій. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4. С. 204–211.

Ревуцька Богдана Валеріївна

Державний виконавець Горохівського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

Відповідно до Законів України "Про державну виконавчу службу" та "Про виконавче провадження" державна виконавча служба є органом, на який покладено примусове виконання рішень в Україні. Якісне виконання рішень – один з основних пріоритетів Міністерства юстиції України. Головне територіальне управління юстиції у Волинській області як і більшість територіальних органів юстиції по Україні щороку у процесі своєї діяльності забезпечують примусове виконання судових рішень. Динаміка виконання виконавчих проваджень за 2016-2019 рр., демонструє щорічне їх зменшення (рис. 1).

Як видно із рисунка 1, у 2016 р. у Горохівському районному відділі державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області підлягало до виконання 5 080 виконавчих проваджень. У 2017 р., порівняно із попереднім роком, кількість виконавчих проваджень що підлягали до виконання скоротилась на 10%, або на 503 виконавчих

провадження і склала 4 576. Аналогічний показник у 2018 р. порівняно із попереднім роком також продемонстрував зменшення кількості виконавчих проваджень що підлягали до виконання на 10% та становив 4144. Протягом I півріччя 2019 р. підлягало до виконання 2 634 виконавчих проваджень що підлягали до виконання також скоротилась.

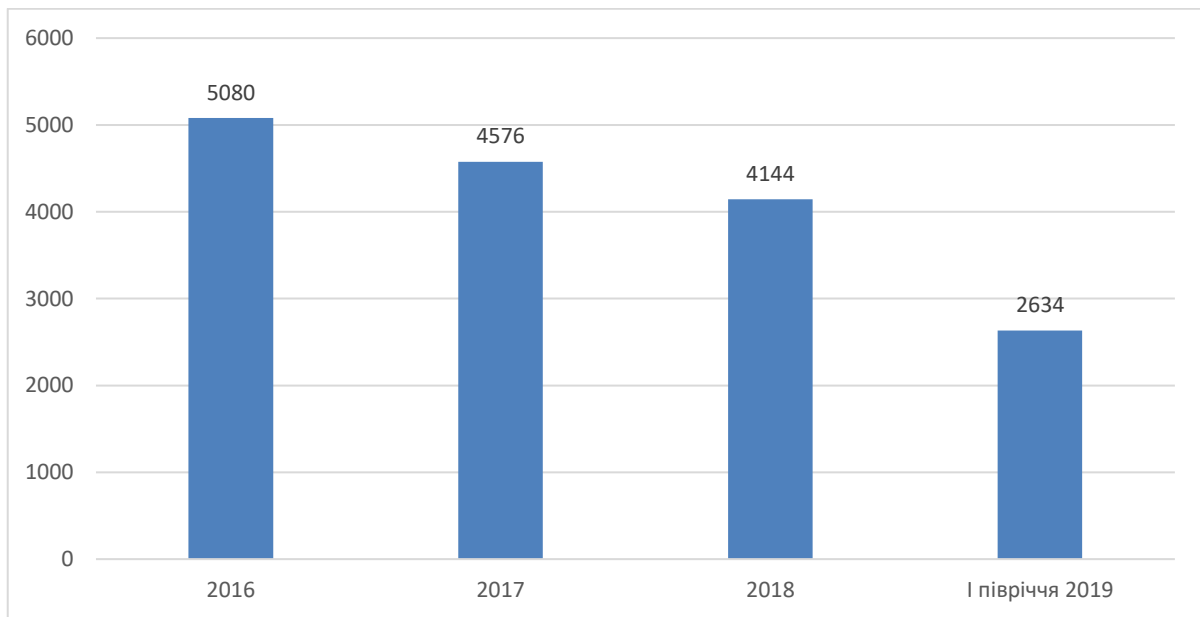

Рис. 1. Динаміка виконання виконавчих проваджень Горохівським районним відділом державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області за 2016-2019 рр.*

**Примітка складено за даними Горохівського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області.*

Щодо сум, на які підлягали до виконання виконавчі провадження, то у 2016 р. їх було на загальну суму 86 273 958 грн. У 2017 р як і кількість виконавчих проваджень що підлягали до виконання зменшилась і загальна сума, на яку потрібно було виконати такі провадження зменшилась на 11 010 363 грн та склала 75 120 206 грн. У 2018 р. загальна сума виконавчих проваджень що підлягали до виконання була меншою на 2 424 075 грн ніж у попередньому звітному періоді та становила 72 696 131 грн. Протягом I

півріччя 2019 р виконавчих проваджень що підлягали до виконання було на загальну суму 58 826 218 грн. (рис. 2).

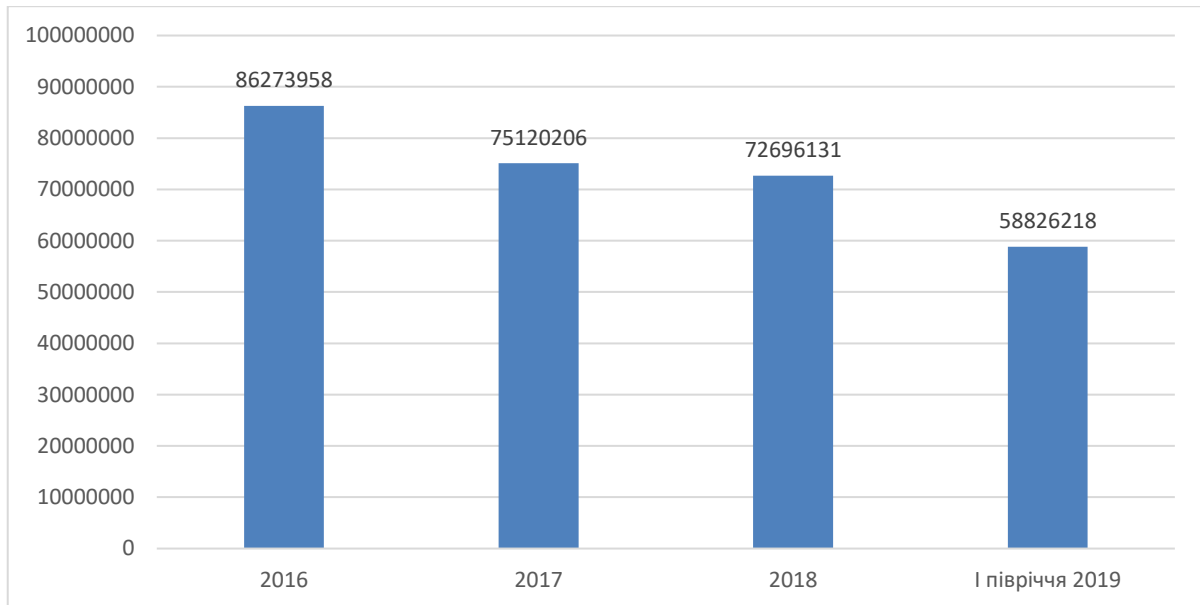

Рис. 2. Динаміка сум на які підлягали до виконання виконавчі провадження у Горохівському районному відділі державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області за 2016-2019 рр., грн.*

**Примітка складено за даними Горохівського районного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області.*

Відзначимо, що не усі виконавчі документи що підлягали до виконання повністю виконуються. у 2016 р. Горохівським районним відділом державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Волинській області завершено 3 281 виконавче провадження на загальну суму 30 376 075 грн., що складає 64,58% та на 821 виконавчий документ менше, ніж у минулому аналогічному звітному періоді. В тому числі фактично виконано 1020 виконавчих проваджень на суму 2 358 124 грн., що на 18 виконавчих документів більше ніж у минулому аналогічному звітному періоді та становить 20%, що на 1,6% більше ніж за минулий звітний період.

Впродовж 2017 р. завершено 2 956 виконавчих проваджень на загальну суму 24 176 664 грн, що складає 64,6 % що на 0,3% більше, ніж у минулому аналогічному звітному періоді. В тому числі фактично виконано 932 виконавчих проваджень на суму 2 534 018 грн, що на 0,3 % більше ніж у минулому аналогічному звітному періоді, та стягнуто 2 534 018 грн, що на 177 709 грн більше, ніж за аналогічний період 2016 року.

2018 рік демонструє зменшення завершених виконавчих проваджень порівняно із попереднім роком до 2 689 виконавчих проваджень, проте порівняно із попереднім роком загальна сума виконавчих проваджень зросла до 27 686 297 грн, що складає 64,9 % що на 0,3% більше, ніж у минулому аналогічному звітному періоді. В тому числі фактично виконано 652 виконавчих проваджень на суму 1 725 380 грн, що на 352 123 грн менше, ніж у минулому аналогічному звітному періоді, та стягнуто 2 799 053 грн, що на 365 035 грн більше, ніж за аналогічний період 2017 року.

За I півріччя 2019 р. відділом завершено 1 146 виконавчих проваджень на загальну суму 19 069 580 грн, що складає 43,5 % що на 1,6% менше, ніж у минулому аналогічному звітному періоді. В тому числі фактично виконано 297 виконавчих проваджень на суму 734 321 грн, що на 4,5 % менше, ніж у минулому аналогічному звітному періоді, та стягнуто 1 673 515 грн, що на 547 266 грн менше, ніж за аналогічний період 2018 року.

На цей час вдалося значно підвищити ефективність виконання судових рішень про стягнення коштів на користь держави. Так, за час роботи нового Уряду стягнуто 758,1 млн грн. при виконанні виконавчих документів про стягнення до бюджету, що на 147,2 млн грн. більше, ніж за аналогічний період 2018 року. Суттєво збільшено показники і по стягненню виконавчого збору. Нам вдалося стягнути 417 млн грн. виконавчого збору, що на 180 млн. грн. більше, ніж за аналогічний період 2018 року. Тобто різниця з минулим роком склала +76% [1].

Загалом, за час роботи нової урядової команди фактично виконано 313,6 тисяч виконавчих документів та стягнуто 2,6 млрд грн. Це на 42,5 тисячі виконавчих документів або 16% більше, ніж за аналогічний період 2018 року [1]. Разом з цим, для того, щоб вирішити проблему невиконання судових рішень, Мін'юст спрощує доступу до професії приватного виконавця. Змінено склад Кваліфікаційної комісії приватних виконавців та Дисциплінарної комісії приватних виконавців та актуалізовано перелік питань автоматизованого анонімного тестування, виключивши логічно некоректні запитання для проведення кваліфікаційного іспиту осіб, які мають намір здійснювати діяльність приватного виконавця. Це допоможе в Україні повноцінно запустити інститут приватних виконавців та залучити компетентних фахівців до системи.

Список використаних джерел:

1. Андрій Гайченко. За 100 днів роботи Уряду в разі збільшився показник виконання судових рішень. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/andrij-gajchenko-za-100-dniv-roboti-uryadu-v-razi-zbilshivsya-pokaznik-vikonannya-sudovih-rishen>.

Ромах Світлана Адамівна

Начальник відділу культури та туризму Чемеровецької селищної ради

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Сфера культури відіграє особливу роль у розвитку українського суспільства, забезпечуючи створення, збереження, поширення і засвоєння загальнолюдських і національних духовно-культурних цінностей. Однак упродовж багатьох років фінансування культури здійснювалося за «залишковим» принципом, що призвело до погіршення фінансового стану закладів культури і мистецтва, скорочення концертно-гастрольної діяльності

театрів, розвалу мереж кінопрокату та книготоргівлі, закриття сільських клубів і бібліотек, руйнування пам'яток історії та культури тощо. Спроби реформування системи фінансування сфери культури за світовими стандартами, запровадження програмно-цільового методу планування видатків направлялися не на розвиток культури, а лише на виживання галузі і не призвели до суттєвих змін. Тому аналіз джерел фінансування сфери культури, визначення основних тенденцій та перспектив їх розвитку є надзвичайно актуальним питанням [1, с.64].

У загальному вигляді джерела фінансування сфери культури поділяються на державні та приватні. Державна підтримка фінансового забезпечення сфери культури включає пряме бюджетне фінансування по точній діяльності закладів, організацій, підприємств культури та мистецтва державної, комунальної, рідше приватної форми власності і цільові трансферти, призначені для фінансування національних довгострокових програм та проектів. До непрямих заходів державної підтримки відносять державні гарантії, кредитні та податкові пільги. Приватне фінансування культури здійснюється шляхом залучення коштів меценатів (корпоративного меценатства та індивідуального пожертвування), спонсорів та в рамках державно-приватного партнерства. В Україні існує система переважно державної підтримки фінансового забезпечення сфери культури, яка складається з прямого та непрямого бюджетного фінансування.

Місцеві бюджети спрямовують на фінансування культури і мистецтва значно більшу частину видатків, ніж державний бюджет. Це пояснюється структурою витрат місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України.

Видатки з Державного бюджету на фінансування культури і мистецтва є відображенням не тільки соціально-економічного становища держави, а й спроможності керівництва Міністерства культури України відстоювати інтереси сфери культури.

Основними недоліками прямого бюджетного фінансування є розмитість пріоритетів, наявність значної кількості державних програм та заходів, що фінансуються з держбюджету, незначна роль конкурсних механізмів у

фінансуванні конкретних програм, нестабільність загального розподілу витрат, переважання видатків утримання над видатками розвитку, недофінансування сфери культури, недотримання фінансової дисципліни і раціональності в забезпеченні реалізації фінансової діяльності держави.

Непряме бюджетне фінансування сфери культури в Україні не отримало такого значного поширення, як у розвинутих країнах, де держава забезпечує податкові й кредитні пільги як самим закладам культури та мистецтва, так і організаціям, що надають їм фінансову підтримку.

В умовах недостатнього фінансування з державного бюджету зростає роль власних надходжень державних і комунальних закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю. Більше третини видатків покриваються із власних доходів закладів культури, оскільки державне бюджетне фінансування виявляється нижчим за заплановане. Утім, непоодинокі випадки, коли органи державної влади гальмують або навіть блокують використання зазначених коштів на спеціальних рахунках в системі держказначейства, що унеможлиблює ефективну роботу із позабюджетними джерелами фінансування для забезпечення нагальних потреб закладів культури [2].

Залучення недержавних коштів у культуру і мистецтво має багатовікові традиції, однак важливе значення має модель її фінансування з боку держави, обумовлена національними традиціями, особливостями законодавства та іншими факторами. Незважаючи на існування різних підходів і різних моделей фінансування культури з боку держави, простежується важлива схожість – це відношення до культури як до чинника духовного та економічного розвитку суспільства. Внаслідок цього численні організації у сфері культури входять в єдиний економічний сектор, що вимагає до себе уваги і комплексного підходу, як від держави, так і з боку приватного капіталу.

Політична та економічна стабілізація в Україні сприятиме залученню приватних джерел фінансування в розвиток культури. Утім, цього замало:

шляхом співпраці влади, бізнесу та громадянського суспільства необхідно створити умови в країні для розвитку культури в ринкових умовах.

Представники влади на сьогодні вже заявили про готовність до проведення системного реформування всіх складових життєдіяльності країни. Зокрема, Комітет Верховної Ради України з питань культури та духовності презентував проект нової Концепції реформування культурної сфери в Україні. Серед основних напрямів реформи зазначається й про зміну базових принципів залучення коштів для фінансування культури: широке використання недержавних коштів для підтримки галузі та створення передумов для появи і функціонування нових культурних об'єктів та явищ. Щодо приватних джерел фінансування сфери культури, то тут важливу роль відіграють меценатство, спонсорство та державно-приватне партнерство. Меценатство є різновидом благодійної діяльності й відрізняється від благодійництва специфічними соціальними й культурними цілями. Через меценатську діяльність здійснюється некомерційна підтримка діяльності закладів, організацій підприємств культури, окремих митців та мистецьких проєктів. Водночас приватні особи та компанії мають змогу формувати позитивний імідж та демонструвати політику соціальної відповідальності підприємств культури, окремих митців та мистецьких проєктів. Водночас приватні особи та компанії мають змогу формувати позитивний імідж та демонструвати політику соціальної відповідальності.

Важливе місце серед приватних джерел фінансування культури посідає спонсорство, яке відповідно до чинного законодавства України визначається як добровільна матеріальна, фінансова, організаційна та інша підтримка фізичними та юридичними особами будь-якої діяльності з метою популяризації виключно свого імені, найменування, свого знака для товарів і послуг [3].

Важливим напрямком впровадження соціальної відповідальності бізнесу, безперечно, є галузь культури і мистецтва, яка завжди страждала від недофінансування, а тим більше – в часи економічних негараздів. Водночас, світовий досвід показує, що за умов ринкової економіки сфера культури не

може і не повинна розраховувати лише на державне фінансування. У країнах Європейського Союзу існує розгалужена система залучення додаткових джерел фінансування культурної сфери, адже скорочення бюджетних видатків на культуру та залучення позабюджетних коштів стало характерною тенденцією останніх десятиліть у більшості європейських країн

Галузь культури і мистецтва в сучасних умовах характеризується відсутністю дієвих механізмів управління, що дають змогу залучати до цього сектору економіки значні обсяги фінансових ресурсів, оскільки органами законодавчої влади не створені дієві нормативно-правові засади, що дають змогу ефективно взаємодіяти суб'єктам господарювання культурного комплексу України з фінансовими, банківськими структурами, лізинговими компаніями, організаціями інших галузей народного господарства. Однак, на нашу думку, найбільш істотним фактором, здатним значним чином вплинути на підвищення ефективності інвестиційних процесів у сфері культури в Україні, є наявність висококваліфікованих фахівців, які мають необхідний рівень знань для ефективної діяльності у сфері культури в умовах посиленої конкуренції.

Наразі в Україні слабо розвинені механізми залучення позабюджетних коштів на розвиток культури, а бюджетна підтримка орієнтована переважно на державні та комунальні заклади культури. Водночас існує необхідність підтримки діяльності культурних організацій різних форм власності (громадських, приватних) та адаптації бюджетних установ до роботи у ринкових умовах.

Список використаних джерел:

1. Дубок І.П. Джерела фінансування сфери культури в Україні та напрями їх розширення. *Вісник НАДУ*. 2015. №2. с.63-70
2. Гриценко О. А., Солодовник В. В. Шляхи удосконалення фінансування культури в Україні : аналіт. записка. URL: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2004_1.php.

3. Про рекламу : Закон України від 3 лип. 1996 р. № 270/96-ВР. URL:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр>

Рудик Олександр Володимирович

*Головний спеціаліст-інспектор відділу
державного архітектурно-будівельного контролю ТМР*

Сисюк Андрій Григорович

*Головний спеціаліст надання адміністративних послуг – інспектор відділу
архітектурно-будівельного контролю ТМР*

КОНТРОЛЬНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ АРХІТЕКТУРНО- БУДІВЕЛЬНОЇ ІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ

Сфера житлового будівництва та містобудування є однією із найпривабливіших сфер інвестування в Україні, а ринок будівництва – одним із найпотужніших сегментів української економіки. Разом з тим подальший розвиток ринку будівництва потребує, перш за все, формування і вдосконалення системи регулювання та контролю за усіма процесами, що відбуваються на ньому. Адже за своєю сутністю ринок будівництва має приваблювати інвесторів своєю законністю, прозорістю та чесністю. У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання реагування державних органів, що здійснюють функції контролю, щодо запобігання та припинення правопорушень у сфері містобудівної діяльності.

Провідне місце в системі державних органів, що здійснюють контроль у сфері містобудівної діяльності, належить Державній архітектурно-будівельній інспекції України.

Відповідно до Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України, затвердженого Постановою КМУ від 09.07.2014р. № 294 [162], Державна архітектурно-будівельна інспекція України (Держархбудінспекція) є центральним органом виконавчої влади, який реалізує

державну політику з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду. Діяльність цього органу спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.

Отже, метою створення ДАБІ є реалізація державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду. При цьому, відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р. № 3038-VI, який розрізняє поняття «контроль» і «нагляд», метою цього контролю, є здійснення заходів, спрямованих на дотримання замовниками, проектувальниками, підрядниками та експертними організаціями вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил під час виконання підготовчих та будівельних робіт. Водночас державний архітектурно-будівельний нагляд передбачає здійснення заходів, спрямованих на дотримання уповноваженими органами містобудування та архітектури, структурними підрозділами Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад з питань державного архітектурно-будівельного контролю, іншими органами, що здійснюють контроль у сфері містобудівної діяльності, вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил під час провадження ними містобудівної діяльності [1].

Відповідно до Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України [2], завданнями її діяльності є реалізація державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, а саме: внесення на розгляд Віце-прем'єр-міністра України – Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства пропозицій щодо забезпечення формування державної політики з питань, що належать до сфери діяльності Держархбудінспекції; здійснення державного контролю та нагляду за дотриманням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів

і правил; виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві, ліцензування у визначених законодавством випадках.

ДАБІ є центральним органом виконавчої влади, утвореним з метою реалізації державної політики з питань державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду, змістом діяльності якого є виконання контрольно-наглядових повноважень, спрямованих на виявлення, попередження та припинення правопорушень у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил під час провадження містобудівної діяльності, а також на притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності з метою забезпечення як прав окремої людини, так й інтересів держави та суспільства у цілому.

Окрім здійснення архітектурно-будівельного контролю, ДАБІ України надає громадянам дозвільні та реєстраційні послуги, зокрема: у визначених законодавством випадках видає дозволи на виконання будівельних робіт, відмовляє у видачі таких дозволів, анулює дозволи на виконання будівельних робіт; веде єдиний реєстр отриманих повідомлень про початок виконання підготовчих та будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про початок виконання підготовчих і будівельних робіт, виданих дозволів на виконання будівельних робіт, зареєстрованих декларацій про готовність об'єкта до експлуатації та виданих сертифікатів, повернених декларацій та відмов у видачі таких дозволів і сертифікатів, а також реєстр виданих ліцензій провадження господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури; реєструє повідомлення про початок виконання підготовчих та будівельних робіт; приймає в установленому порядку в експлуатацію закінчені будівництвом об'єкти (видає відповідні сертифікати, реєструє декларації про готовність об'єкта до експлуатації та повертає такі декларації) тощо [2].

Надання електронних адміністративних послуг таких як, повідомлення про початок виконання підготовчих робіт, повідомлення про початок будівельних робіт, декларації про готовність об'єкта до експлуатації стало значним кроком на шляху досягнення відкритості та прозорості у роботі ДАБІ.

Окрім того, на сайті розміщуються реєстри виданих ліцензій та дозвільних документів. Слід акцентувати, що вся інформація, розташована на сайті, є доступною для осіб з вадами зору.

Система архітектурно-будівельного контролю за час свого існування в Україні зазнала змін, спрямованих на вдосконалення його здійснення. На даний час органи будівельного контролю мають значні владні повноваження по відношенню до суб'єктів будівельної галузі, система державного контролю у сфері будівництва є централізованою. У зв'язку з цим, очевидна необхідність реформування даної галузі та через передачу функцій на нижні рівні. За умов децентралізації повноваження у сфері архітектурно-будівельного контролю було делеговано місцевим органам виконавчої влади, що сприятиме підвищенню ефективності виконання положень Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» в частині контролю за дотриманням законодавства у сфері містобудівної діяльності, вимог будівельних норм, державних стандартів і правил, положень містобудівної документації всіх рівнів, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування, проектною документації. До того ж, передача функцій на місця сприятиме максимальному наближенню послуг щодо отримання дозвільних документів до суб'єктів господарювання та подальшому вдосконаленню дозвільної системи у сфері будівництва.

Список використаних джерел:

1. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
2. Про затвердження Положення про Державну архітектурно-будівельну інспекцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.07.2014 № 294. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/294-2014-п>.

Саванець Віктор Романович

Заступник начальника управління - начальник відділу адміністрування ПДВ

управління податків та зборів з юридичних осіб

ГУ ДФС у Тернопільській області

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що введення в дію в 2015 році системи електронного адміністрування податку на додану вартість (далі - СЕА ПДВ) вплинуло на певні важливі етапи його справляння. Податок на додану вартість є бюджетоформуючим, оскільки складає 40 % від загальної суми доходів Державного бюджету України.

Метою даної роботи є висвітлення особливостей запровадження та визначення певних неузгодженостей, розкриття деяких проблемних аспектів, які стосуються дії СЕА ПДВ.

Під СЕА ПДВ варто розуміти технічний засіб, який зосереджений на забезпеченні обліку адміністрування ПДВ. Система передбачає використання електронного рахунку, який є головною складовою СЕА ПДВ. Основна мета впровадження - безперервний контроль за формуванням та відшкодуванням ПДВ [1].

Основним нововведенням стало запровадження на законодавчому рівні абсолютно нового поняття: реєстрація податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі - ЄРПН), в якій загальна сума податку не перевищує суму, обчислену відповідно до п.200 1.3 ст.200 Податкового кодексу України [3].

У рамках проведення податкової реформи СЕА ПДВ в Україні було запроваджено зміни згідно Закону України від 28 грудня 2014 р. № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих

актів України щодо податкової реформи», яким були внесені зміни до Податкового кодексу України в частині його доповнення статтею 201¹ «Електронне адміністрування податку на додану вартість» [2].

Адміністратором даної системи електронного адміністрування виступає Державна податкова служба України.

У багатьох іноземних державах запровадження електронного адміністрування пройшло досить успішно, тому Україна поклала великі надії на дану систему. Дійсно, коли в Азербайджані ввели електронні рахунки податкові надходження збільшились вдвічі, такий же ефект був у Болгарії. Успішно використовують електронне адміністрування податків такі країни як: Таджикистан, Тайвань, Румунія та багато інших [4]. Передбачалось, що використання електронного адміністрування значно скоротить тіньовий сектор економіки. Але, все ж таки, є не правильним порівнювати результати діяльності системи з наведеними країнами, адже потрібно враховувати різну економічну, політичну та соціальну ситуацію країни для запровадження таких систем. Тому не варто очікувати такої ж віддачі в нашій державі.

Беручи до уваги суттєві зміни в системі адміністрування податку на додану вартість, неготовність платників податків до введення системи адміністрування і з врахуванням змін внесених до Податкового кодексу України, ця система вводилась поетапно: у пробному режимі - з 1 січня до 1 липня 2015, а на постійній основі з 1 липня 2015 року.

Державна податкова служба України спільно з Державною казначейською службою України визначають: періодичність, структуру та формат обміну інформацією і реєстрами платників податку, які є необхідні для забезпечення діяльності СЕА ПДВ.

Незважаючи на те, що СЕА ПДВ є електронним сервісом, однак на практиці мають місце наступні випадки:

- штучне втручання у формування відомостей в СЕА ПДВ;
- затримки у реєстрації податкових накладних;

- проблеми подання уточнюючих розрахунків, а саме своєчасність збільшення суми до сплати;

- несвоєчасне списання коштів з ПДВ-рахунку до бюджету;

Проаналізувавши введення в дію СЕА ПДВ, можна зробити загальний висновок, що процес адміністрування на етапі її впровадження не вирішив усіх проблем, однак є взагалі позитивним кроком, що забезпечує більш прозоре адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Грицюк А.Г. Перспективи попередження зловживань з ПДВ запровадженням спеціальних рахунків. *Форум права*. 2011. № 3. С. 178-185.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index (дата звернення: 27.01.2020)

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19> (дата звернення: 27.01.2020)

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-У (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 27.01.2020)

4. Сокотенюк С.М. Особливості прийняття та застосування електронного адміністрування ПДВ в Україні. *Ефективна економіка*. 2016. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4859> (дата звернення: 27.01.2020)

Садовська Олена Олександрівна

Головний спеціаліст-економіст відділу збирання, введення і контролю даних соціальної статистики та роботи з постачальниками адміністративних даних управління збирання, введення і контролю даних статистичних спостережень, взаємодії з респондентами та роботи з постачальниками адміністративних даних Головного управління статистики у Волинській області

СУТНІСТЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах реалізації довгострокових перетворень, визначених стратегією розвитку України, євроінтеграційних прагнень держави, а також досягнення Україною Цілей розвитку все більшої актуальності набуває інститут малого бізнесу як основа майбутньої економічної безпеки держави. Саме тому приділення належної уваги з боку держави умовам розвитку малого бізнесу є передумовою формування розвиненого конкурентного середовища, імплементації інноваційно-інвестиційної моделі прискореного розвитку як окремих галузей та економіки в цілому на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Питання розвитку малого бізнесу має надзвичайну важливість, зокрема, у зв'язку з членством України в Світовій організації торгівлі. Вступ нашої держави до цієї організації створив значні можливості для українських товаровиробників, спростивши, зокрема, доступ до світових ринків, розширивши споживчий асортимент та полегшивши доступ до іноземних технологій. Поряд із цим ступінь конкуренції на вітчизняному ринку надалі зростатиме. Через те, що на ринок України усе більше проникатимуть міжнародні компанії, важливим є ступінь готовності вітчизняних підприємств. Пріоритетом має бути забезпечення конкурентоспроможності українського бізнесу як на території нашої держави, так і на світовій арені [1, с. 4].

В економічній літературі до цього часу немає чіткого розмежування між поняттями бізнес та підприємництво. Досить часто їх ототожнюють. Окремі

автори вважають, що «бізнес» є категорією значно ширшою, аніж «підприємництво». Такий підхід пояснюється тим, що він охоплює всі відносини, що можуть виникнути між усіма учасниками ринку, включаючи не тільки підприємців, але і споживачів, працівників та органи публічної влади. Відповідно, підприємництво розуміють як активний елемент бізнесу, який є самостійною ініціативною діяльністю, що здійснюється на власний розсуд та ризик і під свою майнову відповідальність громадянами, об'єднаннями громадян з метою отримання прибутку [2, с. 41]. При цьому воно включає в себе діяльність лише підприємця, а не всіх учасників ринку.

Відповідно до іншого підходу, категорія «підприємництво» є ширшою, ніж «бізнес». Підприємництво – це самостійна (за рахунок власних коштів) систематична інноваційна діяльність громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик із метою отримання підприємницького доходу (надприбутку). При цьому поняття «бізнес» поєднується з такою дефініцією: це діяльність будь-яких малих підприємств та окремих громадян (фізичних осіб) з метою одержання прибутку [3]. Таким чином, бізнесом не завжди можна вважати діяльність, що пов'язана з ризиковістю чи інноваційністю.

Третій підхід ототожнює ці два поняття, вважаючи їх синонімами. Відповідно до Економічної енциклопедії, підприємництво – самостійне організаційно-господарське новаторство на основі використання різних можливостей для випуску нових або старих товарів новими методами, відкриття нових джерел сировини, ринків збуту тощо з метою отримання прибутків і самореалізації власної мети [4, с. 102]. У свою чергу, бізнес трактується як підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, що не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку [4, с. 723]. Навіть у вітчизняному законодавстві терміни «бізнес» та «підприємництво» ототожнюються.

Різноманіття підходів та поглядів науковців виникає через недосконалість та багатозначність перекладу англійського слова *business*, оскільки воно може означати як справу, купівлю, комерційне або виробниче підприємство, так і

комерційну практику або політику окремого підприємця чи всієї фірми [3]. У цілому можна обґрунтовано стверджувати, що бізнес є ширшим поняттям, ніж підприємництво, оскільки охоплює сукупність відносин усіх учасників аграрного сектора економіки.

Список використаних джерел:

1. Фоміна К. Конкуренентоспроможність АПК в контексті євроінтеграційних процесів України. *Правовий тиждень*. 2008. № 22.
2. Підприємницька діяльність та агробізнес : підручник / за ред. М. М. Ільчука, Т. Д. Іщенко. Київ : Вища освіта, 2006. 543 с.
3. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. 4-те вид. Київ : Т-во «Знання», 2008. 302 с.
4. Економічна енциклопедія : у 3 т. / Гаврилишин Б. Д. (голова ред. ради) та ін. Т. 1 / відп. ред. Мочерний С. В. Київ : ВЦ «Академія», 2002. 864 с.

Солодова Ольга Миколаївна

Головний спеціаліст-економіст відділу збирання, введення і контролю даних соціальної статистики та роботи з постачальниками адміністративних даних управління збирання, введення і контролю даних статистичних спостережень, взаємодії з респондентами та роботи з постачальниками адміністративних даних Головного управління статистики у Волинській області

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНИХ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах перманентності розвитку кризових явищ економічної системи України особлива увага приділяється проблемам виконання місцевих бюджетів. Virішення економічних та соціальних завдань щодо покращення матеріального

добробуту населення, надання якісних суспільних благ залежить від фінансових можливостей органів місцевого самоврядування та ефективного управління бюджетними коштами. Проте фінансовий стан місцевих бюджетів характеризується нестачею власних дохідних джерел, високою залежністю від державного бюджету, відсутністю стимулів у додатковому отриманні доходів і економному витрачанні бюджетних коштів.

Місцеві бюджети є важливим елементом бюджетної системи держави. Однією з найважливіших проблем організації бюджетних відносин на місцевому рівні є невідповідність видатків дохідним надходженням. Недостатність власних стабільних доходів місцевих бюджетів, яка не сприяє соціально-економічному розвитку регіонів, зумовлена такими обставинами:

- низьким рівнем обґрунтованості та прогнозованості дохідної частини місцевих бюджетів [4, с. 1280];
- концентрацією фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих питань регіонів;
- високим рівнем централізації бюджетних ресурсів;
- невирішеністю питання подолання заборгованості між бюджетами різних рівнів за взаємними розрахунками;
- тенденцією здійснення видатків з місцевих бюджетів без відповідного підкріплення дохідними джерелами, що приводить до дотаційності місцевих бюджетів.

В Україні понад 90% усіх бюджетів дотаційні. Водночас аналіз виконання місцевих бюджетів за офіційними трансфертами свідчить про його постійне недовиконання [1]. Така практика приводить до стабільного недофінансування власних потреб органів місцевого самоврядування, нестачі коштів для виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ, оплати інших видатків, пов'язаних із поточною діяльністю.

Надання міжбюджетних трансфертів в обсягах, які не забезпечують річну потребу в коштах відповідних закладів бюджетної сфери, свідчить про

недотримання вимог ст. 66 та ст. 67 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні». Зазначеними статтями визначено основи збалансування місцевих бюджетів та фінансового забезпечення витрат, пов'язаних зі здійсненням органами місцевого самоврядування повноважень органів виконавчої влади [2].

Зростаюча роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів супроводжується одночасним збільшенням рівня дотаційності таких бюджетів та зниженням фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Остання завжди буде формальною, якщо залишатиметься фінансова залежність від центру. Головною ознакою фінансової незалежності є володіння і самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, обсяг яких відповідає функціям і завданням місцевих органів влади [3, с. 364].

З огляду на практику застосування міжбюджетних трансфертів вони виконують у вітчизняній практиці не лише регулюючу функцію, але є головним засобом фінансового забезпечення потреб більшості територіальних спільнот. Тому актуальною є необхідність зменшення обсягів трансфертів і збільшення обсягів власних доходів місцевого самоврядування.

Виявлені проблеми у процесі фінансового забезпечення місцевих бюджетів зумовлюють необхідність їх модернізації шляхом підвищення ефективності формування та використання обмежених бюджетних ресурсів, зміни пріоритетів бюджетної політики, реформування бюджетних відносин.

Для збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів, зменшення залежності від фінансової допомоги, досягнення збалансованості бюджетів, підвищення ефективності управління місцевими фінансами необхідно:

- 1) чітко закріпити бюджетні повноваження і відповідальність органів влади різних рівнів під час формування доходів;
- 2) зменшити вертикальний і горизонтальний фіскальні дисбаланси шляхом передання до місцевих бюджетів достатніх джерел доходів, адекватних видатковим потребам місцевого самоврядування;

3) вдосконалити механізм міжтериторіального фінансового вирівнювання. Перерозподіл доходів між бюджетами одного рівня необхідно здійснювати завдяки визначенню обґрунтованого нормативу бюджетної забезпеченості кожної території з урахуванням її економічного, соціального, природного й екологічного стану. Обчислення згаданих показників дасть змогу визначити об'єктивний розмір фінансових ресурсів для задоволення соціально-економічних потреб регіону;

4) здійснювати послідовну і виважену державну регіональну політику, спрямовану на зменшення значних відмінностей в економічному розвитку територій;

5) підвищити превентивні заходи та посилити контроль стосовно порушення бюджетного законодавства у сфері мобілізації доходів до місцевих бюджетів.

Список використаних джерел:

1. Висновки Рахункової палати України про виконання Державного бюджету України за 2012–2018 рр. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/602600?cat_id=34761.

2. Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» (із змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

3. Сидор І.П. Міжбюджетні трансферти в системі доходів місцевих бюджетів: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 32. С. 363-370.

4. Шулюк Б.С. Проблеми виконання місцевих бюджетів України. *Економіка і суспільство*. 2017. № 3. С. 1279-1282.

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У найбільш загальному вигляді митне регулювання це регулювання питань, пов'язаних із виконанням митних формальностей, зокрема, встановленням митних платежів, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України тощо [1]. Аналогічно трактується сутність митного регулювання в законодавстві України: «Митне регулювання – регулювання питань, пов'язаних із встановленням мит та інших податків, що справляються при переміщенні товарів через митний кордон України, процедурами митного контролю, організацією діяльності органів митного контролю України [2].

Митне регулювання будь-якої держави пов'язана із регулюванням її зовнішньоекономічних зв'язків. Функціонування ефективної економічної системи господарювання неможливе без активних зовнішньоекономічних зв'язків держави. Зовнішньоекономічні зв'язки – це міжнародні господарські, торговельні, політичні відносини, що включають до себе обмін товарами, різні форми економічного, науково-технічного співробітництва, спеціалізацію, кооперацію виробництва, надання послуг та спільне підприємництво [3, с.6].

Ефективно діюча система митного регулювання є основною умовою для проведення Україною дієвої та цілісної митної політики, а також вирішення органами доходів і зборів завдань щодо забезпечення економічної безпеки держави. В сучасних умовах митне регулювання є не лише інструментом загальної економічної політики на національному рівні, але й об'єктом регулюючої діяльності міжнародних організацій та інтеграційних об'єднань країн. Їх діяльність спрямована на створення загальних принципів, методів, правил митного регулювання з метою запобігання перешкод для розвитку

міжнародної зовнішньої торгівлі, що обов'язково слід враховувати при розробці вітчизняних нормативно-правових актів щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

На практиці забезпечення економічної безпеки країни здійснюється шляхом реалізації відповідної соціально-економічної, в тому числі митної політики, в межах якої формується система митного регулювання. Вплив держави в особі органів доходів і зборів на інші суб'єкти митних відносин шляхом застосування митних інструментів (економічне та адміністративне регламентування), запускає механізм митного регулювання [4, с.114].

Сьогодні відбувається підвищення рівня відкритості та взаємозалежності національних економік різних країн, формування нового економічного простору, в якому змінюється галузева і регіональна структури. В таких умовах необхідно розробляти та реалізувати на практиці заходи, покликані забезпечувати безпеку держави у сфері її зовнішньоекономічної діяльності під час руху товарів, капіталу та послуг з мінімальним (оптимальним) втручання державних контролюючих органів в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання. У першу чергу це буде стосуватись запровадження процесів автоматизації та адаптації до вітчизняних економічних реалій нових технологій митного контролю. Саме необхідність пошуку балансу у сфері забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі призвела до радикального переосмислення принципів та підходів здійснення державного контролю в сфері міжнародної торгівлі та зовнішньоекономічної діяльності.

У процесі практичної реалізації заходів щодо удосконалення митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності необхідно враховувати потенційні загрози економічній безпеці національної економіки; досліджувати рівень економічної обґрунтованості застосування спрощення митних процедур; оцінювати ефективність функціонування системи забезпечення економічної безпеки національної економіки в сфері зовнішньоекономічної діяльності України.

Список використаних джерел:

1. Віртуальна енциклопедія Вікіпедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Про зовнішньоекономічну діяльність Закон України від 16.04.1991 № 959-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/15387>
3. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / К.Ю. Величко, В.О. Козуб, Л.Л. Носач, Л.О. Чернишова, О.І. Печенка. Харків: Видавництво «Форт», 2017. 221 с.
4. Бережнюк І. І. Місце митної системи в забезпеченні національної безпеки України. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку»*. Серія «Економіка». Т. XVIII, Вип. 301. Маріуполь, ДонДУУ, 2017. с. 114–119.

Тихоліз Тетяна Володимирівна

Заступник начальника управління освіти, культури, молоді і спорту, праці і соціального захисту населення; начальник відділу освіти Зборівської міської ради Тернопільської області

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Освіта – суспільне явище, яке впливає на всі сфери економічного життя суспільства та є вагомим елементом на шляху досягнення високих темпів економічного зростання і добробуту суспільства. Ця сфера займається формуванням знань і вмінь молодого покоління, його вихованням підготовки кадрів. Розбудова сучасної української держави, орієнтованої на високі європейські стандарти, висуває особливі вимоги до діяльності системи освіти, оскільки виникає потреба у чималій кількості спеціалістів, здатних здійснювати

технічне, економічне та організаційне управління. У зв'язку з цим не викликає сумнівів актуальність фінансування освіти в сучасних умовах.

Аналіз значення освіти в сучасному житті та стан української системи освіти дозволяє зробити висновок про необхідність кардинальних змін в існуючій на нинішній момент системі освіти. Нажаль, в умовах економічної кризи, фінансування освіти і науки в повномасштабному обсязі здається неможливим. Саме тому, проблема об'єктивного визначення обсягів фінансування освіти є актуальною, оскільки на часі залишаються важливими питання проведення реформ у системі освіти, створення владою передумов для раціонального використання коштів освітньої субвенції і забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні вимог європейських стандартів [1].

Сучасні умови економіко-політичної нестабільності негативно вплинули на розвиток системи освіти на всіх рівнях, у тому числі на місцевому: відбулось скорочення реальних доходів і зниження економічної активності користувачів освітніх послуг, зменшення реальних бюджетних надходжень і обмеження витрат відповідних навчальних закладів на розвиток освітньої, наукової, господарської діяльності, зниження стимулювання праці викладацького складу, що в майбутньому може призвести до неякісного викладання навчальних дисциплін, гальмування розвитку освітньої діяльності. Незважаючи на збільшення бюджетних видатків на освіту (з 6,3% ВВП у 2009 р. До 6,6% у 2018 р.), ефективність їх використання була і залишається дуже низькою. Понад 70% цих коштів спрямовуються не на освітні потреби, а на зарплату та комунальні платежі. Разом з тим забезпеченість українських шкіл сучасними засобами навчання становить ледь третину від реальної потреби. Розподіл фінансових потоків між школами залежить від кількості учнів, що там навчаються, при цьому не враховуються інші важливі критерії: приміром, стан приміщень закладів освіти [2].

Державним бюджетом на 2019 рік передбачено уже традиційне збільшення видатків на середню освіту. Освітня субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам становить 69,6 млрд. грн., що на 13% більше за її

обсяг попереднього року. За оцінкою Асоціації міст України (АМУ), збільшено цю статтю видатків передусім завдяки вдосконаленню формули розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами. З минулого року кошти виділяють залежно від рівня наповнюваності шкільних класів.

Постановою Уряду в лютому 2019 року внесено зміни до формули розрахунку заробітних плат працівників інклюзивно-ресурсних центрів, а також збільшено кількість ставок асистентів учителів, враховано поділ класів на групи при вивченні окремих предметів. Водночас, дані про кількість учнів все ще беруться станом на 1 вересня поточного бюджетного року. За висновком АМУ, якщо ж використовувати дані року, що передує плановому бюджетному періоду, можна уникнути проблеми недофінансування освітньої субвенції [3].

Уперше закладено субвенції місцевим бюджетам на створення та ремонт спортивних комплексів при загальноосвітніх навчальних закладах (150 млн. грн.), а також на заходи для підвищення якості освіти (1,5 млрд. грн.). Уряд затвердив постанову щодо порядку та умов надання субвенції на підвищення якості освіти із значним запізненням — у квітні 2019 року. Відповідно до Бюджетного кодексу України (ч. 2 ст. 97), порядок та умови надання вперше призначеної субвенції мають бути визначені не пізніше 30 днів з дня набуття чинності державного бюджету, тобто це потрібно було зробити до 30 січня 2019 року. Також у бюджеті на 2019 рік передбачено 2,3 млн. грн. на створення Служби освітнього омбудсмена.

Попри позитивні аспекти бюджетного фінансування галузі освіти у 2019 році все ж таки залишається ряд проблемних моментів, що передбачають необхідність визначення напрямів оптимізації видатків місцевих бюджетів на освіту. Зокрема,

– забезпечення ефективного розподілу видатків місцевих бюджетів на освіту у обсягах, достатніх для функціонування та розвитку освітніх закладів, враховуючи стан їхньої матеріально-технічної бази, а також можливості відтворення потенціалу науково-педагогічних кадрів та розвитку науки;

– посилення контролю та здійснення систематичного аналізу щодо цільового використання бюджетних коштів на освіту на місцевому рівні, забезпечення дієвих механізмів громадського контролю за їх витрачанням;

– удосконалення методів визначення обсягів фінансування закладів освіти та розробка нормативів фінансування із урахуванням мінімальних соціальних стандартів, які дозволять встановити нижню межу обов'язкового фінансового забезпечення розвитку освіти;

– удосконалення механізму фінансування освіти в Україні із урахуванням світового досвіду, зокрема за рахунок переходу на багатоканальне фінансування, прийняття рішучих заходів щодо збільшення та диверсифікації джерел фінансування освіти на місцевому рівні, оптимізації структури видатків місцевих бюджетів на освіту.

Таким чином, в сучасних умовах фінансування освіти за рахунок коштів місцевих бюджетів вимагає кардинального вдосконалення. Оскільки, вітчизняна система бюджетного фінансування освітніх послуг не вирішує ключових завдань щодо перерозподілу ресурсів на користь тих, хто найбільше їх потребує. Тому нагальним постає питання щодо подальшого реформування механізму здійснення видатків місцевих бюджетів на освіту з метою дотримання визначених пріоритетів у реалізації бюджетної політики на місцевому рівні.

Список використаних джерел:

1. Александрова Г.М. Проблеми фінансування освіти на місцевому рівні. *Інтелект XXI*. 2015. № 3. С. 56-69.

2. Глущенко Ю. А. Оптимізація видатків місцевих бюджетів України в системі

місцевого самоврядування. Теорія та практика державного управління. 2015, Вип.3, С.140-149.

3. Бюджет на освіту в 2019 році: 70 мільярдів на НУШ і 35 мільярдів на кадри. URL: <https://osvitoria.media/news/proanalizuvaly-byudzheth-na-osvitu-na-2019-rik-70-mlrd-na-nush-ta-30-mlrd-na-kadry/>

Тиш Василь Іванович

Заступник начальника управління – начальник відділу адміністрування баз даних та супроводження інформаційних систем управління інформаційних технологій ГУ ДПС у Тернопільській області

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Активний розвиток інформатизації та модернізації всіх гілок влади нашої держави вимагає більшої мобілізації всіх сфер управлінської діяльності, не є виключенням і органи Державної фіскальної служби України.

Інформація Державної фіскальної служби України має винятково довідковий характер з метою покращення сервісних функцій цього органу. Проте, саме завдяки їй, платники податків мають можливість сумлінно виконувати свій податковий обов'язок, володіючи достатнім набором відповідної інформації, працювати у правовому полі без відвідувань податкової інспекції.

Головною метою інформаційного забезпечення органів Державної фіскальної служби України є одержання необхідної інформації для ефективного прийняття управлінських рішень. Електронні інформаційні ресурси фіскальної служби розміщені в електронних базах даних, у комп'ютерних системах, системах автоматизованої обробки і передачі даних. Процес опрацювання інформації включає впорядкування послідовності операцій збирання, накопичення, перетворення, відображення, розповсюдження як самих даних, так і інформації, що міститься в них з метою реалізації основних функцій податків та зборів. Підвищення юридичної відповідальності органів ДФС

України за прийняття управлінських рішень свідчить про якісно новий рівень динаміки глобальної інтелектуалізації українського суспільства [1, с. 94].

Що ж стосується визначення терміну «інформаційні ресурси органів ДФС України», то серед вітчизняних науковців також не існує єдиної думки з приводу цього питання. Наприклад, І. С. Стаценко-Сургучова зазначає, що інформаційні ресурси органів, тоді ще Державної податкової служби України, нині ДФС України – це діяльність вказаних органів у встановленому законом порядку із застосуванням принципів, методів, способів, правил, схем та алгоритмів, за якими здійснюється пошук даних, їх збір, обробка, накопичення та зберігання тощо, спрямована на надання своїм підрозділам необхідних для вирішення такої ситуації даних у обсязі, достатньому для функціонування системи [2, с. 176]. В. Я. Мацюк, досліджуючи питання управління інформаційними ресурсами в діяльності податкових органів, зазначає, що без інформаційних технологій неможливо налагодити ефективну взаємодію між владними структурами, а також належним чином підвищити ефективність та якість вироблення та прийняття рішення, вчасно виявити управлінську помилку [3, с.114]. Податкові органи зацікавлені у електронних інформаційних ресурсах, які мають відношення до здійснення підприємницької діяльності, в т.ч. реєстрація, ліцензування, патентування, сертифікація. Дана інформація є необхідною при розслідуванні правопорушень у сфері оподаткування.

Інформаційним ресурсом органів ДФС України (у вузькому значенні) є матеріальний носій, на якому знаходиться оброблена і систематизована інформація, наявна в їхньому розпорядженні, задіяна в організаційно-службовій діяльності, прийнятті управлінських рішень та навчанні, що забезпечує досягнення як поточних, так і стратегічних цілей на основі проектного підходу.

У широкому значенні інформаційні ресурси в діяльності органів ДФС України можуть бути представлені сукупністю виділених державою засобів і задіяних даних, організованих для ефективного отримання органами ДФС України достовірної інформації.

На сьогоднішній день основними джерелами інформаційної підтримки органів ДФС України є:

- системи обміну інформацією з міністерствами та відомствами;
- автоматизована система управління документами;
- комплексна система захисту інформації;
- інтегрована система корпоративної мережі органів ДФС України;
- система підтримки прийняття рішень (корпоративне сховище даних органів ДФС України, аналітична система, система відомчої звітності).

Зазначені вище джерела інформаційної підтримки органів ДФС України ґрунтуються на роботі, що виконується інтегрованою інформаційно-аналітичною системою, до основних складових елементів якої належать: управління ризиками; аналіз ефективності діяльності структурних підрозділів ДФС України; формування регламентних та структурованих звітів із задовільним рівнем деталізації; виконання нерегламентованих, довільних запитів; візуалізація даних (подання інформації у вигляді списків (звітів), графічних діаграм, графіків, малюнків, мультиплікативних зображень, таблиць тощо) та ін. Якісна робота інтегрованої інформаційно-аналітичної системи є основою для подальшої інформатизації органів ДФС України, створення АІС та АРМ.

Автоматизована інформаційна система (АІС) – сукупність програмно-апаратних засобів, призначених для автоматизації діяльності, пов'язаної зі зберіганням, передачею та обробкою інформації. АІС, по суті, є комплексом автоматизованих інформаційних технологій, призначених для інформаційного обслуговування – організованого безперервного технологічного процесу підготовки й надання споживачам наукової, управлінської та іншої інформації, яка використовується для прийняття рішень, відповідно до потреб підтримки ефективної діяльності [4]. На відміну від АІС, автоматизованим робочим місцем (АРМ) є організаційно-технологічний і програмно-технічний комплекс, що забезпечує автоматизацію певного технологічного процесу, має свій набір бібліотек, програм та об'єктів бази даних і прав доступу до них [5, с. 36].

Існує і таке визначення «АРМу», під яким розуміють сукупність інформаційних ресурсів, програмного й технічного забезпечення, організаційних заходів індивідуального чи колективного користування з метою виконання функцій управління певними процесами [6, с. 49].

Підсумовуючи зазначимо, що інформаційні ресурси органів ДФС України входять до сукупності зазначених нами інформаційних систем. Незважаючи на їх кількість, на практиці вони часто залишаються малодоступними для використання у зв'язку з об'єктивними та суб'єктивними причинами, які проявляються в дублюванні робіт, надмірності у зборі первинної інформації, подорожчанні експлуатації існуючих систем та розробленні нових, які необхідно якимось чином адаптувати до існуючої організаційно-функціональної структури.

Список використаних джерел:

1. Стасюк С.В. Інформаційний компонент ефективності взаємовідносин правової держави та платників податків Наукові праці МАУП, 2016, вип. 50(3), с. 90–95.
2. Стаценко-Сургучова І. С. Організаційно-правові засади інформаційно-аналітичної роботи в органах державної податкової служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь. 2008. 210 с.
3. Мацюк В. Я. Організаційно-правові засади інформаційного забезпечення управління органами податкової міліції. Вісник Запорізького юридичного інституту, 2003. № 1. С. 114 – 123.
4. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Дата оновлення: 06.10.2019. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 06.10.2019)
5. Шпірко А., Прокопенко А. Впровадження та ефективне використання електронного документообігу й електронного підпису в Україні: проблеми, нові можливості, шляхи розвитку. Вісник НБУ, 2005. № 3. С. 36 – 41.

6. Розум О. М. Інформаційне забезпечення виявлення, розкриття та розслідування податкових злочинів. Підприємництво, господарство і право, 2010. № 10. С. 48 – 52.

Хамар Оксана Петрівна

*Заступник начальника управління – начальник бюджетного відділу
фінансового управління Бережанської РДА*

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Складовою частиною єдиної системи фінансів країни є фінанси освіти, під якими слід розуміти економічні відносини, пов'язані з формуванням і використанням фондів грошових коштів, що направляються суспільством на розвиток освіти, підготовку й перепідготовку кадрів.

Освіта є майбутнім для країни, оскільки відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

За роки незалежності в Україні визначено пріоритети розвитку освіти, створено відповідну правову базу, здійснюється практичне реформування галузі. Відповідно до статті 78 Закону України «Про освіту» держава має забезпечувати асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7% валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством [1].

Якщо проаналізувати показник відношення бюджетних видатків на освіту до ВВП впродовж 2016-2018 років, то можна зауважити, що його максимальне значення було у 2017 році – 6%, однак законодавчо визначеної суми фінансування освіти не було досягнуто жодного року (рис. 1).

Аналіз масштабів бюджетного фінансування освіти за 2016-2018 роки показав зростаючу динаміку. Так, у 2016 році обсяг фінансування бюджетних видатків на освіту складав 129,4 млрд. грн., у 2017 році – 177,9 млрд. грн., а у 2018 р. – 210,0 млрд. грн., тобто, видатки з державного і місцевих бюджетів на освіту за три роки збільшилися на 80,6 млрд. грн., або на 62,3% .

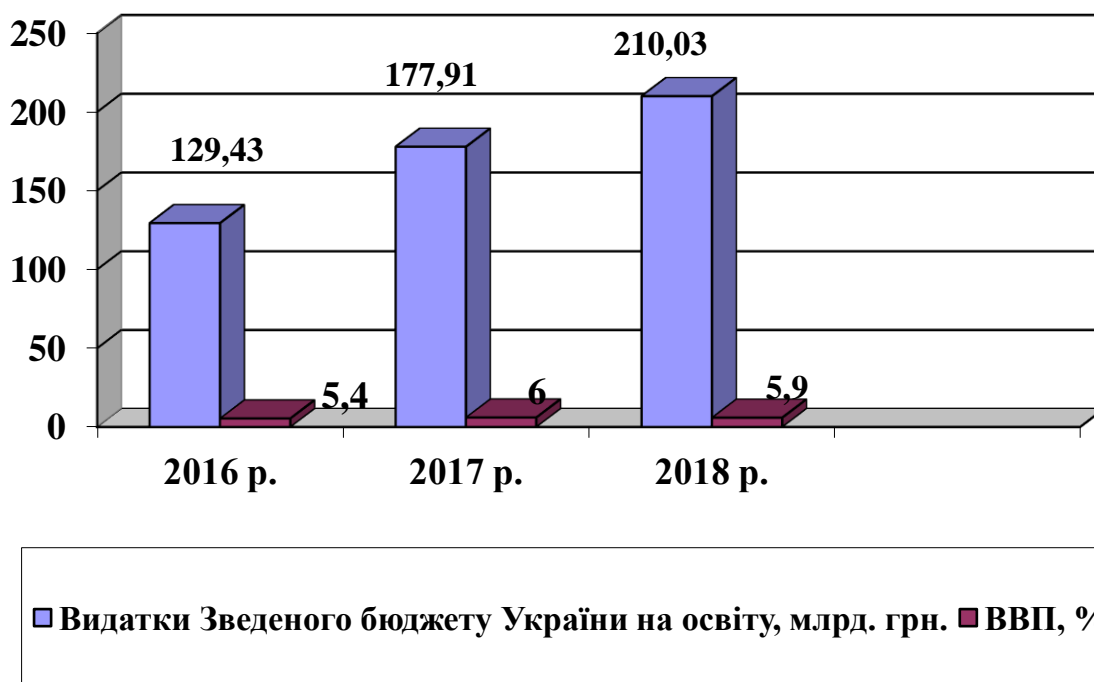

Рис. 1. Динаміка показника відношення видатків Зведеного бюджету України на освіту до ВВП, %*

**Джерело: розраховано автором за даними [2;3].*

Аналіз динаміки видатків місцевих бюджетів на освіту показав також тенденцію до зростання, зокрема, у 2016 році ці видатки склали 94,6 млрд. грн., у 2017 році – 136,6 млрд. грн., а у 2018 році – 165,7 млрд. грн., тобто за три роки, видатки з місцевих бюджетів на освіту збільшилися на 71,1 млрд. грн., або на 75,1%, що є позитивним аспектом [2].

Незважаючи на суттєве зростання обсягів бюджетного фінансування, все ж можна виділити певну кількість проблем та недоліків пов'язаних з освітньою галуззю в Україні:

- невідповідність якості освіти сучасним вимогам;

- Україна не представлена в жодному з основних міжнародних рейтингів найкращих університетів;
- недостатня доступність освіти;
- доступ до якісної освіти особам з особливими потребами залишається обмеженим. Надмірна кількість пільг при вступі до ВНЗ обмежує доступ до вищої освіти абітурієнтам з високим рівнем знань;
- неефективність механізму державного фінансування системи освіти;
- основні статті видатків бюджету спрямовані не на підвищення якості освіти, а на виплати зарплати й комунальні платежі (понад 70% усього фінансування);
- наростання диспропорцій між підготовкою фахівців і попитом на них на ринку праці

Основними кроками у вирішенні проблем у системі освіти є:

1. Удосконалення системи управління освітою: здійснення єдиної освітньої політики.
2. Підвищення якості й конкурентоспроможності освіти: створення нових державних стандартів початкової, базової й повної середньої освіти.
3. Забезпечення доступності освіти: посилення державної підтримки розвитку мережі дошкільних і позашкільних закладів; розробка й запровадження нових підходів до вирішення завдань інтеграції в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку; запровадження профільного навчання у загальних середньоосвітніх школах; запровадження Національної рамки кваліфікацій; стимулювання розвитку системи освіти протягом життя.
4. Підвищення ефективності фінансування освіти:
 - розробка й перехід до єдиного стандарту вартості навчання одного учня/студента;
 - перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання закладів до принципу формування їх бюджетів, виходячи з кількості учнів та стандарту вартості навчання одного учня/студента;

- використання грантової підтримки дослідних проектів та освітніх інновацій;
- розширення списку платних послуг, що надаються навчальними закладами;
- розширення прав шкіл, ПТУ самостійно розпоряджатися матеріальними, фінансовими й кадровими ресурсами;
- зміна підходів до формування державного замовлення на підготовку фахівців на основі впровадження прогнозу потреб економіки (регіону).

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/>.

Ходанович Оксана Іванівна

Начальник відділу освіти, культури, охорони здоров'я та соціальної політики Лановецької міської ради Тернопільської області

ОЦІНКА БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОГЛЯД

Основна функція держави з перерозподілу національного доходу полягає у зменшенні різниці у доходах населення і забезпечення сприятливих умов життя, яка реалізується через систему соціального захисту. Система соціального захисту населення – це мережа соціальних програм з надання допомоги окремим категоріям громадян або малозабезпеченим родинам у розмірах, які залежать від їхніх потреб чи ступеня їхньої бідності, а також

економічних можливостей держави. Система призначена для того, щоб гарантувати підтримку на мінімальному стандартному рівні доходів тих сімей, які не заробляють достатньо коштів для власного утримання та не мають інших джерел існування. Джерелом фінансування витрат на соціальний захист є як правило бюджетні кошти. У зв'язку з цим важливим питанням для кожної держави є обсяги забезпечення соціального захисту саме за рахунок бюджетного фінансування.

Видатки бюджету на соціальний захист – це витрати, спрямовані передусім на адресну підтримку малозабезпечених громадян, встановлення певного рівня забезпечення прожиткового мінімуму для різних груп населення, соціальний захист осіб, які опинилися в екстремальних умовах (біженці, безпритульні тощо).

Обсяг бюджетних коштів, котрі спрямовуються на соціальний захист населення, залежить від фінансових можливостей держави, що визначаються обсягом ВВП і науково обґрунтованим оптимальним обсягом фонду споживання. Здійснюючи соціальні виплати, держава дотримується визначених параметрів базових показників рівня життя населення.

Фінансування видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення в Україні здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, коштів державних цільових та недержавних фондів, територіальних і муніципальних позик, страхових компаній, а також фінансів підприємств, які опосередковано підтримують соціальні програми. Виконання будь-яких соціальних програм потребує відповідних фінансових ресурсів, яких за сучасного стану національної економіки не вистачає. Проблема полягає навіть не у кількості цих ресурсів, а в умінні правильно розпоряджатися ними. Це є головним завданням фінансового забезпечення програм і заходів соціальної політики в Україні.

Негативним явищем у запровадженні системи субвенцій на програми соціального захисту є те, що місцеві органи влади поступово втрачають мотивацію до оптимізації видатків на соціальні програми, тому що їх сплачує

держава. Вони не зацікавлені у встановленні реального майнового стану громадян, а це негативно впливає на ефективність соціального захисту та боротьби з бідністю.

Загалом за останні роки відбулося істотне розширення переліку субвенцій, більшість з яких спрямовані на програми соціального захисту населення. Однак, на нашу думку, запровадження нових видів субвенцій не завжди обґрунтоване, тому це питання потребує детального вивчення. Інакше це може призвести до ще більшої централізації коштів і влади. Тим часом зарубіжний досвід свідчить про поширення протилежної тенденції – до заміни багатьох спеціальних трансфертів загальними. Це розширює коло повноважень органів місцевого самоврядування, що сприяє швидшому реагуванню на певні соціальні проблеми в регіоні.

Існує низка недоліків і в самому механізмі перерахування субвенцій, що негативно позначається на ефективності вітчизняної системи міжбюджетних трансфертів. Зокрема, йдеться про те, що для кожного виду субвенцій передбачено відмінний від інших порядок розрахунків. Такий порядок затверджується окремим нормативно-правовим актом Кабінету Міністрів України. Усе це призводить до зниження прозорості бюджетного процесу, послаблює контроль за виділенням і використанням субвенцій, а також ускладнює відносини між учасниками бюджетного процесу.

Система соціальної допомоги перебуває у стадії розвитку та пошуку оптимальної структури. Разом з тим ще високим залишається рівень бідності сімей з дітьми – удвічі більший, ніж сімей без дітей. Завдяки вдосконаленню механізму адресного надання допомоги малозабезпеченим сім'ям найчисельнішою категорією отримувачів такої допомоги стали сім'ї, у складі яких є непрацездатні особи (за даними моніторингу Центру перспективних соціальних досліджень Міністерства соціальної політики України – 83,83 %).

Не зважаючи на зростання обсягів видатків місцевих бюджетів України на соціальний захист населення та великий спектр здійснюваних програм, роль місцевих органів влади у реалізації політики соціального захисту є незначною.

Так, якщо проаналізувати структуру відповідних видатків місцевих бюджетів у розрізі джерел фінансування бюджетних програм, то виявиться, що майже 9/10 їхнього обсягу складають видатки на соціальний захист населення за рахунок субвенцій з державного бюджету. Зокрема, у 2014 р. видатки за рахунок субвенції на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям – інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям складали понад 2/3 сукупних видатків місцевих бюджетів на соціальний захист, у 2015-2016 рр. – близько 1/2, у 2017 році – понад 1/3 їх обсягу. В абсолютному вимірі ці видатки збільшились з 40,28 млрд. грн. у 2014 році до 51,6 млрд. грн. у 2017 році [1].

Різке зростання видатків місцевих бюджетів спостерігалось також за бюджетною програмою надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг – якщо у 2014 році на її виконання було направлено 6,1 млрд. грн., то у 2017 році – 69,7 млрд. грн., або в 11,5 рази більше. Внаслідок цього, якщо у 2014 р. видатки за програмою складали близько 10-14% сукупних обсягів фінансування соціального захисту з місцевих бюджетів, то у 2016 році – більше 40%, а в 2017 році – майже 1/2. Натомість, в рамках посилення адресності соціального захисту й упорядкування системи соціальних пільг, з 2016 році надання пільг з послуг зв'язку на деяких інших здійснюється на підставі оцінки матеріального становища реципієнта, а самі пільги переведені на фінансування з місцевих бюджетів за наявності вільних коштів. У 2014-2015 рр. на фінансування цих пільг місцеві бюджети щорічно отримували відповідну субвенцію з державного бюджету обсягом 1,7-1,9 млрд. грн., у 2016-2017 рр. відповідні субвенції не надавались взагалі.

У зв'язку з наслідками іноземної агресії проти нашої держави у 2015-2017 рр. склад видатків місцевих бюджетів України доповнився бюджетною програмою, призначеною для забезпечення житлом сімей загиблих військових – учасників АТО, а також для інвалідів I – II групи з числа учасників АТО. На її виконання з місцевих бюджетів були спрямовані кошти відповідної субвенції з

державного бюджету в обсягах 0,35 млрд. грн. у 2015 році, 0,30 млрд. грн. – в 2016 році, 0,49 млрд. грн. – у 2017 році.

Оцінюючи структуру видатків місцевих бюджетів на соціальний захист населення у розрізі основних програм можемо констатувати, що вона свідчить про обмежені можливості місцевого самоврядування щодо впливу на політику соціального захисту і практично повну її залежність від рішень центральних органів влади. Таким чином, місцеві бюджети виконують функцію транзитного пункту, через який кошти з державного бюджету надходять до реципієнтів різних програм соціального захисту. Водночас, видатки на реалізацію місцевих програм соціального захисту складають всього близько 1/10 сукупних обсягів відповідних видатків місцевих бюджетів. Більш того, має місце тенденція до подальшого зниження питомої ваги цих видатків у структурі фінансування з місцевих бюджетів соціального захисту населення, що на наш погляд, є вкрай небажаним явищем.

Бюджетне фінансування соціального захисту населення за рахунок коштів місцевих бюджетів, як правило, передбачає виконання делегованих повноважень, на зазначену мету надаються міжбюджетні трансферти із державного бюджету місцевим бюджетам.

Незважаючи на позитиви від запровадження субвенцій з державного бюджету на фінансування соціальних програм (державна поділила з місцевим самоврядуванням відповідальність за фінансування вказаних програм, розпочалися реформи у системі надання пільг і субсидій, зміцнився контроль державних органів за соціальними видатками), у нинішніх умовах існує надмірна централізація коштів (93–95 % усіх видатків місцевих бюджетів на соціальний захист населення фінансуються за рахунок субвенцій), що унеможлиблює оперативне реагування на соціальні проблеми конкретного регіону.

Таким чином, на сьогодні стан системи соціального захисту населення України можна охарактеризувати так: надзвичайно високий ступінь державної участі, недостатнє залучення у її функціонуванні інститутів громадянського

суспільства, особливо самого населення; велика кількість та безсистемність правових актів, що регулюють діяльність органів соціального захисту населення; дефіцит коштів у бюджетах усіх рівнів для фінансування заходів у сфері соціального захисту; велика кількість соціальних допомог, а також категорій їх отримувачів, розгалужена система пільг, переважання безадресного порядку їх надання. Основною проблемою системи соціального захисту в Україні є недостатність коштів, передусім бюджетних, для реалізації у повному обсязі вимог чинного законодавства.

Вдосконалення єдиної цілісної системи соціального захисту населення має відбуватися на основі системного підходу до її складових у таких напрямках: реформування державного забезпечення та надання соціальних пільг та послуг окремим категоріям населення за рахунок державного бюджету; регулювання соціальної допомоги та соціальної підтримки непрацевдатних і малозабезпечених громадян за рахунок державного і місцевих бюджетів; вдосконалення системи соціального страхування [2, с. 114].

Підсумовуючи, зазначимо, що основними проблемами функціонування чинної в Україні системи соціального захисту та її бюджетного забезпечення є:

- невідповідність між прагненнями держави забезпечити ефективний соціальний захист громадян та її фінансовими можливостями щодо практичної реалізації таких заходів, що підтверджено значно нижчим порівняно із зарубіжними країнами обсягом видатків на соціальний захист в Україні на одну особу;
- відсутність чітких та прозорих критеріїв адресності в наданні основних видів соціальних допомог, пільг та послуг;
- відсутність затверджених соціальних стандартів як основи для розрахунку фінансових нормативів бюджетної забезпеченості, у зв'язку з чим при плануванні видатків місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення виходять від наявності обсягів видатків місцевих бюджетів без урахування реальної потреби у коштах розпорядників бюджетних коштів, що в умовах обмеженості бюджетних ресурсів призводить до невідповідності між

розрахованими Міністерством фінансів України показниками видатків, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, та потребою розпорядників бюджетних коштів у фінансових ресурсах;

– наявність значної кількості соціальних пільг, які деформують систему соціального захисту населення. Більшість пільг, соціальних та компенсаційних виплат, передбачених у чинному законодавстві, не виконують функції пом'якшення негативних наслідків економічних перетворень в Україні для найбільш соціально незахищених категорій населення, а запроваджуються, виходячи з політичних декларацій, і спрямовані на встановлення додаткових соціальних гарантій та преференцій для певних соціальних груп, в окремих випадках – навіть безпідставно.

Список використаних джерел:

1. Звіти про виконання місцевих бюджетів України у 2014-2017 рр., представлені Державною казначейською службою України. URL :<http://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2018).

2. Максимчук Є.О. Бюджетне фінансування програм соціального захисту населення. *Наукові праці НДФІ*. 2009. № 3. С. 106-114.

Якимець Віра Орестівна

Головний спеціаліст відділу з питань призначення, перерахунку та виплати пенсій Тернопільського об'єднаного управління Пенсійного фонду України

ДОСВІД ТА ПРАКТИКА РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Проблема пенсійної системи стосується всього дорослого населення країни незалежно від того, на скільки кожна людина усвідомлює цей факт. Сучасну пенсійну систему України характеризують декількома словами -

несправедлива, нереформована, обтяжлива для суспільства. Запроваджені напрями реформування в нинішніх соціально-економічних умовах не враховують реальних економічних важелів впливу на збільшення надходжень до бюджету Пенсійного Фонду України. Такі кроки є скоріше інструментами подолання нестачі коштів, ніж виваженими складовими реформування системи пенсійного забезпечення.

Необхідність реформування пенсійної системи в Україні обумовлена цілим рядом невирішених соціально-економічних проблем, пріоритетною із яких є детінізація національного ринку праці.

За даними аналітиків, на тіньовому ринку праці України щорічно виплачується близько 200 млрд. грн. тіньової заробітної плати. За рахунок поширення практики приховування заробітних плат обсяги занижених соціальних внесків приблизно сягає 50% всієї величини в країні. Внаслідок цього Пенсійний фонд кожного року недоотримує до 70 млрд. грн. надходжень, а його дефіцит становить орієнтовно одну четверту частину державного бюджету країни [1].

В той же час біля третини зайнятого населення взагалі не сплачує податків до Пенсійного фонду. При цьому основна маса працівників із середнім рівнем зарплати за період трудової діяльності заробляє право на отримання трохи більшого від мінімального розміру пенсії за віком.

Крім того у нас кількість пенсіонерів уже перевищує кількість легально працюючих українців, які сплачують пенсійні внески. При такому співвідношенні солідарної системи неможливо подолати дефіцит Пенсійного фонду.

В якості загальноприйнятого інструменту вирівнювання співвідношення між чисельністю працюючих і тих, хто досяг пенсійного віку, науковцями переважно пропонується підвищення цього віку, що відповідає вимогам щодо реформування пенсійної системи України, які висуває МВФ. Тим самим планується досягнути стабільності коефіцієнта заміщення у перспективі,

внаслідок чого не виникатиме конфлікту перерозподілу між поколіннями в солідарній системі.

Коефіцієнт заміщення прямо залежить від ставки єдиного соціального внеску й обернено – від коефіцієнта вікового навантаження, тобто кількості пенсіонерів на одного працюючого. Зміна одного з вищезазначених параметрів призводить до диспаритету при стабільності інших, оскільки всі взаємозв'язані між собою. Відповідно, якщо через несприятливу демографічну ситуацію коефіцієнт вікового навантаження зростає, то арифметично підвищення пенсійного віку виглядає як єдине оптимальне рішення проблеми старіння населення країни [2].

Проте такий крок викликає чимало протестів серед потенційних пенсіонерів. Тому урядом було застосовано дещо іншу схему, а саме збільшення мінімального страхового стажу з 15 років до 25 в 2018 році, а потім щорічно додавати, і через 10 років термін мінімального стажу досягне 35 років. Це все пояснюється тільки однією метою - зменшити кількість пенсіонерів, які мають право на отримання пенсій, і таким чином трохи зменшити дефіцит Пенсійного фонду [3]

У світовій практиці існує три рівні пенсійного забезпечення: державна солідарна та накопичувальна системи, а також приватна, як правило, добровільна система. Накопичувальна система, яка поки не діє в Україні, передбачає, що відрахування спрямовуються до державного накопичувального пенсійного фонду, інвестуються в інструменти фінансового ринку та використовуються для пенсійних виплат при виході на пенсію особам, котрі здійснювали відповідні відрахування. Солідарна система передбачає, що поточні відрахування працюючих осіб спрямовуються на виплату пенсій особам, які вже досягли пенсійного віку, а при виході на пенсію осіб, що здійснювали поточні відрахування, джерелом їхніх пенсійних виплат стануть відрахування наступних поколінь [4].

Пенсійна реформа, в першу чергу, це перехід від однорівневої солідарної системи на трирівневу. Для того щоб трирівневу систему можна було

впровадити в Україні, потрібно вносити відповідні зміни до Податкового кодексу, припускати, що частина зарплати повинна вноситися в обов'язковий накопичувальний фонд. Але таких комплексних змін уряд якраз не пропонує. Як вже було сказано, уряд запропонував змінити механізм нарахування пенсій та умови виходу на пенсію.

Що ж до ефективності розвитку недержавних пенсійних фондів (НПФ), то тут потрібно враховувати як соціальні, так і економічні аспекти. У соціальному аспекті накопичувальні пенсійні механізми гарантують і надають додаткове фінансове забезпечення особам, які досягли пенсійного віку; крім того, існує можливість поповнювати сферу соціального розвитку пенсійними активами. В економічному ракурсі за рахунок формування й інвестування пенсійних внесків НПФ виступають каталізаторами розвитку української економіки. Проблема захисту пенсійних накопичень громадян є ще одним питанням у функціонуванні НПФ та реалізації пенсійної реформи загалом. Хоча НПЗ і є так званним антикризовим елементом пенсійної системи, викликаним його незалежністю від демографічного спаду, накопичувальні пенсійні системи є найбільш вразливими до впливу змін економічної ситуації й фінансових чинників, унаслідок чого є ризик втрати або знецінення активів.

Аналітичні дослідження суспільної думки показують, що українці більше довіряють державним фінансовим установам, ніж приватним. Так, найбільшу довіру мають Пенсійний фонд України, державні банки. Зовсім інша ситуація з приватним сектором. Так приватним банкам довіряють близько 15% громадян, страховим компаніям – 11%, інвестиційним фондам – 6%, накопичувальним пенсійним фондам – лише 5%. Тому актуальним питанням, пов'язаним із реалізацією можливостей НПЗ, є відновлення довіри громадян й проведення ефективної роз'яснювальної роботи серед населення. Здійснити це майже неможливо за відсутності належної системи захисту пенсійних активів [5] .

Отож, головною метою багаторівневої системи пенсійного забезпечення є створення для громадян оптимальних умов для можливості накопичення максимального розміру пенсії, виходячи із власних доходів, при одночасній

підтримці держави щодо гарантованих мінімальних пенсійних виплат, які б забезпечували сталий рівень життя на довгострокову перспективу.

У розвинених країнах вже давно працюють пенсійні фонди, які беруть на себе зобов'язання здійснювати пенсійні виплати. Роботодавець перераховує частину суми заробітної плати працівників в такий фонд. Зрозуміло, що пенсійні виплати в старості прямо залежать від розміру зарплати сьогодні. Тому в розвинених країнах люди хочуть отримувати більшу зарплату і не визнають тіньових виплат.

В недержавних пенсійних фондах гроші не просто лежать на рахунках своїх вкладників, а активно працюють. Мета фондів - збільшити розмір капіталу, тому вони інвестують ці гроші у вигляді реалізації інвестпортфелів.

Слід зазначити що, ефективність третього рівня пенсійної системи не буде досягнута у короткостроковій перспективі. Пенсійні реформи були успішними лише в тих країнах, де мали місце особисте розуміння урядом її важливості та політична воля, значні інтелектуальні та організаційні зусилля влади і громадськості [6].

Отже для вирішення зазначених проблем необхідно:

- забезпечити рівноправність громадян та справедливість у пенсійній системі шляхом запровадження єдиних правил призначення пенсій, вирішення проблеми пільгового пенсійного забезпечення;

- визначити розмір накопичень у системі недержавного пенсійного забезпечення та обов'язковій накопичувальній пенсійній системі;

- сформувати ефективну та надійну систему недержавного пенсійного забезпечення за рахунок розширення напрямів інвестування пенсійних активів на фондовому ринку за сприятливих умов та макроекономічної стабільності;

- законодавчо унеможливити корупційну складову в діяльності НПФ, посиливши кримінальну відповідальність, що призведе до зниження ризиків розкрадання пенсійних внесків вкладників;

- впорядкувати мінімальний та максимальний розмір солідарної пенсії і скасувати прив'язку до прожиткового мінімуму;

- підвищувати рівень грамотності населення стосовно пенсійної реформи шляхом проведення ефективної інформаційно-роз'яснювальної роботи щодо переваг і ризиків функціонування накопичувальної системи пенсійного забезпечення, а також забезпечити її фінансово.

Таким чином, сучасний стан пенсійної системи в Україні є вкрай незадовільним, насамперед через недостатнє фінансове забезпечення. Для виведення пенсійної системи з кризового стану необхідно реформувати солідарну систему, створити накопичувальну систему та сприяти розвитку системи добровільного пенсійного забезпечення.

Від проведення пенсійної реформи в Україні очікують: підвищення добробуту українських пенсіонерів; створення умов для забезпечення Пенсійного фонду необхідними для виплат коштами; гарантування у майбутньому своєчасної виплати достойної пенсії; виведення доходів великої частини працездатного населення з тіньового сектору економіки; удосконалення порядку призначення і перерахунку пенсій.

Список використаних джерел:

1. При мізерних пенсіях Україна – світовий лідер за питомою вагою пенсійних витрат. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/pri-mizernih-pensiyah-ukrayina-svitoviy-lider-za-pitomoyu-vagoyu-pensiynih-vitrat-162942_.html (дата звернення 1.04.2018).

2. Рейкін В.С. Міжнародний досвід накопичувальної пенсійної системи та перспективи його запровадження в Україні. *Інтелект XXI*. 2017. № 2. С. 40-47.

3. На яку пенсію можна сподіватися. URL: <https://pogliad.ua/news/money/na-yaku-pensiyu-mozhna-spodivatisya-344909> (дата звернення 1.04.2018).

4. Башко В. Й. Шляхи досягнення збалансованості пенсійної системи в Україні. *Фінанси України*. 2015. № 6. С. 97-107.

5. Кириленко О.П., Козак Г.І. Захист пенсійних накопичень у контексті інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів. *Фінанси України*. 2012. № 2. С. 38-49.

6. Михальченко Г. Г. Особливості реформування пенсійної системи України в існуючих соціально-економічних умовах. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 66-75.

Ясінська Ганна Романівна

*Заступник начальника відділу «Центр оформлення документів №1»
Львівського міського управління ГУДМС у Львівській обл.*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Державне регулювання міграції тісно пов'язане з політикою економічного розвитку, формуванням соціальної сфери, створенням умов для розвитку громадян – фахівців у певних сферах, попит на яких дозволить конкурувати їм на ринку праці та реалізовувати власні потреби за стандартами європейських країн. Беззаперечно, що обсяги та напрями міграційних потоків є індикаторами якості функціонування багатьох механізмів державного управління та результатом ефективності їх діяльності.

Фундаментальним механізмом оптимізації діяльності органів державної влади у напрямі систематизації, узгодження і злагодження механізмів державного регулювання міграційних процесів є розробка стратегії та стратегічне управління, які б гарантували сталий розвиток і поступальний рух у досягненні поставлених цілей.

На сьогодні вкрай актуальним є стратегічне планування й створення такої державної економічної, соціальної, демографічної політики, які максимально враховували б інтереси нашої країни, її абсолютні й порівняльні переваги, а

також наближали якість життя до найкращих світових стандартів. В умовах втрати важливого ресурсу країни – її населення, ми пропонуємо в Україні сформуванню такої політики регулювання зовнішніх міграційних потоків, яка б сприяла стабілізації міграційного процесу та підняття економічних і соціальних стандартів життя і, разом з тим, враховувала світові тенденції міжнародної трудової міграції.

По мірі зменшення обсягів еміграційних потоків та покращення соціально-економічного стану в країні вважаємо, що міграційна політика поступово має трансформуватися у політику державного регулювання міграційного контингенту з позицій поміркованого протекціонізму, лібералізації візових режимів, селективного лобізму щодо певних категорій громадян.

Державне регулювання міжнародної міграції населення здійснюється на основі національного законодавства як країн, що приймають, так і країн, які експортують робочу силу. Зазвичай таке регулювання здійснюється через прийняття програм, які фінансуються з бюджету та спрямовані на обмеження притоку іноземної робочої сили або на стимулювання мігрантів до повернення на батьківщину. Але уряди країн-імпортерів насправді не мають достатньо повноважень для контролю за імміграцією належним чином. Це пов'язано з тим, що вони обмежені внутрішніми та міжнародними чинниками, які досить часто виходять за рамки контролю [1].

Урядом кожної країни, відповідно до типу її економіки, формуються засади національної міграційної політики, під якою розуміється сукупність заходів з державного та міждержавного регулювання міграційних потоків населення на законодавчій основі відповідно до двосторонніх і багатосторонніх міждержавних угод.

На нашу думку, важливими напрямками вдосконалення державної міграційної політики України є: 1) удосконалення політики щодо внутрішньо переміщених осіб з тимчасово окупованих територій; 2) захист прав та інтересів українських мігрантів за кордоном, розвиток тісних зв'язків із ними та

використання потенціалу діаспор в інтересах розвитку України; 3) розвиток політики регульованої зовнішньої зайнятості; 4) розвиток політики інвестування приватних грошових накопичень мігрантів в економіку України.

Отже, потребує термінового врегулювання на законодавчому рівні питання внутрішньої міграції, пов'язаної з переселенням зі Сходу нашої країни. Ситуація, що стосується жителів з тимчасово окупованих території, які вимушені були переїхати до інших регіонів нашої держави, вимагає невідкладних дій з боку уряду в плані закріплення їх правових норм Верховною Радою України. У разі знехтування їх трудовим потенціалом, означена частка населення вимушена буде шукати роботу та притулок за межами України.

Для того, щоб мати можливість захистити права та надати підтримку громадяни України, які поїхали або поїдуть працевлаштовуватися до європейських країн, чи країн близького зарубіжжя потрібно забезпечити їх працевлаштування під супроводом вітчизняних структур та компаній-посередників. Для побудови системи ефективної підтримки потрібно долучати легальні компанії-посередники, що відправляють українців працювати за кордон та Державну службу зайнятості України, яка займається обліком заробітчан, сприятиме їх реінтеграції і поверненню. Державною службою зайнятості планувалося ввести «картку трудового мігранта», щоб контролювати кількість мігрантів і надавати їм допомогу, що допомогло б людині впевнено почуватися, перебуваючи на роботі за кордоном.

Головною причиною, через яку українці продовжують їхати і на заробітки, і на постійне проживання за кордон, була і залишається різниця в оплаті праці. Якщо в Україні середня зарплата знаходиться на рівні € 250, то в Польщі – € 750, Чехії – € 870, Італії – € 1760, Німеччині – € 2300, Ірландії – € 2500. З огляду на це зростання середньої зарплатні до 10 тис. грн, яке обіцяє уряд, для заробітчан не стане аргументом, щоб працювати вдома [2, с.116].

Ще одним напрямом удосконалення державної міграційної політики вважаємо вкладення коштів заробітчан в національну економіку. Принагідно відзначимо, що зниження вартості переказу коштів із-за кордону є

найважливішим напрямом міграційної політики, адже високі трансфертні витрати, зокрема сплачування «подвійної комісії», змушують людей використовувати неофіційні канали переказу.

Сучасна політика розвитку України лежить у площині вдосконалення політики зміцнення потенціалу регіонів країни, забезпечення стабільного економічного розвитку регіону та високого рівня життя населення. Саме на рівні регіонів вирішуються питання відтворення продуктивних сил, реалізуються проекти соціально-економічного розвитку, задовольняються ключові соціальні потреби населення. Регіон як повноцінний суб'єкт економічних відносин залежний від впливу міграції населення й має бути врахований в міграційній політиці як об'єкт і суб'єкт управління зі своїми особливостями [2, с.119].

Підсумовуючи зазначимо, що по мірі зміцнення соціально-економічного стану країни, трансформації політики у сфері міграції та наближення до очікуваних результатів, сила й обсяги дії механізмів та інструментів державного регулювання стримуючого та захисного впливу на процеси еміграції зменшуватимуться, поступаючись механізмам і інструментам стримування імміграції.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні економічні відносини. Міжнародне регулювання міграційних процесів. Електронна бібліотека підручників. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4417.html>.

2. Борисенко О.П. Стратегічні детермінанти формування міграційної політики України // *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. Вип. 2 (65). С. 113-121.